

Engin ERKİNER

Seçme Yazılar 6

Engin ERKİNER

Seçme Yazılar

6

İÇİNDEKİLER

Giriş	6
Büyük Ortadoğu Projesi Ne Oldu?	7
Cahilliğin Bu Kadarı Eğitimle Mümkündür	17
Cahillik Değil, İdeolojiyi Yerleştirme Çabası	21
Can Dündar ve “Yeni Türk Emperyalizmi”	25
Canlı Bomba Nasıl Ortaya Çıkar?	28
Canlı Bomba ve Topyekûn Savaş	31
Cemaat Bir Sivil Toplum Kuruluşudur	36
Cesaret Örgütlenen Bir Özelliştir	40
Cesaret ve Zekâ	45
Cevaba Değil, Soruya Bakmak Gerek!	48
Che Guevara'nın Ardından	52
Che ve Tanımadığın Halkla Devrim Yapmak	56
Che'yi Hatırlarken	60
CHP ve Aklın Sömürgeleşmesi	65
CHP'yi Öğrenmemekte Israr Etmek	70
Cihat ve Aynı Kültür Ortamının Örgütleri	73
Cinsiyetçiliğin Öteki Tarafı	78
Cumhuriyetin Nesini Kutlayacaksınız?	82
Çalışmak, Çalışmak ve Çalışmak!	87
Çatışmasızlık Süreci	92
Çavuşesku'nun İdamı ve Öğrenerek Konuşmak	96
Çekilmesini Bilmek	100
Çıkmaz Bir Sokak: Aydınlanma!	103
Çift Sınıflı İşçi Sınıfı	109
Çin ve “Kapitalist Sosyalizm”	113

Çin'deki Dönüşüm: Mekanizmayı Anlamak!	117
Çin'i Okurken	122
Çözüm Sürecinin Geleceği	128
Daha Eskiye Gitmek	134
Dalgalar Halinde Gelişen Sürgünlük	139
Darbenin Bölgesel Sonuçları	143
Darwin: Evrensel Gerçeklik ve Teklik	148
Davos ve Belem: Doğan ve Batan Dünyalar	151
Değişen Dönem ve Geleceğin Bitmesi	154
Değişik Bir Sürgün	159
Değişimin Diyalektiği ve Devrim	163
Demirtaş'ın Politika Yapma Tarzı	173
Demokratik Özerklik ve Yerelin Bilgisi	176
Demokratik Ulus Talebi İlericilik Değildir	178
Denetim Altına Alınamayan Teknik	185
Deniz Gezmiş, THKO ve Yanlış Sorular	188
Deplasmanda Politika	193
Dev-Yol'un Hatırlamak İstemediği Provokasyon	197
Devlet Bilimi	202
Devlet Konusunda Hayaller ve Gerçekler	206
Devlet Olmadan Olmuyor	211
Devlet ve Öcalan	215
Devlet, Öcalan İle Neden Görüşüyor?	222
Devletin İflas Etmesi	226
Devletin Yeni Tanımı Nasıl Olabilir?	229

GİRİŞ

www.engineerkiner.org da yıllardan beri yayınlanan yazılardan yaptığım seçmeler www.engineerkineryazilar.wordpress.com da yayınlandı. Son olarak yazıların sayısı 1100 kadardı. Bunları dizi kitaplar içinde toplamaya karar verdim. Bu kitap dizideki ilktir. Toplam kaç tane olur bilemiyorum ama sanırım 20 kitap kadar olacaktır. Her yazının altında yayınlandığı tarih bulunmaktadır.

Kişiler; İlker Akman, Hasan Basri Temizalp, Yüksel Eriş, Ömür Karamollaoğlu, İbrahim Yalçın ile ilgili olarak yazdığım yazılar isimlerini taşıyan bloglarda bulunuyor. Bu kitap dizisinde sadece çok sayıda konuda yazdığım yazılar yer alacaktır. Keza Yazın dergisinde yer alan yazılarıma da burada yer vermiyorum. Bu yazılar Yazın'dan Seçmeler 1-2-3-4 kitaplarında bulunmaktadır. Yakında bunlara beşincisi de eklenecektir. Bu kitapları www.tdas1.blogspot.com adresinde ya da Drive içinde TDAS Kitaplar arama başlığıyla bulabilirsiniz.

Video duyuruları da burada yer almayacaktır. Videoları youtube'da TDAS Platform diye arayarak bulabilirsiniz.

BÜYÜK ORTADOĞU PROJESİ NE OLDU?..

Ciddi bir konu ama yazıya bir fırka ile başlayayım. Lazın birisinin mezar taşında şöyle yazıyormuş: “Öleceğim dedim, inanmadınız. Ne oldu!”

Büyük Ortadoğu Projesi (BOB) de buna benzer bir durumda. Mısır’da Mursi iktidarının devrilmesinin ardından ABD ile İran arasında varılan anlaşma, bu projenin ölümü demektir.

Bakalım Ortadoğu bölgesinde olup biten her şeyi BOP’a bağlayanlar bunu nasıl değerlendirecekler?

Bir yolunu bulacaklarına hiç şüphe yok...

Beş yıl kadar önce İsrail Gazze’ye saldırdığında onunla savaşan Hamas’ı anti emperyalist örgüt ilan edenler, bu örgütle Mısır’daki Müslüman Kardeşler’in kardeş örgüt olduklarını ancak bu örgüt merkezini Şam’dan Kahire’ye taşıyınca hatırladılar ve resmi belgelerinde şeriat isteyen bu örgütün anti emperyalistliğini de hemen unuttular.

Her analizin belirli bir ömrü vardır, ama bu kadar kısa vadeli analiz yapmak ya da beklenenin tersi sonuçların çıkması herhalde bize özgü olsa gerektir. BOP aşağı BOP yukarı, her şey BOP ve derken BOP’un temel dayanakları ortadan kalkıveriyor...

BOP neydi?

Ortadoğu ülkelerinde ılımlı islamı yönetime getirmek ve bölgeyi dış pazara açmak için düşünülen emperyalist bir proje...

Böyle deniliyordu, ama bu tanımın kendisi sorun-

luydu. BOP'un böyle bir amacı var idiyse, bu amaç, Arap ülkelerindeki yönetimlerin genelde emperyalizme karşı oldukları, ülkenin dış yatırımlara kapalı olduğu tespitine dayanır. Gerçekte ise böyle bir durum söz konusu değildi.

En önemli Arap ülkesi Mısır'da Hüsnü Mübarek rejimiyle ne ABD'nin ne de İsrail'in yıllardan beri sorunu yoktu. ABD hiçbir sorun yaşamadığı bir yönetimi neden değiştirmeye kalksın?

Tunus'ta büyük gösteriler sonucu devrilen rejimin Fransa ile ilişkileri oldukça gelişmişti.

Libya'da Kaddafi yönetimi Türkiye'ye verilen büyük inşaat projelerinin yanı sıra, İtalya ile de petrol anlaşmaları imzalamıştı.

Dört yıl kadar önce AKP ile Suriye hükümeti birlikte bakanlar kurulu toplantısı yapıyordu. Türkiye'nin Suriye'ye ihracatının yanı sıra bu ülke üzerinden Arap ülkelere yaptığı ihracat yüksek rakamlara ulaşıyordu.

Bu ülkeler dış yatırımlara ve ticarete zaten açıktı ve gittikçe de daha fazla açılıyorlardı. Emperyalizm böyle bir durumda Ortadoğu'yu yeniden dizayn etmeye neden gerek görsün?

İki nedenle:

Birincisi: Arap ülkelerinde yüksek boyutta işsizlik, hayat pahalılığı ve yolsuzluklar nedeniyle rejimlere karşı önemli bir muhalefet birikimi vardı. Bu muhalefetin başını da Müslüman Kardeşler çekiyordu. Tunus'ta da, Mısır'da da, Suriye'de de ve diğer Arap ülkelerinde de durum böyleydi.

İkincisi: Suriye ve Libya gibi ülkelerdeki yönetimler emperyalist ülkelere doğrudan ya da dolaylı olarak yaklaşıyorlardı ama bu yönetimlere güvenilmezdi.

Bu sırada Arap ülkelerinde ard arda halk ayaklanmaları patladı. Tunus, Mısır ve Suriye’de yıllardan beri biriken muhalefet patladı. Neredeyse tüm Arap ülkelerinde benzer bir durum vardı.

Arap devrimleri ya da Arap baharı olarak adlandırılan bu süreç başlamıştı.

Arap ülkelerinde gerçekleşen iktidar değişikliklerinin devrimle ilgisi yoktu.

Marksist-Leninistlerin Lenin’in devrim tanımını (Devrim, politik iktidarın sınıf yapısının değişmesidir – Nisan Tezleri) atlayarak Arap Baharı denilen süreci yaşayan ülkelerde devrim gerçekleştiğini sanmaları başlı başına garipti. Ama bu gariplik kısa sürdü ve yerini emperyalizmin bu iktidar değişikliklerini gerçekleştirdiği yönündeki müthiş saptama aldı!

Müthiş diyorum çünkü bu saptamanın gerçeklikle herhangi bir ilgisi bulunmuyordu.

Arap dünyasının en önemli ülkesi Mısır’ı ele alalım:

Hamas ile Müslüman Kardeşler’in (Ihıvancılar da denilir) yakınlığı dikkate alınırsa, Hüsnü Mübarek yönetimi iktidardan uzaklaştırıldığında yerine kaçınılmaz olarak gelecek Ihıvancılar’ın İsrail’in hiç de hoşuna gitmeyeceği herhalde açıktır.

Bu durumda ABD neden Mısır’da iktidar değişikliğine gitsin?

Bir teoriye inanıp hayatı da bu teoriye uydurmaya çalışanlar için böyle bir durum söz konusu olabilir ama ABD o kadar da akılsız değildir!

Mısır’da halk ayaklanması ABD tarafından yapılmadı, ABD’ye rağmen oldu.

Hayat pahalılığı, işsizlik ve büyük boyutlara ulaşmış olan yolsuzluk sonucu halk patladı ve Mübarek iktidarı devrildi.

ABD'nin yaptığı iktidara gelmesi kesin gözükken Müslüman Kardeşler ile iyi geçinmek, onları karşısına almamak oldu.

İhvincılar iktidara geldiler, iktidarı yürütemedikleri belli olur olmaz da Mübarek'in devrilmesine katılmış kitlenin bir bölümünü karşılarına aldılar.

ABD'ye olan bağımlılığı Türk ordusundan da fazla olan Mısır ordusu da yönetime el koydu, Müslüman Kardeşler üyeleri tutuklanmaya başlandı ve daha sonra da bu örgüt yasaklandı.

Mısır'daki yeni yönetim ABD ve Avrupa Birliği ülkeleri tarafından tanındı.

Şimdi soralım: Hüsnü Mübarek yönetimini kim devirdi?

ABD mi diyorsunuz?

Mübarek yönetiminin yerini alan Müslüman Kardeşler yönetimini kim devirdi?

Mısır ordusu ve arkasında kimin olduğu da belli herhalde...

Size burada bir yanlışlık var gibi gelmiyor mu?

"Emperyalizm bu, ne yapacağı belli olmaz" diyorsanız, "Allah'ın işi belli olmaz" gibisinden bir saptama yapıyorsunuz demektir.

Ortadoğu'nun önemli ülkelerinden birisi Mısır'dır ve bu ülkede ılımlı İslam iktidarda değilse, dahası bunu savunan başlıca örgüt yasaklanıyorsa, "ABD Ortadoğu'da

ılımlı islamı egemen kılmak istiyor” görüşünün de dayanağı kalmamış demektir.

Şu veya bu ülkede ılımlı İslam iktidarda olabilir, ama Mısır’da değilse, bu politik akımın Ortadoğu’da büyük oranda etkin olduğundan söz edilemez.

Ek olarak, ABD yönetimi öğrenebiliyor. Gelişmeler beklediği gibi olmazsa politika değiştiriyor.

Yıllardan beri Arap ülkelerindeki ılımlı islama yakınlık duyan ABD, bir süre sonra iki şeyi birbirine karıştırdığını gördü:

İlk olarak: Arap ülkelerindeki ılımlı İslam ile Türkiye’deki ılımlı İslam arasında fazla benzerlik yoktu. Arap ülkelerinde islamın toplumdaki etkisi Türkiye’ye göre daha fazlaydı. 11 yıllık AKP iktidarından sonra bile durum böyleydi.

Türkiye’de ılımlı islama destek olabilirsiniz ve buna rağmen şeriat isteyen islamcı güçlerle aranıza çizgi çekerabilirsiniz. Ne ki, benzeri bir durumu Arap ülkelerinde yaşayamazsınız. Arap ülkelerinde şeriatçı İslam çığ gibi büyümeye başlar.

Müslüman Kardeşler iktidara geldikten kısa süre sonra yavaştan da olsa şeriat istediklerini gösterdiler. Şaşılacak bir durum yok çünkü kardeş örgütleri Hamas’ın Kuruluş Bildirgesi’nde de şeriat hedefi açık olarak yer alıyordu.

Benzeri bir durum Suriye’de yaşandı. Muhalefetin büyük bölümünü oluşturan Müslüman Kardeşler açığa çıkıp güçlenince, bu güçle şeriatçı İslam arasındaki çizgiler hızla silinmeye başladı. Mısır ve Suriye’de El Kaide benzeri örgütler hızla güç kazandılar.

ABD, bu nedenle, başlangıçta yakın ilişki içinde ol-

duğu Suriye'deki muhalif güçlerin önemli bölümüyle ilişkisini gevşetti.

ABD, Arap ülkeleri deneyiminden şunu öğrendi:

Bu ülkelerdeki ılımlı İslam ile Türkiye'deki farklıdır. Arap ülkelerinde ılımlı İslamı desteklemek, bir süre sonra El kaide'yi desteklemeye dönüşür.

Arap Baharı bitti.

Mısır'da Müslüman kardeşler yönetimi devrildi.

Suriye'de pat durumu ortaya çıktı ve Beşar Esad iktidarda kasa bile yönetebileceği ülke artık kalmadı. 120 bin ölü, çok sayıda yaralı, üç milyon kadar dış ülkelere göç ve iç göçler...

Üç yıldan beri büyük güçlerin temsilcileri aracılığıyla savaştıkları Suriye'de önümüzdeki ay gerçekleşecek Cenevre Konferansı'nda ateşkes konusunda anlaşmaya varılması bekleniyor.

Böyle bir anlaşma olsa bile Suriye'de savaş aralıklarıyla sürecektir.

Bu ülke bütünsel bir yapı olarak sadece haritada vardır; gerçekte ise Kürtler, Sünniler ve Nusayri'ler arasında üçe bölünmüş durumdadır.

Gerçekte Irak'ta da savaş bitmedi, sürüyor ama süren savaş hiçbir tarafın bitiremeyeceği düşük yoğunluklu bir savaştır.

Konu çok daha uzun olarak ele alınabilir ama iki önemli soruyu cevaplandırmaya çalışarak bitireyim:

Birincisi: ABD, Ortadoğu'da ne yapmak istiyor?

Olabilirdiğince sakinlik sağlamaya çalışıyor. Dünyanın merkezi Ortadoğu değil, Uzak Doğu... Orada ABD ile

Rusya Federasyonu ve Çin arasında –Hindistan’ın da taraf olacağı- bir kapışma yaşanacak...

Bu kapışma Ortadoğu’daki gibi temsilciler aracılığıyla olmaz, büyük güçlerin doğrudan yer aldıkları bir kapışma olur. Açık askeri kapışma yaşanmaz ama açık olmayan her çeşit sürtüşme yaşanır.

Çin kara sularını genişletti ve Japonya’dan bunu tanımamasını istedi. ABD de savaş uçaklarını Çin’in genişletilmiş kara sularında gövde gösterisine gönderdi.

Askeri çatışma yok ama iki taraf da birbirinin ne demek istediğini anlıyor!

Ek olarak Kuzey Denizi’ndeki buzullardaki erime buradan deniz yolu açılmasını sağlayacak düzeye ulaşmış durumda... Hem büyük petrol kaynaklarının bulunduğu Kuzey Kutbu işletmeye açılabilir ve hem de kuzeyden deniz yolu açıldığı için Süveyş Kanalı’nın önemi azalacak...

İkincisi, BOP bitti mi?

Bir projenin ilan edilmesiyle yapılması birbirinden farklıdır. Proje ilan edilir ve gerçekleştirilmeye çalışılırken başka gelişmeler olur. Bizde ise projeye hemen gerçekleşmiş gözüyle bakılıyor.

Benzeri bir durum 1990’lı yıllarda Brezinski’nin Orta Asya projesi için de söz konusu olmuştu. ABD, bu alanda, Türkiye vasıtasıyla egemenlik kurmaya çalıştı. Önemli petrol ve doğal gaz kaynaklarına sahip olan bu bölgede ABD eski konumuna göre başarılı oldu. Afganistan işgali ve Gürcistan’daki ABD varlığı bunun ilk göstergeleridir ama bölgedeki egemenlik savaşını Rusya Federasyonu (RF) kazandı.

RF, Kazakistan, Özbekistan ve Türkmenistan ile iliş-

kilerini yeniden geliştirdi ve o kadar ki Türkiye'nin çok güvendiği Azerbaycan bile RF ile iyi geçinmek zorunda kaldı.

şimdi bu bölge bu kez Uzak Doğu üzerinden yeniden gündeme gelecektir.

Son olarak ABD, BOP konusunda başarisız mı oldu, diye sorulabilir.

Burada sorunun doğru olmadığını belirtmek gerekir. Sorular "siyah mı beyaz mı" cevabına göre sorulmaz. Ne kazandı ne kaybetti, bunun açıklanması gerekir.

ABD kendisine hedef olarak aldığı amaçlara ulaşamadı, daha doğrusu gelişmelerin sandığı gibi olmadığını görünce amaçlarından vazgeçti. Emperyalizmle iyi geçinmeye hazır olan Müslüman Kardeşler konusu ya da yanlış bir belirlemeyle "ılımlı İslam" konusu Ortadoğu'da bitmiş durumdadır. Bu kesimin ABD'nin mttelefiki olması gibi bir durum söz konusu değildir.

Yazıyı daha fazla uzatmamak için Türkiye'nin başarisız konumuna ve Rojava konusuna sadece kısaca değineceğim.

Türkiye, 1990 sonrasındaki bölgesel güç olmak girişiminin ilk evresini 2000'li yılların başına kadar yaşadı. Parti DYP, bölge Kafkasya ve Orta Asya, ideoloji Trklkt.

Hedeflenen başarının oldukça uzağında kalındı ama yine de eskiden hiç bulunulmayan bir alanda az da olsa bir etkinlik sağlandı.

İkinci aşamada –ki 2000'li yılların başından günümüze kadar olan dönemi kapsar- parti AKP, bölge Ortadoğu, ideoloji islamın ılımlı yorumuydu. Bu dönemde Türkiye ilk dönemde gösterdiği kısıtlı başarıyı bile gösteremedi.

Bölgedeki durumunu az bile olsa geliştiremedi, tersine geriledi.

Kürtlerin Ortadoğu'daki başarılarının büyük çatışmalarda aradan sıyrılmak temeline dayandığı söylenebilir.

Birinci ve İkinci Irak savaşları Güney Kürdistan'ın ortaya çıkmasına neden oldu. Merkezi Irak rejimi altında böyle bir gelişme mümkün değildi. Geçmişte denenmiş ve Enfal gibi büyük katliamla karşılaşmıştı.

Güney Kürdistan iki Irak savaşının yan sonuçlarından birisidir denilebilir. Karmakarışık bölgelerde bu tür sonuçları önceden hesaplamak zordur.

Irak'ta Saddam'ın devrilmesi, nüfusunun büyük bölümünün Şii olduğu bu ülkede İran etkisinin güçlenmesine yol açtı. Bu da ABD'nin istemediği bir gelişmedir ama Irak'a müdahalenin hesaplanamayan yan bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Esad rejiminin zayıflatılması konusunda Türkiye önemli çaba gösterdi. Merkezi rejimin zayıflamasının sonuçlarından bir tanesi Rojava'dır ve Türkiye'nin gerçekte hiç istemediği bir gelişmedir. Merkezi rejimin güçlü olduğu koşullarda böylesi bir gelişme mümkün değildi.

Ortadoğu gibi bir bölgede “yakın gelecekte ne olabilir?” gibi bir soruya cevap vermek kolay değildir. Unutmayalım ki, dünyanın en iyi dansözleri Ortadoğu'dan çıkar. Dost ve düşman sürekli değişir.

İçinde bulunulan aşamada RF ve Çin'in bu bölgede etkinliklerini hissettirmeleri sonucu Lübnan Hizbullah'ı ve Suriye yönetiminin devreden çıkarılmasıyla İran'ın bölgede yalnız bırakılması hedefinden şimdilik vazgeçilmiştir.

İsrail'in protestosuna rağmen durum böyledir.

O İsrail ki Azerbaycan ile ikili anlaşma yaparak bu ülkenin İran sınırı yakınında hava üssü bile kurmuştu.

Yunanistan ile anlaşma yaparak savaş uçaklarının Girit'e kadar olan hava sahasında gidiş-geliş eğitim yapmasını sağlamıştı. (İsrail-Girit arası, İsrail ile İran arasındaki mesafe kadardır.)

Çelişkiler bir dönem buzdolabına kalkacak gibi görünüyor. Ne zamana kadar, belirlemek mümkün görünmüyor.

29 Kasım 2013

CAHİLLİĞİN BU KADARI EĞİTİMLE MÜMKÜNDÜR

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemi ve özellikle de ünvanlı kişiler hemen her konuda konuşuyorlar. Başlıktaki sözün sahibi de –yanlış hatırlamıyorsam- Ziya Paşa duruma uygun bir belirleme yapmış.

Burada “cahillik” kelimesinden bilgisizliği anlamamak gerekir. O yıllarca hoca veya şimdilerde profesör olan kişilerin şu veya bu konuda mutlaka bilgisi vardır, kısacası cahil denilemezler ama bilgilerini kullanamazlar.

Bilgiyi kullanamamak başlıca iki türlü kendini gösterir.

Birincisi; anlamadığı ya da anladığını sandığı ama uzağında bulunduğu konuda konuşmaktır. Özellikle profesörlerde yaygın bir özelliktir, bir konuyu bilince her konuyu bildiklerini sanırlar ve bilgilerini değil de cahilliklerini gösterirler. Bunun çok kullanılan geçerli yolu ise kolay genelleme yapmaktır. Bildiklerini düşündükleri bir konudan hareket edip, bu bilgiyi genelleyerek başka bir konuda kullanırlar.

Burada cahillik bilgisizlik değil, bilgiyi kullanamamaktır ya da nerede ve nasıl kullanılacağını bilmemektir.

İkincisi; bilgi içindeki bağlantısızlıktır. Bilgi öbekleri tek durur, aralarında bağlantı kurulamaz. Bu durum yüksek öğrenimde büyük sorundur, sadece öğrencilerde değil profesörlere kadar varan öğretim üyeleri arasında da yaygındır. Felsefenin önde gelen isimlerinden İona Kuçuradi'nin buna yönelik bir belirlemesi vardır. Öğrencilerin –öncelikle felsefe öğrencilerini kast ediyor olsa gerektir- bilgi kümelerini tek değerlendirdiklerini, aralarında ilişki

kurmakta zorlandıklarını belirtir. Bunu yapamadığınızda kolay genellemeye gitmeniz kaçınılmazdır. Bir bilgi öbeğindeki bilgiyi bütün alanlara genellersiniz. Gerçekte ise yapılması gereken değişik bilgi öbekleri arasında ortak noktaları bulup, ortak olmayan noktaları eleyip, bunları öne çıkarmaktır.

Burada sorun bilgi sahibi olmak değil, bilgiyi doğru kullanabilmektir.

Yıllar önce ilginç bir arkadaşla tanışmış ve değişik kereler uzun da konuşmuştuk. İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü mezunuydu. Alptekin olarak bilinen Koray Anger. 12 Eylül sonrasında ülke dışına çıkmak zorunda kalmıştı. Özellikle antik Yunan felsefesini iyi bilirdi. Türkiye’de iken yıllarca TKP-B’li idi, ardından TKEP’li olmuş hatta bu örgütün merkez komitesine de girmişti. Daha sonra Paris’e geldi.

1980’li yılların ikinci yarısıydı, bizde felsefeciliği “diplomalı serserilik” olarak tanımlardı. Konuştukça beni hayretler içinde bırakan özelliği ise şöyleydi: antik Yunan felsefesi ve sonrasındaki bilgisi genişti ama politik mücadeleden anlamıyordu. Felsefedeki bilgisini farklı bir alana, politik mücadeleye uyguluyor ve hayal görüyordu. Kafasında uydurduğu hayallere de inanıyordu. Sonraki yıllarda bu özelliğin felsefecilerde yaygın olduğunu görecektim. Konuyu bilmiyorlar, bilmediklerini de bilmiyorlardı. Felsefe bilgisi ileri bir sosyoloji bilgisiyle desteklenmezse başka konulara girilmemesinde yarar vardır. Önemli felsefecilere baktığınızda sosyoloji konusunda da yetkin olduklarını görürsünüz. Sosyoloji, sosyal psikoloji ve politik bilim kesişen alanlardır, tek başına birisini öğrenmeniz neredeyse mümkün değildir.

Mesela Adorno, Horkheimer veya yaşayan büyük felsefeciler arasında sayılan Jürgen Habermas sosyolojide de yetkindirler. Fransa’da Alain Badieu da bunlar arasın-

da sayılabilir. Zizek'in bütün görüşlerini kabul etmeye bilirsiniz ama kendisinin çıkış yaptığı alan sosyal psikolojidir, felsefesinde bu temel önemlidir.

Bugün bir felsefe profesörünün insanlığın Corona salgınından hareketle kolektif özne gibi davranabildiği belirlemesini okuyunca aklıma Alptekin'in belirlemesi geldi. Belli ki sosyolojik bir belirleme olan kolektif öznenin ne olduğunu bilmiyor.

Kolektif öznenin değişik bileşenleri bulunur ve bunların ayrıntılı olarak incelendiği alan da sosyal hareketlerdir. Kolektif öznenin ilk şartı az çok uzun sürmesidir. Mesela bir futbol stadyumundaki kalabalık kolektif özne değildir. Diyelim üç saat bir arada bulunurlar, tuttıkları takımın kazanmasını isterler yani ortak amaçları vardır, ardından dağılırlar. Kolektif özne daha fazla süreklilik göstermek durumundadır.

Yaklaşık yirmi yıldan beri değişik ülkelerde görülen "tek amaçlı hareketler" de kolektif öznenin incelenmesi için önemlidir. İnsanlar özellikle belirli bir amaç için bir araya gelir, bu amaç çerçevesinde kolektif özne oluşturur, ardından değişik nedenlerle dağılırlar; amaçlarına ulaşmışlardır ya da başka bir nedenle dağılırlar. Dağıldıktan sonra bu kolektif özne küçülerek de olsa bir süre devam eder. Mesela Gezi kitlesi için bu belirleme yapılabilir.

Corona salgını insanları kolektif özne olmaya mı yönlüyor; bu biraz var ama tersi daha güçlüdür: bireycilik ve bu temelde saldırganlık artıyor. Uzağa gitmeye ne gerek var; dün gece ülkenin büyük şehirlerde yaşanan kavgaları görmek yeterlidir. Önemli bir şey de olsa bari; iki gün evde kalınacak ve herkesin herhalde yiyecek bir şeyleri vardır, hiç alışveriş yapmasa bile vardır. Ama panik bir anda geliyor ve kolayca saldırganlığa dönüşüyor. Bunu değişik oranlarda başka ülkelerde de görmek mümkündür.

Corona kolektif özneye değil, ağırlıkla tersine yol açmış durumdadır.

Kolektif öznenin oluşumuyla ilgili olarak yürütülen araştırmalara biraz baktığınız zaman önemli bir belirleme görürsünüz. şu soruluyor: şartların neredeyse aynı olduğu iki ortamın birisinde kolektif özne oluşurken, diğerinde neden olmuyor?

Bulunan cevap, kolektif öznenin oluştuğu ortamda daha önce küçük ve girişken bir grubun bulunmasıdır. Bu grubun faaliyeti başarılı olduğunda kolektif özneye yol açıyor.

Almanya'da yıllarca alay konusu yapılan Yeşiller'in oluşumu örneklerden bir tanesidir. Küçük bir grupla başlayarak gelişiyorlar ve giderek toplumsal kültürü de dönüştürüyorlar. Bu aynı zamanda Almanya'da 1968 hareketinin büyük başarısıdır; kolektif öznenin bazı özelliklerini toplumsallaştırabilmek (evrecilik). Bu konuda **68'den Ne Kaldı?** kitabına bakabilirsiniz.

Konumuzla ilgili olarak "cahillik insanı konuşturur" diye de eklemek gerekiyor.

11 Nisan 2020

CAHİLLİK DEĞİL, İDEOLOJİYİ YERLEŞTİRME ÇABASI

Çok sayıda insan Corona'ya yönelik mücadelede dua okunup namaz kılınmasını, Diyanet'in salgına karşı mücadelede bilim kurulunda yer almak istemesini, virüs biyolojiyle ilgili olmasına rağmen Diyanet'in her konuda söz söylemesini cahillik olarak yorumluyor. Duaların virüse karşı mücadelenin önemli bir faktörü sayılması, camilerden her gece sela okunmasını da bu cahillik kapsamında değerlendiriyor.

Konuya yanlış yönden bakılıyor. Burada yapılmaya çalışılan cahilliğin hayata geçirilmesi değil, günlük hayatın her fırsattan faydalanılarak ideolojikleştirilme çabasıdır.

Her rejim günlük hayatı kendi anlayışı doğrultusunda ideolojikleştirmeye çalışır. Her rejim kendi anlayışına uygun "yeni insan"ı oluşturmaya çalışır. Bu durum kapitalizmde de, sosyalizmde de, dini devletlerde de ve açık faşizmde de böyledir. Kemalist Türkiye de bunu yapmaya çalıştı, Nazi Almanya'sı da; SSCB de bunu yapmaya çalıştı, İran da... Ve AKP de her fırsattan yararlanarak aynı işi yapmaya çalışıyor. Burada değişen, oluşturulmaya çalışılan insan tipi ve kullanılan yöntemlerdir ama amaç aynıdır: rejime uygun yeni insan tipi yaratmak ve bunun için de günlük hayatı ideolojikleştirmek ya da yaratılmak istenilene uygun duruma getirmek, bunu teşvik etmek...

AKP yıllardan beri dini günlük hayata mümkün olduğu kadar sokmaya çalışıyor ve bunda başarısız olduğu da söylenemez. 20 yıl önce cuma namazını hayatının sabit pratiği haline getirenlerle, bugünkü durum arasında önemli fark bulunuyor. Bunun için yasa çıkarılmadı ama değişik zorlama yöntemleri kullanıldı. Bunun sonucunda

da sayı büyük oranda artmış durumdadır.

Corona'ya karşı duanın psikolojik rahatlama dışında fonksiyonu olmadığını onlar da biliyorlar; buna rağmen duayı sürekli gündemde tutmalarının nedeni bu pratiği günlük hayata daha fazla sokmaktır. Bunu cahillik olarak görmek, yapılmak istenileni ve bu konuda yıllardan beri süren çabayı anlamamak demektir.

Corona AKP için günlük hayatın ideolojikleştirilmesinde yeni bir araçtır.

Her rejimin kalıcılığı gündelik hayatın ideolojikleştirilebilme derecesine bağlıdır. Şartlar devrim için uygundur ama örgütlü güç azdır, örgütlenilememektedir ve insanların umudu rejim değişikliğinde değil başka yerdedir. Dua et, namaz kıl, şükür et; sorunlar aşılır anlayışı bir hayat tarzı ve buna uygun günlük pratiktir ya da başka deyişle günlük hayatın iktidara uygun ideolojikleştirilmesidir.

ABD'den Almanya'ya kadar sayılabilecek çok sayıda ülke bunu yapar; kimisi daha açık kimisi dolaylı yapar, ama yapar. 1970'li yıllarda Foucault insanların gönüllü yaptıklarını sandıkları pratiklerin aslında kendilerine nasıl yaptırıldığını açıklamıştı. Giderek pratik içselleşiyor, alışkanlık olarak yerleşiyor ve bu da günlük hayatın ideolojikleştirilmesinde önemli bir gelişme oluyor.

Buna karşı ne yapılabilir?

Bu konuda büyük çaba harcanmasına karşın başarılı olamayan örnekler bakmakta yarar bulunuyor; mesela Bulgaristan. Oluşturulmak istenen yeni insan tipi ayrı, bununla ilgili yürütülen kampanyalar da ayrı ama amaç aynıdır: günlük hayatın mevcut sisteme uygun olarak ideolojikleştirilmesi. Bu ideolojikleştirmenin olmazsa olmazı, özel hayata –büyük oranda aile hayatına- girmektir. Bunu yeterince yapamayan her yönetim sonuçta başarı-

sızlığa mahkumdur.

Bulgaristan'da yüksek içki tüketimi büyük sorun... Aile içindeki kavgaların ve sonuç olarak boşanmaların, tecavüzlerin, trafik kazalarının ve cinayetlerin yaklaşık yarısı doğrudan sarhoşlukla ilgilidir. 1973 yılında Bulgaristan Komünist Partisi içki fiyatlarının artırılmasına ve reklamının da yasaklanmasına karar verdi. Ek olarak kitle örgütleriyle içki tüketimine karşı geniş kampanya düzenlendi ama başarılı olunabildiği söylenemez.

İçkinin evlerde yapılma oranı arttı, özellikle de alkol derecesi yüksek ve pahalı olan rakija evlerde yapılıyordu. Bulgaristan'ın nüfusu 9 milyondur ve 1972 yılında 1,2 milyon hanenin evde içki yaptığı tahmin ediliyordu. Bu rakama toplam hane sayısının yaklaşık yarısı denilebilir. Bu örneği başka alanlara da yaymak mümkündür ama ayrıntıya girmeyeyim. (Rakamlarla ilgili kaynak: Sozialistische Lebensweise, s: 407-409) kitap yaklaşık 700 sayfalık Bulgaristan'da yeni insanın oluşumuyla ilgili büyük bir çalışmadır.)

Yapılmak istenilenin tümünden başarısız olduğu söylenemez ama sonuçta halk istenilen çizgiye girmiyor ve bunun için en yetkili örgütlerde karar alınması da yetmiyor. Karar bir şeydir, bu konuda kampanyalar açılması da bir şeydir, hayata geçme oranı ise başka bir şeydir.

Başka bir hayat tarzını, günlük alışkanlıkları sergilemek ve yaygınlaşmasına çalışmak önemli bir direniş ve yıpratma yoludur. Tekrar belirtiyim: rejimler ayrıdır, ideolojikleştirmenin içeriği değişiktir, yöntemler de değişebilir ama sonuçta amaç aynıdır: bireyin hayatına girebilmek ve ona giderek içselleştirilen ya da otomatikleştirilen alışkanlıklar kazandırmak... Namaz kılmayı, dua etmeyi, cumaya gitmeyi alışkanlık haline getirmek gibi...

Bu iş emirlerle olmuyor, değişik baskı mekanizmalara

rı deneniyor ama etkileri sınırlı kalıyor. Bazen açık bazen örtülü olarak başka bir hayat tarzını yaygınlaştırmaya çalışmak karşı tarafı özellikle zorluyor. Aslında bunu kendileri de itiraf ediyorlar, istedikleri sonucu alamıyorlar ve her fırsattan yararlanarak yeniden deniyorlar.

Din Türkiye halkının kültürünün önemli bir bileşenidir ama bu bileşen bunların istediği oranda değildir. Oranın yükseltilmesine karşı genellikle pasif bir direniş görülüyor ve bunun teşvik edilmesi gerekir. Corona'ya karşı dinden medet ummak cahillik değil, günlük hayatın daha fazla ideolojikleştirilmesi çabasıdır.

Önce neye karşı mücadele ettiğini bilmek gerekir...

10 Nisan 2020

CAN DÜNDAR VE “YENİ TÜRK EMPERYALİZMİ”

Frankfurter Rundschau internet sayfasında Can DüNDAR’ın 27 yıl 6 ay hapis cezası almasını “yeni Türk emperyalizmi” başlığı altında değerlendirmiş ve Avrupa Birliği’nin (AB) buna karşı bir şey yapamadığını belirtmiş.

Gazete yorumunda bizde çok kişinin göremediğini görmüş: Can DüNDAR’ın esas olarak Suriye’deki İslamcılara giden silah kamyonlarıyla ilgili haberi nedeniyle ceza almasıyla (cezanın büyük bölümü bu nedenledir) Türkiye’nin yayılmacılığı arasındaki ilişkiyi görmüş. Türkiye başta Suriye olmak üzere Irak, Libya, Kafkasya’daki savaşlara katıldı; Doğu Akdeniz’de Yunanistan, Güney Kıbrıs ve Fransa ile ciddi sürtüşme yaşadı; Katar’daki askeri üssü vasıtasıyla Suudi Arabistan ile arasını iyice açtı (Suudilerin bu ülkede yapmaya çalıştığı darbe Türk askerleri tarafından engellendi), ek olarak da Somali’de büyük bir askeri üs kurdu. Aralarında Arnavutluk’un da bulunduğu değişik ülkelerde de askerleri bulunuyor ama bunları saymayalım.

Irak’ta 40 kadar askeri üssü bulunduğu söyleniyor. Suriye’nin en az yüzde 15’i işgal edilmiş durumdadır ve bu işgal kalıcıdır. Bu kadarla sınırlı kalırsa iyi, genişleyebilir de...

“Başka ülkeleri işgal etmenin adı emperyalizmdir” olgusundan hareketle “Türkiye emperyalisttir” deniliyor. Ben ise alt emperyalist demeyi tercih ediyorum.

Türkiye; ABD, Almanya, Rusya Federasyonu, Fransa ve sayılabilecek benzeri ülkeler kategorisinde bulunmuyor. Türkiye’nin bulunduğu kategori Hindistan, Brezilya, Güney Afrika Cumhuriyetinin bulunduğu yerdir. Türkiye, bu ülkeler gibi, bölgesel bir güçtür. Bölgesel güç olduğu

bölge “geniş Ortadoğu”dur. Bu alan bilinen Ortadoğu’nun yanı sıra Kafkasya, Orta Asya ve Balkanları da içerir. Libya Ortadoğu ülkesi sayılmayabilir ama orada da bulunmaktadır.

Türkiye’nin ABD, Almanya, Fransa ile karşılaştırılabilecek düzeyde olmasa da sermaye ihracı vardır. Bu konuda 2019’da yayınlanan **Küresel İç Savaş ve Türkiye** kitabına bakılabilir.

Türkiye’nin en iyi ihracat ürünü yıllardan beri ordusudur ve bir bölgeye askeri olarak girmesi, Türk şirketlerinin o alana yoğun yatırım yapması anlamına gelmektedir. Son örnek Azerbaycan’dır. Türkiye özellikle inşaat şirketleriyle bu ülkede zaten vardı, şimdi kazandıği yeni ve büyük ihalelerle daha fazla olacaktır.

Türkiye’nin silah sanayisi vardır ve silah ihracat etmektedir. Bu konuda ABD, Rusya Federasyonu, Almanya, Fransa ile boy ölçüşemez ama yine de dünya sıralamasında 11. durumdadır.

Türkiye’nin özellikle etkin olarak kullandığı SİHA’ların stratejik parçalarının dışarıdan gelmesi nedeniyle bunun montaj sanayisi olduğu söyleniyor ama bu belirleme doğru değildir. Montaj var ama bu montaj 1970’li yıllardaki gibi değildir. Montaj sanayisi klasik olarak iç pazarı doyurmayı hedef alır. Türkiye silah sanayisinde ise ihracat önemli hedeftir ve yapılabilmektedir.

Ukrayna SİHA’ları ülkesinde ortak üretmeyi teklif etmiştir; olur veya olmaz, bilmiyoruz ama satın alacakları kesindir denilebilir.

Türkiye farklı emperyalist odaklar arasında oynayarak yolunu açmaktadır. AB’nin bu konuda bir şey yapmamasını da bu bağlamda değerlendirmek gerekir. Hiç kimse Türkiye’yi karşı tarafa (Rusya Federasyonu) itmek istemiyor. Bu nedenle Trump, Türkiye’ye yaptırım öngören ya-

sayı veto ediyor. Almanya ise AB Zirvesi'nde Türkiye'ye yönelik yaptırımların oldukça hafif olmasını sağlıyor.

Türkiye'nin denizde etkin güç durumuna gelmesinde Almanya'nın birinci derecede işlevi vardır. Almanya uzun vadeli hesap yapıyor, görünen budur. Hatırlanacağı gibi Almanya ile Osmanlı İmparatorluğu arasında da yakın ilişki vardı ve imparatorluk Birinci Dünya Savaşı'na Almanya'nın yanında girmişti.

Türkiye'nin gelecek yıl küçük bir uçak gemisini denize indirmesi bekleniyor. Akdeniz için uçak gemisi fazladır. Somali'deki büyük askeri üs Hint Okyanusu'na bakmaktadır ve dünya deniz ticaretinin önemli bölümü de buradan geçmektedir. Yapabilirlerse eğer Osmanlı'nın başaramadığına ulaşmış olacaklar. Yeni deniz yollarının bulunmasıyla birlikte yüzyıllardan beri dünyanın merkezi sayılan Akdeniz önemini kaybetmişti. Osmanlı yeni deniz yollarına ulaşabilmek için Aden Körfezi üzerinden Hint Okyanusu'na açılmak istemiş ama Akdeniz için yapılmış Osmanlı kadırgaları Portekizlilerin yüksek bordalı okyanus savaş gemileri karşısında tutunamamıştı.

Türkiye küresel güç olmaya hevesleniyor. Televizyon filmleri ihracatında Hollywood'dan sonra ikincidir. Venezüella altınını eritme dahil her yere el atmaya çalışıyor ama bu konumdan uzaktadır.

Alt emperyalizmin sınırlarını zorluyor. Hindistan, Brezilya, Güney Afrika gibi ülkelerin hiç birisi Türkiye'ninki kadar geniş bir alanda oynamıyor. Türkiye bu ülkelerle birlikte (Almanya da eklenerek) Güvenlik Konseyi'nin sürekli üyeleri olmaya aday ülkeler arasında sayılıyor. Yine de büyük çaba harcamasına rağmen hevesleniyor diyebiliriz.

24 Aralık 2020

CANLI BOMBA NASIL ORTAYA ÇIKAR?

Hükûmetin elinde canlı bomba listesi varmış, ama eylem yapmadan tutuklayamazlarmış!

Bu ifade, bu işi biz yaptık, gerekirse tekrar yaparız, demenin öteki türlüdür. Hukukla herhangi bir ilgisi yoktur.

Fransa, İngiltere, ABD, Almanya gibi ülkelerde kişinin Afganistan'da, Irak'ta, Yemen'de ya da başka bir ülkede şu veya bu cihat örgütünün kampına gidip eğitim gördüğünün bilinmesi; o kişinin tutuklanması, yargılanması ve ceza alması için yeterlidir.

Henüz eylem yapmamıştır ama eyleme hazırdır.

Canlı bomba için de aynısını düşünebilirsiniz.

Canlı bombanın eğitimi daha kolaydır, bunun için başka bir ülkede askeri eğitim almış olması gerekmez.

Asıl olan psikolojik eğitimidir. Allah'a, öteki dünyaya, kafirlerin öldürülmesi gerektiğine inanan herkesten canlı bomba olmaz. Canlı bomba olmak için kesin bir inanç ve motivasyon da gereklidir.

Bitmedi!

Canlı bombanın üzerinde taşıyacağı patlayıcı –diyelim TNT- bakkalda satılmıyor. Bu patlayıcıyı bulacak ilişkilerin kurulmuş olması gereklidir.

Bu patlayıcının çevresine daha etkili olması için çivi ve demir parçaları yerleştiriliyor. Bunu canlı bombanın kendisi yapmaz, başkası yapar.

Ateşleme düzeneği çok önemlidir. Üzerinizde kemer olarak ya da sırt çantanızda patlayıcı taşıyorsunuz. Bunun ateşleme mekanizması vardır ve mutlaka çalışması gerekir.

Filistin canlı bombalarından bazı örnekleri hatırlayın. Bombacı “Allahu Ekber” diye bağırıyor, düğmeye basıyor ama mekanizma çalışmıyor, bomba patlamıyor. Eylemci üzerinde bombayla birlikte yakalanıyor.

Patlayıcı mekanizmasını bu işi bilen birinin yapması gerekir.

Canlı bomba demek, uygun bağlantıları olan bir örgüt demektir. İşinde uzmanlaşmış insanlar demektir. Bunlar olmadan canlı bomba olmaz.

Patlayıcı bulamazsınız ya da buldunuz diyelim bunu hazırlarken yanlış yapıp kendinizi havaya uçurursunuz. Bunun gibi kaç tane örnek var...

Ek olarak, eylem yapmış canlı bombacı tutuklanmaz. O zaten ölmüştür!

Ve bir nokta daha var, önemli bir nokta...

Canlı bomba eylemi boşuna da yapılabilir. Filistin eylemlerinde bunu gördük. Bomba patlıyor, eylemci ölüyor ama öldürebildiği insan sayısı birkaç kişidir.

Canlı bomba eyleminin başarısı ya önemli kişileri ya da çok sayıda kişiyi öldürebilmesiyle ölçülür.

Afganistan’da bir canlı bomba ülkedeki CIA uzmanlarını öldürebilmişti. Eylemin hedefi birkaç kişiydi ama çok önemliydi.

Ankara katliamında ise sakallı bir tipin insanları belirli bir yerde toplamaya çalıştığı sağ kurtulanların ifadesinden anlaşılıyor. Canlı bomba mümkün olduğu kadar

fazla insan ölmesi için çalışıyor.

Kişinin üzerindeki patlayıcının öldürücü etki alanı ne kadardır, yapan kişi bunu biliyor. Bunu kendi kendinize öğrenemezsiniz.

Canlı bomba var demek, bunu hazırlayan bir örgüt var demektir.

Kişilerin yakalanması, yargılanması ve ağır ceza alması için gerekli bütün hukuki unsurlar tamamdır. Hükümetin bunu yapmaya niyeti varsa tabii!..

13.10.2015

CANLI BOMBA VE TOPFYEKÛN SAVAŞ

Bu iki isimlendirmenin ayrı ayrı üzerlerinde durmak gerekir.

Canlı bombanın ne olduğunu biliyorsunuz; bedenini ve dolayısıyla hayatını silah haline getiren insandır. Almandada bu konuda yıllar önce yayınlanan bir kitap; **Mein Leben ist eine Waffe** (Hayatım Silahtır) başlığını taşır. Eylem, eylemcinin de ölümü demektir. En tehlikeli eylemlerde bile eylemi yapanın en azından teorik olarak hayatta kalma şansı varken, canlı bomba eyleminde eylemcinin hayatı gerçekleşen eylemle birlikte sona erer. Bu eylem kişinin üzerindeki patlayıcıyı patlatmasıyla olabileceği gibi, patlayıcı yüklenmiş arabayı seçilen yerde havaya uçurmasıyla da gerçekleşebilir.

Ucuz ve basit bir eylemdir. Eylemcinin yakalanması ve polis tarafından işkenceyle bilgi alınması ihtimali yoktur. Genellikle eylemden daha zor olan eylemcinin geri çekilmesi, gizlenmesi sorunu da yoktur. Değişik hedeflere yönelik olarak yapılan patlatılan araba (otomobil ya da kamyon olabilir) eylemleri için “yoksul insanın atom bombası” denilmesi bu nedenledir.

Yeterli patlayıcıyı bulun (Ortadoğu’da sorun değildir), bir vasıta bulun (çalın ya da başka yöntemle bulun) ve hayatını kaybetmeyi göze almış bir veya iki insan...

Bildiğim kadarıyla patlayan kamyonları ilk kez 1980’li yılların başında Hizbullah Lübnan’da kullanmıştı. Bu ülkede bulunan ABD ve Fransız askerlerinin kışlalarının önünde patlayan iki kamyon her eylemde yüzün üzerinde can kaybına neden olmuş ve iki ülke de askerlerini hemen geri çekmişlerdi.

Canlı bomba eylemi sonraki yıllarda Filistin’de İsrail’e karşı yaygınlaştı. Kişi bir otobüste, diskotekte ya da insanların toplu olarak bulunduğu başka bir yerde üzerindeki patlayıcıyla birlikte kendisini havaya uçuruyor ve duruma göre çok ya da az kişiyi de birlikte ölüme götürüyordu.

Canlı bomba dinci örgütlerin savaşa getirdikleri yeni bir üslup olarak görülebilir. **40 Yıl Sonra TDAS**’ta konuyu kısaca incelemiştım.

Silahlı savaş hep aynı savaş değildir. Katılımcıların tarafından sürekli yeni üsluplar getirilen bir savaştır. Canlı bomba eylemi de böyledir. Masrafsız, kolay, etkili ve topyekün bir savaştır.

Topyekün savaş, hedef gözetmeyen savaştır. Kalabalık yerde bombalı eylem yapıldığında, askeri bir hedef amaçlanmış olsa bile, sivil kayıplar kaçınılmazdır. Burada önemli olan askerî hedeftir, sivil kayıp önemli değildir. O siviller “yanlış zamanda yanlış yerde bulunan insanlar” olarak değerlendirilirler.

Filistin’de Hamas ve Filistin Kurtuluş Örgütü’nün değişik bileşenleri tarafından İsrail’e karşı yapılan canlı bomba eylemlerinin büyük çoğunluğu ise, sivilleri hedef alan eylemlerdir. Önemli olan ölenin karşı taraftan olmasıdır; kimdir, önemli değildir. Bizdeki savaşın bu aşamaya doğru gittiğini görüyoruz.

Bölgede yıllardan beri dinci örgütler tarafından kullanılan canlı bomba eylemi, dinci olmayanlar tarafından da kullanılmaya başlıyor. Canlı bomba din için ya da ulus için hayatını verir. Bilebildiğim kadarıyla canlı bomba eylemcileri bu çerçevede ortaya çıkmışlardır. Bu eylemi yoğun olarak kullanan örgütlerden bir tanesi Tamiller’dir.

Yukarda andığım kitapta belirtildiğine göre, Taliban bu örgüte başvurarak canlı bomba istemiş ve kendisine

“Bu iş parayla yapılmaz” cevabı verilmiştir.

Bu eylem türü sık olarak kullanıldığında ekonomik yön de geliyor. Filistinli canlı bomba eylemcilerinin ailesine para yardımı yapılıyordu. İsrail bunu anladığı zaman ilk yaptığı iş eylemden sonra eylemcinin ailesinin evini yıkmak oluyordu.

Her durumda kesin bir inanç ve kendini feda etmek isteği olmadan canlı bomba olmaz. Hiçbir parayla böyle insanlar bulamazsınız. Bu nedenle ekonomik yön sonuçta teferruattır denilebilir.

Bu tür eylemleri önlemek genellikle mümkün değildir. Bu konuda istihbarat almak hiç kolay değildir. Hele de eylemi yapan örgüt işi kuralına uygun yapıyorsa çok zor istihbarat bulursunuz.

Polis her türlü örgüte şu veya bu şekilde sızabilir. Sızmanın tipik yolu, kitle ilişkisi üzerinden olmasıdır. Genişlemek örgüte yeni elemanlar getireceği gibi polisi de getirebilir. Bu konuda tipik yöntem, ilişkinin çok dar tutulmasıdır. Bu dar tutmak aynı örgüt içindeki aynı bir örgüt yapısıyla da sağlanabilir.

Almanya’da Kızıl Ordu Fraksiyonu’nun kitle örgütlenmesi hedefi yoktu. Örgütün amacı, emperyalist merkezde devlete vurmak ve başka ülkelerdeki kurtuluş savaşlarını desteklemektir. Örgüt o kadar dardı ki, üç kuşak eylemcinin ve sempatizanlarının hepsini toplasanız birkaç yüz kişiyi bulmuyordu. Alman polisi bu örgüte bir türlü sızamadı, istihbarat da alamadı.

Benzer bir durum dinci ya da ulusal yanı ağır basan örgütler için de geçerli olabilir. Birbirini yıllardan beri tanıyan, çocuklukları birlikte geçmiş insanlardan kurulan dar bir yapıya sızmak imkânsız denilebilecek kadar zordur.

Bu bilgiyi, istihbaratla bu tür eylemler önlenir, anlayışının yanlışlığı için belirtiyorum.

Savaş anlayışı bir çeşit bulaşıcı hastalık gibi yayılır.

Savaşın ahlakı vardır. Bu ahlakın önde gelen kuralı, savaşla ilgisi bulunmayanın hedef alınmamasıdır. Askerî hedeflere yönelik eylemlerde de siviller ölebilir ama bu tür ölümler “eğitim zayıtı” denilen kategoriye girer. Hedef alınmamıştır, böyle olsun istenmemiştir, ama olmuştur.

Bir de sivilleri de hedef alan askerî anlayış vardır. Bu anlayışın en büyük örneği İkinci Dünya Savaşı sırasında yaşanmış ve ilk kez büyük bir savaşta asker ölümleri sivil ölümlerinin gerisinde kalmıştı. Daha sonra da bu anlayış devam etti.

Savaşta bir taraf ısrarla sivillere yönelirse, bu anlayış bir süre sonra diğer tarafa da yayılır. Bunun öteki adı, topyekün savaşın yayılmasıdır. HDP mitinglerinde bombalar patlarken aynıısının bir süre sonra AKP mitinglerinde olmayacağını garantisi yoktur.

Protesto etmek, yanlış bulmak, kınamak iyidir ama bir noktadan sonra anlamlarını kaybederler. Ya karşılıklı olarak durursunuz ya da topyekün savaş yayılarak sürer. Karşılıklı olarak durmak zorunda kalmak noktasına gelinceye kadar sürdürmek olabileceklerin en kötüsüdür.

İnsanlara büyük sayılar halinde yüklenirken onları bir noktaya getirmemek gerekir. Getirdiniz mi, “ölümden öteye köy yoktur”. Garantili bir ölümü göze almış insanları durdurabilecek ne istihbarat ne de başka bir mekanizma yoktur.

Bir gazetecinin “Bu olaylara alışmamız gerek” derken söylemek istediği de budur ya da bunu söyleyen nasıl bir ortam yaratıldığının bilincindedir. Üstüne fazlasıyla

gittiniz mi, karşılığı da kaçınılmaz olarak gelecektir ve bunu önlemenin yolu da yoktur.

Ortadoğu çözülmeyen sorunların bölgesidir. Bu bölgede hiçbir büyük sorun çözülememiş, yıllarca kanlı çatışmalara neden olmasına rağmen nesilden nesile sürmüştür.

Sünni-Şii çatışması yüzyıllardır değişik şekillerde bazen şiddetlenip bazen hafifleyerek sürüyor. Filistin sorunu çözülemedi. Bu bölgede 1918'de devletlerarasında yapay olarak oluşturulmuş sınırlar sorunu da çözülemedi. Kürt sorunu da çözülemeyen bir başka sorun...

Bu tür sorunlar nesilden nesile aktarıldıklarında, önemli bir kin ve düşmanlık birikimine neden olurlar ve çatışmalar yıllarca sürüp gider. Tepkilere aldırmadan radikal bir adım atılıp sorun çözüm yoluna konulmazsa, olup olacağı budur ve işin kötüsü zaman geçtikçe bu adımı atmanın da zorlaşıyor olmasıdır.

14.03.2016

CEMAAT BİR SİVİL TOPLUM KURULUŞUDUR

Sivil toplum ile ilgili olarak birkaç yıl önce -konunun gündemleştiği bir ortamda- yazmıştım. Gülen Cemati'nin özellikleriyle ilgili olarak tekrarlamak gerekiyor.

Önce, sivil toplum kuruluşu ne demektir, bu konuda anlaşmak gerekir. Bir kavram üzerinde konuşabilmek için o kavramdan herkesin aynı anlamı çıkarması gerekir. Herkesin kendine göre “sivil toplum kuruluşu” anlamı olduğunda ise, konuyla ilgili konuşmak anlamsızlaşır.

Sivil toplum kuruluşu konusunda sosyolojideki klasik tanımı kabul ederek işe başlamak gerekir. Bazı kişilerin kendine göre bir sivil toplum kuruluşu anlayışı varsa, buna bir şey söylememek en iyisidir. Zaten söyleyemezsiniz de çünkü konuşabilmek mümkün değildir.

İngilizcede **non-governmental organization** (NGO) tanımı vardır. “Hükümet dışı örgüt” anlamına gelir.

Buradan hemen çıkan sonuç, Türkçeye yapılmış olan keyfi çeviridir. İngilizcede olduğu gibi Almandada da aynı terim kullanılır: hükümet dışı örgüt ve genelde kabul edilen kısaltması da NGO'dur.

Tanımdan anlaşılacağı gibi, yanlış çeviriyle sivil toplum kuruluşu, hükümetin dışında bir örgütlenmedir. Şu vey bu şekilde resmi bir özelliği yoktur.

NGO'nun iki belirleyici özelliği daha vardır: Bu örgütlere üyelik mecburiyeti yoktur. Bu örgütler kazanç amacı gütmazler.

Son madde bu örgütlerin ekonomik faaliyet dışı örgütler oldukları anlamına gelir. Şirket ya da benzeri tür-

den kazanç amacı taşıyan örgütler değillerdir.

İlk madde ise, mesleğini yapabilmek için kişilerin üye olmak zorunda oldukları örgütlerin (diyelim Barolar Birliği gibi) NGO olamayacakları anlamına gelir. Üyeliğin mecburi olduğu bir örgüt, tanım gereği NGO değildir.

Hükümet dışı olmak, NGO'ların politika yapmayacakları anlamına gelmez. Politika yaparlar ama bunu hükümetin ya da bir siyasal partinin doğrudan parçası olarak yapmazlar.

Devlet ve şirketler bu örgütlere değişik şekillerde bağış yapabilir, ama bu örgütler kazanç amaçlanarak kurulmamıştır. Aldıkları parayı faaliyetlerine harcarlar.

Bu açıklamalardan çıkan ve bizde çok kişinin anlamamak için –nedensiz- direndiği önemli sonuç: NGO'ların (sivil toplum örgütü yanlış çevirisini kullanmamak için burada genelde kabul görmüş bu kısaltmayı kullanıyorum) ilerici ya da gerici olabilecekleridir.

NGO'lar ilericidir, devletle mücadele ederler gibisinden bir anlayış NGO tanımına uymaz... Kişinin kendisine göre bir tanımı varsa, ona bir şey diyemem tabii!

“Sivil toplum kuruluşu, politikayla uğraşır ve devletle mücadele için kurulur. Devlete karşı savaşımayan kuruluş kendine ne derse desin sivil toplum kuruluşu olmaz.”

Böyle bir anlayış kişinin özgün sivil toplum kuruluşu tanımı olmasının ötesinde anlam taşımaz.

Bizdeki yaygın sivil toplum kuruluşlarından birisi cami dernekleridir.

Bir başka yaygın sivil toplum kuruluşu filanca beldeyi güzelleştirme dernekleridir.

Bu kuruluşlar genellikle sağcıdırlar ama İngilizcede-

kine göre anlamı değiştirilmiş olarak kullanılan sivil toplum kuruluşu tanımına uygundurlar.

Sivil toplum kuruluşu gerici de olabilir, ilerici de olabilir.

ABD'deki Neocon dūřünce üretimi kuruluřu örgütleri de sivil toplum örgütü kapsamına girer.

Avcı klüpleri bir başka yaygın sivil toplum kuruluşudur. Genel yönelimi apolitik de olabilir. Sivil toplum kuruluşunun belirgin bir politik yöneliminin olması şart değildir, solcu olmasının şart olmaması gibi...

1960'lı yılların Komünizmle Mücadele Dernekleri (başkanı Fettullah Gülen idi) bir sivil toplum kuruluşudur. Devletin yanında saf tutabilir, ondan destek de alabilir, ama tanıma uymaktadır.

Keza aynı yılların Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu (Dev Genç) da bir sivil toplum kuruluşudur. Hükümet dışı örgütlenme, üyelik zorunlu değil ve kazanç amacı gütmüyordu.

Bu perspektiften bakıldığında Gülen Cemaati örgütlenmesinin de NGO şartlarına uyduğu görölür.

Son yıllarda sivil toplum kuruluşu (NGO) olmaya bir şart daha eklenmeye çalışıldı ama bu konu genel kabul görmedi: şiddet kullanmamak... Ya da sivil toplum kuruluşları barışçı örgütler kapsamında tanımlanmaya çalışıldı, ama belirttiğim gibi bu tanım genel kabul görmedi.

Bu eklemenin neden yapılmaya çalışıldığını anlamak zor değil çünkü El Kaide de sivil toplum kuruluşu tanımına uymaktadır. Böyle bir kuruluşun ulusal sınırlar içinde kalması şart değildir, tıpkı başka bir NGO olan Greenpeace gibi ya da Amnesty International (Uluslararası Af Örgütü) gibi...

NGO'ların en önemli işlevi devletin genişlemesidir. Devletin bazı işlevlerini bu kuruluşların üstlenmesidir. Mesela Afganistan'da çalışan NGO'lar bu ülkeyle ilgili değişik projeleri hayata geçirirlerken, bu ülkeye müdahale eden devletlerin amaçları doğrultusunda faaliyet gösterirler. Askeri işlere karışmazlar ama eğitim ve kültürel alandaki faaliyetlerde ülkeye müdahale eden devletlerin o ülkedeki amaçlarına uygun politika yürütürler.

Keza misyonerlik kuruluşları NGO'ların tipik örnekleri arasındadır.

Kapitalizmin neo liberalizm döneminin önemli özelliklerinden birisi olan devletin sadece ekonomide değil politik faaliyetin değişik alanlarında da küçülmesi ve eski işlevini –kendi çizgisi doğrultusunda faaliyet gösteren- NGO'lara devretmesidir. (Bkz. Bob Jessop ve Joachim Hirsch'in ilgili konuda çok sayıda yayını...)

Sonuç olarak; sivil toplum kuruluşu olarak Türkçeye yanlış çevrilen NGO'lar hükümet yanlısı ya da karşıtı olabilir. Devlet politikasının yanında ya da karşısında olabilir. Başka bir deyişle ilerici ya da gerici olabilirler.

Böyle bir özellikten solcuların kendilerine özgü bir kavram çıkarmaya çalışması, NGO'luğu kendileriyle sınırlı olarak tanımlaması hangi akla hizmet içindir, bilinmez!

24 Aralık 2013

CESARET ÖRGÜTLENEN BİR ÖZELLİKTİR

Alınabilecek bütün tedbirleri almadan tehlikeye girene cesur değil aptal denir. Cesaret alınan tedbirlerden sonra geriye kalan tehlikeyi göze almaktır. Bazı durumlarda geriye kalan bu tehlike büyük de olabilir, önemli olan tehlikeyi biraz da olsa azaltmak için yapılabilecek her şeyi yapmış olmaktır.

Cesaret önceden hazırlanabilen, örgütlenebilen bir özelliktir.

Cesaretin doğuştan gelmediği, hazırlanıp örgütlenebildiği yaklaşık 2500 yıl önce Atina ile Sparta kent devletleri karşılaştırması sonucu ortaya çıkar.

Spartalılar kara savaşında cesaretleriyle tanınırlar. Havasından mı soyundan mı, bu özellik nereden gelmektedir?

Erkekler çocukluktan başlayarak –bir oranda kadınlar da- sürekli askeri eğitim görürler. İyi askeri eğitim görmüş kişi ile yetersiz eğitim görmüş kişinin savaştaki cesaretleri farklı olacaktır. Ek olarak, Sparta savaşçılar için normlar geliştirmiştir: Savaştan kaçmak, savaş alanını terk etmek, sonuna kadar savaşmamak bir Spartalı için utanç vericidir. Bu utanç sözde kalmaz, savaş sonrasında Sparta toplumunda savaşçıların sahip olduğu ayrıcalıklarını kaybeder.

Eğer 300 adlı filmi izlerseniz, Sparta Kralı Leonidas'ın milyonluk Pers ordusuna karşı direnirkenki sözlerini hatırlayabilirsiniz: Spartalı savaşı bırakmaz!

Ölecekleri kesindir, amaç gerideki orduya savunmaya hazırlanmak için zaman kazandırmaktır.

Daha basit bir örnek verilecek olursa şöyle denilebilir: üç kişiyle kavga durumunuz var. Normal olarak kavga dan kaçınırsınız, ama eğer karatede siyah kuşak iseniz davranışınız değişik olur.

Buradan CHP'nin seçim gecesindeki tutumuna gelirsek...

Sokaklarda silahlı gruplar dolaşmaya başlamıştı. Muharrem İnce bunlara karşı halkı sokağa çağırıyorsa, ne olurdu?

Önemli bir kesim sokağa çıkmazdı, çıkanlar da ne yapacaklarını bilmedikleri için küçük silahlı gruplar tarafından dağıtılmaları zor olmazdı.

CHP'nin önceden hiçbir hazırlığı yoktu. Türkiye'de değil de İngiltere, Almanya ya da Fransa'da seçim yapıldığını sanıyorlardı... Erdoğan'ın iktidarı tehlikeye düşerse resmi ve resmi olmayan silahlı güçlerin işe karışacağı önceden biliniyordu. Bu nedenle silahlı grupların sokağa çıkması sürpriz değildir.

Ne yapacaksın, kendini nasıl savunacaksın, nerelerde toplanacaksın; bunlar bilinmeden sokağa çıkmak sonuç vermez ya da hemen dağılma ile sonuçlanacağından çağırıp yapan da ağır eleştirilerle karşı karşıya kalırdı.

CHP resmi ve sivil güçlerle şu veya bu oranda çatışma yaşamış kesimlerle bağ kurmamaya özellikle dikkat etti. Bu kesim sokak mücadelesinde tecrübe kazanmıştır. Sokağa bağırıp çağırmak için çıkılmaz, saldırıyla karşılaşacaksınız ve o zaman ne yapacaksınız; bu konuda fikir ve biraz da deney sahibi olmanız gerekir.

“Onlar silahlı” belirlemesi pasifliğe gerekçe olamaz.

Ülkede silah bulmanın zor olmadığını herkes biliyor. Ek olarak, çok sayıda ev eşyası silah olarak kullanılabilir:

sandalye bacağı, bıçak, gaz tüpü, cam gibi...

Belirli bir sayıya sahipseniz ve kararlı duruş gösteriyorsanız, karşı taraf duraklar, bazen da geri çekilir. Başka ülkelerde bunun çok sayıda örneği bulunuyor.

Direnmeye niyeti olan bunun için hazırlanır. Direnmek direniş söylemiyle olmaz, önceden hazırlanmakla olur. Hazırlığınızda yetersizlikler mutlaka olacaktır, belki bazı kayıplar da yaşanacaktır ama karşı tarafın geriletmesi ve hatta kazanılması da az ihtimal değildir.

Muharrem İnce parti örgütünün böyle bir hazırlığı temelinde daha cesur davranabilirdi. Önce silahlı gruplara karşı güvenlik güçleri görevlerini yapmaya çağılır, ardından da “parti örgütü, üyelerimiz ve halkımızla sonuna kadar direneceğiz” denilirdi.

Güvenlik güçlerine çağrı yapılması onlara güvenilmesinden değil, tereddüde düşmeleri içindir. Yasal çerçevede yasadışı silahlı gruplara karşı müdahale çağrısı yapılıyor...

Eğer böyle bir hazırlık yapılmış olsaydı, derin devletin bir kesiminin müdahalesi de farklı olurdu. Bu hazırlıktan mutlaka haberleri olurdu, karşı tarafın direneceğini ve bunun için de hazırlandığını bilirlerdi ve büyük ihtimalle anlaşma yolu ararlardı. Dünyanın gözü önünde yüzlerce kişiye ateş açmak kolay iş değildir. Az sayıda insan olsa neyse ama direnmeye kararlı ve ne yapacağını da az çok bilen kalabalığa karşı aynı yöntemi uygulayamazsınız.

Ne olurdu, bilinmez, belki yine kaybedilirdi ama geleceğe büyük bir mücadele mirası bırakılarak kaybedilirdi.

Cesaretin şartlarını hazırlamazsanız, cesur olamazsınız ya da yaptığınız sonuçsuz cahil cesareti olur.

“Mustafa Kemal’in askerleriyiz” diye bağırان gençler

silahlı gruplara karşı sokağa çıkacak olsalardı, ne yapacakları konusunda hiç fikirleri bulunmuyordu. Bu durumda bırakın başarıyı karşı tarafı geriletmek bile mümkün değildir.

Teoride ve pratikte öğrenmek yerine hiçbir şey yapmamak için başkalarından fikir almakla yetinecek olanlar, “Peki ne yapılabilirdi?” diye bir soru soracaktır. Diğer ülkelerde ne yapılacağıının çok sayıda örneği yaşandı. Ülkenin en büyük muhalefet partisinin bunları öğrenmesi gerekirdi. Bu örneklerin aynısı tekrarlanmaz ama öğreticidirler.

1989 yılında Demokratik Almanya Cumhuriyeti’nde gerçekleşen benzer bir olayı aktarayım. Bu konu ayrıntılı olarak **1989 Berlin Duvarı** kitabında vardır.

Leipzig kentinde partiye –SED- karşı her pazartesi yapılan gösteriler vardır. Polis bunlara saldırmakta ve insanları tutuklamaktadır. Buna karşı büyük bir gösteri planlanır. SED Genel Sekreteri Eric Honecker göstericilere ateş açılması emrini verir. Gösteriyi düzenleyecek olanlar buna rağmen geri adım atmazlar.

Leipzig çevresindeki askeri birliklerin komutanı muhtemel bir katliama karışmamak için yıllık izne ayrılır. Ardından SED Politik Bürosu toplanır ve Eric Honecker’i görevden alır. Toplantıda “Aklını mı kaçırdın Eric, binlerce kişiyi öldüremeyiz” denilir.

Gösteri büyük bir katılımıla gerçekleşir. Göstericiler büyük bir güvenlik örgütü kurarlar ve bu kişiler herhangi bir provokasyona karşı askerlerle birlikte çalışırlar. Gösteri olaysız biter.

Aynısı başka bir ülkede tabii ki olmaz...

Önemli bir hazırlığa dayanan kararlı duruş olmadan da bir şey olmaz...

İnsanları, örgütleri, liderleri cesur davranmaya çağırılmadan önce gösterilmesi istenilen o cesaretin hazırlığı ne oranda yapılmıştır; buna dikkat edilmesi gerekir.

1 Temmuz 2018

CESARET VE ZEKÂ

Doğum günümü kutlayan bütün arkadaşlara teşekkür ederim.

Bugünkü Taraf gazetesini okurken, özellikle yirmili yaşlarımda beni çok etkilemiş bir gerçekliğin Wikileaks'in kurucusu Assange için de geçerli olduğunu öğrendim.

Julian Assange, hayatındaki en büyük hayal kırıklığını “Zeki insanların bile korkak olabileceğini, cesaretin zekâdan daha az rastlanır bir nitelik olduğunu öğrendiği zaman yaşadığını” belirtiyor.

Zekâ kendi başına nadiren var olur ve başka özelliklerle desteklenmediği zaman zekâ ile “köylü kurnazlığı” arasında fark kalmaz. Bu nedenle zeki, bilgili, yetenekli insanların korkak da olabilmesinin şaşırtıcı olduğunu belirtmek daha doğru olur. Nitekim ben de bu tür insanları görmüştüm.

ODTÜ gibi 1960'lı ve 1970'li yıllarda ülkenin önde gelen üniversiteleri arasında yer alan bir yerde bile, ilerici öğretim üyeleri arasında ürkeklik inanılmaz derecedeydi.

Zeki, yetenekli, bilgili, çalışkan insanlar. Ama sosyal alanda bildiklerini uygulamaya kalkarlarsa, bu çok tehlikeli olabilir. Hapse girerler, hayatları değişir ve hatta bu girişimleri hayatlarına bile mal olabilirdi.

ODTÜ'de okurken amacım üniversitede kalmak ve öğretim üyesi olmaktı. Derslerim iyiydi. ABD'de burs, başvurduğum anda hazırды ama bu insanlardan giderek nefret ettim.

Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu'nun dergisi

İleri'nin son sayısının yazı işleri sorumlusu olmama, TH-KP-C'nin gayri resmi gazetesi Kurtuluş'u çıkaranlardan birisi olmama ve başka işlere karşın, İngilizce öğrenmek dahil beş yıllık okulu hiç fire vermeden 22 yaşında bitirdim. İki yılda yüksek lisans yaptım ve doktora yapmayı kabul etmeyip üniversiteden ayrıldım.

Kendi alanında son derece iyi olan, ama sosyal analiz yapmakta çocuktan farkı olmayan bu insanlara artık tahammül edemiyordum.

1967-1972 döneminden çok sayıda devrimci arkadaşım vardı. Okullarını bitirdiler, evlendiler, işe girdiler ve bir kenara çekildiler. Birkaç tanesiyle görüştüm, adam benimle konuşurken yere bakıyordu. Çocuğu da oluyordu. İş, eş, rahat bir hayat, mutlu bir gelecek ve hepsine sırtını dönerek tehlikeli işlere girmek de olmaz ki!

Bu insanlar da sosyalisttiler ama zekâ, bilgi ve yeteneklerinin gerektirdiği oranda değil. Bilinçli olarak geride duruyorlardı, çekiniyorlardı.

Kaybedecek bir şeyiniz yoksa cesaret yine de önemlidir; ama kaybedecek çok şeyiniz varsa ve yine de cesaret sahibi iseniz, bu çok daha önemlidir.

Bu konuda en bilinen örnek Sinan Cemgil'dir. Ailesinden kaynaklanan genel kültür düzeyi ileriydi, parlak bir öğrenciydi. ODTÜ Mimarlık'ı bitirseydi ve okulda kalısaydı, geleceği açıktı.

Onun meşhur bir belirlemesi vardır: "Hepimiz ölebiliriz ama bu ülkeye bir direniş geleneği bırakacağız."

Aynen de böyle oldu.

Şimdi anlatacağım arkadaşı ise tanımıyorum. Zekâ ve bilgi düzeyi hakkında bilgim bulunmuyor, ama okuduğu okul açısından bu düzenin içindeki geleceğinin açık ol-

duğu söylenebilir. Hayat onu bir tercih yapmaya zorluyor ve o da cesaretli bir karar veriyor.

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi son sınıfında olan bu arkadaş bir gün tanıdıklarıyla vedalaşmaya başlıyor. 1990'lı yılların başları ve belli ki dağa gidiyor.

Birisi ona, “Son sınıftasın, okulu bitir öyle git!..” diyor. Bu arkadaş da yengesine köyün ortasında askerler tarafından tecavüz edildiğini anlatıyor ve “Sen olsan ne yaparsın?..” diyor.

Verilebilecek cevap yok ve cevap da verilemiyor.

Bu arkadaş sonra ne oldu, yaşıyor mu öldü mü, bilinmiyor. Olup biteni sineye çekip, geleceğin rahat günleri için cesur kararlar vermeyebilirsiniz. Herkesin kendi bileceği iştir.

Şu kadarını söyleyeyim: Benim gibi 63 yaşına varıp da bu kadar rahat olabilmek ancak zamanında bazı cesur kararları verebilmek ve bunu sürdürebilmekle mümkün olmuştur. Ne para ne de başka türlü bir rahatlık bu iç huzurunun yerini dolduramaz.

22 Temmuz 2013

CEVABA DEĞİL, SORUYA BAKMAK GEREK!..

Yakında 200. doğum günü kutlanacak olan Karl Marx için söylenen en güzel söz bence şudur: Bir insanın yazdıklarında doğumundan 200 yıl sonraki sorunlar için cevap aramak doğru değildir.

Bakılması gereken Marx'ın 150, Lenin'in 100 yıl önce verdiği cevaplar değildir. Dönem değişir, cevaplar da değişir. Aynı cevapları tekrarlamak zihinsel tembellikten başka şey değildir.

Onların cevaplarına değil hangi soruları sorduklarına ve benzer soruların farklı bir dönemde nasıl sorulabileceğine bakmak, bunun üzerinde düşünmek gerekir.

Emperyalizm konusunu örnek alacak olursak...

Lenin, Emperyalizm kitabını yaklaşık 100 yıl önce yazdı. Günümüzde bu kitabı esas alarak emperyalizmi anlamanız mümkün değildir. Kitaptaki ciddi eksiklikler nedenlerden bir tanesidir.

Lenin emperyalizm için güçlü ulusal devletin zorunluluğundan söz etmez.

Askerî olarak güçlü devlet dışarıda bırakılarak tutarlı bir emperyalizm teorisi mümkün değildir. Emperyalizm daima güçlü ulusal devleti gerektirir.

O dönemde marksizmin devlet teorisi oldukça zayıftı. Ne Gramsci vardı ne de Poulantzas... Lenin de devlet teorisi konusunda marksizmde eskiden beri bilinenlerin ötesinde bir şey söylememiştir.

İkinci konu: Lenin sermaye ihracının ağırlık kazan-

dığı emperyalizmden söz eder ama o yıllarda yeni sömürge ülkeler azınlıktadır. Çoğunlukta olan askeri işgal altında olan klasik sömürgelerdir.

Çin ve Osmanlı İmparatorluğu gibi ülkeler yarı sömürgeci'dir. Orta ve Latin Amerika ülkeleri politik olarak bağımsız ama yeni sömürge ülkelerdir. Dünyanın geri kalanı büyük oranda iki büyük sömürge imparatorluğu içindedir: İngiltere ve Fransa. Sömürgeciliği birkaç yüzyıldan beri belirleyen bu iki ülke de sömürgeciliği ağırlıkla sermaye ihracıyla değil askeri işgalle yürütür. (Bunlara Hollanda, Portekiz, Belçika ve Almanya da eklenmelidir. Bunların sömürgeleri azdır ama vardır.)

Klasik sömürgelere de sermaye ihracı yapılır. Sonuçta yol, liman vb. yapılması gerekmektedir ama belirleyici olan askeri işgaldir. Ülke işgal edilmeden sömürgecilik olmaz.

Osmanlı İmparatorluğu ve Çarlık Rusyası aynı zamanda klasik sömürgeci ülkelerdi. İşgal altında tuttıkları sömürgelerden vergi toplarlar, bazı yer altı kaynaklarını yağmalarlardı. Osmanlı daha önceki dönemlerde özellikle Balkan ülkelerinde çocukları toplayıp asimile ederek Yeniçeri yapardı.

Klasik sömürgecilik 1945-1975 yılları arasında çözümlenir. Çok sayıda sömürge politik bağımsızlığını kazanır ama bu durum onların sömürgecilik ilişkileri dışına çıkmasını getirmez. Yeni sömürge olmuşlardır.

Dünya çapında sermaye ihracının ağır bastığı, askeri işgalin olmadığı, politik bağımsızlığın görünürde bile olsa var olduğu dönem 1945 sonrasında'dır.

Lenin Emperyalizm kitabını yazdığında dünya genelinde hakim olan klasik sömürgecilikti.

Sıçramalı ve dengesiz gelişme kanunu Emperya-

lizm kitabında açıklandığı gibi işlemiyor. Bunu TDAS'ta açıklamıştım ama yasanın işleyiş tarzının değişimi konusunda yeni olgular ortaya çıktı.

Bu yasaya göre; ekonomik gelişme bakımından geride olan bir emperyalist ülke sıçramalı bir gelişimle ilerdekilere yetişebilir, güçler dengesi oluşur. Bu ise sömürgele-
rin yeniden paylaşılması demektir ve bunun da savaştan başka yolu yoktur.

TDAS'ta 1945 sonrasında geride olan bazı emperyalist ülkelerin -mesela Japonya'nın- sıçramalı bir gelişmeyle ABD'ye yetiştiğini ama bunun yeni bir dünya savaşına yol açmadığını çünkü nükleer silahların varlığına ek olarak emperyalist ülkeler tekelleri arasında önemli bir bütünleşme yaşandığını ve bunun da kaybolmayan çelişkilerin başka yollardan çözümünü gündeme getirdiğini açıklamıştım.

Sıçramalı ve dengesiz gelişme kanununun klasik işleyişi gerçekleştiğinde, ekonomik olarak sıçramalı bir gelişmeyle ileri ülkeye yetişen emperyalist ülke aynı zamanda askeri olarak da güçlenir. Askeri güçler arasında da dengeye ulaşılması savaş sebebidir. Başka bir deyişle, ekonomik olarak hızlı gelişme askeri gelişmeye de yansır.

Günümüzde ise hiç de böyle değildir ve bunun en iyi örneği Almanya'dır.

Bu ülke dünya ihracat şampiyonudur, Avrupa Birliği içinde ekonomisi en güçlü ülkedir ama askeri olarak bu durumda değildir. Almanya ekonomik olarak İngiltere ve Fransa'dan güçlüdür ama askeri olarak bu ülkelerden zayıftır. İlk iki ülke nükleer güç iken, Almanya böyle değildir ama konvansiyonel silahlarda da diğer iki ülkeye göre zayıftır.

Savaş tecrübesi bakımından ordusu Fransa ve İngiltere ordularıyla karşılaştırılmayacak kadar geridedir.

Ekonomik olarak güçlenmiş olan ülke, sıçramalı bir gelişmeyle daha önce ileride olanlara yetişmiş olan ülke, onlarla savaşacak güce sahip değildir. Bu ülkeler arasında savaş ihtimali bulunmuyor ama bulunsaydı bile, Almanya ekonomik gücüne rağmen diğerleriyle savaşacak askeri güce sahip değildir.

Dünyanın önde gelen silah ihracatçısı ülkelerinden birisi olmak, o silahları kullanabilecek savaş tecrübesine sahip ordunun varlığı anlamına gelmiyor.

Başka bir örnek Rusya Federasyonu'dur. Sadece nükleer silahlarda değil konvansiyonel silahlarda da en ileri teknolojiye sahip olan bu ülkenin ekonomik durumu pek iyi değildir. Rusya'nın doğal gaz ve petrol gibi doğal zenginlikleri bulunmasa, ekonomik durumu kötü olurdu.

Emperyalizm teorisi yıllardan beri yeniden değerlendiriliyor, Lenin'in cevaplarına değil sorularına bakılıyor ve o sorular farklı koşullarda farklı olarak formüle ediliyor. Normalde yapılması gereken de budur...

30.4.2018

CHE GUEVARA'NIN ARDINDAN

Che Guevara 46 yıl önce, 9 Ekim 1967'de, yaralı yakalandıktan sonraki gün öldürüldü.

Che'nin sağ bırakılması mı, öldürülmesi mi gerektiği bir süre Bolivya gizli servisi ve CIA arasında sorun oldu. Sağ kalırsa mahkemeye çıkacak ve dünyanın gözü önünde siyasi savunma yapacaktı. Ek olarak, hapsedildiği yerin Küba destekli silahlı kişiler tarafından basılması da kuvvetli bir ihtimaldi. Bu nedenle öldürülmesine karar verildi. İki eli kesildi ve bunlar daha sonra Küba'ya gönderilecekti. Cesedi de askeri bir havaalanının pistinin altına gömüldü.

Che'nin cansız bedeninin başında bir grup asker ve sivil fotoğraf çektirir. Bunlardan sırttan ve ince bıyıklı olanı Bolivya gizli servis başkanıdır. Bu kişi daha sonra Almanya'da Hamburg konsolosu olarak atanır. Dört yıl kadar sonra kendisinden söyleşi için randevu alan bir kadın gelir. Üç kurşunla konsolosu öldürür ve kaçır. Bolivya'ya geri döner. Bu kadın Alman asıllı Monika Ertl'dir. Ertl'nin babası Nazi Almanya'sında tanınmış bir fotoğrafçı ve film yapımcısıdır. NSDAP üyesi değildir ama Nazilerle arası hep iyi olmuştur. Yenilgiden sonra ailesiyle birlikte Güney Amerika'ya kaçır. Ertl, Che'ye hayrandır ve çok sıkı aranmasına rağmen yakalanmaz ve Bolivya'da Che'nin ardından savaşı sürdüren Inti Peredo'nun örgütüne katılır. Savaşta ölür.

Kadın hareketi tarihinde Alman kadınlarına haksızlık edilmiştir denilebilir. Sadece teorik yönleri değil (Rosa Luxemburg), militan yönleri de hayli güçlüdür. Almanya Kızıl Ordu Fraksiyonu'nun kurucuları arasında olan Ulrike Meinhof bilinir ama bu örgütün çekirdek kadrosunda

kadınların çoğunlukta olduğu pek bilinmez.

Başka bir yazıda geniş olarak ele alınabilecek bir konu, ama bu yazının konusu değildir.

Che Guevara gerilla savaşçısı olarak bilinir, ama O'nun önemli başka bir yönü daha vardır. Che, devrim sonrasında Küba'da bir süre Sanayi Bakanlığı yapmıştır. Che'nin sosyalizmin insan politikası hakkında önemli görüşleri vardır.

Che'ye göre, koşulların değişmesi, o koşullara uygun insan tipinin ortaya çıkmasını gerektirmez. Che, bu görüşünü, 1960'lı yıllarda SSCB'yi gördükten ve kendi deneyimlerine dayanarak ortaya atar. Üretim araçlarında özel mülkiyetin kaldırılması ve toplumsal alanların buna uygun olarak düzenlenmesi, ek olarak sosyalist eğitimin varlığı, sosyalist insan tipinin ortaya çıkması için yeterli değildir. Sosyalist insan ancak sürekli sosyalist pratik içinde gelişebilir. Başka bir deyişle günlük yaşam da buna uygun düzenlenmelidir.

Nasıl, diye sorulabilir.

Che'nin cevabı, hafta tatillerinde toplum için gönüllü çalışmadır.

Che'nin yaşadığı dönemde hayata geçirilen bu uygulama daha sonra sürdürülmez, çünkü sonuç alınamamaktadır. İnsanların şu veya bu faaliyette gönüllü çalışması, eğer kullanılan teknik geri ise, verimli olmamaktadır.

Che yeterli bir çözüm üretememekle birlikte soruyu doğru sormuştur.

Üretim araçlarında özel mülkiyeti kaldırılırsa, kâr için üretime son verirsiniz ve değişik toplumsal alanları buna göre düzenlersiniz, eğitim de sosyalist ilkeler temeli üzerinde yapılır ve böylece sosyalist insan oluşur.

Böyle olacağına inanılırdı, ama böyle olmadığı görüldü.

Che bu gerçeği ilk görenlerden birisidir denilebilir.

Mao da çare olarak Kültür Devrimi'ni savundu ama hiçbir sonuç alınamadı. Mao'nun ölümünden sonra yönetime gelen Deng Xiao Ping başkanlığında Çin Komünist Partisi ülkeyi kapitalist gelişme yoluna sokacaktı.

Komünist Partisi önderliğinde kapitalizm, kimin akına gelirdi?

Arnavutluk Emek Partisi ve Enver Hoca'dan hiç söz etmesek daha iyi olur.

Şartların değişmesi insanı da değiştirir ama bu durum o değişen şartlara uygun insan tipinin ortaya çıkacağı anlamına gelmez. İnsan değişir ama istenildiği oranda ve istenilen yönde değişmeyebilir. Sosyalist ülkelerde bu durumun çok sayıda örneğini görmek mümkündür.

Sosyalizm kadının gelişmesi için önemli imkânlar sağladı. Eşit işe eşit ücret, yeterli doğum izni, kadınlar aleyhindeki bütün yasaların düzeltilmesi, eğitimde eşitlik, vd. Ne var ki bu durum sosyalizmin farklı da olsa bir erkek toplumu olmasını engellemedi. Bunun için başka bir mücadele gerekiyordu.

Alman Yayınevleri Barış Ödülü'nü bu yıl bir Rus yazar kazandı: Svetlana Alexijewitsch. Çok sayıda kitabı Almancada yayımlandı. Bunlardan birisi, Savaşın Kadın Yüzü Yok, başlığını taşır. İkinci Dünya Savaşı sırasında Kızıl Ordu'nun değişik kademelerinde yüz bin kadının savaşması söz konusudur ama tarihte bu kadınlar yoktur. Kitap, bu kadınların bir bölümüyle yapılan söyleşileri içerir.

Che'nin 1960'lı yıllarda dikkat çektiği sosyalist insa-

nın oluşmasındaki önemli sorunun çözümü, daha sonra, bu insanın devrimden önce oluşturulmaya başlanması gerektiği düşüncesiyle çözüldü denilebilir. Bu çözümün de sorunları olmakla birlikte en azından her şeyin devrim sonrasına ertelenmesine göre daha iyi sonuçlar alınabileceği şimdiden görülebiliyor denilebilir.

8 Ekim 2013

CHE VE TANIMADIĞIN HALKLA DEVRİM YAPMAK

Aleida March'ın **Remembering Che** kitabını bitirdim ve sonlarına doğru aklıma **Che Guevara – Kısa Uzun Bir Hayat** kitabında yaptığım belirleme geldi: Che sürekli olarak tanımadığı halklarla devrim yapmaya çalışmıştır. Kitabın sonlarında Che'nin önce Kongo ardından da Bolivya'ya gidişi ve bu konuda sahip olduğu yeterince somut olmayan gerekçeler bu belirlemeyi yeniden düşündürdü.

Che, Meksika'da bulunduğu sırada Fidel Castro ve grubuyla tanışır, anlaşılır, onlarla birlikte Alberto Bayo'nun yönetiminde askeri eğitime katılır. Che Küba'yı hiç görmemiştir, Kübalıları tanımamaktadır, bu ülkede Batista diktatörlüğü olduğunu bilmektedir, o kadar...

Che'nin bu grupla tanışması ve anlaşmasının önde gelen nedenlerinden birisi hepsinin İspanyolca konuşmasıdır. Farklı dilleri konuşsalar ve hele de anlaşabilecekleri ortak bir dil bulunmasaydı, bu ilişki gerçekleşmezdi.

Küba'da devrimden sonra yaptığı bir konuşmada Che bu halkı tanıması gerektiğini belirtir. Che Küba halkını Meksika'da 80 kişiyle gördüğü eğitim ve iki yıllık gerilla savaşı süresince tanımıştır ve burada tanıdığı halk ile savaşın dışındaki halk birbirinden farklıdır, beklentilerine uymamaktadır. Che bu durumu devrim sonrasındaki değişik konuşmalarında belirtir (Bkz. **Kısa Uzun Bir Hayat**)

Normal bir durum... Aynısı Yılmaz Güney'in de başına gelmiştir. Hapishanelerde komün yaşamında tanıdığı devrimcilerle, çıktıktan sonra dışarıda tanıdıkları birbirinden farklıdır. Devrimcilerin hapishanelerdeki özellikleriyle dışarıda hayat kavgası içindeki özellikleri birbirinden farklıdır, Yılmaz Güney hayal kırıklığına uğrar.

Che yanında partinin merkez düzeyde bir sorumlusu ve 300 kadar Kübalyıla birlikte Kongo'ya gider. Bu halk hakkında bilgileri yoktur. Ulusal kurtuluş savaşı örgütlemeye giderler ama hayretle görürler ki bu ülkede ulus yoktur. Marksist devlet teorisine ters bir durum, devlet vardır ama ulus yoktur. Tıpkı Afganistan ve Libya'da olduğu gibi... Ek olarak Kongo halkıyla nasıl anlaşacakları konusunda önceden düşünmemişlerdir, aynı dili konuştuklarını sanmaktadırlar ama böyle değildir. Che, Aleida'ya Kongo'dan yazdığı mektuplarda Fransızca çalışmaya başladığını bildirir. Kongo eski Belçika sömürgesidir.

Buradan Bolivya'ya gidecektir. Daha önce Arjantin planlanmıştı ama bu ülkedeki komünist partisinin gerilla savaşına şiddetle karşı olması nedeniyle Bolivya tercih edilir. Bu ülkedeki KP de silahlı savaşa karşıdır ve şartlar daha uygun görünmektedir.

Bolivya'da Che'nin gerilla savaşıyla ilgili olarak analiz yapan herkes yanlış alan seçildiği konusunda görüş birliğindedir. Alan arazi olarak uygundur ama Sierra Maestra gibi politik çelişkinin keskin olduğu bir yer değildir, tersine ülkedeki bu tür yerlere uzaktır.

Fidel Castro Che'nin aksine halkı iyi tanıdığı gibi gerilla savaşının başlangıç alanını da doğru seçmişti. Ek olarak 26 Temmuz Hareketi ülke çapında örgütlüydü. Bolivya'da bunların hiç birisi yoktu. Bolivya Komünist Partisi'nin tutumuna karşı çıkan gençlik örgütü gerilla mücadelesini desteklemiş ve kadro göndermişti ama yeterli olmamıştı.

Uzaktan bakıldığında bütün Latin Amerika halkı aynı sanılır, gerçekte ise değildir. Brezilya dışında Latin ve Orta Amerika'da bütün halklar İspanyolca konuşmaktadır ama her halkın diğeriyle ilişkisinin ayrı değerlendirilmesi gerekir. Bu bağlamda Che Küba'da yabancıydı, Bolivya'da da böyleydi. Zamanın Bolivya basınında "Bu yabancı ül-

kemizde ne arıyor?” sorusu sorulur. Aynı dili konuşmak, insanların genellikle Katolik olmaları halkların bütünleşmesi için yetmemektedir. Bırakın bütünleşmeyi, düşmanlık bile vardır. Suudi Arabistanlı bir Sünni ile Suriyeli bir Sünni arasındaki farklılık gibi... Arapça konuşmaları ve aynı dinin aynı mezhebenden olmaları düşman olmalarını engellemez. İslamda Sünniliğin alt çeşitleri arasında bile düşmanlık vardır. Mesela hem İslam Devleti hem de Al Kaida Seleflidir ama ayrı örgütlerdir ve bazen aralarında savaş da çıkmaktadır.

Benzer durum Kürtler için geçerlidir. Kürtçe konuşmak, eskiden birlikte olmuş olmak, bugün de aynısını gerektirmez. Gerektirmediğini de görüyoruz. Kürtlerin yıllar önce kurduğu devletleri ve birlikte mücadele örneklerini sıralamak, Latin Amerika halklarının zamanında İspanyol sömürgeciliğine karşı (Brezilya hariç) mücadele vermiş olmasını tekrarlayarak bunun birleştirici olacağını sanmaya benzer.

Latin Amerika ülkelerinde ciddi bir ulusal sorun da vardır. İspanyol sömürgecileri indigeno denilen yerli halkları kenara iterek bu ülkeleri sömürgeleştirmişler ve ülkeden gelen beyaz insanlar buraya yerleşmiştir. Yıllar içinde çoğalan bu beyaz insanla yerli halk arasında sürekli sorun yaşanmıştır. (Bolivya’da Morales yerli halktan seçilen ilk devlet başkanıdır.)

Che’nin Latin Amerika ile ilgili yazılarında bu konu yoktur. Emperyalizme karşı mücadele teorisinde indigenolara yer vermez, bu halkı dışlamaz ama yaşadıkları ek sorunlara da yer vermez.

Beyaz insanların büyük bölümü gibi indigenolar da yoksuldur ama birleşmek için bu yeterli değildir.

Küba değişik halklardan meydana gelmiştir ve bu anlamda önemli tecrübe yaşamıştır. Küba halkının bir

bölümü Afrika kökenlidir, 16. ve sonraki yüzyıllarda bu insanlar Afrika'dan köle olarak getirilmişlerdir, diğer bölümü yerlidir. Küba'da bugün bile ırkçılık olduğunu –Demokratik Almanya Cumhuriyeti'ndeki gizli ırkçılığın aksine- Küba yetkilileri kabul ediyorlar ve buna karşı mücadele ettiklerini söylüyorlar.

Che'de benzer konular hiç yoktur.

İlginçtir, Che'nin yazılarında Latin Amerika ülkeleri tarihi boyunca verilmiş önemli silahlı mücadelelerin incelenmesi de bulunmamaktadır. Mesela Venezüella'da Bolívar, Nikaragua'da Sandino gibi...

Che yeni bir toplum yaratmaya çalışırken yeni insanı kendinde de oluşturan büyük bir insandı, burası açıktır. Dünya çapında bir isim olacağını –Aleida'nın da belirttiği gibi- o yıllarda kimse düşünmemiştir.

Sanırım gelecek yazıda kitabın geri kalanını anlattım. Bu bölümde Che'nin kişisel özelliklerinin anlatımı ağır basmaktadır.

10 Mayıs 2020

CHE'Yİ HATIRLARKEN

Che Guevara'nın ikinci eşi ve ondan dört çocuk sahibi olan Aleida March'ın Remembering Che kitabı çikali sekiz yıl olmuş ama haberim olmamış, Almancaya da çevrilmemiş. Neyse öğrenince İngilizcesini aldım. Kitap çok sayıda fotoğraf da içeriyor.

Aleida üniversitede pedagoji eğitimi görürken yirmi yaşından önce 26 Temmuz Hareketi'ne katılıyor. Yerleşim merkezleriyle dağıdaki grup arasında kuryelik yapıyor. Bu sırada Fidel Castro ve grubu henüz Sierra Maestra'ya çıkmamıştır.

Granma gemisiyle çıkarmanın yapılacağı gün Küba'nın ikinci büyük kenti Santiago de Cuba'da Frank Pais önderliğinde genel grev ve ayaklanma yapılıyor ama başarısızlıkla sonuçlanıyor. Frank Pais öldürülüyor. Amaç Batista ordusunun dikkatini başka yöne çekmektir ama Granma gecikerek iki gün sonra geliyor. Küba devrim tarihinden biliyorsunuzdur, Granma ile gelenlerin büyük bölümü Batista ordusuyla çatışmada hayatını kaybediyor ama az sayıda kişi Sierra Maestra'ya ulaşıyor. Burası küçük köylülüğün yıllardan beri toprak kiraladığı büyük toprak sahiplerine karşı ayaklandığı bir bölgedir. Bu arada Küba Sosyalist Partisi adını taşıyan ve sendikalarda etkin olan komünist parti silahlı mücadeleye karşı çıkıyor ama 26 Temmuz Hareketi ülke çapında örgütlüdür ve savaş geliştikçe komünistler de tutumlarını değiştirmek zorunda kalıyorlar.

Che Guevara Kısa Uzun Bir Hayat kitabında belirttiğim gibi, Küba devrimi komünist partisinin önderlik yapmadığı ilk sosyalist devrimdir. Bu devrimde bağımlı kapitalist bir ülke olan Küba'da işçi sınıfı da geri planda

rol oynamıştır.

Aleida Sierra Maestra'ya gittiğinde Che ile tanışıyor. İlk düşüncesi “yaşlı bir adam ama elleri dikkat çekecek kadar güzel...” oluyor. Aslında aralarında on yaş fark var ama Che yaşından büyük gösteriyor. Okuyunca daha önce dikkat etmediğim Che'nin ellerine baktım, gerçekten değişik ve güzel...

Aleida dağda kalmak ve savaşa katılmak istiyor ama tekrar kuryelik yapmak zorunda kalıyor. Israr edince hemşire yapmak istiyorlar, kabul etmiyor, Che'nin yanında çatışmalara gidiyor.

Aleida “ülkemi ve kendimi kurtarmak için savaşa katıldım” derken birçok devrimci için geçerli olan, kimilerinin farkında olmadığı önemli bir gerçeği açıklıyor: devrimci mücadele kişisel olarak da size bir şeyler vermelidir. O mücadeleden kişisel olarak da kazançlarınız oluyorsa, hayat tecrübeniz artıyor, çok şey öğreniyorsanız, başarısızlık durumunda yıkılmazsınız. Başarılı olursanız daha iyi tabii...

Aleida bir süre sonra Che'yi sadece yetenekli bir komutan olarak değil, erkek olarak da görmeye başlıyor ama aralarında henüz yakınlaşma yoktur.

Şiddetli çatışma yaşayarak Santa Clara kentini aldıklarında birlikte yürürlerken Che birden kişisel hayatından söz etmeye başlıyor. Perulu politik bir mülteciyle evli olduğunu, ondan üç yaşında bir kızı bulunduğunu ama anlamadıklarını ve ilişkilerinin bittiğini anlatıyor. Aleida dinliyor ama anlamıyor. “Che evli olmadığını anlatıyordu ama ben anlamıyordum!” der kitabında...

Che savaşta yaralandığında bakıcısı Aleida'dır ama hemen ayağa kalkıp komuta görevini sürdürüyor. Batista kaçıyor, devrim kazanıyor, Havana'ya giriyorlar.

Che'nin işi fazlasıyla artıyor çünkü kendisi doktordur ve eğitilmiş bir kişidir, gerillalar arasında ise çarpışmaktan başka konulardan anlayanların sayısı azdır. Aleida Che'nin sekreterliğini yapıyor, görüşmek için gelenlerle randevularını ayarlıyor, mektuplarını yazıyor.

Bir gün Che eski eşine hitaben bir mektup yazıyor ve daktilo etmesi için Aleida'ya veriyor. Che mektupta boşanmaları gerektiğini çünkü Küba'da mücadele içinde tanıdığı bir kadınla evleneceğini yazıyor. Aleida "Kiminle evleneceksin?" diye soruyor. Che de "Seninle," diyor. Entertesan bir konuşma...

Devrimden sonra Che'nin önceki eşi Hilda adaya geliyor. Aleida kendilerine zorluk çıkardığından söz ediyor ama ayrıntıya girmiyor. Tahmin etmek zor olmasa gerek; Hilda ayrılmak istemiyor. Evlendiği zamanki Che örnekleri çok olan sıradan bir devrimciydi, şimdi ise dünyanın dikkatini çeken bir devrimin Fidel'den sonra en tanınan kişisidir. Aleida, Hilda'yı rakibi olarak görmediğini yazıyor çünkü Che açık konuşuyor. Birkaç ay sonra evleniyorlar, demek Hilda bir şekilde ikna oluyor.

Doğrusu Che efendice davranmış, bu arada neler olduğu yazılmamış ama Hilda ikna olmasa bile bu evliliğin olacağını anlamıştı herhalde...

Doğrusu da budur. Bir ülkenin düzenini değiştirmişsiniz, Latin Amerika ülkelerindeki başka bir düzenin Medeni Kanunu'nu kim takar?

Her iki kadına da açık davranılmışsa, mesele yoktur.

Bir günde kitabın yarısını okudum, bir-iki güne kadar biter.

Yıllarca önce Frankfurt'ta Che'nin doktor olan kızlarından birisini dinlemek fırsatım olmuştu. Büyük kız olsa gerek çünkü Che'nin gitmeden önce annesiyle yap-

tığı konuşmayı hatırlıyordu. Che, “İstersen hoşuna giden bir adamı kahve içmeye çağırabilirsin” der, Aleida tepki gösterir.

Che gidiyordu ve dönmeyeceğini de biliyordu.

Daha önce Kongo’ya gitmiş ve “Bu bir başarısızlığın tarihidir” diye başlayan bir kitap yazmıştı. Kongo’ya 200 kadar Kübalı askerle birlikte ulusal kurtuluş savaşı örgütlemeye giderler. Çombe, Lumumba iktidarını devirmiş, Lumumba öldürülmüş ve ülkede karışıklık başlamıştır. Che ve yanındakiler hayretle görürler ki, ulusal kurtuluş savaşı örgütlemek için geldikleri Kongo’da ulus yoktur; birbirine düşman aşiret türü gruplar vardır. Bir süre sonra geri dönerler.

Ardından Bolivya’ya gidecektir.

Yazın Dergisi’nin Eylül 1997’de çıkan sayısında “Bir Hayat Tarzı Olarak Che” yazısını yazmıştım. Devrimi yapan ön plandaki kadrolardan birisi olarak Küba’dan gitmeyebilirdi, ek olarak bu ülkede değişik bakanlıklarda da bulunmuştu yani fazlasıyla işi de vardı ama O’nu ilgilen-diren amaçlarına ulaşmak, yeni Vietnamlar yaratmaktı.

Che hakkında en iyi biyografinin yazarı John Anderson’un kitabı -Türkçeye çevrildi- “Bu adamı dört çocuğunu da geride bırakarak Bolivya’ya götürenin ne olduğunu merak ettim” sözleriyle başlar.

Che bir hayat tarzıdır, amaçları için sahip olduklarından vazgeçebilmenin örneğidir. Herkesin kendi Che’si vardır ve bu da normaldir.

Deniz Gezmiş’in aksine Che’nin belirgin bir ideolojik evrimi yoktur. Deniz’in 1969’daki Samsun-Ankara yürüyüşündeki politik görüşünü alırsanız kemalist ya da CHP’li olarak kendisine kolayca sahip çıkabilirsiniz; daha sonraki görüşleri ise farklıdır. Eskiden tümüyle kopma-

miştır ama farklılaşmıştır. Che'de bu düzeyde farklılaşma yoktur. Kuşkusuz O da yaşadıkça öğrenmiştir ama 1959'da devrimden sonraki görüşleriyle 1967'de öldüğü zamankiler arasında önemli fark yoktur.

Che sosyalist yanından daha çok, vazgeçebilmek, amaçlarının peşinde koşabilmek yanıyla dikkat çeker.

Türkiye ve Küba birbirinden çok uzak ülkelerdir ama Küba devriminin Latin Amerika ülkelerindeki örgütlerden sonra en fazla etkilediğı bizdeki devrimci harekettir. 1960'lı yıllarda Mao'nun halk savaşı anlayışının etkisi de bulunmakla birlikte Küba ve Che özellikle THKP-C ve THKO'yu etkilemiştir. Mahir'in Kesintisiz Devrim II-III yazısında bu etki açıkça görülebilir.

1968'in sembol ismi olan Che giderek herkesin kendisinden bir şeyler bulduğı bir insan haline dönüşür. Bu sanıldığı gibi yozlaşma değil genişlemedir. Genişlemek farklı özelliklerin ön plana çıkması demektir. Reel sosyalizmin tarihe karışması bu nedenle Che'nin de benzerini yaşamasını getirmedir.

9 Mayıs 2020

CHP VE AKLIN SÖMÜRGELEŞMESİ

Sosyalistlerin bir bölümü CHP'den ne bekliyor, anlamak mümkün değil. CHP sık sık kendisinden beklentisi olanlara dersini veriyor, ama bir bölüm sosyalist anlamıyor. CHP'ye yönelik hastalıklı bir aşkları mevcut, CHP ne yaparsa yapsın sevmekten kendilerini alıkoymuyorlar.

Kandil, AKP'ye karşı HDP ile CHP'nin işbirliği yapması gerektiği çağrısı yapar; CHP, YPG'nin terörist olduğunu açıklar. Ona göre PKK zaten terörist...

HDP ikide bir CHP'ye demokrasi mücadelesi için çağrı yapar; CHP ise Sosyalist Enternasyonal'e HDP'nin üye olmaması için çalışır.

Aleviler oldum olası CHP'yi pek sever; Deniz Baykal, CHP'nin bu önemli ismi, Halep'in bir Sünni kenti olduğunu açıklar. Halep herkesin kentidir dese sorun yok, ama ona göre Sünni kentidir.

Marksist Leninist bazı komünist partileri CHP'ye umut bağlar. Birleşik Haziran Hareketi'nin bileşenlerinden birisi de CHP'li solculardır.

CHP'de solcu var mı; var. Ne yapar bunlar?

Bunlar, sokakta “bul kararı al parayı” oynatan üçkâğıtçının adamlarına benzer. Bu kişiler üçkâğıtçıya ilgi çektikten sonra numaradan para yatırır ve kazanırlar. Amaçları bu yolla çevredeki avanakların da oyuna para yatırmasını ve doğal olarak kaybetmesini sağlamaktır.

CHP'deki solcuların işlevi de budur: bir bölüm sosyalistin ilgisini çekmek, ardından “gelin de partideki solu güçlendirin” diye onları çağırarak ve onları parti içinde

kendilerine benzetmektir.

Demokratik anayasa için sosyalistler ile HDP ve CHP işbirliği yapmalıymış, diyor bazıları.

CHP kurultayında Kürtçe “barış” yazan pankart indirildi. O pankartta “Yaşasın CHP” de yazsa önemi yoktu, önemli olan Kürtçe yazmasıydı.

Bu parti ırkçı ve gerici olduğunu her fırsatta gösteriyor, ama bazı sosyalistler onu hastalıklı bir aşkla sevmeyi sürdürüyor.

Burada yanlıştan değil, aklın sömürgeleşmesinden söz etmek gerekir.

Bu sosyalistlerin aklı sömürgeleşmiştir. Batı Avrupa'nın sosyal demokrat partileriyle ilgili okuduklarıyla beyinleri dolmuş ve kapanmıştır.

CHP ile bu partilerin ilgisinin olmadığını göremez durumdadırlar. Dünyanın en büyük sosyal demokrat partisi olan Almanya SPD'si, bu CHP'nin yanında komünist partisi sayılır.

1960'lı yılların sonlarında Mahir Çayan bir yazısında “kafasından tek akım geçen geri zekâlı”lardan söz ederdi. Bu söz, CHP'yi hastalıklı bir aşkla seven sosyalistler için geçerli değildir, çünkü onların kafasından hiç akım geçmemektedir. Kafa başka bir dünyaya ait okunanlarla dolmuş ve kapanmıştır.

Geçenlerde bir tip, AKP için “imam hatip kafasıyla yapılan politika bu kadar olur” belirlemesi yapıyordu. Burada tipik bir Kemalist kafa görüyoruz. Biz modern eğitim gördük, politikayı da başka konuları da bu imam hatiplilerden iyi biliriz, diye düşünüyorlar.

Bu kafa, on yıldır AKP karşısında CHP'nin neden varlık gösteremediğini sorgulamıyor. Görmüyor, farkında de-

ğil ki, sorgulasın.

RTE, başbakan olduğu yıllarda, “böyle muhalefet dostlar başına” demişti ve doğru söylemişti.

Halkının büyük çoğunluğunun Müslüman olduğu ülkelerde komünistlerle İslamcılar arasındaki mücadeleyi neden sürekli olarak ikincisi kazanmıştır?

İran’da mollalar bir dönem güçlü olan İran komünistlerini neredeyse tasfiye ettiler. Komünistler kendilerini iyi eğitilmiş, karşılarındakileri ise kasaba politikacısı sanıyorlardı ve fena halde yanıldıklarını gördüklerinde işi geçmişti.

İrak’ta bir dönem güçlü olan komünist partisi artık yok gibidir. Suriye’de sadece Esad’ın butik komünistleri vardır; muhalif olanlar sürekli saldırıya uğramıştır.

Lübnan’da komünistler Hizbullah ile işbirliği yapar ve ittifakın hakim kanadı Hizbullah’tır. Mısır’da komünistler yıllarca muhalefet gücü olarak gördükleri Müslüman Kardeşler ile işbirliği yaptılar.

Filistin’de ise komünistler bir dönem vardı, ama değil onlar, El Fetih bile Hamas karşısında sınırlı ölçüde etkin olabildi.

Bu marksist leninistler iyi eğitim görmüşler, işçi sınıfının önderliğinde emekçi halkın kurtuluşunu örgütüyorlar ama ne hikmetse İslamcılar karşısında sürekli kaybediyorlar.

Bunun başta gelen nedeni, karşıdakini tanımamak ve ciddiye almamaktır. Başka ülkelere ait teoriler okumuşlar, oradaki partileri öğrenmişlerdir. Beyinleri başka bir dünyanın sömürgeci durumuna gelmiştir, durmuştur. Sürekli kaybettiklerinin farkında bile değildirler.

Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en yetkin kadrolara

sahip partisi AKP'dir. İçlerinde yüksek eğitimli ve hatta doktoralı hayli insan bulunduğu gibi, modern yöntemler kullandıkları da sır değildir.

Siyasi tarihimizde hangi parti her hafta kamuoyu araştırması yaptırmış ve tutumunu da sonuçlara göre düzenlemiştir?

Her ülkedeki İslamcılarının kitle çalışmasında sosyal dayanışma ağı yaratılması önemli yer tutar. AKP de bunu gelişigüzel olsa da işleyen sosyal yardım anlayışıyla hayata geçiriyor. CHP ve sosyalistler bunun "sadaka kültürü" değil başka bir şey olduğunu ancak beş yıl sonra anlayabildiler.

AKP'nin yaptığı batı ülkelerindeki sosyal yardım anlayışını islamcı kitle çalışmasıyla birleştirmektedir.

AKP iktidarı döneminde kadınlara yönelik suçlarda büyük artış oldu. Bunu sürekli tekrarlayıp AKP'nin kadın yanını görmemek ise ancak bakar körlükle açıklanabilir.

AKP'yi erkeklerden çok kadınların seçtiği bir seçim araştırmasında ortaya konulmuştu. Ek olarak, AKP'nin taban çalışması ya da mahalle çalışmaları kadınlar olmandan mümkün değildir.

Bu nasıl oluyor, sorulmuyor. Böyle bir sorun olduğu bile görülüyor ki, sorulsun.

Yirmi yıl kadar önce antropolog ve sosyalist bir kadına, "MHP'de neden az olmayan sayıda kadın bulunduğunu" sormuştum. Bunun için araştırma yapılması gerekmez miydi?

Cevabı aydınlatıcıydı: "Bunu hiç düşünmemiştim!"

Deniliyor ki, AKP kadın düşmanı bir partidir.

Tamam, fazlasıyla örnek var, ama bu partinin yıllar-

dan beri çok sayıda kadın militanı da var. Bu nasıl oluyor? Bilinmiyor, çünkü soru sorulmuyor ki birileri araştırma yapıp cevap arasın.

Kemalist özgür kadının beyni sömürgeleşmiş; bildikleriyle toplumu açıklayamıyor; neden böyle olduğunu da anlamıyor ve ajitasyonla günü kurtarmayı tercih ediyor.

Son bir nokta: Başka bir ülkede ve sosyal demokrat olması şart değil başka bir partide, Deniz Baykal gibi davranan ve parti genel başkanına laf eden bir kişiyi anında disiplin kuruluna verip partiden atarlardı. CHP bunu yapamaz çünkü Baykal tek kişi değil, parti içinde ciddi bir güce sahip.

CHP'yi hastalıklı bir aşkla seven, akli sömürgeleşmiş sosyalistlere hayırlı ve uğurlu olsun. Baykal da CHP de haklı aslında; ne yapsalar bu aşk bitmeyecektir!

16.02.2016

CHP'Yİ ÖĞRENMEMEKTE ISRAR ETMEK

Hepimizin bilmediği çok şey var. Bilmeyen öğrenir, denilebilir ama bu iş söylenildiği kadar kolay değildir.

Öğrenmek için önce öğrenmeye açık olmak gerekir. Öğrenmeye açık olmak ise, öncelikle bilmediğini kabul etmeyi gerektirir. Zaten biliyorsanız ya da bildiğinizi sanıyorsanız, öğrenmenize de gerek yoktur.

Öğrenmeye açık olmak için ona karşı direnmemek gerekir. Bu iş zordur, çünkü insanlar bildiklerini, doğru olduğuna inandıklarını ama yanlışlığı da sürekli ortaya çıkan görüşleri zor değiştirirler. Değiştirmemek için değişik gerekçeler bulurlar. Gerekçe ararsanız bulursunuz ve saçma sapan bile olsa bulduğunuzla kendinizi inandırabilirsiniz. Sonra gerçek bir kere daha kafanıza çarpar...

Bu konuda güzel ve sürekli tekrarlanan örnek, CHP'nin ne olduğunu bir türlü öğrenememektir.

CHP, esas olarak HDP milletvekillerini ve onları TBMM'den tasfiye etmeyi hedefleyen oylamada AKP'ye destek verdi.

Başka bir şey yapılacağına düşünenlere şaşarım demekten başka söylenecek söz bulunmuyor.

RTE başbakan iken, birkaç kere "böyle muhalefet dostlar başına" demişti. Başka bir deyişle AKP gücünü bir oranda CHP'nin muhalefetteki beceriksizliğine borçludur.

Bir şey mi değişti, hayır!

CHP milletvekillerinden bir bölümünün 1972'de Deniz Gezmiş ve arkadaşlarının idamına onay verdikleri or-

taya çıktı.

Şaşılacak bir şey yok, kendilerinden beklenildiği gibi hareket etmişler.

Son oylamada AKP'yi neden desteklediler diye sorarsanız; HDP tasfiye edilince oylarının artacağını düşünüyorlar. Bir başka neden ise MHP gibi onların da Kürt hareketinin tasfiye edileceğine inanmalarındır.

CHP'dir yapar! Bu partiyi değil, kendini devrimci sanan ya da böyle görünen ama bu partiyi halen anlayamamış olanları eleştirmek gerekir.

Değişik Kürt örgütleri CHP'ye çağrı yaptılar.

Boşuna olduğunu bir kere daha gördüler ya da görebildiler mi acaba!

CHP'nin içinde sol gibi görünen birkaç kişi her zamanki rollerini, bu partiyi sol olabirmiş gibi göstermeye çalışmayı oynadılar. Bu insanların şaşkın solcuları kandırmanın, onlara CHP konusunda bahane üretmekle yarıdımca olmanın dışında işlevi bulunmuyor.

Hay Allah, Haziran ayı da geldi!

CHP'nin bir kesimiyle ittifak yapan Birleşik Haziran Hareketi ne düşünüyor acaba?

Haziran'dan Haziran'a da olsa düşünmelerinde yarar var.

Hiç sanmıyorum!

Biraz protesto ederler, CHP içinde sol gibi görünenler de işlevlerini yerine getirip bunlara biraz yaklaşırlar ve ardından her şey eskisi gibi olur.

Öğrenmemekte direnmek böyle bir şeydir.

CHP hep böyleydi; biraz sağa biraz sola kıvrır ama hep böyle kalır.

Bu ÷lkede devrimci hareket zayıfsa, zayıftır.

Bu zayıflıktan CHP'ye olmadık özellikler yükleyerek kurtulmak mümkün değildir.

Devrimci harekette; CHP'yi sol görenin ya da böyle olabilir sananın devrimci hareketle ilgisi yoktur, anlayışını hakim kılmak gerekir.

Adı ister komünist olsun ister Haziran, CHP'den büyük beklentileri olanlar oraya gitsinler ve biraz da CHP'yi içerden değiştirmeye gayret etsinler!

Hiç inanmıyorum ama belki de başarılı olurlar!

Dışarıdan çabalarından sonuç çıkmadı ve çıkacak gibi de görünmüyor.

Bir de içerden denesinler!

21.5.2016

CİHAT VE AYNI KÜLTÜR ORTAMININ ÖRGÜTLERİ

Cihatçı örgütlerle ilgili olarak önceki yazılardan biliyorsunuz; bazı örgütler arasındaki silahlı çatışmaları hayretle karşılamıştım. Somutlarsak, Al Nusra ile İslam Devleti (İD) arasında bir dönem yoğun silahlı çatışma yaşanıyor, karşılıklı olarak ölenler bulunuyor ve hatta karşılıklı olarak yöneticilere suikast bile düzenliyorlar.

“Bunlar emperyalizmin uşaklarıdır” gibi cahilliğini süslü laflarla örtmeye çalışanlar için anlaşılmaz bir durum...

İki örgüt de şeriat devletini hedefliyor ve her ikisi de Selefi inancına sahiptir.

Bu durumda neden çatışıyorlar diye sorabilirsiniz.

Çatışma nedenlerini anlatmadan önce bu sorunun yeterince düşünülmeden sorulduğunu belirtmek gerekir. Benzer örgütler arasındaki çatışmaları sosyalist solda özellikle 1970’li yılların ikinci yarısında yoğun olarak yaşamadık mı?

1975-1980 dönemindeki sosyalist hareketin önemli özelliklerinden bir tanesi sol içi şiddettir. Bu şiddette çok kişi hayatını kaybetti. Sol içi şiddet farklı örgütlere yönelebildiği gibi aynı örgüt içindeki kişilere de yönelebiliyordu. Bu şiddet üç bölüme ayrılabilir:

Birincisi, Kürt örgütleri arasındaki şiddettir. Özellikle PKK ile KUK arasındaki çatışmada çok kişi öldü.

İkincisi, Halkın Kurtuluşu ile İGD arasındaki çatışmalardır.

Üçüncüsü, birbirine yakın iki örgüt olan Kurtuluş ile Devrimci Yol arasındaki çatışmalardır.

Bunların dışında da değişik örgütler arasında ölümle sonuçlanan çatışmalar yaşandı ama başlıcalarını bu üç grupta toplamak mümkündür.

Bu üç grup içinde en anlaşılabilir olanı ikincisidir. “Sosyal faşist” olarak adlandırılan kesimle “Maocu bozkurt” olarak adlandırılan kesim çatışıyor. Belirgin bir teo-rik zıtlık var ve buradan hareketle çatışmanın nedenlerini anlamak daha kolaydır.

Diğer ikisinde zordur... Örgütler arasında farklılıklar vardı ama ikinci gruptakiler kadar birbirlerine zıt kutuplarda yer almıyorlardı.

Eğer konuya örgüt ve kişi isimlerini kenara itip genel özellikler bağlamında yaklaşırsak, benzer örgütler arasındaki çatışmanın sosyalist solda da cihatçılar arasında da bulunduğunu görürüz. Bunun nedeni aynı kültürel ortamdan beslenmektir.

Suriye ve Irak’taki kültürel ortam ile Türkiye’deki aynı değildir ama sonuçta İslam ile yakından bağlantılı Ortadoğu kültürüdür denilebilir. Çok sayıda Müslümanın bulunduğu Hindistan, Pakistan, Bangladeş, Endonezya ve Orta Asya cumhuriyetlerinde benzer bir durum var mıdır, bilmiyorum. Bu nedenle benzerliği Ortadoğu ile sınırlandırıyorum.

Cihatçı örgütler arasında fraksiyonculuk ileri derecede gelişmiştir. İD’nin gelişmesine baktığınızda bunu açıkça görebilirsiniz. Başlangıçta Al Nusra’ya bağlıydı ve Afganistan’daki El Kaida merkezinden emir alıyorlardı. İD, Irak’ta uygun bir ortam bulur ve hızla gelişir; gerek bu gelişmesi gerekse de tabanın istekleri onu ayrı örgüt olmaya götürür.

İD'nin Irak'ın en büyük kenti Musul'u kolayca ele geçirmesini bu ülkedeki Sünni ayaklanması çerçevesinde değerlendirmek gerekir. Küçük bir askeri güçle Irak ordusunu yenerek kenti ele geçirmiyorlar; adı az bilinen küçük cihatçı örgütlerden önemli destek alıyorlar. ABD'nin Irak'ı işgali ardından güçlenen Şiilik birçok alanda Sünnileri dışlamaya başlıyor ve İD de bu kesimin sözcüsü olarak güçleniyor. Bu gelişme çizgisi İD ile Al Nusra'yı ayırıyor. Al Nusra diğer Müslümanlara zarar vermeyi ön plandaki hedefleri arasında değerlendirmeyken, İD için Şiiler önemli düşman sayılıyor. Şiiler, Nusayriler ve İD'nin görüşlerini kabul etmeyen diğer Müslümanların tamamı düşman sayılıyor. Başlangıçta aynı olan iki örgüt ayrışıyor ve ardından silahlı çatışma başlıyor. Cihatçı İslam alimleri de bu iki örgüt arasında bölünüyorlar.

Özellikle Suriye'de bulunan bütün güçler bu çatışmayı gözlüyor, bazıları -mesela Ürdün gibi- Al Nusra'yı tutup İD'ye karşı kışkırtıyor.

Sonuçta yıllarca küllenmeyecek bir düşmanlık ortaya çıkıyor. Karşılıklı çatışma yaşanmış, insanlar öldürülmüş ve bundan vazgeçseniz bile izleri yıllarca silinmiyor.

Benzerini 1990'lı yıllarda sosyalist solda da yaşadık. O çatışmaların üzerinden yirmi yıldan fazla zaman geçmişti ama hiçbir şey unutulmamıştı.

İster ateist olun isterseniz olmayın içinde yaşadığınız toplumun kültüründe İslam önemli yer tutuyorsa, bu kültürden etkilenmemeniz mümkün değildir. Bu etki sosyalizasyonla içselleştirildiği için bilinçsizdir. En erken 16-17 yaşında devrimci olduğunuzda o bilinci örgüte taşırsınız.

Bu nedenle de sosyalistlik halktan öğrenmekten ziyade halkı değiştirmektir. Değiştirmek öğrenmeyi de içerir ama belirleyici olan değiştirmektir ya da kendini halka

uydurmak değildir.

Bütün dinler yoğun şiddeti barındırır. Dinler tarihi aynı zamanda şiddet tarihidir.

Hıristiyanlık farklı değildir. 1099'da Birinci Haçlı Seferi sonucunda Kudüs ele geçirildiğinde Müslümanlara yönelik olarak öyle bir şiddet uygulanıyor ki, sefere katılan ve kayıt tutanların yazdıklarına göre "yerdeki kan savaşçıların dizlerine kadar yükselmişti".

Hıristiyanlıkta Protestanlarla Katolikler arasındaki mezhep savaşı da bulunuyor. Daha sonra Aydınlanmacılar ve ardından da sosyalistler bu dini fena yapıyorlar ve reforma zorluyorlar. Bu zorlama şiddetli çatışma içinde gerçekleşiyor ama oluyor. Hıristiyanlıkta mezhep savaşı sona eriyor.

İslamda ise Sünni-Şii savaşı halen şiddetle devam ediyor. Bu savaşta görünürde dini inançlar konuşsa bile geri plandaki ekonomik ve politik çıkarlar belirleyici oluyor.

İslam fraksiyoncu bir dindir. Biraz güçlenen hemen ayrılmaya yönelir ve gerekçesini de zorlanmadan bulur. Bu özelliği cihatçı örgütler arasında da görmek mümkündür.

Bizde sosyalist soldaki fraksiyonculuğu bu kültürel temel üzerinde değerlendirmek gerekir.

İç şiddet de sola özgü değildir.

Başka bir deyişle bizdeki zaafların tamamına yakını karşıtımdaki örgütlerde de bulunuyor. Bunun açıklaması ancak aynı kültürel ortam çerçevesinde yapılabilir.

İD'nin gelişme tarihini okurken konu tanıdık geldi. Örgütleri ve isimleri unutarak konuyu genel özellikler düzeyinde ele alın, o kadar büyük benzerlik var ki...

Bazı cihatçı örgütlerin kendilerini “öncü savaşçı” olarak adlandırması, birkaç büyük eylem yapılnca Sünni kitlenin harekete geçeceğine inanmaları –ama bir türlü olmuyor-, politik ve askeri liderliğin birliğı (böyle denilmiyor ama pratikte yapılan bundan farklı değildir), her konuda uygun kitaptan alıntı yapılması ve bu temelde haklılık arayışı...

Yoğun benzerlik var ve isimlere takılırsanız bu benzerliğı göremeyebilirsiniz.

18 Eylül 2018

CİNSİYETÇİLİĞİN ÖTEKİ TARAFI

HDP listesinin toplumdaki bütün dinamikleri kapsayan ve bu özelliğiyle ÖDP'den beri bu konuda atılmış en önemli adım olduğu konu alan bir yazı yazacaktım, SY-KP'ye yakınlığıyla bilinen bir sitedeki (avrupaforum.org) "Kadınların sadece yüzde 5'i ilk sıradan aday gösterildi" başlığını görünce bu konuda yazmaya karar verdim.

Yazıda bütün partilerdeki kadın aday oranı incelirken HDP'nin yüzde 36,7 oranında kadın aday gösterdiği –geçmişte bu sayı yüzde 40'ın biraz üzerinde- ve sadece 18 ilde birinci sırada kadın adaylara yer verildiği belirtiliyor. Açık bir eleştiri bulunmamakla birlikte yazının başlığı ile birlikte düşünüldüğünde ne denilmek istenildiği anlaşılıyor.

Bunun açık bir saçmalık olduğunu belirtmek gerekiyor.

HDP'nin baraj sorunu bulunuyor ve bu nedenle de özellikle bu partinin aday gösterirken kimi nereden gösterdiğine dikkat etmesi gerekiyor. "Kimi aday gösterirsek gösterelim, seçmenimiz onu seçmek zorundadır" anlayışı hem yanlıştır hem de pratikte geçerli değildir, hele de böyle kritik bir seçimde hiç değildir.

Yılıni tam hatırlamıyorum ama 20 yıl kadar önceydi, PDS'in (Demokratik Sosyalizm Partisi, daha sonra şimdiki Sol Parti'ye dönüştü) Frankfurt il yönetimindeyim. Federal Parlamento seçimi var, baraj yüzde 5 ve kıl payı aşabiliyoruz veya altında kalıyoruz. Almanya'da doğrudan adaylık diye bir uygulama da bulunuyor. Buna göre bir parti üç seçim bölgesinde gösterdiği adaylarla o bölgede en yüksek oyu alırsa, yüzde 5'i aşmasa bile aldığı oy ora-

nında milletvekili çıkararak parlamentoya giriyor.

PDS hem kıl payı yüzde 5 barajını aşamadı hem de sadece iki doğrudan seçilen kadın milletvekiliyle parlamentoya girebildi, üç kişi seçilemediği için aldığı oy oranında temsil edilmesi ve grup kurması mümkün olmadı.

Neden biliyor musunuz?

Berlin Kreuzberg’de ağırlıkla Türkiyelilerden oluşan parti örgütü kadın aday gösterdi ve kaybetti. Bu seçim bölgesinde kadın aday gösterilince kaybedileceği baştan belliydi ama onlar için önemli olan kadın aday gösterilmesiydi...

Parti kaybetmiş ne gam, önemli olan kadın olsun!

Yine aynı seçim öncesinde Frankfurt’ta il yönetimi seçiliyor. Yönetimde yüzde 50 kadın kotası var. Toplam 10 kişi ama bu sefer beş kadın aday yok. Kiminin işi var, kimisi hasta, sadece üç kadın aday var... Kadınlardan şöyle bir öneri geldi: “Yakında seçim var. Frankfurt da önemli yer... İl yönetiminin işi de ağır olacak... Tecrübeli insanlar gerekli... Boş yerlere bir şeyden anlamayan iki kadın geleceğine bu sefer yedi erkek üç kadın olsun. İlle de yüzde 50 kadın kotası diye partiye zarar vermemek gerek...”

Öneri her türlü takdirin üzerindeydi ama erkekler kabul etmedi. “Yüzde 50 kadın kotasının kabul edilmesi için çok uğraşıldı. Gerekçeniz haklı ama iki kadının yeri boş kalsın, daha iyi olur...”

Yönetim kurulu beş erkek üç kadından oluştu. Daha sonraki yönetim kurulu seçiminde yeterli aday olduğu için beşe beş olacaktı...

“Kadın olsun da kim olursa olsun, partinin de canı cehenneme” anlayışıyla bakarsanız, buna cinsiyetçiliğin öteki ucu denilir.

HDP hem toplumdaki bütün muhalefet dinamiklerine seçim listesinde yer vermek ve hem de barajı aşmayı hedeflemek zorundaydı. Hazırlanan esas olarak güzel bir listedir. Kadın oranı yüzde 50 olmasa bile güzel bir listedir. Arada bazı hatalar olabilir ama belirleyici değildir...

Salon toplantısında divan seçimi yapılmıyor, kritik bir genel seçim yapılıyor.

Bunu anlamak için konuya cinsiyetçiliğin öteki tarafından bakmamak gerekiyor.

Aklıma 12 Eylül öncesi geldi...

Böyle yaptığımızın farkında değildim, yılını hatırlamadığım ama 1990'lı yıllara yakın bir zamanda İsviçre'deki bir panel sonrasında konuştuğum Kurtuluştan bir kadın söylemişti: "Bütün örgütlerde kadın vardı ama sorumlu düzeyde yok denilecek kadar azdı. Acilciler'de ise sorumlu kadınlar çoktu. Hayret verici bir durum... İnsanlar inanmıyor ama böyleydi."

Doğrusu böyleydi. Onları kadın oldukları için öne çıkarmadık; yetenekliydi, çok sayıda örgütte yapıldığı gibi yükselmelerinin önünü kesmedik...

İstanbul'da Belma ve Hilal, İç Anadolu'da Ömür ilk elde sayılabileceklerdir. Adana'da Gülay vardı, birkaç yıl önce kanserden hayatını kaybetti. Başka arkadaşlar olduğunu da duydum ama herkesi tanımıyorum.

İstanbul'da kadının birinin kocasıyla da papaz oldum. Adam bana düşman ve tek nedeni de iki bölgeye ayrılan İstanbul'da bir bölgenin sorumluluğunun kadına verilmesi...

Sende yetenek yoksa ben ne yapayım?

Kadınların sorumlu kişiler olarak öne çıkması büyük kentlerde geçerliydi, küçük yerlere gidildikçe erkekler ne-

deneysel olarak yüzde yüz oranında sorumlu durumda oluyorlardı.

1970'li yıllar, kadın kotası anlayışı ne bizde ne de başka bir örgütte yoktu. O yıllarda yetenekli kadınların yolunu açmak, en azından önlerini kesmemek bile az rastlanılan bir durumdu.

Kadınlara fırsat tanımak ve yetenekli oldukları oranda da öne çıkmalarını sağlamak...

Bunu anlamak için iki yönden de cinsiyetçi olmak gerekiyor...

23.5.2018

CUMHURİYETİN NESİNİ KUTLAYACAKSINIZ?

Bu yıl cumhuriyetin ilan edilmesinin 97. yılı ve sosyalistler arasında eskiden beri var olan ama bu yıl en azından bana fazlalaşmış gibi görünen “kutlansın mı kutlanmasın mı” tartışması var.

Kutlama konusunda çeşitli gerekçeler savunulur.

Bir tanesine göre; cumhuriyet, yerini aldığı padişahlığa göre daha ileridir.

Bunun neden kutlanması gerekir, sorusu ise cevapsız kalır.

Yakından analiz etmeye çalışalım...

Cumhuriyet için yapılabilecek en iyi belirleme yarım kalmış burjuva devrimi olmasıdır.

Bazı yönlerden 1917 Şubat devrimi ile benzetilebilir. O devrimde Çarlık devrilmemiş sadece çarlık iktidarına burjuvazi de ortak olmuştu.

Lenin, **Nisan Tezleri** 'nde yaptığı “siyasi iktidarın sınıfsal yapısının değişmesi bir devrimin başlıca göstergesidir” tanımından hareketle 1917 Şubat'ını politik yapıda devrim olarak tanımlar. Bu devrim alt yapıda bir şey yapmamıştır. Toprak devrimi gerçekleşmemiştir, savaş içindeki Rusya'nın barış yapacağına işaret de yoktur.

Bu devrim sadece politik yapıdadır, iktidarın sınıfsal bileşimi değişmiştir.

Sonrasını kısaca belirteceğim çünkü konumuz içinde değildir: Lenin sonraki aşamanın sosyalist devrim olduğunu, o sırada kurulan ikili iktidarın ancak böyle bozu-

labileceğini ve yarım demokratik devrimin eksik bıraktıklarını sosyalist devrimin tamamlayabileceğini savunur. Tezini Bolşeviklere bile kabul ettirebilmek için hayli uğraşır.

Türk devrimi olarak da adlandırılan süreçte ise pa-dışahlık devrilmiş, egemenlik yetkisi TBMM'ye verilmiş ama hakim sınıfsal yapı değişmemiştir. Yarı feodal büyük toprak sahipleriyle eşraf ittifakı sürmektedir, sadece bunlar Meclis aracılığıyla iktidarda daha fazla doğrudan söz sahibi olmuşlardır.

Sosyalistler böyle bir devrimi neden kutlasın?

Bu devrim yarı feodal büyük toprak sahipleriyle eşraf ittifakı temelinde şekillenmiş bir devrimdir ve bu özelliğini 1923'te toplanan İzmir İktisat Kongresi'nde de göstermiştir. Artık politik olarak bağımsız bir devlet olan Türkiye Cumhuriyeti bu kongrede İngiliz ve Fransız sermayesine ülkede yatırım yapmaları için büyük ayrıcalıklar vaat eder. İki ülke de savaştan yeni çıkmıştır (Birinci Dünya Savaşı) ve çağrıya ilgi göstermezler.

İzmir İktisat Kongresi cumhuriyetin sınıfsal yapısına uygundur.

Bu konuda Taner Timur'un 1970'te yayınlanan **Türk Devrimi ve Sonrası** kitabına bakabilirsiniz.

Bundan sonrası Anadolu'nun mübadeleyle Müslüman olmayan nüfustan büyük oranda arındırılması, Kürt isyanların kanla bastırılması, komünistlere yönelik –daha önce gerçekleşen 15'lerin katlinin ötesinde- yeni kısıtlamalar ve sürekli tutuklamalardır.

Ülkede sendika kurulabilmesi için bile 1961'i beklemek gerekmiştir.

Toprak reformunun adı bile konuşulmamıştır.

Sosyalistler böyle bir devrimin yıldönümünün nesini kutlayacaktır?

Devrim denilince insanlar müthiş bir şey oldu sanıyor, gerçekte ise ne olabildiği yukarda açıklandığı gibidir.

Şimdiki rejim “tek adam” rejimi olarak eleştiriliyor. Ülkede başkanlık sistemi vardır ve cumhurbaşkanı belirleyicidir, bu anlamda bu tanımlama yapıyor.

Atatürk zamanında durum farklı mıydı?

Devlet başkanıydı ve Meclis'in işlevi de kararlarını onaylamaktı.

Hangisi olduğunu hatırlamıyorum ama gündeme getirdiği ve devrim adını verdiği bir reform önerisi Meclis'te fazla tartışılınca, kürsüye çıkıp, tartışan kişilerin “kelleleriyle oynadıklarını” söylemişti.

Burada olan “tek adam” rejiminin katmerlisi değil midir?

“Yurtta sulh, cihanda sulh” mu dediniz?

O dönem “yurtta sulh”un nasıl olduğunu biliyoruz. Kürt yok, işçi hakları yok, düşünce özgürlüğü yok, örgütlenme özgürlüğü de keza öyle...

“Cihanda sulh” ise biraz değişiktir.

Atatürk gerçekçiydi, Enver Paşa gibi hayal aleminde yaşamıyordu. Misak-ı Milli sınırlarının genişletilebilmesi için ne ülkenin gücü vardı ve ne de dünya politik ortamı uygundu. Suriye ve Irak'a giremezsiniz; bunlar İngiliz ve Fransız sömürgesidir. SSCB ile savaşa hiç giremezsiniz. Balkanlarda hareket geçerseniz karşınızda önce İngiltere'yi bulursunuz.

Genç cumhuriyet fırsatını bulduğunda sınırları ge-

nişletmekten geri durmadı. Mesela 1939'da Hatay'ın ilhakı gibi... Fazlasını yapacak durumu yoktu...

Cumhuriyet sonraki yıllarında fırsatını bulduğunda genişlemeyi sürdürdü. Kuzey Kıbrıs'ı ilhak etti ve 1990 sonrasında değişen dünya koşullarında genişleme arzusu da büyüdü.

Alt Emperyalizm ve Türkiye (2000) kitabında da belirtildiği gibi Türkiye halkı ülkenin genişlemesini her dönemde büyük oranda desteklemiştir. Bunu Hatay konusunda bile görebiliyoruz. Hatay referandumundaki usulsüzlükler konusunda doğru dürüst ses çıkarmayı bırakın, Hatay'ın bağımsızlığı için imza kampanyası bile açılmamıştır. Bunu sadece baskıyla açıklayamazsınız, ilgi çok azdır.

Katalonya, İspanya'dan bağımsız olmak istedi. Başarılı olamadı ama talebini herkes duydu; sadece İspanya halkı değil bütün ülkeler duydu.

İstemekle, dar çevrede konuşmakla bu işler olmuyor; yapacaksın, sesini duyuracaksın. Başarılı olamayabilirsin ama talebini herkes duyar.

Bu yapılamıyorsa konuşmamakta yarar vardır.

Bağımsız olması istenen Hatay'ın daha sonra Suriye'ye bağlanması amaçlanıyordu ama gelişme tersi yönüde oldu: Suriye'nin bir bölümü Hatay'a katıldı.

Türkiye'nin 1990 sonrasındaki yayılcılığını yepyeni bir olgu olarak görmemek gerekir. Cumhuriyet'in başından beri yayılcılık isteği vardı ama hem yeterli güç yoktu hem de dünya şartları uygun değildi.

Böyle bir durumda gerçekçi olan uygun zamanı bekler ve öyle de yaptılar.

Son olarak "cumhuriyet bağımsızlık savaşı sonra-

sında kuruldu” saptamasını da ele almak gerekir.

Osmanlı'nın sömürgeci bir imparatorluk olduğunu ve Birinci Dünya Savaşı'na Almanya ile Avusturya-Macaristan safında katıldığını unutmamalıyız. Neden katıldı? Feodal emperyalist bir ülke olarak yeniden paylaşımından pay almak, kaybettiği toprakları geri almak istiyordu.

Savaşı kaybetti. Birlikte savaşa girdiği Avusturya-Macaristan İmparatorluğu dağılarak birkaç devlete bölündü. Almanya toprak kaybetti, Afrika'daki sömürgeleri gitti ve ağır savaş tazminatı ödemek zorunda kaldı.

Osmanlı bunlardan neden azade olsun? O da savaşı kaybeden taraftadır. Yenilenlerden sadece o toprak kaybetmedi.

Türk uluslaşması –öncesi de bulunmakla birlikte- esas olarak 1923 ile başlar.

Savaşta yenilmiş bir ülkenin topraklarının bir bölümünün işgal edilmesinin neresi gariptir? Osmanlı kazanan tarafta yer alsaydı aynısını yendiklerine yapmayacak mıydı?

Kurtuluş Savaşı bu bağlamda savaşta yenilginin kaybını azaltmaya çalışma savaşıdır. Türk uluslaşmasında Çanakkale'nin ve bu savaşın önemli rolü vardır.

Sosyalistlerin bu savaşın sonucundaki cumhuriyeti neden kutlaması gerekiyor?

Bence geçerli neden yoktur.

Cumhuriyet ile ilgili olarak başka konulara da girilebilir ama sanırım bu kadarı “kutlaması bize düşmez” saptaması için yeterlidir.

29 Ekim 2020

ÇALIŞMAK, ÇALIŞMAK VE ÇALIŞMAK!..

Çalışmadan bir şey olmaz... İstedığınız kadar zeki ve yetenekli olun, uzun süreli ve sistematik çalışma olmadan bir şey olmaz... Yaratıcı insanlar çok çalışan insanlardır. Çok çalıştıkları gibi çalışmasını da bilen insanlardır. Çalışmak abur cubur okumak ve oradan oraya koşturmak değildir, belirli bir sistematik gerektirir. Ek olarak kendini aşabilmeyi gerektirir... Bunun için bilgi yetmez ama bilgi olmadan da olmaz.

Nuri Bilge Ceylan, “Bu ülkede farklı olmayı teşvik eden hiçbir şey yok” dediğinde doğru bir belirleme yapmıştı. Herkesin ait olduğu mahfiller var ve buralardan bir türlü çıkmıyorlar. Önümüzdeki yıl 1989’un ya da Berlin Duvarı’nın yıkılmasının ve reel sosyalizmin çözülerek tarihe karışmasının 30. yılıdır... Bunu en yakından yaşayan Almanya sosyalistleri açıklamasını yapabildiler, eksikleri olabilir ama yapabildiler; bizdekiler halen yapamadılar.

Bilgili insanlar kuşkusuz, ama bilgiyi tekrarlamaktan öteye de gidemiyorlar. Dirençli insanlar olduklarına şüphe yok ve bu özelliklerini öğrenmeye karşı direnerek de gösteriyorlar.

Bilgiden bilgi üretmek söz konusu değil...

Yaratıcılık da zaten bilgiden bilgi üretmek değil midir?

Hiç kimse eski özelliklerinden kolayca kurtulamaz, yeniye karşı belirli bir direnç gösterir ama bu direnç bizde oldukça fazladır. Çok zor ve yavaş değişiyoruz. Bence bunun en önemli nedeni bilginin belirli bir alanına kendimizi hapsedmiş olmaktır. Bilgili insanlarımız için bile önemli sorun, genel bilgi düzeyinin düşük olmasıdır.

Ya belirli bir alanı bilirler ve bunun dışında dünyadan haberleri yoktur ya da her şeyden biraz bilirler, hiçbir konuda derinlemesine bilgi sahibi değildirler.

Aslında genel kültür düzeyiniz ileri derecede olmadan tek alanda bile iyi bilgi sahibi olamazsınız.

Bu hafta sonundaki seçimden sonra büyük ihtimalle devlet başkanlığı seçiminde ikinci tur gündeme gelecek ama bütün bunların ardından da dünya dönmeye devam edecek...

Yukarda anlatılan sorun da ortadan kalkmayacak, belki biraz şekil değiştirecek ama sürecek...

Bazen kendime kızıyorum ve diyorum ki “Ne gerek var bu kadar gerilime girmeye? Bilgin fazlasıyla yeter...”

Sonra böyle düşünmekten vazgeçiyorum...

Bir ara “Ne uğraşıp duruyorsun, bırak okumayı...” bile dedim kendi kendime...

Üniversitede felsefe eğitimi sonlara yaklaşınca epeyce zorlaştı, yan bölüm –etnoloji- bitti, ana bölüm de bitiyor ama bu kadar işin arasında uğraşmak bazen insanı sıkıyor...

Sonra bu düşünceden uzaklaştım...

Yakınlarda bu konuda bir de yazı yazmıştım; konusu felsefecilerin doğa biliminden anlamıyor olmalarıydı. Tanınmış İngiliz filozofu Gilbert Ryle’i konu alan bir ders almıştım. Bir ödev yazdım ki, evlere şenlik!

Adam “teorinin amacı gerçeği aramaktır” belirlemesini yapmıştı, ben de 20. yüzyılın doğa biliminde bunun yanlışlığından hareket ettim ve örnek olarak da Einstein’ın özel görelilik kuramını verdim.

Işık hızı 19. yüzyılın sonunda Michelson-Morley deneyiyle ölçülmüştü...

Bir tren batıya doğru gidiyor varsayın, lokomotifin önünde de projektör bulunuyor. Bu durumda ışığın hızı nedir? Klasik fiziğe göre ışık hızı ile trenin hızının toplamıdır; ama böyle çıkmıyor, sabit çıkıyordu. Işığın hızı ışık kaynağının hızından bağımsız olarak sabitti. Klasik fiziğe ters bir gerçeklik söz konusuydu ya da gerçeklik belliydi, soru da "Hangi teori bu gerçekliği açıklayabilir?" şeklindeydi.

Teori gerçekliği aramıyor, belli olan gerçekliği açıklamaya yöneliyordu.

Bu dersten kesin kalırım diye düşünüyordum, işin yoksa aynı düzeyde başka bir ders alıp tekrarlar. Derken sonuç geldi... Prof. "Eleştirilerinizi anlamak kolay değil" diye başlamış, "ama Ryle'in teori oluşturma konusundaki görüşünü tam olarak vermişsiniz ve kendi katkınızla da bunu eleştirmişsiniz... Bu nedenle 2 (80) veriyorum..."

Bunu beklemiyordum doğrusu!

Derken başka bir sorun daha çözüldü...

Bölüm bitiyor, bitirirken uygun bir öğretim üyesi bulup Bachelorarbeit denilen bir sonuç tezi yazmak durumundasınız. Sizin istediğiniz konuya uygun birisini bulmanız gerekiyor ya da yeni bir konu öğreneceksiniz... İş yani!

Sadece prof. olanların söz konusu tezin yazılmasına nezaret edebileceklerini sanıyordum; değilmiş, doktora yapmış olanlar da oluyormuş...

Daha konuşmadım ama adamı buldum, diyebilirim...

Yine dersinden iyi not aldığım kişilerden bir tanesi...

Bu yarıyıldan istediğim sonucu alabilirsem gelecek yarıyla pek bir şey kalmıyor; iki seminerden ödev yazmadan

sadece “küçük performans” göstermem gerekiyor. Adamın da gelecek yarıyılıda iki dersi var, adlarını gördüm ve içim bir tuhaf oldu.

Birisinin adı “Aklın arkeolojisi”. Üç yıl önce bu konuda bir yazı yazmıştım, sitede 510. ya da bu civardaki sayıdaki yazı olacak, internete verip de bulabilirsiniz; baktım 3550 kere okunmuş. Benim bile hoşuma giden bir yazıydı...

Aklın tarih boyunca maddi olarak ürettiklerinden hareketle gelişmesinin incelenmesini konu alan yeni bir alan. Felsefeyle sosyolojinin karışımı bir alan...

Adamla daha konuşmadım ama konuyu buldum...

Bunlar insana ne kazandırır?

Ortaokul son sınıftayken dizi kitapları Türkçede yeni yayınlanan Sherlock Holmes’u okurdum... Onun bir belirlemesini unutmam... Cuvier çok eskiden yaşamış ve ölmüş büyük bir hayvanın tek kemiğinden bütün iskeletini çıkarabiliyordu. Bunun için ciddi bir zooloji bilgisinin yanı sıra bilgiyi birbirine bağlayabilmek özelliği de gerekiyordu.

Holmes de bir cinayeteki küçük ipuçlarından hareketle müthiş sonuçlar çıkarıyor, ardından da bunların doğruluğunu pratikte sınamaya yöneliyordu. Hepsi doğru çıkmıyordu ama neyi nerede arayacağını biliyordu...

Burada bizim ulusal sorunlarımızdan birisi görebilmek mümkündür: bilmek ama değişik bilgi öbekleri arasında bağlantı kuramamak... Dolayısıyla bilmek ama sonuç çıkaramamak...

Reel sosyalizmin tarihi konusundaki değerlendirmelerde bunu görebiliyoruz... Bilgi var ama bilgi öbekleri arasında bağlantı kurulamıyor, zincirleme gelişme anlaşılamıyor ve bu da yapılamayınca bilgi değişmeden sürekli olarak tekrarlanıyor...

Kendini tekrarlamak da buradan doğuyor...

Bilgiden bilgi üretemeyince yapabileceğimiz başka şey de kalmıyor. Üretebilmek, varolan bilgiyi tekrarlamak de ğildir; bilgiden bilgi üretmektir.

İyi bir bilgi birikimi yoksa hiçbir ilerleme olmaz ama burada kalırsanız da kendinizi tekrarlamakla yetinirsiniz...

Basit bir örnekle yazıyı bağlayayım...

Rakibiniz yaptıklarından hareketle onun kafasının çalışma şeklini çıkarırsınız... Burada bilgiden bilgi üretmek söz konusudur ve bu aşamaya geldiniz mi karşınızdakinin pili bitmiş demektir; sadece saçmalayabilir, fazlasını yapamaz...

Karşınıdakini hiç durmadan suçlama temelinde çalışan bir kafa kaçınılmaz olarak saçmalamaya mahkumdur. Malzeme bulamazsanız, uydurursunuz ve bu da doğru olmayabilir...

Erdoğan, İnce'ye "Menderes asılırken sen neredeydin?" demiş...

Danışmanlarının kafası üretilen malzemeden hareketle sürekli suçlama yapmak temelinde çalışıyor ve karşılaştıkları yoğun basınç altında da şaşkırdıkları için Menderes'in 1961'de idam edildiğini, İnce'nin ise 1964 doğumlu olduğunu göremiyorlar...

Hiç durmadan ateş edince gerçekte iş yapıyormuş gibi görünmekten öteye gidilemiyor. Unutmayalım, karavana atan da hiç durmadan ateş eder!

Çalışmaya devam...

19.6.2018

ÇATIŞMASIZLIK SÜRECİ

KCK tarafından yapılan bir açıklama ile çatışmasızlık süreci birbuçuk ay daha uzatıldı. İsim kendi başına yeterince açıklayıcı değil. Ne demektir çatışmasızlık süreci? KCK, ordu birliklerine, polise ve hükümet kurumlarına karşı saldırı düzenlemeyecek, ancak üzerine gelindiğinde kendisini savunacaktır. Türkiye Cumhuriyeti devletinin operasyonlarına aralıksız devam ettiği dikkate alınırca, çatışmasızlık sürecinin gerçekte “düşük yoğunluklu bir çatışma” süreci olacağı ve bunun da her an sertleşme ihtimalini bünyesinde taşıyacağı söylenebilir.

“Kendini savunmak” geniş kapsamlı bir belirlemedir. Diyelim ki, bir dağda iseniz, karşı tarafın askeri birlikleriyle dağın eteğine kadar gelmesini ya da havadan indirme yapmasını bekleyemezsiniz. Bu kadar bekledikten sonra harekete geçmek, kaybetmeyi baştan kabullenmek demektir. Karşı tarafın operasyonu az çok uzaktaki belirli bir noktadan itibaren karşılanmak zorundadır. Bu durum, operasyonlar sürdüğü sürece çatışmanın da kaçınılmaz olduğunu gösteriyor.

Tartışma ve Çözüm İhtimali

Kürt sorunu eskiden olmadığı kadar geniş bir zeminde tartışılıyor ve bu durum “çözüm” ihtimalinin yakınlaştığı bağlamında yorumlanabiliyor. Her şeyden önce genel geçer sözlerin fazla anlam taşımadığına dikkat edilmesi gerekir. Herkesin kafasında bir “çözüm” var, ama nasıl bir çözüm? Kimilerine göre “Sri Lanka türü çözüm” olabilir, kimilerine göre ise “ellerini kaldırıp teslim olmak ve Türk adaletine sığınmak” en iyi çözümdür. Bir başka kesim, “Kürtçe ve DEP

üzerindeki baskının hafifletilmesi”ni çözüm olarak görebilir.

Devlet ve hükümette hakim olan görüş, söylenilene değil de yapılarına bakılacaksa, “teslim olun, adalete sığının” kapsamındadır. Bu görüş yıllardan beri değişmemiştir. Değişen ve bu değişimin yanlış değerlendirilmesi sonucu yanlış yollara yol açan, bu hedefe ulaşma yollarıdır. Kimi tavizler verilir, DEP ile PKK’nin ilişkisi kopartılmaya çalışılır, DEP bölünmeye çalışılır, Kuzey Irak’taki özerk yönetim PKK’ye karşı kışkırtılır. Politikalar değişir ama hedef aynıdır: Karşı tarafı zayıflatmak ve teslim olmaya zorlamak.

Bunun hayal olduğu söylenebilir ve doğrudur da. PKK, kendi geleceği konusundaki önemli kararları sadece birkaç kişiyle ya da bir kurumla alamayacak kadar büyük ve karmaşık örgütlenmeye sahiptir. Dünyanın çok sayıda ülkesinde örgütlü ve kitlesel olan, birbiriyle ilişki içinde hareket eden, adı olmayan bir çeşit “dünya devleti” karşısındayız. Bu “devleti” inceleyebilecek bir politik bilimci ya da sosyolog bugüne kadar ne yazık ki çıkmadı.

“Kürt sorunu” sadece Türkiye bağlamında ele alınsa bile, uzun süreden beri bölgesel bir sorun olmaktan çıkmıştır. 25 yıldır süren savaş ve esas olarak bu savaş sonucu bölgeden ülkenin büyük kentlerine yaşanan göç, Kürt halkının ülke çapında dağılmasına yol açtı. “Kürt sorunu” Türkiye’de artık “Kuzey Batı Kürdistan sorunu” olmanın ötesine geçmiştir. 20 yıl önce bu bölgede yapılacak düzenlemeler “Kürt sorunu” için çözümleyici olabilirdi, artık değildir. “Kürtçenin eğitim dili olması”, “yerel yönetimlere özerklik verilmesi” gibi önlemler sadece Kuzey Batı Kürdistan ile sınırlı kalmaz. İstanbul, İzmir, Antalya, Mersin gibi büyük Kürt kentlerini dışlayan bir çözüm düşünülemez. 20 yıl önce böyle bir durum söz konusu değildi.

PKK’nin “ayrı bir devlet” istememesi bu bağlamda değerlendirilmelidir. Bu hedef değişikliği kimilerinin sandığı ya da göstermeye çalıştığı gibi “taktik değişiklik” değildir.

Kürt halkına “ihamet” hiç değildir. Devletin ve hükümetin değişikliği bu temellerde açıklamaya çalışması anlaşılabilir. Türkiye devrimci hareketi de genellikle olayların 20-25 yıl gerisinden geldiği için, durumu anlayabilmek açısından daha zamana ihtiyacı vardır. PKK'nin her söylediğini destekleyenlerin bir bölümünün de yaşanan değişimi anlayabildiği söylenemez.

Kürt Modernleşmesi

PKK bir köylü hareketinden şehirli harekete doğru evrimleşmektedir. Bu evrim bitmedi, daha zaman alır, ama geriye dönebileceği noktayı çoktan arkada bırakmış durumdadır. Kürt halkının ülke çapında yayılması ve kentleşmesi bu evrimin itici gücü oldu. Kentliliğin ve hele de büyük kentliliğin kırsal alanda akla bile gelmeyecek büyük olanaklarının yanında büyük sorunları da vardır. Bunları anlamak ve çözümlerinin aktif parçası olmak en başta farklı bir eğitim düzeyini ve kültürü gerektirir. Her değişim aynı zamanda yapı içinde direniş demektir ve kentli kadronun yolunu açabilmek için epeyce mücadele vermesi gerekir. Sadece dışarıda değil, içeride de mücadele vermesi gerekir.

Kentlilik aynı ülke içinde haklarına sahip olarak birlikte yaşamak yönelimini güçlendirir. Türkiye, sahip olduğu ve kimisi ağır düzeyde olan bütün olumsuzluklarına karşın, Irak ve Suriye'ye göre oldukça gelişmiş bir ülkedir. Kürt halkının ekonomik ve toplumsal olarak daha gelişmiş olan yerde kalmak istemesi, en başta kendi açısından normal değil midir?

Gelişen kadın örgütlenmesinin neden Kuzey Irak'taki özerk Kürt yönetiminde değil de, önce PKK içinde ve daha sonra DEP bünyesinde ortaya çıktığı, bu açıdan aydınlatıcı bir sorudur. Evet, Abdullah Öcalan'ın bu konuda önemli çabaları oldu, ama eğer az çok verimli bir zemin olmasaydı, bu

çabalar başarılı olamazdı. Türkiye’de kapitalizmin –dışa bağımlı ve çarpık da olsa– komşularına göre daha fazla gelişmiş olması, kadın özgürlüğü ve örgütlenmesi için verimli bir zemin oluşturur. Ek olarak, Türk modernleşmesinin önemli bileşenlerinden bir tanesi de, en azından büyük kentlerdeki kadınların özgürleşmesidir. Bu modernleşmenin özelliklerine uygun olarak kadın özgürleşmesi de eksik ve çarpık olmuştur, ama hiç olmamıştır da denilemez.

Bu açıdan bakıldığında, PKK sadece devrimci ve ulusal kurtuluşçu değil, aynı zamanda modernleşme bileşeni olan bir harekettir. PKK’nin Türk soluna, Türk solunun kendisine verdiği değerden daha fazla değer vermesinin nedeni de buradadır. Çarpık da olsa modernleşmiş bir ülkenin sol hareketi...

PKK ile Türk solunun değişik bileşenleri arasında şu veya bu oranda varolan işbirliğini, “sosyalistlerin ulusal kurtuluşçularla ittifakı” olarak görmek, yaşanılardan pek bir şey anlamamış olmak demektir. Yaşanılanı analiz etmek yerine, olup bitenin önce “kitaptaki yerini” aramak ve ondan sonra anlamaya çalışmanın başka bir sonuç vermesi de beklenemezdi.

“Biz şu ya da bu teoriye tam olarak uymayız, çünkü kendimiz bir teoriyiz.” Bu, daha önce görülmemiş yeni bir durum değil. 20. yüzyılda “kendileri teori” olan hareketler başarılı olmuşlar ya da başarıya yaklaşmışlardı. “Kendisi teori olmak”, teoriye katkı getirmek anlamındadır...

Yukarda söylenenlerin ışığında, çatışmasızlık ya da düşük yoğunluklu çatışma sürecinin, buna bağlı olarak bazen ileriye ve bazen geriye giden “çözüm”ün Kürtler açısından oldukça karmaşık bir süreç olduğu söylenilebilir. Aynı süreç Türkiye Cumhuriyeti devleti, hükümeti ve halkı açısından da oldukça karmaşıktır.

1 Haziran 2009

ÇAVUŞESKU'NUN İDAMI VE ÖĞRENEREK KONUŞMAK

Geçen yıl, hatırlıyorum, Nikolay Çavuşesku ve eşi Elena'nın 25 Aralık'ta idamlarınının 30. yılıydı. Konuyla ilgili gerçeklikle ilgisi bulunmayan ve tümü de birbirine benzeyen yazılar yazıldı. "Cahillik insanı konuşturur" sözünün bu kadar uygun düştüğü başka örnek bulmak zordur sanırım. O zaman Çavuşesku'nun idamınının CIA ile ilişkisi olmadığını ve gerçek nedenleri anlatan bir yazı yazmıştım. Sosyalizmden kapitalizme geçiş ve Bulgaristan örneği kitabıyla ilgili olarak çalışmaya başlamıştım ve iki ülkede de sosyalist iktidarın değişmesi birbirine yakın zamanlarda olduğu için kitaba Romanya'yı da katacağımı belirtmiştim. O zamanki plana göre kitabın şimdiye kadar yazılmış olması gerekiyordu ama pandemi nedeniyle gecikme yaşayacağımız belli oldu. Okunması gereken her şeyi okumuş olmama rağmen bu nedenle üçte bir kadarını yazıp bıraktım. Şu sıra kaldığım yerden başlayıp tamamlamam gerekiyor.

Çavuşesku ile ilgili olarak yazanlara önce şunu sormak gerekiyor: hayatı hakkında ne biliyorsunuz? Ve Çavuşesku genel sekreter olduktan sonra Romanya Komünist Partisi hakkında ne biliyorsunuz? Romanya'nın yıllarca izlediği politikanın SSCB ve öteki sosyalist ülkelerden farklı olduğunu da eminim bilmiyorsunuzdur.

O zaman bilmediğiniz bir konu hakkında ezbere neden konuşuyorsunuz?

Her konuyu bilmek ya da bildiğini sanmak, her konuda fikir beyan etmek Türklerin toplumsal özelliklerinden birisi durumuna geldi neredeyse... Bu özellik sosyalistlere de yansıyor kaçınılmaz olarak.

1989'dan bu yana geçen 31 yıl içinde hala bir şey öğrenmeyen sosyalistlerin bundan sonra öğreneceklerini de sanmıyorum.

Nikolay Çavuşesku ve eşi Elena Temeşvar'da başlayan ve hızla öteki kentlere yayılan ayaklanma sonucu Bükreş'ten kaçmak zorunda kaldılar. Kendi yandaşlarına ulaşamadılar. Onları yakalayan milis bir orduevine götürüp teslim etti ve orduevi de karşı taraftandı.

Kimdi bu karşı taraf?

Ordu ve güvenlik örgütü Securitas ikiye bölünmüştü: Çavuşesku yandaşları ve karşısında olanlar. Karşı tarafta olanların önderliğini Çavuşesku ile yıllardır çatışan ve afroz edilip taşra görevlerine gönderilen –sonraki devlet başkanı- Iliescu yapıyordu.

Romanya dışında hiçbir sosyalist ülkede ordu iktidar değişikliği sırasında taraf olmadı. Bu nedenle de –SSCB'deki etkisiz darbe sayılmazsa- sadece Romanya'da iç savaş yaşanacaktı. 1100 kadar insan öldü.

Çavuşesku yandaşlarının sert direnmesi karşısında “bunları öldürsek iç savaş biter, direnmeleri anlamsız olur” çözümü bulundu. Çavuşesku ve eşini yargılayan askeri mahkeme ulusal ekonomiyi tahrip etmek ve soykırım suçlamasıyla idam kararı verdi ve ikisi de hemen infaz edildiler.

Çavuşesku Gorbaçov'un perestroyka politikasına karşıydı. Bunu Ekim devriminin 70. yılı vesilesiyle Moskova'da düzenlenen ve çok sayıda komünist ve ilerici örgüt temsilcisinin katıldığı toplantıda yaptığı konuşmayla da görmüştüm. Romanya Brejnev zamanında da SBKP ve diğer sosyalist ülkelerden farklı politika izlemişti. Mesela 1968'de Çekoslovakya'nın Varşova Paktı orduları tarafından işgal edilmesini “vahim bir hata” olarak değerlendirir. Romanya 1972'de –yıla dikkatinizi çekerim, bu kadar

erken- IMF ve Dünya Bankası'na üye olur.

Romanya sosyalist iktidar sona erdiğinde hemen hiç dış borcu bulunmayan tek sosyalist ülkeydi. Borçların ödenmesi için kalorifer yakmamaktan elektrik kullanmaya kadar sıkı tasarruf politikası izlenmiş ve bu da halkta büyük tepki doğurmuştu.

Çavuşesku döneminde ülkenin batısında yaşayan Macar azınlık sürekli baskı altında tutuldu.

Çavuşesku'nun idamı Gorbaçov'a bağlansaydı eğer, yine yanlış olmakla birlikte daha akılcı bir iddiada bulunmuş olurdu.

Aradan 31 yıl geçti. Romanya, Bulgaristan ile birlikte Avrupa Birliği üyesi oldu. 1944-1989 arasındaki 45 yıllık sosyalist dönemden sonra geriye ne kadar sol kaldı dersiniz; Bulgaristan'da olduğu gibi bulmak için aramanız gerekir.

Bulgaristan'da durum biraz daha iyidir.

Romanya'da Almanca konuşan ve gazetesini çıkaran bir azınlık yaşar. Romanya'da rejime karşı halk ayaklanması döneminde bu gazetenin başlıkları nasıldır, hangi bilgileri verir. Merak etmemiş olduğunuza eminim, öğrenirseniz kafanız karışacaktır!

Bu gazete Almanya kütüphanelerinde bulunuyor.

Türkiye'de bulunuyor olsaydı bile bakmayacağınıza eminim.

Romanya Komünist Partisi yöneticileri için özel av alanları ayrıldığını ve bunun ülkedeki toplam avlanma sahasının yüzde 22'sini kapladığını belirteyim.

Çavuşesku tabandan gelmiş bir insandır, ayakkabıcılık öğrenmiş, sosyalist faaliyetleri nedeniyle tutuklan-

mış ve hapis cezasına çarptırılmıştır. Parti genel sekreteri olduktan sonra kendisinin ve eşinin yakınlarına devletin değişik kademelerinde yer vermiştir.

Bilgiler çoğaltılabilir ama gerek yok sanırım.

Konuyu öğrenip ondan sonra fikir ileri sürmek gerekir, diyeceğim ama kime anlatıyorsun?

26 Aralık 2020

ÇEKİLMESİNİ BİLMEK

Almanya’da Hıristiyan Demokrat Parti’nin (CDU) 18 yıldır başkanı olan Angela Merkel önümüzdeki parti kongresinde parti başkanlığı, ek olarak da 2021’de sona erecek başbakanlığı için yeniden aday olmayacağını açıkladı.

Geçtiğimiz hafta sonu yapılan Hessen eyalet seçimlerinde CDU en büyük parti olarak kalmasına rağmen yüzde 10 oy kaybetmişti ancak çekilme kararını buna bağlamak doğru olmaz. Berlin’deki CDU-SPD koalisyonu sürecek... Hessen de önemli olmakla birlikte büyük bir eyalet değildir.

“Çekiliyorum” demekle olmuyor, arkanızdan gelecek olanın hazır olması gerekiyor. Bu da bir kadın ve Saarland eyaletinde parti başkanıdır. Büyük ihtimalle kongrede parti başkanı seçilecektir.

Bu bir mekanizmadır ve başkanın niyetinden çok parti yapısıyla ilgilidir. Alternatifiniz hazırlanır, aradaki yıllarda başka alternatifler de olabilir ve bunların bir bölümü geriye itilir, bir bölümü de kendileri kaybeder.

Eski savunma bakanı geleceğin parti başkanı ve başbakanı olarak düşünülmüyordu ama adamın yıllar önce yaptığı doktorasında ağır intihal bulunduğu ortaya çıkınca, bırakın gelecek umutlarını politik hayatı da sona erdi.

Angela Merkel nereden mezun olduğu belli olmayan bir tip değildir, doktora yapmış bir fizikçidir. İkinci eşi de teorik kimya profesörüdür. Onun döneminde Almanya, Avrupa Birliği liderliğindeki yerini sağlamlaştırdı, dünyanın önde gelen ülkeleri arasındaki yerini korudu.

Merkel’i en çok yıpratın üç yıl önce 900 bin mülte-

ciyi ülkeye kabul etmesi oldu. Almanya daha sonra bunların bir bölümünü sınırdıŐı edecekti ama çoğunluğu Suriyeli olan yeni mültecilerle yeterince başa çıkabildikleri, entegre edebildikleri söylenemez.

Şunu da belirtmek gerekir, hiçbir sol parti Merkel'in aldığı kararı alamazdı. Hesap baŐkaydı, Almanya'daki teknik eleman açığını eğitim düzeyi yüksek sanılan Suriyeli mültecilerle kapatabileceklerini hesapladılar ama bu insanların eğitim düzeyi sanıldığı kadar yüksek çıkmadı. Ek olarak Almanca öğrenmekte pek başarılı olamadılar.

Yine de Merkel'in arkasında kendi politik görüşü çerçevesinde parlak bir çizgi bıraktığı söylenebilir.

Bizde bu konumdaki bir insanın politik sorumluluğu kademeli olarak bırakması düşünülemez.  l nceye kadar baŐkan kalması için zorlanır. BaŐkan gitti mi partide kaos başlar. Çoğunluğun kabul edebileceği bir alternatif hazırlanmamıŐ, tersine alternatif olabileceklerin hepsinin ayağı kaydırılmıŐtır. Sonra da "insan yok ki" diye Őik yet edilir.

Türkiye bir lider toplumdur. Bu sadece AKP ve diğer partilerde değil, devrimci harekette de böyledir. Liderlik adına soytanların da kaçınılmaz olarak ortaya çıkacağını belirtmek gerekir.

Sorun liderin çekilmesi ya da liderliği bırakmak zorunda bırakılması değildir, seçeneğin hazırlanmıŐ olması gerekir ve bu da örgütün ve giderek toplumun yapısıyla ilgilidir. Lider toplumu değilseniz biraz itiŐmeli süreçte de olsa seçenek hazırlanır; lider toplumuysanız, lider gitti mi felaket ortaya çıkar.

Şöyle de denilebilir: yeni gelenin eskisinden hiç farkı olmaz  nk  lider herkesi kendine benzetmiŐtir, benzemeyen tasfiye olmuştur. Bu durumda da lider deđiŐse bile örgütün kendini yenilemesi mümkün olmaz.

Lidere değil yapılara bakmak gerekir.

Bir toplum lider toplumuysa, yıllardır buna alışmışsa, partilerde de benzeri gerçekleşecektir.

29 Ekim 2018

ÇIKMAZ BİR SOKAK: AYDINLANMA!..

Aydınlanma denilince akla gelen 200 yıldan daha eski olan Voltaire aydınlanmasıdır. Varolan her şeyin aklın süzgecinden geçirilmesi, başta din olmak üzere boş inançların etkinliğine bu bağlamda kiliseye karşı çıkmak, fikir özgürlüğü, bilime saygı ve sürekli öğrenmek...

Aydınlanmayı bugüne kadar uzatanlar da bulunmaktadır ve dönemimizde dinin artan etkinliğine karşı savunulmaktadır aydınlanma...

Bu yazıda iki görüş savunulacaktır: Voltaire aydınlanması geçmişte kalmıştır ya da aşılmıştır ve aydınlanmanın ilk tanımını da önemli oranda eksiktir.

Aklın egemenliğinin savunulması kendi başına anlam taşımıyor. Üretici güçlerin hızlı geliştirilmesinin, rasyonelliğin önemli sonuçlarından bir tanesi silahlanma ve savaş ise, diğeri de doğanın tahribidir. 200 yıldan fazla zaman önce ilerleme ve rasyonelliğin bu sonuçları görülemeyebilirdi ama pek de kısa olmayan bir zamandan beri bunları görmemek mümkün değildir.

Voltaire aydınlanmasının dine karşı yapabileceği bir şey uzun zamandan beri bulunmuyor. Bazı kapitalist ülkelerde dinin işlevi önemli oranda kaybolmuştur, mesela Hollanda'da ilgisizlik nedeniyle kapanan kiliseler vardır. Kiliseler konumlarını dinden aldıkları güçle değil, sosyal işler yaparak korumaya çalışmaktadır.

Din, Polonya gibi ülkelerde ulusal kimliğin ayrılmaz bileşeni durumundadır. Rusya'nın ve Almanya'nın işgali altında yıllarca kalmış Polonya'da Katolik olmak, Protestan Almanya'ya ve Ortodoks Rusya'ya karşı direnişin bile-

şenlerinden birisi olmuştur.

Bize göre bağınaz Müslümanlık olan bazı akımlar – mesela Selefilik- çok sayıda tahsilli kadın için kimlik sorunlarının önemli bir parçası olabilmektedir. (Kadın Cihatçılar başlıklı yazıda bunu açıklamıştım, devamını da yazacağım.)

Dine karşı mücadele fikir alanından çok politik ve sosyal alanda yürütölmek zorundadır. Bu özellikle de İslami akımlar için geçerlidir. Humeyni'nin "İslam politika demektir, bunu anlamayan hiçbir şey anlamamıştır" sözü yeterince açıktır.

Cumhuriyet tarihi bağlamında Atatürk aydınlanmasından söz etmek yanıltıcıdır. Ülkemiz hiçbir zaman batılı anlamda laik olmadı, din her zaman devlet denetiminde kaldı. Bu bağlamda Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı'nın devamı oldu. En yüksek dini otoriteler- Şeyhülislam veya Diyanet İşleri Başkanı, padişaha ya da hükümete bağlıdır. Dini kurumların kendi finansmanlarını sağlaması tarihimize hiçbir zaman gerçekleşmedi. Yıllarca süren laik eğitim dinin geriletilmesi anlamına gelmedi, bunun böyle olmadığını da pratikte gördük.

Cumhuriyet projesinin ve bu bağlamda Atatürk aydınlanmasının iflası yeni değıldir, ilk kez 1960'lı yılların ikinci yarısında göröldü. Türkiye'nin "çağdaş muasır medeniyet seviyesine ulaşamayacağı" açık olarak ortaya çıkınca, Türkiye 1968'inin asıl amacı da Cumhuriyet projesini sosyalist yoldan tamamlamaya yönelmek oldu (68'den Ne Kaldı? kitabında bunu açıklamıştım).

İmam Hatip okullarını kapatmakla ve başörtüsünü yasaklamakla dini düşüncenin etkinliğine karşı mücadele yürütölemiyor. Yasaklar temelinde bu mücadele yürütölmeyebilir. AKP'nin ve cemaatlerin sosyal alandaki etkinliklerine bakın, mahalle çalışmalarına bakın; dini etkinliğin bu

temeller üzerinde yükseldiğini göreceksiniz.

Voltaire aydınlanmasının ve bu anlayışın uzantılarının işlevi çoktan sona ermiş durumdadır.

Voltaire aydınlanmasının tanımında önemli bir eksiklik bulunuyor. Aydınlanma aynı zamanda modernleşme demektir. Feodal ilişkilerin tasfiyesi, aklın egemenliği, ilerleme ve bu bağlamda sanayi kapitalizmi demektir. **Bütün bunlar sömürgecilik temelinde yükselir.**

Aydınlanmanın önde gelen iki ülkesi, İngiltere ve Fransa, dönemlerinin iki büyük sömürge imparatorluğunun temsilcileridir.

Sömürgecilik olmadan ilerleme anlayışı, modernizm, aklın egemenliği, sanayi kapitalizmi düşünülemez. Bunlar sömürge ülkelerden metropollere aktarılan zenginlikler temelinde ortaya çıkmıştır.

Marx ve Engels bunu gördüler ama eksik değerlendirdiler.

Kapital'in birinci cildinde yeni bulunan kıta Amerika'dan Avrupa'ya akan büyük zenginliğin –özellikle altın- sanayi devriminin önemli itici gücünü oluşturduğu anlatılır. (Buna Asya ve Afrika'dan gelen zenginliğin de eklenmesi gerekir.) Marx ve Engels buna rağmen sömürgeciliğe ilerici bir işlev yüklediler. Marx Hindistan'da İngiltere sömürgeciliğinin eski ilişkileri çözdüğünü ve bu büyük ülkeyi tarih sahnesine çektiğini belirtirken, Engels 1848'de yazdığı “Cezayir’de İlerici Fransız Emperyalizminin Savunulması” (In Defence of the progressive imperialism in Algeria) makalesinde, Cezayir’i yeni sömürgeleştiren Fransa’nın böylece bu ülkedeki ataerkil ilişkileri tasfiye ederek onu tarih sahnesine çekeceğinden söz eder.

Marx-Engels’in sömürgeciliğe ilerici bir tarihsel misyon yüklerken savundukları devrim anlayışı yönünden

haklı sayılırlardı. Devrim gelişmiş kapitalist ülkelerde (İngiltere, Fransa, Almanya ve çevrelerindeki ülkeler) zamandaş olacaktı. Buna “dünya devrimi” diyorlardı çünkü o zamanki dünya bu kadardı. Dünya devrimi kavramını başka bir dönemde kullanmanın yanlışlığını **Geleceğe Dönüş** kitabında açıklamıştım. Marx-Engels’in dünyasında insanlığın onda biri bile yaşamıyordu, 20. yüzyılın dünyası ise çok daha geniştir.

Marx-Engels şunu düşünüyordu: diyelim ki yukarda belirtilen ülkelerde devrim oldu... Bu devrim insanlığın yüzde 90’ı içinde küçük bir ada gibi kalacaktı. O insanlık ki genellikle daha feodal döneme bile gelmemiştir. Bir bölümünde yarı-feodalizm vardı, büyük bölümünde bu bile yoktu. Sömürge ülkeler tarihin dışındaydılar. Sömürgecilik kötüydü ama sömürgecilik öncesi ilişkiler daha da kötüydü ve dış kapitalizm ülkeleri işgal edip sömürgeleştirirken orada kapitalizmi de geliştiriyor, işçi sınıfının ortaya çıkmasına neden oluyordu. Marx-Engels bu gerçekleştiği oranda olası devrimin insanlığın yüzde 10’u ile sınırlı kalmayacağını düşünüyordu.

Böyle bile olsa insanlığın kalan yüzde 90’ı nasıl sosyalist olacaktı, cevapsız bir soru olarak duruyordu.

Marx, Hindistan’ın gelecekte İngiliz kapitalizminin yolunu izleyeceğini öngörür ki, bu ciddi bir yanılgıdır. Sömürge ülkelerde gelişen kapitalizm, başka bir kapitalizmdir. Burada ortaya çıkan işçi sınıfı da metropollerdeki işçi sınıfı olmayacaktır.

1960’lı yıllardaki sömürge kurtuluş savaşlarında bu durum açık olarak görülür. Sömürge ülkelerdeki kapitalizm, metropollerdeki kapitalizm değildir. Milli burjuvazi zayıftır, komprador burjuvazi vardır. İşçi sınıfı ise hem sayıca azdır hem de emperyalist ülkeyle iyi bağları olan imtiyazlı bir sınıftır.

Frantz Fanon Cezayir ulusal kurtuluş savaşıyla ilgili yazılarında bunu açıkta belirtir. Sadece Cezayir’de değil Afrika’daki sömürgelerde işçi sınıfının gerici hatta karşı-devrimci olduğunu, en ilerici olanların köylüler olduğunu belirtir.

Marksizmi “Avrupa Marksizmi” olarak görürken haklıdır. Doğum yeri Avrupa’dır ve dayandığı asıl sınıf, proletarya, sömürgelerden getirilen büyük zenginlik temeli üzerinde gelişen sanayi kapitalizmi çerçevesinde şekillenmiştir.

Öncelikle Marx-Engels’in ve daha az oranda Lenin’in sömürge ülkelerin yapısını, buradaki mücadeleyi ve sınıf güçlerini yeterince anlayabildiği söylenemez. Avrupa sömürge imparatorlukları kıtasıyken, Çarlık Rusya’sı da yarı-feodal karakterine rağmen başka bir sömürge imparatorluğuydu.

Doğu Halkları Kurultayı’nda Lenin sömürge ülkelerde milli burjuvazinin sınırlı da olsa ilerici rolüne işaret ederken, Hindistan gibi İngiltere sömürgesi bir ülkeden gelen Roy buna itiraz etmiş, bu sınıfın kaypaklığına dikkat çekmişti.

III. Enternasyonal Çin Komünist Partisi’nin milli burjuvazinin temsilcisi Çan Kay Şek önderliğindeki Kuomintang ile işbirliği yapması için ısrar etmiş, sonuç özellikle Şanghay’da yaşanan büyük katliam olmuştur. ÇKP, III. Enternasyonal çizgisinden ayrıldığı oranda devrimde başarılı olmuştur.

Sömürgecilik sadece sömürge ülkelerdeki halkı değil, sömürgeci ülkedeki halkı da derinden etkiler. Bu ülkelerde bilimden sanata kadar her tarafa kolayca görülmeyen sömürgeci izler siner. Bu konuda 30 yıl kadar önce kurulan yeni bilim dalı, *Postkolonial Studies* bu izleri ortaya çıkarmayı ve temizlemeyi amaçlar. Bu bilim dalının

temel çıkış noktası; modernizm, aydınlanma, sanayi kapitalizmi, ilerlemecilik vb. kavramların ancak sömürgecilik temelinde anlaşılabilir.

İşçi sınıfının sanayileşmiş Avrupa ülkelerinde yeni ve devrimci bir sınıf olarak ortaya çıkışı da sömürgecilik olmadan anlaşılabilir. Burada söz konusu olan sömürge-lerden gelen zenginlikten daha önemli olarak sömürgeci ülke insanındaki zihniyettir.

Sömürgecilik sadece sömürgeyi değil sömürgeci ülkeyi ve onun insanını da değiştirir.

Sosyal bilimlerdeki büyük gelişmeyi görmeden ve hele de sömürgecilik sonrası çalışmaları (Postkolonial Studies) dikkate almadan, yıllar öncesinin kavramlarıyla konuşmak çıkışsızlıktan başka yere götürmez.

Çok devrimci ve sosyalist gibi görünebilirsiniz ama işin içinden çıkamazsınız...

10 Eylül 2018

ÇİFT SINIFLI İŞÇİ SINIFI

Başlık ilginizi çekmiştir. Konu Türkiyeli göçmen işçilerle ilgilidir.

1980'li yıllarda Almanya'da çalışan Türkiyeli göçmen işçilerin Almanya işçi sınıfının parçası oldukları söylenirdi. O sıralar devrimci hareketin önemli bir kesimi bu tür konularla uğraşmaz, tümüyle Türkiye ile ilgilenirdi. İlgilensin tabii de yaşananlara da biraz bakmak gerekir. Bildiğim kadarıyla TKP ile TKEP dışında böyle bir tespit yapan bulunmuyordu. Belki vardı ama haberim yoktu.

Almanya'daki Türkiyeli işçiler, hangi politik görüşten olurlarsa olsunlar, genellikle Metal İşçileri Sendikası'na üyeydiler. Bu işçilere özgü çifte politik kimlik burada da kendini gösteriyordu. O yıllarda Türkiye'deki seçimlerde oy kullanma hakkı yoktu, ancak seçim zamanında uçakla gidenler ya da otobüsle sınıra gelenler oy kullanabiliyordu ve bunların sayısı da azdı. 12 Eylül'ü destekleyen ya da MHP'li işçiler Almanya'da SPD'yi tutardı. Vatandaş olmadıkları için oy kullanma hakları yoktu ama kullanabilseydiler göçmenlerin haklarını daha fazla savunduğu için bu partiyi seçeceklerini değişik kereler açıklamışlardı.

Almanya'da sola Türkiye'de sağa yakın olmak bu çifte politik karakterin görünümüydü.

Bu çifte karakter sınıf konusunda da kendisini gösteriyordu.

Almanya'da çalıştıkları işyerinde grev olursa katılırlardı. Bu grevlerin en bilineni 1973'te Köln'deki Ford fabrikasında yapılan grevdi. Almanya işçi sınıfının parçası olarak sayılmaları normaldi ama durum bana yine de garip

gelirdi.

İki nedenle:

Birincisi; bu işçiler geleceklerini Almanya'da görmüyorlardı. Para biriktirip dönmek niyetindeydiler. Gerçekten dönecekler miydi, bilinmez ama kafalarındaki amaç böyleydi. Bu durumda bu işçiler Almanya işçi sınıfının ancak geçici olarak parçası olabilirlerdi. Burada kaldıkları sürece böyleydiler ama en azından niyet olarak bir süre sonra gitmek istiyorlardı.

İkincisi; bu insanlar Almanya'da işçi idi ama Türkiye'de orta sınıftı. O yıllarda Türkiyeliler işçiler paralarını orada yatırırlardı, hemen hepsi kat almıştı, bazıları işyeri bile açmıştı. İki dünyada birden yaşıyorlardı; Almanya'da işçi sınıfının parçası iken Türkiye'de orta sınıfa aittiler.

Çift sınıflı işçi sınıfı belirlemesi garip görünebilir ama durumları böyleydi.

1990'lı yıllardan başlayarak Türkiye ile bağları zayıflayacak, giderek ya oranın ya buranın insanı olmaya başlayacaklardı.

Almanya'da sanayi işçileri azaldı, özellikle otomobil fabrikalarında çalışan Türkiyelilerin sayısı da azaldı. Buna karşılık hizmet proletaryası arttı, bunun içindeki Türkiyelilerin sayısı da fazlaştı. Bu insanların Türkiye'ye yatırım yapabilmek, kat almak, işyeri açmak gibi durumları artık bulunmuyor. Hem az kazanıyorlar hem de Türkiye çok pahalı. 1990'lı yıllardan başlayarak ev alabilenler de Almanya'dan alıyorlar.

Başka bir deyişle çift sınıflı işçilik artık yok denilebilecek kadar azaldı.

Almanya'da Türkiye kökenli burjuvazi de bulunuyor. İşletmelerinde çok sayıda işçi çalışıyor, bazıları Tür-

kiye’de de üretim yapıyor ama bunlar iki ülkede de aynı sınıftandır.

1980’li yıllar ve öncesinin Türkiyeli işçileri ne oldu dersenez ya çoktan emekli oldular ya da artık yaşamıyorlar. Bir bölümü döndü, bir bölümü biraz orada biraz burada yaşıyor ama çocuklarının tamamına yakını burada. Türkiye’ye gitmek istemiyorlar. Bir ara gitmeyi deneyenler oldu, uyamadılar.

1980’li yıllarda gençlerden özellikle erkekler gidip gelir ve “uygun kız” ararlardı.

Kızlar da giderdi ama biraz korkarak çünkü ne olduğunu anlamadan evlendirilebilirlerdi. Almanya’da oturma izni olan kız veya erkek hazine gibi bir şeydi, eşini de yanına aldirabiliyordu, bu nedenle talipleri fazlaydı.

Şimdi eş getirmek de zorlaştı Türkiye’den evlenenler de azaldı.

Eğitim düzeyiniz ne olursa olsun oradan buraya apayrı bir dünyaya geliyorsunuz. Bunu son yıllarda çok gelen akademisyenlerde gözlemlemek mümkündür. Toplantı yapacaklar ama istedikleri tarihte salon bulamıyorlar. Burada salon en az altı ay önce tutulur, birkaç gün önce salon aranmaz.

Onların bile alışması zor oluyor. Dil önemli değil, İngilizceleri var ama başka türlü akan hayata alışmak zaman istiyor. Türkiye’yi terk etmek zorunda kalmak hiç bitmeyen bir olay...

Birileri geliyor, biraz kalıyor, şartlar değişiyor, bir bölümü dönüyor (1990 sonrasında 141 ve 142. maddelerden gelenlerin dönmesi gibi) ardından yenileri geliyor (mesela Kürtler), sonra akademisyenler, doktorlar, yüksek düzeyde devlet memurları ve Fettullahçılar... Kesin sayıları bilinmiyor ama az değiller.

Bir ara **Mülteciler Göçmenler** kitabının devamını yazsam mı diye düşündüm, sonra en azından şimdilik geriye attım. İlerde belki...

19 Şubat 2020

ÇİN VE “KAPİTALİST SOSYALİZM”

Bugün Çavuşesku ve Romanya hakkında yazmayı planlamıştım ama sonra vazgeçtim. Herhalde gelecek yazının konusu bu olur. Çavuşesku'nun biyografisini bitirdim, temel konularda bilmediğim bir şey yoktu ama ayrıntılı bilgi başka oluyor tabii. Ardından aylardır istediğim ama araya sürekli başka işler girdiği için yapamadığım konuya başladım: Çin tarihi. Çin tarihi deyince başlangıçtan itibaren değil, Mao'nun ölümü ve ardından Deng Xiao Ping'in komünist partisi başına geçmesinden sonraki tarih... Öncekini zaten epeyce biliyorum, arada boşluklar olabilir ama esas olan 1979'dan başlayarak Deng'in başa geçtiği ve reform politikasının gelişerek sürdüğü dönemdir.

Çin kabaca 30 yılda dünyanın en büyük nüfusuna sahip ama gelişmemiş bir ülkeden, dünya çapında bir ülke durumuna dönüştü. Dünya ekonomisinin önemli aktörlerinden birisi durumuna geldi. Ve bunu da Çin Komünist Partisi önderliğinde yaptı ve yapıyor. Bu çok önemli sürecin iyi incelenmesi gerekir. Çin artık kapitalizmin hakim olduğu bir ülke olarak değerlendirirken, parti kendisini marksist olarak görüyor ve Çin'in de sosyalizm yolunda ilerlediğini savunuyor.

Neyse ki bu konuda sayılamayacak kadar kaynak bulunuyor, azı Almanca büyük bölümü ise İngilizce. Önce sürecin genel hatlarıyla öğrenilmesi gerekiyordu ve SSCB ile Çin arasındaki paralellik hemen görülebiliyor.

Stalin'in ölümünün ardından parti içinde iki kandanın hesaplaşması gündeme gelir; Beria ve yandaşları tasfiye edilirler. Çatışmanın özü politiktir, bundan sonra nasıl bir çizgi izlenecek konusudur. Hruşçov ve ekibi ha-

kim olur. Eskisinden farklı olarak parti kadrolarına yönelik şiddetin azaltılmasını, tüketim malları üretimine daha fazla önem verilmesini, kolektif önderliği savunurlar ve bunlar tümüyle olmasa bile hayata geçer. Sonraki yıllarda Küba krizinin ardından politik büro Hruşçov'u görevden alır ve bu SBKP tarihinde ölüm ve sürgünle sonuçlanmayan ilk büyük görev değişikliği olur.

Mao'nun ölümünün ardından da ÇKP içinde iki kesim arasında mücadele yaşanır. Aralarında Mao'nun eşinin de bulunduğu ve "dörtlü çete" olarak tanımlanan kesim tasfiye edilir, Kültür Devrimi sırasında kızığa çekilenlerden birisi olan Deng ve ekibi duruma hakim olur.

İlk işleri durumu bilmeyenler tarafından çok övülen gerçekte ise parti içindeki mücadeleden başka bir şey olmayan kültür devrimi adı verilen sürecin yaralarını sarmak olur. Bu süreçte tasfiye edilenler rehabilite edilirler.

1981'deki 11. Parti Kongresi'nin 6. Plenumu'nda Mao'nun proletarya diktatörlüğü altında sınıf mücadelesinin sürmesi ve sürekli devrim tezinin sol sapma olduğu karara bağlanır. ÇKP Mao'yu bazı yönlerden eleştirir ve bu eleştirinin doğruluğu yanlılığı bir yana bunu yapabilmeleri bile önemli bir adımdır.

ÇKP'nin bu kararı 1956'da Hruşçov'un 26. SBKP Kongresi'nde Stalin hakkındaki ünlü konuşmasını hatırlatır. Mao bu konuşmayı çok eleştirmiş ve "revizyonizmin başlangıcı" olarak görmüştü ama benzeri ölümünden sonra kendi politikasının başına gelecektir.

Sonra tarımda reform politikası başlar. Tarım komünleri kademeli olarak dağıtılır, küçük köylü üretimi hakim duruma gelir ve başka sosyalist ülkelerde de görüldüğü gibi tarım üretiminde büyük artış gerçekleşir. Benzer durum yakın geçmişte özellikle Macaristan ve Romanya'da yaşanmıştır. Sosyalist ülkelerde kolhozlardaki

büyük kolektif üretimin küçük köylü üretiminden daha verimli olmadığı bütün örneklerde görülmüştür. Lenin-Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi kitabında tarımda büyük üretimin daha verimli olduğunu savunurken ABD'deki büyük çiftlikleri örnek verir ama sosyalizmde aynı büyüklük verimli olmamıştır. Nedenleri ayrıca tartışılabilir ama kolhozun verimli olduğunu gösteren örneklerle rastlanmamıştır.

Reform politikası giderek sanayi işletmelerine yayılır. Devlet işletmelerinin dışında özel sektör gelişir, ABD ve diğer kapitalist ülkelerle anlaşmalar imzalanır ve Çin'de ortak yatırımlar gerçekleştirilmeye başlar. Çin ekonomisi hızlı bir şekilde büyür. Aradaki aşamaları atlıyorum. 2002'de 16. Parti Kongresi'nde özel girişimcilerin partiye üye olabilesine karar verilir.

Komünist Partisi yönetimiyle yeni zenginler arasında değişik düzeylerde şekillenen ittifak vardır. Bu da aslında daha önce SSCB ve diğer reel sosyalist ülkelerde yaşanan sosyalizmden kapitalizme geçişin başka bir çeşididir.

SSCB deneyiminden öğrenerek hareket ettikleri için bazı uygulamaları Gorbaçov gibi çok geç değil erken yaparlar. Mesela yeni sürece uyamayan devrim döneminden kalma kadrolar kademeli olarak tasfiye edilir. Partiye özellikle dış sermayeyle ortak yatırımların yapıldığı yörelerden üye alınır. Parti yöneticilerinde sınıfsal temel değil yeterlilik dikkate alınır ve yöneticiler giderek üniversite bitirmiş, belirli bir alanda uzman kişilerden oluşmaya başlar. 1960'lı yıllarda parti genel sekreteri Walter Ulbricht Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nde benzer görüşleri savunduğunda parti yönetiminin tepkisiyle karşılaşmıştı.

Deng, devrim sürecinden gelmiş, önemli bölümü uzun yürüyüşe katılmış, yıllarca Mao ile birlikte politika

yapmış, iç savaşta bulunmuş parti kadrolarının yeni süreci anlayamayacaklarını savunur ve bunların kademeli olarak emekli yapılarak aktif politikanın dışına çıkarılmasını ister ve böyle de yapılır. Deng de aynı süreçten geldiği için örnek olması için kendisi de çekilir ama etkisi sürer.

Kolektif önderlik, kişisel çıkışların değil yasaların önceliği gibi belirlemeler Hruşcov döneminde olduğu gibi öne çıkar.

Çok sayıda komünistin yok saydığı, öğrenmek istemediği müthiş bir süreç. Komünist partisi önderliğinde kapitalizm; kimin aklına gelirdi?

SSCB ve reel sosyalist ülkelerin dağılması kadar önemli bir konudur ve aradaki benzerlikler çarpıcıdır. Ne zaman yazarım bilemem ama kitap olarak yazılması gerekiyor. Çin tarihi değil; 1949 sonrasındaki Mao dönemi ve ardından özellikle 1979 sonrasında kimilerince “kapitalist sosyalizm” olarak adlandırılan büyük değişim anlatılmalıdır.

25 Ocak 2020

ÇİN'DEKİ DÖNÜŞÜM: MEKANİZMAYI ANLAMAK!..

Ezberle belirleme yapmak kolaydır ve fazlasıyla yapılmıştır. Son 30 yıldır değişen ise bu tür belirlemelerin inandırıcılığının azalmış olmasıdır. “Sosyalizm geriye döndü” deniliyor; neden ve nasıl oldu, bunun mekanizması nedir sorusuna ise cevap verilemiyor. Bazıları sorumluluğu “karşı devrimcilere” yüklüyordu ama güçlü bir kapitalizmle birlikte yaşayan sosyalizmde karşı devrimciler her zaman olacaktır. Burjuvazi tümüyle yok edilmiş bile olsa yeniden oluşabilir. SSCB bu konuda önemli örnektir. Sosyalizm sonrasındaki kapitalizmde burjuvazi dışarıdan gelmedi, komünist partilerinin yönetim kademesinden çıktı. Bu kişiler devleti soyarak klasik kapitalistleşme yolunun dışında bir yoldan, ilkel birikim aşamasından geçmeden doğrudan tekeli oldular. Devleti soyabilmek için bunu yapabilecek konumda olmak gerekiyordu.

Sosyalizm Marx-Engels'in beklediği gibi dünyada tek olsaydı, başka bir deyişle rakibi olmasaydı, gelişmesi farklı olabilirdi ama güçlü bir kapitalizmle birlikte yaşadığı süreçte gücü oranında onu etkilediği gibi ondan da etkilenecektir.

SSCB ve diğer sosyalist ülkelerde kapitalizme geçişle ilgili konu önümüzdeki yıl yayınlanacak kitapla büyük oranda kapanacaktır. Burada yapılan şimdiye kadar yapılan saptamayı ve kez iki ülke somutunda –öncelikle Bulgaristan sonra Romanya- göstermektir.

Küba ile ilgili olarak ise **Che Guevara Kısa Uzun Bir Hayat** kitabında konu incelenmiştir.

Sosyalist ülkeler listesinde iki farklı ülke bulunuyor: Demokratik Almanya Cumhuriyeti (DAC) ve Çin Halk Cum-

huriyeti. İlk örnek değişiktir çünkü bu ülke sadece sosyalist olduğu sürece yaşamış, ardından Federal Almanya tarafından yutulurak varlığı sona ermiştir. Bu ülke sosyalizmden önce ve sonra yoktur. Bu ülkenin tarihi 1989 Berlin Duvarı kitabında incelenir. Bu kitap www.enginerkinerkitaplar.blogspot.com adresinde bulunabilir.

Çin'in durumu ise oldukça farklıdır. Bu ülke halen iktidardaki partinin iddiasına göre sosyalisttir, marksisttir ve komünizm hedefine doğru ilerlemektedir. 20. yüzyıl tarihinde hiçbir sosyalist ülke Çin kadar büyük zikzaklar çizmemiştir.

Bir dönem savundukları "sosyal emperyalizm" tezini SSCB'den ayrı bir güç odağı olarak ortaya çıktıktan sonra unutulur; dünyadaki ve bizdeki izleyicileri ise unutamaz. Ne de olsa onlar Çin Komünist Partisi (Çincesiyle Kung Ch'an Tang) kadar kıvrak değildirler. Bu ülkede iktidardaki komünistlerin halen sürmekte olan tarihinin incelenmesi büyük önem taşıyor.

SSCB için yapılan ezbere değerlendirmeleri burada da görüyoruz. Tarihi bütün olarak incelemeyen, şu veya bu bölümünü filanca kaynaktan öğrenip ezbere belirlemeler yapmak. Bunların açıklayıcılık gücü sınırlıdır; ne olduğunu ve nasıl olduğunu bu yöntemle anlayamazsınız.

Çin tarihi, 20. yüzyıl sosyalizminin diğer ülkelerinde yapıldığı gibi, kaynaklarından öğrenilmelidir. Kimseden Çince öğrenmesi beklenemez ama İngilizce ve Almanca da Çince bilenlerin yaptığı -politik bilim eğitimi görmüş insanlardır bunlar- incelemeler vardır. Ek olarak özellikle İngilizceye çevrilmiş Çin Komünist Partisi'nin neredeyse bütün dokümanları bulunmaktadır. Mao okuyarak bu tarihi anlayamazsınız. Hele de Mao'nun ölümünden kısa süre sonra yaşanılan büyük değişimi hiç anlayamazsınız.

Kütüphanede arayıp bulduğum 400 sayfalık büyük

boy kitaplardan birisinin başlığı şöyle: The Fall of Hua Kuo-feng (1980) to the Twelfth Party Congress (1982). Hua Kuo-feng'in düşmesinden 12. Parti Kongresi'ne kadar: dokümanlar ve analizler. Bundan önceki aynı hacimdeki kitap ise Mao'nun ölümünden Hua Kuo-feng'in düşmesine kadar başlığını taşıyor.

Mao'nun ölümü, Hua'nın parti genel sekreteri olması, ardından Deng Xiaoping'in yükselmesi... Bu dönemin incelenmesi Çin'in bugünkü çizgisinin incelenmesi için esastır. Burada genel sekreterlerin yaptıkları konuşmalar değil parti kararları önemlidir. Deng'in Seçme Konuşmaları'nı İngilizcesinden okudum; genel geçer belirlemelerdi, bir şey yoktu.

Mao'nun ölümünün sonrasındaki tarih ise Mao dönemi ve öncesi -kısaca- incelenerek anlaşılabilir.

Bu konuda İngilizce ve Almanca literatür önemlidir, Fransızca da bu derecede olduğunu sanmıyorum. Analiz olarak Almanlar daha iyi... Yazarlar hem politik bilim eğitimi almış hem de Çince biliyorlar (Sinoloji eğitimi görmüşler) ve Çin üniversitelerinde öğretim üyeliği de yapmışlar. Bunlardan Jürgen Domes'in 1970'li yıllarda yazdığı kitabı buldum: Çin'de Mao Dönemi. Kitap ülkede komünistlerin iktidarı almasından Mao'nun ölümüne kadar olan dönemi ve doğal olarak Kültür Devrimi'ni de inceliyor. Bu ve benzeri kitapların komünist partisi içindeki gruplar mücadelesini önemle vurgulamaları, örnekler vermeleri, bu grupların kitlenin belirli bölümlerini harekete geçirmekteki etkilerini göstermesi önemlidir.

Bu özellik Çin'e özgüdür çünkü Çin halkında yüzlerce yıl görece küçük gruplar halinde kendini yöneterek yaşamak ve kendiliğinden harekete geçebilmek özelliği vardır. Çin tarihi bu geniş ve kalabalık ülkede yerel otoriteler arasındaki savaşın da tarihidir. Bunu Mao'nun **Askeri Yazılar**'ında da görmek mümkündür. Kızıl politik bölgelerin

yaşayabilmesini karşı taraftaki güçler arasındaki bitmez tükenmez savaşa bağlar. Komünistlerin iktidara gelmesi bu ülkede iç birliği sağlamıştır. Bu birlik özellikle Kültür Devrimi sırasında bozulur ve değişik gruplar arasında büyük çatışmalar yaşanır.

Çin toplumunun bir başka önemli ayırıcı özelliği ise aile, akrabalık, hemşerilik, birlikte eğitim görmüş olmanın başka ülkelerdekine kıyasla daha büyük önem taşımasıdır. Komünist partisi içindeki gruplaşmalarda bile bu özellik önemlidir. Mesela, Chou En-lai, Li Li-san, Teng Hsiao-Ping ve sayılabilecek başka birkaç isim 1920'li yıllarda Paris'te birlikte bulunmuşlar; okumuş ve çalışmışlardır. Birinci ve üçüncü isim arasında ÇKP tarihi boyunca büyük birliktelik vardır.

Bir ülkede komünist partisinin iktidara gelmesiyle tarih sıfırdan başlamaz. Bu bağlamda yüzlerce yıl sürmüş kültürel özellikler o ülke sosyalizminin özgül özelliklerini belirleyecektir. Çin'deki sosyalizm Konfüçyüs ve Sun Yat Sen döneminin özellikleri dışta tutularak anlaşılabilir.

Lenin'in marksizmi Ruslaştırmasının Çarlık dönemindeki sol entelektüel hareketler ve isyanlar anlaşılmasından anlaşılamayacağı gibi...

Çin'de Mao'dan sonra yaşanan ve "dörtlü çete" denilen kesimin tasfiyesinin ardından özelleştirmelere ve dış yatırımlara açılan dönemin anlaşılmasında Kültür Devrimi'nin büyük önemi vardır. Bunu daha önce biliyordum ama somut olarak, nedenleri ve gelişme çizgisiyle bilmiyordum. Sebastian Heilmann tarafından "karşı kültür devrimi" olarak adlandırılan ve 1970'li yıllarda kitlesel karakter taşıyan büyük bir hareket yaşanıyor.

Mao'nun yeni bir tez olarak savunduğu "sosyalizme sınıf mücadelesinin sürmesi" işçi ve köylülere dayanan "karşı kültür devrimi" hareketiyle geçersizleştiriliyor. Parti

de bu tezden vazgeçiyor.

Aynı parti bir dönem “sosyal emperyalizmin uşağı” olarak gördüğü Küba Komünist Partisi’nin izlediği gelişme çizgisini de onayladı.

Kitapları okumaya yeni başladım ve “kendiliğinden kapitalizm” belirlemesini önemli buldum. Yiyecek üretiminde yaşanan büyük sıkıntı köy komünlerinin kendilerini dağıtması, küçük çiftçiliğe geri dönülmesi, herkesin ürününü pazarda satabilmesini getiriyor ve yiyecek sıkıntısı azalıyor. Parti de daha sonra kırsal alandaki kolektifleştirmeleri iptal ederek aynı çizgiyi izliyor. Başka bir deyişle kırsal kesimde kolektifleştirmenin geriye döndürülmesinde halk partiye önderlik yapıyor.

SBKP gibi ÇKP’de de halkın çoğunluğu partiye üye değildir. ÇKP’de aradaki farklılık daha da fazladır. Mesele 1949’da ÇKP iktidarı ele geçirdiğinde 500 milyon nüfuslu ülkede parti üyesi 4 milyondur. Sonraki yıllarda da bu oranda olmasa bile nüfusla parti üyesi arasındaki büyük farklılık sürer. Bunun anlamı Çin’de parti içindeki gruplar arasındaki mücadelede yüksek sayıda parti dışı insanı etkilemenin ve harekete geçirmenin büyük önem taşımasıdır. Çin’de parti içindeki gruplar arasındaki mücadeleler kitlesel karakter taşır. SBKP’de içerdeki mücadelenin halka yansması bu derecede değildir ve bu önemli bir farklılıktır. Köklerini devrim öncesindeki tarihte aramak gerekir.

Yukarda andığım yazarlar kitaplarında bu nedenle “dörtlü çete” olarak anılan ve günah keçisi yapılan grubun etkisinin gerçekte daha az olduğunu özellikle belirtirler. Deng’in yönetimdeki büyük başarısı gruplar arasındaki kitlesel çatışmayı belirli sınırlar içinde tutabilmek becerisidir.

Çin’de değişimin mekanizması farklı görünüyor. Öğrenelim bakalım...

ÇİN'İ OKURKEN

Ortalık yine hemen okunması gereken kitaplarla doldu, bazıları Almanca bazıları İngilizce ve hepsi Çin ile ilgili... Daha doğrusu Çin'in uzun tarihinin sadece devrim sonrasıyla ya da 1949 sonrasıyla ilgili...

Öğrenmek istediğim Mao'nun 1976'da ölümü sonrasında 30-35 yılda dünya çapında ekonomik güç durumuna yükselen Çin'in bu duruma nasıl ulaştığıdır. Burada önemli olan genel geçer saptamalarla yetinmek değil, sürecin mekanizmasını anlamaktır. Tıpkı SSCB ve Doğu Avrupa sosyalist ülkelerinde sosyalizmden kapitalizme geçişin açıklanması örneğindeki gibi mekanizmanın anlaşılması gerekiyor.

Çin Komünist Partisi, kendi açıklamasına göre, sosyalizmle kapitalizmin değişik yanlarını birleştirerek "Çin'e özgü pazar sosyalizmi" uygulamaktadır.

Bence bu isimlendirme doğru değil ama dönüşümün mekanizmasını öğrenip sonra gerekçelendirerek isimlendirmek daha uygun olur.

Çin'de "özgün pazar sosyalizmi" olarak adlandırılan yeni düzene geçişin sembol ismi Mao değil Deng Xiaoping'dir. Çince ve Japoncada soyadı önce yazıldığı için burada Deng isim değil soyadıdır.

Mao'nun iki büyük başarısızlığının Çin'de yeni düzene geçişte önemli rolü bulunuyor. Büyük İleri Atılım ve Kültür Devrimi, ajitasyon bir tarafa bırakılarak ulaşılan sonuçlara bakılırsa eğer ancak fiyasko olarak adlandırılabilir. İlkinde Çin'in sanayileşmesi hedeflenmiş ve inanılmaz yükseklikte üretim hedefleri konulmuş ve ulaşı-

lamamıştır. İkincisinde ise tahribattan başka ulaşılan bir şey yoktur.

Ekim devriminden sonra ikinci büyük devrimin gerçekleşmesinde önder olan Mao'nun 1949 sonrasındaki karnesi başarısızlıkla doludur. Çin'i sömürgecilerin elinden kurtarmış, büyük ülkeyi birleştirmiştir ama sonrasında başarısızdır.

ABD ile SSCB'yi aynı kategoride değerlendiren sosyal emperyalizm tezi dünya sosyalist hareketine –özellikle ülkemizde- zarardan başka şey getirmemiştir. Çin 1980'li yıllarda bu tezden vazgeçer.

Sosyal emperyalizm tezinin amacı Çin'in uluslararası alanda ayrı bir güç olarak yükselmesidir. Kruşçev'in 20. Kongre konuşması bahaneden ibarettir.

Çin devrimi Mao'nun Stalin ve III. Enternasyonal'e karşı mücadelesi içinde gelişir ve burada haklı olan Mao'dur. Stalin ve III. Enternasyonal Çin Komünist Partisi ile Komüntang ve bu bağlamda Çan Kay Şek ile ittifak yapmasını istemiş, Çin komünistleri de -1927 Şanghay katliamı örneğindeki gibi- kentlerde kaldıklarında, zayıf da olsa işçi hareketine dayandıklarında ve Şek ile ittifak aradıklarında ağır kayıp vermişlerdir.

Devrimin gerçekleştiği 1949'dan Mao'nun ölümüne kadar geçen 27 yılda Çin devrim öncesindeki geri yapısından kurtulamamıştır. SSCB 15 yılda başka bir ülke haline gelirken, yarı feodalizmden kurtulup Alman faşizmine karşı teknik olarak da karşı durabilecek aşamaya ulaşırken, Çin'de sürekli kampanyalar, yeni ama başarısızlıkla sonuçlanan denemeler dışında önemli gelişme olmaz. Bu başarısızlıklar olmasaydı, “böyle olmuyor, başka bir yol gerekir” arayışı da herhalde olmazdı.

Çarlık Rusya'sı Lenin'in deyimiyle feodal emperyalist bir ülke iken, Çin yarı sömürgeci. İki ülke de yarı

feodal yapıya sahip olmasına karşılık aralarında gelişme farkı vardır. Çin önce SSCB'nin sanayileşme yolunu kopyalamış ancak ülkeye uymayan bu yolda başarısız oluncaya kadar kısa sürede görülmüştür.

Mao Çin'in büyük önderidir, sağlığında kimse tarafından açıkça eleştirilmemiştir ama ölümünden sonraki gelişmelerin de gösterdiği gibi Mao'ya karşı büyük bir muhalefet de bulunuyordu. Aralarında Mao'nun eşinin de bulunduğu "dörtlü çete" kolayca enterne edilmiş ve farklı bir gelişme yolu açılmıştır.

Deng'in izlediği gelişme yolu taktik olarak da önemlidir. Burada belirtmek gerekir, Deng sonuçta yeni sürecin önde gelen ismidir, arkasında geniş bir kadro vardır.

Deng, Gorbaçov'un hatasını tekrarlamaz ve komünist partisinin şu veya bu nedenle zayıflamasını engeller. Ülkede ne yaparsanız, ister sosyalizm ister kapitalizm, komünist partiden başka araç yoktur. Bunun alternatifi Çin'de iç savaştır. Çin'de merkezi otorite zayıfladığı anda kendi alanında egemenlik ilan eden yerel yöneticiler çıkar ve bunlar birbirleriyle savaşmaya başlarlar. Devrim sürecinde de örneklerin yaşandığı gibi Çin, savaş ağaları arasında bölünür.

Bunların son örneği Kültür Devrimi sırasında ortaya çıkar. Bir grup kızıl muhafız demiryolu ulaşımında önemli bir kavşak noktasındaki istasyonu işgal ederler ve ülke çapında demiryolu ulaşımını neredeyse durdururlar. Deng bunlara ve daha küçük benzerlerine karşı ordunun kendisine sadık bölümünü kullanır.

Deng yüksek rütbeli subaylarla ilişkisini daima iyi tutmuş ve onların sürekli desteğini almıştır.

Şu örnek açıklayıcıdır:

Çin ordusunun durumu kötüdür, gerek teçhizat ve

gerekse de personel bakımından kötüdür. Orduda büyük reform yapılması için çok sayıda subay ve erin ilişkisinin kesilmesi gerekmektedir.

Peki bu insanlar ne olacaktır? Bunları sadece ordudan çıkarmakla yetinmek, yeni savaş ağalarına kadro sağlamak olur.

Aşamalı bir süreç içinde bu insanlar bir yandan ordudan çıkarılırken bir yandan da ekonominin başka alanlarına yönlendirilirler. Kimisi hızla kurulan yeni şirketlerin koruma elemanı olur, kimisi küçük işletmelerin serbest bırakılmasıyla ticarete atılır, bazıları hukuk alanında devlet memuru olarak işe başlar ve ekonomik büyüme bu fazla elemanları emebilir.

Sonuçta herkes memnundur.

Ekonomik reformların uygulanmasında hızlı davranmazlar. Mesela serbest ticaret bölgesi kurulmasında önce küçük alanlarda deneme yaparlar, hata varsa düzeltirler, ardından uygulamayı genişletirler.

Özelleştirmelerde de aynı yolu izlerler.

Deng'e göre suç olan hata yapmak değil, hatadan öğrenmemektir.

Deng eğitim reformuna öncelik verir. Kültür Devrimi sırasında kapanan üniversiteleri açar, köylere sürülen profesörleri geri çağırır ve ilk kez batı ülkelerindeki üniversitelere çok sayıda öğrenci göndermeye başlar.

“Bunlar geri dönmez” eleştirisine karşı da, “onda biri bile geri dönse büyük kazançtır” diyecektir.

Bu öğrenciler özellikle teknik dallarda ve ABD’de eğitim görerek Çin’in yabancısı olduğu bilgileri öğrenirler. Burada belirtmek gerekir: Silahlı İnsansız Hava Aracı üreten Bayraktar firmasının sahiplerinden olan Selçuk

Bayraktar, İTÜ'yü bitirdikten sonra ABD'de yüksek lisans yapmıştır.

Hatırlanacak olursa Cumhuriyet'in başlangıç yıllarında da ülke dışına burslu öğrenciler gönderilmiş ve öğrenip geri gelmeleri istenmiştir.

4 ya da 5 yaşındayken hatırlarım, babam İngilizcede ihtisas için İngiltere'ye gidip çok sayıda eşya ile geri dönmüştü. İstanbul'da eşyaları taşıyan hamal "dışarıda okuyup geri gelen adamdan para alınmaz" deyip para almayı kabul etmemişti.

Deng'in öncelikle üniversite eğitimin geliştirilmesine önem vermesi Çin'in sonraki yıllardaki gelişmesi için önemlidir. Ne yapacak olursanız olun bilgili insan yoksa hiçbir şey yoktur. Ajitasyonla bu iş yürümez.

Çin Komünist Partisi içinde Deng'in çizgisine muhalefet vardı ama bu muhalefet Mao dönemine dönmeyi de savunmuyordu, arada bir konumu vardı. Çin'de gelir eşitsizliğinin büyük oranda artmasına karşın ortalama refah düzeyindeki yükselme bu kesimi bir oranda ikna etmiş gibi görünüyor.

Çin Komünist Partisi son iki kongresinde de görüldüğü gibi kendisini marksist olarak görür, komünizmi hedefler, proletarya diktatörlüğünü savunur ve diğer yandan da milyonerlerin komünist partisine üye olabileceklerine karar verir.

Bunlar birbiriyle nasıl bağdaşıyor, onlara sormak gerekir.

Çin ve Küba'nın sistemleri arasında benzerlikler bulunuyor. İkisinde de devlet işletmelerinin yanı sıra özel işletmeler de bulunmaktadır. Çin'de bunların büyüklüğü ve sayısı daha fazladır.

Küba nüfusu 11 milyon, Çin 1,6 milyardır. Bu bakımdan benzerlik konusuna dikkatli yaklaşmak gerekir.

Geleceğe Dönüş kitabında geleceğin sosyalizminin klasik marksist teoride öngörüldüğünün aksine güçlü bir kapitalist sistemle birlikte yaşamak zorunda kalacağını, dolayısıyla pazar sosyalizmi olarak adlandırılan sistemin uygulanması gerektiğini savunmuştum. Pazar sosyalizmi genel bir kavramdır, açılması gerekir. Ayrıntılar uygulandığı zaman deneme-yanılma ile belli olacaktır ama kavram olarak açılması gerekecektir.

20 Eylül 2020

ÇÖZÜM SÜRECİNİN GELECEĞİ

Çözüm süreci yerel seçimlere kadar önemli bir değişiklik olmadan sürececek gibi görünüyor. Yüksekova'da üç kişi öldürüldü, ardından Diyarbakır'da dört asker kaçırılıp sonra da kısa sürede bırakıldı ama bunları süreci bitirecek olaylar olarak görmemek gerekiyor.

Bugün Van'da yapılan protesto yürüyüşünde taşınan pankart bu yönden açıklayıcıdır: "Paralel devlet döktüğü kanda boğulacak."

Yüksekova'da üç kişinin ölümüyle sonuçlanan olayların sorumlusu Fettullahçı polistir. Cemaatin devlet içindeki paralel örgütlenmesi bu ölümlerin sorumluluğunu taşımaktadır.

Pankartta söylenen budur ve benzeri bir görüş değişik yerlerde de ifade edilmişti.

Bu görüş ne kadar doğrudur bilmiyorum, ama burası önemli değil. Önemli olan, "bu işi devlet yapmadı" anlayışının ifade edilmesidir.

"Süreci engellemek isteyenlerin provokasyonlarına karşı dikkatli olunması gerektiği" iki tarafın da en yetkili kişilerince ifade edildiğine göre, sürecin en azından yerel seçime kadar süreceğini düşünmek yanlış olmaz.

Çözüm sürecinin geleceğinin önemli başka yönleri de bulunuyor.

İlk olarak; AKP'nin Türkiye'de oy kaybettiği düşünülüyor. Gezi, AKP'nin etkisini hala üzerinden atamadığı ciddi bir sendrom durumuna geldi. Ne oranda oy kaybedecek ve bu kayıptan kimler ne oranda yararlanacak, bilinmiyor.

AKP, bu oy kaybını, Kürtlerden alacağı daha fazla oyla kapatmak istiyor.

Bu da bilinmeyen bir yönelim değil ve değişik kişilerce de ifade edildi.

AKP'nin bunu yapabilmesi için yeni bazı ödünler vermesi, Öcalan'ın koşullarını iyileştirmesi gerekiyor. Yerel seçim yaklaştıkça AKP'nin bu konuda yeni adımlar atması beklenmelidir.

Öcalan'ın serbest bırakılacağına kesinlikle ihtimal vermiyorum. Devlet elindeki en önemli rehineyi zorlansa bile bırakmak istemez. Günün birinde Kürt sorunu biterse, ancak o zaman...

Seçmene Kürtçe hitap etmek, Kürdistan kelimesini kullanmak, yerleşim yerlerinin adlarının zorunlu Türkçeleştirilmesine son vermek gibi uygulamalar kendi başına büyük adımlar gibi görülmeyebilir. Unutulmaması gerekir ki, 20 yıl önce bu ülkede resmen Kürt yoktu, Kürtçe diye bir dil de yoktu.

Bugün ne Kürtlerin varlığı ne de Kürtçe tartışma konusu olmaktan çıkmış durumdadır.

Burada önemli olan hükümetin ne düşündüğü değil, konunun kamuoyunun bilincine çıkmış olmasıdır. Arada bir takım tepkiler olsa da Kürtlerin ve Kürtçenin varlığı kabul edilmektedir.

Abdullah Öcalan'a "sayın" denilmesinin suç olmaktan çıkarılması, keza Kürdistan kelimesinin de suç sayılmaması çok sayıda Kürt için büyük adımlardır. Bunlar için çok sayıda insan yıllarca hapishanede yatmıştır.

Gıdım gıdım yapılan bu açılımın karşılığı da Kürtlerden mutlaka istenecektir.

Bu isteğin belirli bir karşılık göreceğini düşünüyö-

rum. Ne oranda görecek, ölçebilmek neredeyse mümkün değil. Kürt halkının yarısı Kuzey Kürdistan dışında yaşıyor. Kuzey Kürdistan'daki yerleşim birimlerinde AKP'nin Kürtlerden ne kadar oy alabildiği ölçülebilir, ama İstanbul, İzmir, Adana, Mersin, Bursa gibi illerde ve Ege kıyı şeridinde ölçmek hayli zordur. Bu alanlardaki Kürtlerin birinci partisi AKP'dir, BDP ikinci partidir.

AKP'nin özellikle Kuzey Kürdistan dışındaki Kürtlerden aldığı oyu artırması kuvvetle muhtemeldir.

AKP ve PKK'nin mücadelesi Türkiye sınırları dışında, özellikle Batı Kürdistan'da sürüyor.

Güney Kürdistan ekonomik olarak Türkiye'nin arka bahçesi durumundadır. Türkiye'nin en fazla ihracatı Almanya'ya yöneliktir, ikinci büyük ihracatı ise Güney Kürdistan'dır. İnşaattan giyime, yiyecekte petrole kadar Türkiye ile Güney Kürdistan arasındaki ticaret ilişkisi büyük boyuttadır. Almanya ile olan ticaretinin aksine Türkiye, Güney Kürdistan ile ticaretinden önemli bir artı elde etmektedir.

Bu alandaki petrolün Türkiye üzerinden denize ulaşması konusunda da anlaşma kesinleşirse, gelir daha da artacaktır.

Rojava konusunda Barzani ile Türkiye aynı saftadır. Türkiye, Rojava'da PKK'nin etkin olmasını istemiyor; Barzani de istemiyor.

Ek olarak, PKK ile KPD arasındaki dünya görüşleri farkı, Kürtlük temelinde örtülemeyecek kadar büyüktür.

Kürtler arasında geçici anlaşmalar olabilir, ama bunların uzun sürmeyeceğini belirtmek gerekir. Nedeni, farklı toplumsal düzen anlayışlarından kaynaklanan güçlü çelişkilerin varlığıdır. Bu çelişkiler nedeniyle Kürdistan Konferansı da bir türlü toplanamadı. İlerde toplanabilir ama

bu durum çelişkilerin yumuşadığı anlamına gelmeyecektir.

Bu durumda çözüm sürecini nasıl bir gelecek bekliyor?

PKK, Kuzey Kürdistan ile sınırlı değil, yönetimin ademi merkezileştirilmesi, yerel idarelere özerklik tanınması gibi Türkiye çapında talepler öne sürüyor. Sadece Kürt halkı açısından bakılsa bile, normal; bu halkın yarısı Kuzey Kürdistan dışında yaşıyor ve sayı giderek artıyor.

Eskiden Kürtler zorla göç ettirilirdi. şimdi açık zorun fonksiyonu azaldı, yerini dolaylı teşvik aldı. Burada iş yok ama orada var ise, insanlar buradan oraya gider ve gittiği yerden geri dönmesi de çok zordur.

AKP artan sayıda Kürdün büyük merkezler ve çevresine gelmesiyle onları daha kolay asimile edebileceğini düşünüyor ve bu konuda haksız olduğu da söylenemez.

şunu da eklemek gerekir: sürekli değişen güç dengesiyle birlikte çözüm süreci de değişir. AKP de kendi çözümünü istiyor ve dayatıyor. Kendini güçlü hissettiği oranda da daha fazla dayatacaktır. Normali de budur.

Başka güç dengesinin bulunduğu koşullarda yapılmış bir anlaşma, denge değişince geçerliliğini kaybeder; yeni güç dengesinde yeni anlaşma gerekir.

AKP yerel seçimden oylarını artırarak çıkarsa, daha da saldırgan bir üsluba yönelecektir; kaybederek çıkarsa biraz sinecektir. Normali de budur!

Politika böyle yapılır ve AKP politikayı oldukça gerçekçi yapmaktadır.

AKP, Barzani ile ittifak yapamasaıydı çözüm süreci daha başka olur, daha fazla açılım yapmak zorunda kalırdı.

Her şey güç dengelerine bağlıdır.

PKK'nin ittifak kurabileceği tek güç Türkiye solunun bir bölümüdür. Başkası bulunmuyor. Bir bölümü derken ulusalcıları ve bir şekilde onlarla birlikte olanları hariç tutuyorum.

HDK'nın epeyce yol alması gerekiyor çünkü içinde tamamen faydacı amaçlarla yer almış olanlar vardır. Bunların dökülmesinden çekinmemek gerekiyor, ama bakalım...

PKK çevresindeki değişik örgütlerde Türkiye solunun bir bölümüyle işbirliğine iyi gözle bakmayanlar olduğu da biliniyor. Bunların pek şansı bulunmuyor çünkü alternatif olarak savundukları "Kürtlerin birliği"nin gerçekleşmeyeceği ortaya çıktı.

PKK sol bir örgüt, dalgalanmalar geçirdi ama bu yönü sürekli olarak ön planda kaldı.

Bir Türk sosyalisti olarak onların bu yönelimine destek olunması gerektiğine inanıyorum. Bu destek, bazı tiplerin yıllardan beri yaptığı gibi, PKK'ye yapışmakla olmaz. İnsan önce kendi alanında iyi olmalı ve bu temelde desteğini vermelidir. Kimsenin sayesinde ayakta durmadığın için eleştirebilirsin de, ama sonuçtaki tutum desteklemektir.

Ne kadar zaman sonra olur bilemiyorum ama uzun süreceğini sanmıyorum, konunun teorik boyutu da önem kazanacak. PKK kendisini sol gören, bazen sosyalist diyen ama asla marksist demeyen bir yapıdır. Bu özelliği bana uyar. Abdullah Öcalan'ın görüşlerini sorunlu buluyorum, bunları savunmak gibi bir zorunluluğum da bulunmuyor. Önemli olan, içinde yaşadığımız yüzyılın solu konusunda kafaların daha fazla açılmasıdır. Bu konuda yapabileceklerim olduğunu düşünüyorum. Solun güçlü olduğu ülkelerde neredeyse on yıl önce yaşanıp belirli sonuçlara ulaşıp

bir süreç bizde yeni yaşanacak... PKK'den bağımsız olarak böyle bir sürecin yaşanması gerekiyor. Şimdiye kadar kıyından köşeden konuya dokunanlar oldu, ama gerisi gelmedi. Kolay değil, büyük bir bilgi birikimi gerekiyor.

Gerçi bizde konuşmak için bilgi sahibi olmak gerekmez ama bu gibilerin durumu artık daha çabuk ortaya çıkıyor.

Bunları şu nedenle yazdım: insanın bir süreçte nerede durduğunu açıklaması yetmez, kendi yapabileceklerini de belirtmesi gerekir. Politika, yapmaktır; ne yapacağını ilan etmekle yetinmek, eğer ilan edilen yapılamıyorsa fazla anlam taşımıyor.

Önümüzdeki yıl, 2014 yılı, Berlin Duvarı'nın 1989'da açılmasıyla başlayan reel sosyalizmdeki durdurulamaz çözümlenin 25. yılıdır. Kapitalizmin dışında farklı bir dünya isteyen insanlar için üzerinden atlanamayacak bir konu...

Çözüm süreciyle de yakın ilgisi var çünkü PKK'nin gelecek tasavvurunu somutlaştırması ve bazı yönlerden düzeltmesi gerekiyor. Yaşananı doğru dürüst bilmek de bunun önemli bir bileşenidir.

Sonuç olarak denilebilir ki, ordu ile gerilla arasında silahlı çatışmanın küçük olaylar olarak değil de büyük çapta yeniden başlaması epeyce zor görünüyor. Böyle olmasını isteyenler yok değil ama hem devlet hem PKK ve hem de bunların dışındaki kesimin büyük çoğunluğunda böyle bir istek bulunmuyor.

Silahlı mücadele dışındaki mücadeleler şiddetlenerek sürecek, sürecin gelecekteki yönelimini de bunlar belirleyecek...

13.12.2013

DAHA ESKİYE GİTMEK

Aklın arkeolojisi adlı bir ders aldığımı önceki bir yazıda belirtmiştim. Konuyla ilgili metinlerin tamamı İngilizce ve en eski yazının yayınlanma tarihi on yıldan az, bunu da belirtmiştim. Dersin konusu, olabilecek en eski zamandan beri insan aklının evrimi...

Olabilecek en eski zaman denildiğinde Homo Sapiens'in öncesine gidiliyor ya da günümüzden yaklaşık dört milyon yıl önceki zamana gidiliyor.

Taş devri, insanlığın yaşadığı en uzun dönemdir ve yaklaşık olarak milattan önce 600.000 ile yine milattan önce 5000 yılları arasını kapsar. Günümüzde ortalama insan ömrünü 80 yıl olarak düşünürseniz, yukarıdaki rakamların yanında küsurat olarak bile kalmıyor denilebilir.

Bu kadar eskiye gitmenin temel sorusu şudur: o kadar eski zamanda çeşitli maymun türleri bulunuyor ve bunların arasından birisi özellikle gelişiyor ve Homo Sapiens'e ulaşıyor, sonra daha da evrimleşiyor. Bu türü geliştiren özellik nedir? Neden bu tür gelişiyor da ötekiler aynı oranda gelişemiyor?

Çok sayıda arkeolojik bulguyu birbirine bağlayarak gelişme tablosu çıkarıyorsunuz. Sayıları artık iyice azalan yepyeni arkeolojik kalıntı keşfi yapılırsa bu gelişme tablosu da değişmek zorunda kalıyor.

Taş devrinden sonrasını açıklamak daha kolay ve asıl sorun taş devrine ya da taşın alet yapabilme becerisine neden belirli bir tür ulaşabildi de diğerleri oluşamadı sorusunda bulunuyor.

Burada esaslı bir hayal gücünün yanı sıra bulguları

birbirine bağlayarak tablo oluşturabilmenin önemi ortaya çıkıyor. Tablo tabii eksik oluşuyor ama tablo bir kere oluşunca eksikğin ne olduğunu ve nerede aranması gerektiğini de az çok biliyorsunuz.

Sosyolojide insan toplumlarıyla ilgili böyle bir yöntem bulunmakla birlikte bu kadar uzun geçmişe gitmiyor.

Önemli bir dönüm noktasını gayet iyi bulmuşlar: alet yapabilecek beceriye ulaşabilmek için dört ayaklıktan iki ayaklılığa geçilmiş olması gerekir. Böylece eller ayaklardan ayrılıyor, elleri ayrıca kullanabiliyorsunuz ve bu aşamaya ulaşmadan da alet yapamazsınız.

İki ayaklı yürüme aynı zamanda taşıma kapasitesine sahip olmak demektir. Mesela gıda stokunu bir yerden başka yere daha kolay aktarabilirsiniz. Dört değil iki ayaklı yürüme daha uzun mesafelere gidebilmek demektir. Dahası, iki ayak üzerinde dikilince dünyaya bakışınız değişiyor; daha geniş bir çevreye bakabiliyorsunuz.

İki ayakla yürüme başlayınca eskinin ağaca tırmanma becerisi de geriliyor.

Canlı varlığın hareket tarzının değişmesi, yapısının değişmesi, zihinsel yeteneklerinin de değişmesini getiriyor.

Buradaki önemli soru şu: neden dört ayaktan iki ayaklı harekete geçildi? Ne oldu da bu çok önemli değişim gerçekleşti?

Tahmin edebileceğiniz gibi burada çeşitli teoriler bulunuyor; hangisi doğrudur, bilemiyorsunuz. Konuyla ilgili peşpeşe yeni teoriler üretiliyor ve doğruluk dereceleri bulunan arkeolojik kalıntıları yorumlayabilmeleriyle ölçülüyor.

Bir teoriye göre, yaklaşık iki milyon yıl kadar önce

dünyada büyük volkan patlamaları var. Bunlar çok miktarda kül püskürtüyorlar, o kadar ki dünya zemininin 10-15 cm kalınlığında kül tabakasıyla kaplandığı tahmin ediliyor. Bu ise ağaçların büyük bölümünün ölmesi demektir. Yerdeki kül tabakası en başta bitkinin suya ulaşmasını engelliyor. Ağaçların sayısının azalması bunlara tırmanmanın da azalmasını getirir.

İki ayaklılığa burada geçildiği tahmin ediliyor.

Canlılar doğal olarak göç ediyorlar ama bu göçün ilginç bir tarafı bulunuyor. Arkeolojik bulgulardan çıkarıldığı kadarıyla göç edenler birbirlerinin izlerine basarak hareket ediyorlar. Arkadan gelenler öndekilerin izlerine basarak ilerliyor.

Bunun adı belirli bir amaç çerçevesinde birleşen kolektivedir ve bu teoriyi savunanlara göre insanın oluşumuna giden yolda bir canlı türünü ötekilerden ayıran temel faktör de bu kolektivedir.

Kolektivite aynı zamanda bu canlı türü içinde belirli bir anlaşmayı da gerektirir. Bu anlaşma bugünkü dile değil beden işaretleriyle ve bir takım sesler çıkararak yapılabilir; burada önemli olan karşılıklı mesajlaşmanın geliştirilmiş olmasıdır.

Konuyu anlatan bölümlerin birisinde şöyle bir söz yer alıyor: insanın önemli özelliklerinden bir tanesi tarih içinde ileriye ve geriye gidebilmesidir; bugünden ayrılabilmesidir ve bazen hiç olmayana gidebilmesidir.

Bu özellik ya da kendi tarihinin içinde geçmiş ve geleceğe ve bazen hiç olmayana da gidebilmek başka canlılarda bulunmuyor.

Bu özelliğin gelişmesi çok uzun zaman alıyor.

Derste okunup tartışılacak sekiz tane metin var:

bunlardan ikisi 2013, birisi 2014, dört tanesi 2017 ve sonuncusu da 2018 yılında yayınlanmış bilimsel makaleler. İlk ikisi bir kitabın içinde, diğçerleri makale diyelim...

Sınav ise şöyle: her metni okuyup tartıştığınızda ana noktaları yazıyorsunuz; bir sonraki metni okuduğunuzda sizde ne değışıyor, ardından bunu yazıyorsunuz ve böylece sonuna kadar gidiyor. Her metin öncekinin temeli ve eleştirisi üzerinde yükseliyor, her yeni teorinin güçlü ve zayıf yanları bulunuyor.

Konuyla ilgili önceki yazıda Darwin'in evrim kuramının tek yanlı olduğunu, canlıların evriminin çevre şartlarına uyum yeteneğıyle açıklanamayacağını belirtmiştim. Darwin evrim konusunda büyük adım atıyor ama bu adım gelişiyor ve temel görüşü geçerliliğini kaybediyor.

Her canlı sadece çevreye uymaz, aynı zamanda o çevreyi değıştirir. İngilizcede *co-evolution* ya da *katılımcı evrim* denilen süreçte canlı çevreyi değıştirebildiğı oranda aynı zamanda kendi ürünüdür. Kendi ürünü olma özelliğı insanda oldukça gelişmiştir ve bunun da olmazsa olmazı alet yapabilmek, bu bilgiyi sonrakilere aktarabilmek ve aletleri sürekli değıştirebilmekle mümkündür.

İnsan aleti ve alet de insanı üretiyor. Bunun anlaşılabilir en açık örneğı cep telefonudur (aynı örneğı taş devrinin ilk aletlerine kadar götürebilirsiniz).

Bunu insan yaptı ve o yaptığı aygıt insanın hayatını ve zihinsel kapasitesini önemli oranda değıştirdi. İnsan sadece aygıtı belirlemez ya da yapmaz, o aygıt da insanı üretir, başkası yapar.

Buradan hareketle sosyalist teoriye esaslı değışiklikler getirebilirsiniz.

Mesela iş örgütlenmesi üretici güçler kapsamına girer. Fordizmin ya da yürüyen bant üretiminin iş örgütlen-

mesi tarzı Taylorizm olarak bilinir. Fordizm ve Taylorizm ilk kez ABD’de bulunup uygulanmış ve üretimde büyük artış getirmiştir.

Lenin, Alman posta idaresinin örgütlenmesini ve sanayi üretiminde de Taylorizmi beğenir. Örgütlenme tarzı ya da üretimin örgütlenmesi ideolojisiz değildir, teknoloji ideolojisini de üretir.

Teknolojinin ideolojisiz olmadığına anlaşılması ancak 20. yüzyılın ikinci yarısında mümkün olmuştur.

Kapitalizmin teknolojisini alıp üretim araçlarında özel mülkiyeti kaldırdığınız zaman, kapitalizmden fazla uzaklaşmıyorsunuz. Farklı örgütlenme tarzlarının bulunması bu nedenle belirleyici önemdedir denilebilir.

Dört milyon yıl öncesinin çözümlemesinden nereye geldik?

Profesörün ilk derste dediği gibi: “Garibinize gidebilir ama çok eski zamanların çözümlenmesi bugün ve gelecekle de ilgilidir.”

28 Kasım 2018

DALGALAR HALİNDE GELİŞEN SÜRGÜNLÜK

Yıllardan beri sosyalizmden kapitalizme geçişle uğraşıyorum ve açıkçası bu konudan bıktım. Pandeminin durumuna göre sonbaharda ya da kışa doğru çıkacak kıtaptan sonra en azından bir süre bu konuya dönmemeyi düşünüyorum. Gelişmelere bağlı, belki de hiç dönmem...

Sürgünlük yıllardan beri ilgimi çeken bir konudur ve Türkiye'den Avrupa ülkelerine gelen sürgünlerin sürgün tarihinde benzeri yoktur. Belirtmek gerek; başka ülkelere gidenler de bulunmakla birlikte Türkiye'den gelen sürgünlerin büyük bölümü ilk olarak veya daha sonra yerleşim yeri olarak Almanya'ya gelecekti.

İnceleme merkezi olarak Almanya'yı aldığınız zaman, Türkiye'den büyük çoğunluğu 1980 sonrasında Almanya'ya gelen insanların durumunun başka ülkelere gelen sürgünlere göre değişik olduğu görülür. Bu insanlar kendilerinden önce gelmiş, yerleşmiş, çalışan ve bu topluma bir oranda da olsa alışmış insanların arasına geldiler. Sürgünlüğün tipik özellikleri arasında bulunan iletişimsizlik, çevresizlik yaşanmadı. Çoğu insan bu nedenle yaşadığı ülkenin dilini doğru dürüst öğrenmek ihtiyacını duymadı. Hayatlarını sürdürmek ve politik çalışma yapabilmek için bu dile fazla ihtiyaç bulunmuyordu.

Bu durumu dikkate almazsanız, en az lise mezunu olan ve hatta bir bölümü üniversitedeki eğitimini bırakmak zorunda kalmış bu insanların 20-25 yılda neden yabancı dil öğrenemediklerini anlayamazsınız. Dil, ihtiyaç duyulunca öğrenilir.

Çok sayıda ülkenin tarihinde sürgün dönemi yaşanmıştır. Örneklenirse; İspanya'da iç savaş kaybedildiğinde

çok sayıda İspanyol başta Fransa olmak üzere değişik ülkelere gitmek zorunda kaldı.

Nazilerin iktidara gelmesiyle Almanya'dan dışarıya büyük göç yaşandı. Çok sayıda Alman ABD ve Latin Amerika ülkelerine gitmek zorunda kaldı.

Diktatörlükler yıkılınca ya da bir şekilde son bulunca sürgünler geri döndü. İspanya'da bu süreç çok uzadı ama sonunda gerçekleşti, keza Portekiz'de de...

Türkiye'nin farkı sürgünlük sürecinin bitmemesi ve kendi içinde bölümlenmesidir.

Birinci dalga, 12 Mart 1971 darbesinden sonra gelen az sayıda kişidir. Bunların büyük bölümü birkaç yıl sonra geri dönecektir.

İkinci dalga uzundur ve ülkedeki faşist saldırıların artması sonucu 1970'li yılların ikinci yarısında başlar ve on yıl kadar sürer. 12 Eylül darbesinden sonra gelenlerin sayısı olağanüstü artacaktır. Sayı bilinmiyor ancak 30 bin olarak tahmin ediliyor.

1990'lı yılların başlarında ülkede 141. ve 142. maddelerin kaldırılmasıyla bu maddelerden hapis cezası alanların önemli bölümü geri döndü. Bu yıllarda üçüncü dalga, Kürt sürgünler olarak başladı. Boşaltılan Kürt köylerinden kentlere sürülen on binlerce insanın bir bölümü Almanya'ya gelecekti.

Bu göç aralıklarla yirmi yıl kadar sürdü. Kürtler ve Türkler karışık olarak sürdü. Ülkede infazlar, baskılar, ağır hapis cezaları durmuyordu.

2015 sonrasında dördüncü sürgünlük dalgası geldi. Bunların bir bölümünü Fettulahçılar oluşturuyordu, aralarında böyle olmayan üst düzey bürokratlar da bulunuyordu. Bunlarla zamandaş olarak Kanun Hükmünde Ka-

rarname ile işlerini kaybeden ve ağır hapis cezası tehdidi altında bulunanlar da gelecekti. (Bu kesimin durumu biraz karışıktır çünkü bir şekilde ülkeyi terk edip dışarıda çalışmak isteyen insanların da durumunu farklı göstererek bu fırsattan yararlanması söz konusudur.)

Türkiyeli çok sayıda politik mülteci tarafından sürgünlük kavramının kabul edilmesi son on yıla aittir denilebilir. Objektif durumunu başka kelimeyle tanımlayınca konumunun değiştiğini zanneden garip bir zihniyet dünyası yıllardan beri karşımızdaydı. Aynı zihniyet yıllarca mültecilik, göçmenlik gibi kelimeleri de hakaret olarak değerlendirecekti. Sürgünlük kelimesi de değişik itirazlarla karşılaştı ama özellikle 2015 sonrasında gelenlerle birlikte kabullenilir duruma geldi.

Bu alanda yapılacak bir araştırma sosyolojik özellik taşıyor ve öncelikle göç sosyolojisinin temel kavramlarının bilinmesini gerektirir. Ardından diaspora kavramı gelir bu kavram yıllar içinde farklı bir içeriğe sahip olmuştur.

Araştırma yöntemi olarak teorinin yanı sıra söyleşi kullanılabilir. Değişik söyleşi çeşitleri arasında seçme yapılması gerekir.

Çok geniş bir alan ve Türkçede bu konuda neredeyse hiçbir şey bulunmuyor. Bazı araştırmalar yok değil ama çok geriden geliyorlar ve en büyük dezavantajları da bunu alan dışından –Türkiye’den- yapıyor olmalarıdır. Yöntem soru-cevap temeline dayanmaktadır ama soruların bir bölümü gerçekten anlamsızdır. Türkiye’deki araştırmacının sürgünlerin buldukları ülkede 20-30 yıl geçirdikten sonra yaşadıkları değişimi anlamaması normaldir. Bu insanlara ülkeden nasıl çıkabildiklerini sormak anlamsızdır, belki o da unutmuştur.

Sürgünlük konusu, geniş bir alanın, Almanya’da Türkiyeli toplumun –şimdi 4. kuşak var- özel bir bölü-

müdür denilebilir. Diğer bölümlerden kaçınılmaz olarak etkilenir. Bu bölümlerle ilgili daha dar kapsamlı çalışmalar önemli buluyorum. Mesela Almanya'daki Türkiyeliler arasındaki Erdoğan hayranlığı gibi... Bu hayranlık Türkiye'dekinden daha yüksek orandadır ve nedenleri araştırılarak sorulmaktadır.

Bunlar iyi sorulardır.

Bu araştırmalarda ilk yapılacak şey, Türkiye'dekilerin ne düşündüğünü dikkate almamaktır. Tümüyle yanlış düşünüyorlar ve anlatmakla da anlamıyorlar; o zaman boşverin...

Aslında bu konuda Almanca da yazılması gerekiyor çünkü Alman araştırmacıların -haklı olarak- anlamakta zorlandıkları bir konudur.

Bu konuda araştırma yapılmadığı için somut rakamlar veremem ama Türkiye'nin dış ülkelerdeki askeri operasyonlarına kitle desteği dışında içerdekenden yüksektir. "Büyük Türk ulusu" anlayışını sürekli yaşamak ve bunun olaylar ve propagandasıyla beslenmesi sonuçta hayranlığa götürmektedir.

Tek neden bu değil ama önemli nedendir.

1990'lı yılların iletişim devrimi olmasaydı, Türkiye'nin neredeyse bütün televizyon kanalları evlerden izlenemeseydi, Almanya'da -ve başka Avrupa ülkelerinde de- bu durum ortaya çıkamazdı. Eskiden de yok değildi ama daha geri düzeydeydi.

Ne konu ama değil mi, insanı acayip çekiyor,,,

Hele de konuyla ilgili olarak yıllardan beri gelişen bilgi birikiminiz varsa ve politik bilimle birlikte sosyoloji de okuyarak üniversite eğitimi de aldıysanız...

21 Mart 2021

DARBENİN BÖLGESEL SONUÇLARI

Frankfurter Rundschau'un bugünkü sayısında İngiltere'de Johns-Hopkins Üniversitesi'nde çalışan ve Türkiye uzmanı olarak bilinen Garets Jenkins'in görüşlerine yer verdi. Okuduğunuz zaman üniversitelerde yıllardır felsefe dersleri veren Ioanna Kuçuradi'nin saptamasındaki haklılığı yeniden görebilirsiniz.

Kuçuradi, ortalama eğitim ve zeka düzeyinin üzerinde olan üniversite öğrencilerini kastederek, Türkiye insanının olaylar arasında bağlantı kuramadığını belirtir. Olayları tek tek düşünür, azçok uzun vadeli sonuçlarını, diğer olaylarla bağlantısını ve ortaya çıkan tabloyu düşünmekte zorlanır.

Jenkins'in analizinden çıkan sonuç, Türkiye'nin bölgesel askeri güç olarak büyük oranda zayıflamasıdır.

Generallerin ve savaş pilotlarının büyük oranda tasfiye edildiği bir orduda, yenilerinin yetiştirilmesi yıllar alacaktır. Bir general ortalama 25 yılda yetişiyor. Hızlandırılmış eğitimle general ve savaş pilotu yetiştirebilirsiniz ama bunlar ilk ciddi savaş sınavında çuvallayacaklardır. İmam Hatip mezunlarını orduya doldurun, ne olacak ki!

Dualar öğrensinler, namaz kılsınlar, mehter takımı sürekli marşlar çalsın; bunlar savaşta ne işe yarar!

Hayatı teorik ve pratik savaş eğitimiyle geçmiş subayların bulunduğu başka bir orduyla başa çıkamazsınız.

Gazetede yer alan yazıyla ilgili fotoğraf ve alt yazısı da bunu anlatıyor.

Elazığ'da bombayla tahrip edilen polis merkezinin

bulunduğu alanda bir asker elinde ateşe hazır silahıyla kızgın ve öfkeli gözlerle nöbet tutuyor. Arkada Türk bayrakları görülüyor. Ordunun savaş yeteneğini büyük oranda kaybettiği fotoğrafta bile görülebiliyor. Çaresizlik ve gösterişle bunu kapatma çabası...

Gülencilerin yanı sıra Kemalistlerin bir bölümü de darbe teşebbüsüne katıldı ve orduda büyük tasfiye gerçekleşti, halen de sürüyor.

Ordunun devletin ideolojik aygıtlarından birisi olarak fonksiyonu bitti, cumhuriyeti koruma ve kollama görevi de ordu birimlerinin cumhurbaşkanı, içişleri bakanlığı ve başbakanlığa bağlanmasıyla sona erdi.

80 yıldır bu misyonu sürdüren ordunun konumundan kolayca vazgeçmesi beklenemez, ama bu anlayış büyük darbe yedi.

Ne kadar varsa artık laikliğin, “Atatürk devrimleri”nin güvencesi olan ordu, artık bu işi yapamayacaktır.

Kemalizmin başlıca gücü ağır darbe yemiştir.

Ordunun prestijinin büyük sarsıntı geçirmesinin yanı sıra moral bozukluğu da kısa sürede geçmeyecektir.

Büyük başarısızlık ve ardından gelen büyük tasfiye derin bir moral bozukluğu yaratır.

Hükümet bu açığı polisle dolduracak.

Polis zaten ordu gibi örgütleniyordu, daha ağır silahlarla aynı doğrultuda gelişmesine çalışılacaktır.

Buradan iki önemli sonuç çıkarılabilir:

Birincisi; polis dahil silahlı kuvvetler artık iç savaşa yönelik olarak hazırlanacaktır.

Ordu gibi eğitilmiş polisle dışarıda savaşa giremezsi-

niz, perişan olursunuz.

Rusya Federasyonu da İran da bunu biliyor.

Özel birliklerin operasyon gücü sınırlıdır, kapsamlı bir savaşa giremezler.

Polise en modern silahları verebilirsiniz ama bunları kullanan insan uzun ve yoğun bir eğitimden geçmemişse, ilk ciddi sınavda çuvallayacaktır.

1967’de Mısır ordusunun İsrail karşısındaki durumu gibi...

Sonraki yıllarda İsrail aynısını Suriye ordusu karşısında da yaşadı.

Orduların modern silahları var. Bir taraf ABD diğer taraf SSCB silahları kullanıyor ve bunlar teknik olarak yaklaşık denk silahlar, ama kullanan insanlar farklı.

1970 ve 1980’li yıllarda çocukluğundan beri elektronik oyunlar oynayarak büyümüş, daha sonra savaş uçağı pilotu olmuş birisiyle; elektroniğı orduya girince görmüş birisi aynı etkinlikte savaşamaz.

Dualarla ya da okuyup üflemelerle bu açık kapatılmaz.

Daha da güçlendirilmiş polisin esas işi ülke içinde olacaktır.

İkinci önemli sonuç; Türkiye’nin bölgesel etkinliğinin önemli bileşeni olan ordu artık yıllarca eski konumunda olamayacaktır. Jenkins bunun Nato’nun güneydoğru kanadı için ciddi sorun olacağını belirtiyor.

Teğmene albay üniforması giydirince durum değişmiyor. Ordunun askeri zayıflığını düzeltmesi kısa sürede mümkün değildir.

Yazılı ve görsel basınla bol miktarda gürültü yaparak, ardı arkası kesilmeyen palavralar ve tehditler sıralayarak zaten ikna olmaya hazır yandaşları, beceriksizlik olimpiyatları yapılsa birinci olacak muhalefeti etkileyebilirsiniz ama başka ülkelerin tecrübeli kadrosu bunları yutmuyor.

Almanya ile Türkiye arasındaki ilişkiler üzerinde çalışan adını şimdi hatırlamadığım bir kişi kısa süre önce şunları belirtmişti: Türkiye’de ve Osmanlı İmparatorluğu’nun egemen alanında bulunmuş ülkelerde laf çoktur, hepsini ciddiye almanız gerekmez. Bazen susmak en iyisidir!

Bunun Türkçesi şu demektir: konuşsun konuşabildiği kadar, cevap verme ve işine bak!

AKP’nin ve devletin çaresizliği Türkiye-Almanya ilişkilerinde açıkça görülüyor.

“Mültecileri salarız ha, anlaşmayı bozarız” deniliyor.

Karşıdan cevap yok ama Almanya’nın B planının çoktan hazır olduğu da basında yer alıyor.

Türkiye’den çok sayıda mülteci Yunanistan’a geçerse, bu insanların tutulması işi bu ülkeye verilecek, Türkiye’ye verilmesi planlanan 6 milyar Avro da tabii bu ülkeye gidecek.

“Temmuz’da Avrupa Birliği’ne (AB) vize muafiyeti çıktı çıktı, çıkmazsa anlaşmayı bozarız” denilmişti, tarih sonra Ekim’e uzatıldı ve daha da uzar...

Son numara, “2023 yılına kadar AB’ye üye olmak istiyoruz”...

Cumhuriyet’in 100. yılı ya, onun için...

AB kısa sürede cevap verdi: üyelik için tarih vereme-

yiz!

Ülke ABD'den uzaklaşıp Rusya Federasyonu'na mı yaklaşacakmış...

Güldürmeyin insanı...

Bunu ne ABD ne de Almanya ciddiye alıyor.

Tehdit karşısında ses çıkarmamak, "haydi yap da görelim bakalım" demenin öteki türlüsüdür.

Kasımpaşa politikacılığı uluslar arası alanda geçmiyor!

İçe yönelik saldırı yoğunlaşarak sürecektir.

Aslı Erdoğan'ın komik bile sayılamayacak bir gerekçeyle tutuklanması -PKK üyesiymiş!" bu yönde güçlü bir işarettir.

Hapishanelerde saldırı başlamış durumdadır.

Hapishanelerde siyasi tutsaklara yönelik uygulamalar eskiden de iyi değildi, şimdi iyice ağırlaşmıştır.

Türkiye'nin ekonomik olarak da bölgedeki iddiasını sürdürmesi eskisinden daha zordur çünkü en önemli iki gelir kaleminden (inşaat ve turizm) ikincisi büyük darbe yedi ve bu darbe Rusya'dan turist gelmesiyle atlatılmayacaktır.

Durumu başka türlü göstermek için gösterişin ve palavranın her çeşidini yaşayacağız ama kendilerinden, yandaşlarından ve ahmaklardan başka inanan da olmayacak...

20.8.2016

DARWIN: EVRENSEL GERÇEKLİK VE TEKLİK

Son olarak Darwin'in evrim kuramına yönelik eleştirilerde de ortaya çıkan, biraz da ülkemize özgü bir gariplik var. Bilimde her görüş eleştirilebilir. Darwin kuramının eleştirisi de mutlaka dinci eleştiri anlamına gelmez.

Darwin'in evrim kuramının eleştirilmesine bu kadar tepki gösterilmesi, meselenin ikilem içinde ele alınmasıyla ilgilidir: İnsanlar ya yaratılmışlardır ya da evrim sonucu ortaya çıkmışlardır. Darwin ikinci görüşü savunur, dolayısıyla buna yönelik her eleştiri gerçekte insanların yaratıldığını savunmaktadır.

Gerçekte ise böyle değil...

Darwin kuramının özü, insanın evrim sonucu ortaya çıkmasıdır. Bu evrim her bölgenin farklı koşullara sahip olması nedeniyle değişik özellikler taşır. Darwin evrim kuramını dünyanın bir bölgesinde yaptığı gözlemlere dayandırdı. Bu gözlemler gerçeğin bütününe yansıtılabiliyor. Bunun eleştirilmesi, insanın yaratıldığını savunmak anlamına gelmez. Ne ki, her bilimsel buluş, ne kadar ileri olursa olsun, içinde gerçekleştiği sosyal ortamdan etkilenir.

Darwin'in dönemindeki doğa ve sosyal bilimler anlayışıyla bugünkü anlayış arasında büyük fark vardır. Bugünün anlayışını o zamana uygulayamayız.

Evrim teorisi sadece biyolojik değil aynı zamanda sosyal bir kuramdır. İnsanlar evrimleşirken sadece belirli doğa koşulları altında değil, belirli sosyal koşullar altında da yaşamışlardır.

200 yıl önce sosyal bilimlerdeki teorilerin yaklaşık

doğa bilimlerdeki teoriler gibi oldukları düşünülüyordu. Buradan hareketle, doğa bilimlerindeki anlayış sosyal bilimlere de uygulanıyordu.

Bunu şöyle ifade etmek mümkündür: Bir yerde araştırmayla elde edilen sonuç, her yer için geçerlidir. Su, sabit basınç koşulunda her yerde aynı derecede kaynar.

Doğa bilimlerinde deneyin tekrarlanabilirliği esastır. Bir deney aynı koşullar altında her yerde aynı sonucu vermelidir. Sosyal bilimlerde böyle bir kural yoktur. Sosyal bilimlerde bir olgunun tekrarlanarak gözlemlenmesi de söz konusu değildir.

O nedenle, bu iki bilim dalının yöntemleri birbirinden hayli farklı olmak zorundadır. Ne ki, bu farklılık ancak 20. yüzyılın ortalarında iyice bilince çıkarılabildiği.

Bir örnek: Engels, Ailenin devletin ve Özel Mülkiyetin Kökeni adlı yapıtında, Morgan adlı antropologun bulgularından hareketle, ilkel toplumlarda devletin olmadığını savunur. İnsanlık tarihi için bu bulgulardan hareketle bir gelişim şeması çıkarır.

Morgan'ın araştırması dar bir alandadır. Engels, doğa bilimleri mantığından hareketle, buradan çıkan sonuç her yerde çıkmak zorundadır, anlayışından hareket etmiş ve dar bir alanda yapılan araştırmadan, insanlığın geçmiş tarihi için genelleme yapmıştır.

Daha sonra başka bölgelerde de yapılan araştırmalar, Morgan'ın vardığı sonuçların özgül karakterini, genellenemeyeceklerini gösterdi.

Darwin evrim teorisine de benzer bir bağlamda yaklaşılabılır. Her bölgede evrim farklı gelişme yolları izlemiştir. Tek tip bir evrim yoktur.

Burada asıl mesele şu: Darwin eleştirildiğinde, cid-

diye alınması gereken eleştiri budur. Yoksa, insan evrimleşmemiştir, yaratılmıştır saptaması değildir. Yaratılışın bilimsel herhangi bir kanıtı bulunmuyor. Eleştiri var, eleştiricik var!..

Öyle değil mi?..

15 Mart 2009

DAVOS VE BELEM: DOĞAN VE BATAN DÜNYALAR

Davos'ta Dünya Ekonomik Forumu'nun yapıldığı günlerde Brezilya Belem'de Dünya Sosyal Forumu yaklaşık yüz bin kişinin katılımıyla toplandı.

Venezüella Devlet Başkanı Chavez konuşmasında, "Ömrünü doldurmakta olan dünya Davos'ta toplanırken, yeni bir dünya, yeni bir çağ doğuyor!.." dedi. Davos'ta ve "karşı Davos" olarak da adlandırılan Dünya Sosyal Forumu'nda ele alınan konular ve varılan kararlar bu değerlendirmeye uygundu.

Davos'ta dünya geneline yayılan ekonomik krizden çıkış yollarını konuşmaya gelenler, kriz nedeniyle kısa süre önce onbinlerce kişinin işine son vermişlerdi. Davos, kapitalizmin ekonomi ve politikadaki "büyük baş"larının görüş alışverişi yaptıkları yerd, ama herkes aynı görüşte olduğu için alışveriş yapılamadı.

Krizden çıkış için benimsenen yol her ülkede neredeyse aynıydı:

Batmak üzere olan büyük banka ve şirketleri kurtarmak için piyasaya büyük miktarda para pompalanması,

Altyapı hizmetleri ve eğitime büyük yatırım yapılması,

Acele bir sosyal program yapılarak halkın alım gücünün artırılması.

Açıkça konuşulmadı ama silahlanma için daha fazla yatırımı da eklemek gerekir.

Altyapı, eğitim ve silahlanma yatırımları, tüketim

sorunu olmayan mal ve hizmetleri üretir. Böylece hem artan işsizliğe bir oranda çare bulunur, hem de halkın bir bölümünün alım gücü biraz olsun artmış olur.

Bu önlemlerden belirgin bir sonuç alınabildiği henüz söylenemez. Piyasa “kırılgan”lığını koruyor. Yatırımcıların kredi alabilmeleri çok zor oluyor. Kredi alınmadan büyük yatırım yapılamıyor. Bankalar ise geri ödenmemiş, batmış krediler nedeniyle zor durumdadır. Bu nedenle kredi kriterlerini zorlaştırdılar.

Herkes birbirine bakıyor, hükümetler piyasalara para pompalıyor, bazı bankalar devletleştiriliyor, üretim birimleri kapanıyor, işsizlik artıyor ve kapitalizm için karlıktan çıkış henüz görünmüyor.

Belem’de Özgüven

“Çok güvendikleri neo-liberal kapitalizm çalışmıyor!..”

Latin Amerika kapitalizmin bu versiyonunun ilk uygulandığı bölgedir. Neo-liberal kapitalizm İngiltere’de bile Thatcher yönetimiyle 1980’lerin başında uygulamaya girerken, Şili’de 1973’te Pinochet diktatörlüğüyle birlikte uygulanmaya başlandı ve kısa sürede kıtanın öteki ülkelerine yayıldı. Dünyanın başka hiç bir bölgesinde neo-liberalizmin getirdiği yıkım Latin Amerika’daki kadar açık yaşanmadı. İlk büyük protestolar da burada başladı: Zapatistalar, Arjantin’de büyük mali kriz, Porto Alegre’de toplanan ilk dünya sosyal forumu...

Kapitalizm fazlasıyla teşhir edildi ve sadece teşhirle bundan daha ileriye gidilemeyeceği görüldü. Chavez’in “Siperlerden çıkın, seçenekler önerin, uygulayın ve her yerde ideolojik ve politik saldırıya geçin!..” sözleri de bunu yansıtıyor. Seçenek yoksa ya da uygulanamıyorsa, varo-

lan, ne kadar kötü olursa olsun yerini korur.

Belem'de hemen yapılabilecek birkaç seçenek ortaya çıktı:

Finans piyasasının hemen sıkı denetim altına alınması (ATTAC kurulduğundan beri bu görüşü savunur),

Halkın alım gücünü artıracak sosyal program hazırlanması,

Uluslararası finans kurumlarının –IMF ve Dünya Bankası– işlevlerinin yeniden düzenlenmesi.

Latin Amerika ülkeleri kendilerini IMF sultasından büyük oranda kurtarmış durumdadır. Ülkelerin kredi ihtiyaçlarını karşılamak için Venezüela'nın girişimiyle "Güney Bankası" kuruldu. Birkaç ülkede doğal gaz, petrol ve madenler gibi doğal zenginlikler devletleştirildi. Bu alanda çalışan yabancı firmalara önemli kısıtlamalar getirildi. Bütçelerdeki harcama kalemleri değiştirildi ve sosyal harcamalara daha büyük yer verildi.

Bu uygulamalar burjuvazilerin ülke içinde ve dışında direnişle karşılaşılıyor, sürtüşmeler bazen küçük çatışmalar halini alıyor ve "bir süreç olarak devrim" ilerliyor. Brezilya Devlet Başkanı Silva'nın belirttiği gibi, "Değişim var, istediğimiz gibi değil, ama var!.."

Davos'ta, birkaç yıl önce mikro kredi uygulamasını başarıyla hayata geçirerek Nobel Barış Ödülü'nü alan Bangladeşli Muhammad Yunus, "Çalışabilen tek ekonomik sistem kapitalizmdir, ama insanlaşması gerekir!.." dedi.

İnsanın kapitalizme sığıp sığamayacağını hep birlikte göreceğiz...

1 Şubat 2009

DEĞİŞEN DÖNEM VE GELECEĞİN BİTMESİ

Almanya’da yaşanan büyük değişim HDP milletvekillerinin tutuklanmasına yönelik protestolar çerçevesinde de incelenebilir. Aynı değişimi Suriyeli mültecileri sayı olarak en fazla kabul eden üç ülke çerçevesinde de inceleyebilirsiniz. Bu ülkeler Türkiye, Almanya ve Kanada’dır. Gerçekte kabul edilen mülteci sayısını nüfus oranına göre incelemek gerekir. Nüfus oranına bakıldığında Ürdün, Lübnan ve İsveç nüfuslarına göre kabul edilen mülteci sayısının en yüksek olduğu ülkelerdir.

Bu oranı uzaklığa göre de değerlendirmek mümkündür. Lübnan, Ürdün ve Türkiye Suriye’nin yakınındaki ülkelerdir ve bu nedenle bu ülkelere geçmek zorunda kalan Suriyeli sayısının yüksek olması normaldir.

Bugün, 5 Kasım 2016’da Almanya’nın birçok kentinde HDP milletvekillerinin tutuklanmasını protesto eylemleri yapıldı. 1980’li ve 1990’lı yıllarda bu tür eylemlerin amacı Almanya kamuoyunu bilgilendirmektir. O yıllarda ne uydu televizyon ve ne de internet vardı. O yıllarla bugün arasındaki farkı teknik gelişme çerçevesiyle sınırlandırmak doğru olmaz. Bu dönem iki nedenle geride kaldı:

Birincisi: Almanya kamuoyu Türkiye’de ne olup bittiğini yeterince biliyor. Hatta bu ülkede yaşayan bazı Türklere ve Türkiye kökenlilerden bile daha iyi biliyor. Haber kanallarında Türkiye’deki durumun konu edilmediği haber programı yok sayılır. Büyük gazetelerin tamamına yakınında hemen her gün Türkiye ile ilgili haber ve yorumlar bulunuyor. Ülkenin en büyük gazetesi **Bild**, “Diktatör Erdoğan” başlığıyla çıkıyor.

Yaklaşık altı ay kadar önce bir felsefe dergisinin iç

sayfasında Erdoğan'ın Beyaz Saray'ında değişik elbiseler giymiş muhafızların arasından geçerkenki fotoğrafı "ayın komedisi" başlığıyla verilmişti.

Bilmediğim çok sayıda örnek de mutlaka vardır.

Almanya'da büyük televizyon kanalları ve gazetelerin Türkiye muhabirleri bulunuyor. Bunun önde gelen nedeni, Türkiye'nin bölgedeki artan önemidir. Bir ülke hakkında genellikle negatif de olsa sürekli haber yapılması, o ülkenin önemini gösterir. Bunu görmek gerekir. Bu durum Türkiye ile ilgili değerlendirme yapan partilerin çeşitliliğinde de kendisini gösteriyor. Eskiden bu tür protesto eylemleri sadece ülke solunun ilgisini çekerd, şimdi ise sosyal demokratlar, Yeşiller ve sağcılar bile konu hakkında görüş açıklıyorlar. Almanya'da cumhurbaşkanı dahil olmak üzere HDP milletvekillerinin tutuklanmasıyla ilgili görüş açıklamamış büyük parti bulunmuyor.

Almanya'da iyice sağ olarak bilinen partiler (Almanya İçin Alternatif gibi- konuya ilgisiz görünürken, Hollanda'da sağ bir partinin lideri ülkedeki Erdoğan taraftarlarına, "Ülkenize gidip İslam faşizmini orada yaşayın" çağrısı yapıyor.

Türkiye'de yapılan son genel seçimde AKP, Almanya'da oyların yaklaşık yüzde 60'ını almıştı. Bu kesim Erdoğan ve AKP'yi protesto eylemleri karşısında homurdanıyor, bazı gençlerin protestoculara saldırdığı da oluyor ama bunlar münferit olaylar olarak kalıyor. Burası Türkiye değil ne de olsa! Hakim ve savcıya nasıl karar vermeleri gerektiğini dikte edemezsin, sana uymazlarla sürgün edemezsin ya da bir gerekçe bulup gözaltına alamazsın.

Bu durumu 1915'in Ermeni soykırımını olarak tanınması kararına tam kadro olumlu oy veren Türkiye kökenli milletvekilleri örneğinde de gördük. İki milletvekilini tehdit edenler ağır para cezasına çarptırıldılar. Erdoğan'ın "Bun-

ların kanını kontrol etmek lazım, bunlarda Türk kanı yok” sözleri ise alay konusu oldu.

“Biz Türkiye kökenli Almanya milletvekilleriyiz ve parlamentoda Türkiye’yi temsil etmiyoruz” açıklaması yeterince aydınlatıcıdır. Sol Parti, sosyal demokratlar, Yeşiller ve Hıristiyan Demokratlar’dan Türkiye kökenli Almanya milletvekillerinin ortak görüşü böyleydi.

Yakın yıllara kadar Almanya’daki Türkçe gazeteler – başta **Hürriyet** olmak üzere- değişik partilerden aday olan Türkiye kökenli milletvekilleriyle söyleşi yapıp, onları Türk imişler gibi lanse ederdi. Almanya vatandaşıydılar, bu ülkede doğup büyümüşlerdi ama sonuçta Türktüler işte!

Basının Türkiye’de yaşadığı kepezeliğin aynısı Almanya’daki Türkçe basında da yaşanıyor. Ortamın hala 20-30 yıl önceki gibi olduğunu sanıyorlar ve ona göre davranıyorlar.

En önemli değişim konusu sona kaldı: protestolara katılanların –yüzde veremeyeceğim ama önemli bölümü- Türk veya Kürt değil, Almandır. Türk veya Kürt kökenli Almandır. “Deutsch mit Migrationshintergrund” (göçmen kökenli Alman) kavramı 20 yıl önce yoktu. Bunu en az kavrayanlardan bir tanesi de Türkiye kökenli soldur. Hala “göçmenlik” tartışması yapıyorlar. Bu insanlar artan oranda göçmenlikten uzaklaşıyor, bunlar göçmen kökenli Almanlardır.

Alman olmak da 20 yıl öncesinin aynısı değildir, farklıdır.

20 yıl öncesinde Alman, Alman kökeninden gelirdi; şimdi öyle değildir.

Yanlış hatırlamıyorsam Selda Bağcan, “Bu ülkede sol, sağdan daha tutucudur” demişti. Doğru, tutuculuğun bu kadarına insan hayret ediyor ama gerçektir.

Türkiye kökenli sol örgütlerin bu ülkeye özgü yapısının bulunması gerektiğini, bu yapıların ve dolayısıyla da politikalarının ülkedekinin uzantısı olamayacağını 1990'lı yıllardan beri savundum. Bu nedenle bulunduğum örgütte insanlarla zıtlaşmalara da girdim. Anlamıyorlardı ama ciddi bir performans sergilendiği için politik olarak karşı da çıkamıyorlardı. Bulduğum örgütte Almanya her zaman ileri bir konumu temsil etti. Gerilik başka yerlerden geliyordu.

Şimdi bana soruyorlar: yıllar önce bunları savundun, **Avrupa'da Emek** ve **Yazın'da** yazdın. Şimdi çok kişi aynı noktaya geldi ama sen neden biraz uzak duruyorsun?

Nasıl cevap verilebilir böyle bir soruya!

Bunları savundum, kavgasını da yaptım ama aradan 25 yıl geçti. Bir insanın 25 yıl önce savunduklarının aynı-sını savunması gerilik göstergesidir. Çok sayıda solcunun bunu anlaması maalesef mümkün değil. O günden bugüne her şey değişmedi tabii ama önemli değişimler var. Bunları dikkate almadan saptama yapmak geriliktir hatta gericiliktir.

O yıllarda göçmen kimliği üzerine epeyce yazı yazdım. Bugün göçmen kökenli Alman kimliği üzerine yazmak gerekir. O yıllarda "göçmen" kelimesini küfür olarak kabul edenler, 25 yıl sonra düşüncelerini değiştirdiler ama bu arada da dünya değişti, yine geriden geliyorlar.

Almanya analizini dünya analizine çevirirseniz aynı-sını görürsünüz.

1974-1975 yılında **Türkiye Devriminin Acil Sorunları'nı** (TDAS) yazdım. Üzerinden 40 yıl geçti ve bir dönemin önde gelen teorik metinlerinden birisi olarak kabul ediliyor. Bazı insanlar da benim o kitap gibi broşürde yazdıklarımın aynı-sını savunmuyor olmama hayret ediyor. Normal olarak insan, aradan geçen 40 yılda, değişen ve değişmeye-

ni dikkate alarak değerlendirme yapmak zorundadır. Bunu da **40 Yıl Sonra TDAS**'ta yapmaya çalıştım. O dönemki değerlendirmelerin hangileri zaman içinde doğrulandı, hangileri doğrulanmadı; bunu incelemeden 40 yıl önce yazılanın aynısını savunmayı tutarlılık olarak görmeye, kusura bakmayın ama ancak aptallık denilebilir.

Teoriler gelir, teoriler gider...

Zamanla teori ne kadar değişti, neden böyle oldu, değişenin yerine nelerin konulması gerekir; bunu yapamayan insanlar için gelecek bitmiş demektir.

Lenin'in **Nisan Tezleri**'nde kendisine karşı on iki yıl önce yazdığı **İki Taktik**'i savunanlara nasıl cevap verdiğini açıp okuyun. Burada zaman daha da kısa, on iki yıl... 12 yıl önce yazılanla o gün varolan gerçeklik arasında önemli fark vardı. Tabii ki her şey değişmemişti ama demokratik devrim konusunda değişen önemli noktalar vardı. Demokratik devrimle sosyalist devrim ilişkisi konusunda önemli değişim vardı.

Lenin yeni değerlendirme yapmasaydı, **İki Taktik**'e esas olarak bağlı kalsaydı, Ekim devrimi olmazdı.

Nisan Tezleri ile **İki Taktik**'i bir kere daha okuyun. Lenin'in 12 yıl önce yazdıklarını kendisine karşı savunanlara hangi cevapları verdiğini grverin. Yeni bir durum vardı ve bunu görüp ona göre hareket etmek gerekiyordu.

Soldaki tutuculuk her yerde kendini gösteriyor. İnsanlar yıllar önceki görüşlere bağlı kalmayı, bunlardaki değişimi görmemeyi tutarlılık sanıyorlar.

Devrimcilik kendini avutmak değildir. Bu kafadaki insanlar için gelecek bitmiştir, yoktur. Kendileri aksini düşünebilir ama göreceğiz demiyorum, zaten görüyoruz.

05.11.2016

DEĞİŞİK BİR SÜRGÜN

Okurların çoğunun İstanbul seçimiyle meşgul olduğunu biliyorum ama daha önce yazdığım ve www.avrupasurgunleri.com 'da yayınlanan yazıyı buraya da aldım. Seçim sonucu nasıl olursa olsun gitmeye karar verenlerin sayısı artacak gibi görünüyor. Peşpeşe o kadar çok insan geldi ve geliyor ki...

Sürgünün temelinde bir insanın ya da insan grubunun yaşadığı ülkeyi terk etmek zorunda kalması yatar (iç sürgün de vardır ve ayrı bir konudur). İnsanlar genellikle öldürülmemek, yıllarca hapse girmemek, işkence görmemek için ülkelerini terk etmek zorunda kalırlar. 12 Mart 1971 ve 12 Eylül 1980 sonrasında ülkelerini terk ederek özellikle Avrupa ülkelerine gelenlerde belirleyici neden bu olmuştur.

Sürgünlük veya siyasi göçmenlik kendi başına kişinin politik görüşü hakkında bilgi vermez. 12 Eylül 1980 sonrasında az sayıda MHP'li de Avrupa ülkelerine gelmişti. Son üç yıldır çok sayıda Fettullahçı da çoğunluğu Almanya'ya olmak üzere çok sayıda ülkeye dağıldı. Almanya'ya -ve muhtemelen başka ülkelere de- iltica başvurusunda bulunan büyükelçiler, generaller ve üst düzey bürokratlar var. Bunlardan ne kadarı kemalisttir, ne kadarı Fettullahçıdır ve ne kadarı başka görüşe sahiptir; bilmiyoruz.

Bu kişilerle birlikte aralarında "Barış İmzacıları"nın da bulunduğu akademisyenler de geldiler. Üniversitelerdeki görevlerinden uzaklaştırılmışlardı ve yüksekliği bilinmeyen hapis cezalarıyla karşı karşıyaydılar.

Aralarında barış imzacısı olmayan ama muhalif olduğu için şu veya bu örgütle bağlantısı olduğu gerekçesiyle

le işine son verilenler ve her an hapse girebilecek olanlar da bulunuyor.

Politik görüşünden bağımsız olarak bu geniş kesimin ortak yanı ülkeyi yıllarca hapiste kalmak tehlikesi nedeniyle terk etmiş olmasıdır.

İnsanlar birkaç yıldır artan oranda başka nedenlerle ülkeden ayrılıyorlar.

Geçen yıl ülkeyi terk edenlerin sayısı verilen bir rakama göre yaklaşık 250 bin kişi... Hükümet bunun yarısı kadar rakam verdi ve ikisinin ortalamasını alırsak kabaca 200 bin kişi diyebiliriz. Bunların ne kadarı “değişik sürgünlük” kategorisine girmektedir, bilmiyoruz. Yeni gelen ve konuştuğumuz insanlardan sayının düşük olmadığını anlıyoruz.

Bu sürgünlükte zorlama hem vardır hem de bildiğimiz anlamda yoktur.

Bu insanlar aranmıyorlar, işlerinden atılmamışlar; başka bir deyişle yargılanmak ve hapse girmek tehlikesi karşısında değiller.

Başka bir zorlama bulunuyor: ülkede artık yaşayamayacaklarını düşünüyorlar. Kendi deyimleriyle “nefes alamıyorlar”, “çocuklarının iyi eğitim almasını istiyorlar” ve gidiyorlar.

Yüksek tahsilliler ve ekonomik durumları da iyi sayılır. Bir bölümü evlerini ve arabalarını satarak ülke dışına gidiyor. Bu gidiş kesin gidişe benziyor denilebilir.

Doktorlar, öğretmenler ve öğretim üyelerinin sayısı daha fazla gibi görünmekle birlikte mutlaka başka mesleklerden insanlar da vardır.

Bu yeni bir durumdur, sürgünü bol tarihimizde daha önce görülmemiş bir sürgünlük çeşididir.

Politik görüşleri hakkında belirlemede bulunmak zor görünüyor ama genellikle laik ve kemalist dünya görüşünü benimsemiş olanlar diyebiliriz. Başka bir belirlemeyle modern hayat tarzı yaşayan ve bunu tehdit altında gören insanlar da diyebiliriz.

Çocukların iyi eğitim görmesi için de ülke dışına uzun süreli hatta sürekli gidiş tercih edilmektedir. “Dini eğitim görmesi için çocuk yapmadık” söylemini sık olarak duymak mümkündür.

Gelenler çok olmakla birlikte gelmek için yol arayanlar, uygun bir fırsat kollayanların sayısı daha fazladır. Bunu ülkeden gelen telefonlardan, gidip gelenlere sorulan sorulardan anlamak mümkündür. Parası olan için gelmek zor değil, bir şekilde vize alınabilir ama orada nasıl kalınacak? Buna çözüm aranmaktadır.

Bu konuda bazıları internet yayın organlarında söyleşiler yayınlanıyor ve söyleşiyi yapanların sordukları sorular aslında ne kadar geriden geldiklerini gösteriyor. 20-30 yıl öncesinin belirlemelerini yapıyorlar.

Sürgün hayatının hiç de kolay olmadığını herkes biliyor. Yirmi yıl önce bu kadar bilinmeyebilirdi ama çok sayıda insanın gidip gelmesi, hemen herkesin başka bir ülkede arkadaş ya da yakınının bulunması, ek olarak sosyal medyadan öğrenilenlerle birlikte başka bir ülkedeki hayatın zorlukları büyük oranda bilinir oldu. Bu zorluk sadece gideceğiniz yerde yaşanılacaklarla ilgili değil; o güne kadarki hayatınıza sırtınızı dönüyorsunuz ve başka bir hayat kurmaya yöneliyorsunuz. Sıkıntılar ve büyük çalkantılar kaçınılmazdır. Büyük çoğunluğu yüksek eğitim görmüş insanların bunları bilmedikleri söylenemez.

Türkiye’de iken para kazandıran bir mesleğe sahip olmak benzer durumun başka bir ülkede de süreceği anlamına gelmiyor. Diplomaların kabul edilmesi –veya edil-

memesi- yerleşmek, başka bir dil öğrenmek, çocukların uyum sorunları; kısacası saymakla bitmeyecek kadar sorun vardır. Kimse “orada rahat ederim, hayat kolaydır” anlayışıyla gelmiyor; yıllardır bulunduğu ülkede artık yaşayamayacağına inandığı için geliyor ya da gelmeye çalışıyor.

Bu insanlara “kalın” çağrısı yapmak anlamsızdır çünkü hem dinlemezler ve hem de verdikleri büyük kararın arka planını anlamak gerekiyor. İnsanlar aranmadıkları, hapse girmek tehlikesiyle karşı karşıya olmadıkları, meslek sahibi oldukları ve geçim sıkıntısı da çekmedikleri halde bir ülkeden gitmek istiyorlarsa, neleri varsa satıp da bunu yapıyorlarsa –başka ülkede para gereklidir- gelecekleriyle ilgili ciddi bir karar vermişlerdir.

Ülkenin eğitilmiş insanları artan oranda gidiyorlar; gitmek isteyenlerin ve uygun yol arayanların sayısı da gidenlerden oldukça fazladır. Bu insanlarla Avrupa ülkelerinin görece eski sürgünleri olarak ortak noktalarımız olacaktır. Ne oranda, bilemiyorum. Şimdi alışma sürecindedir denilebilir.

6 Nisan 2019

DEĞİŞİMİN DİYALEKTİĞİ VE DEVRİM

Marksizm Üstüne Yeni Düşünceler, Server Tanilli,
Adam Yayınları, 291 s., 2001

Kitabın öncelikle kapağı dikkatimizi çekiyor. Her tarafı kaplayan bir Marx değil, yüzünün yarısı ön kapakta görünen, ama kitabın sırtını ve arka kapağın küçük bir bölümünü de kaplayan bir Marx. Kitabı okuduktan sonra kapağı daha iyi değerlendirebiliyorsunuz: Konuyla ilgili birçok yapıtta rastladığımız gibi, herşeyi belirleyen bir marksizm değil, geri planda duran ama etkisini her yana yayan bir marksizm. Kapak tasarımını yapan Zeynep Ardağ da böyle mi düşünmüştür, bilmiyorum, ama kapak, içeriğe uygun düşmüş.

Yıllar önce Andre Gide'nin –şimdi kelimesi kelimesine hatırlayamadığım- bir belirlemesini okumuştum. İyi kitapların, eleştiricinin kendi düşüncelerini ortaya koymasına için de olanak sağladığından söz ediyordu. “**Değişimin Diyalektiği ve Devrim**” bu kapsamda ele alınabilecek bir kitap. Tanilli'nin önceki kitapları gibi oldukça geniş bir içeriğe sahip: marksizmin sorunlarından küreselleşmeye, devrim anlayışından enternasyonalizme, ulusal sorundan feminizme, sosyal demokrasinin yaşadığı sorunlardan sosyal devletin bunalımına kadar birçok konuyu içeriyor kitap. Bir tanıtım yazısında bu kadar geniş bir alanı kapsamak mümkün olmadığından, daha çok genelin üzerinde durmaya çalışılacaktır.

Tanilli'nin kitabı önemlidir; önemi, içinde şu veya bu konuda ne denildiğinden çok, genel olarak ne söylenilmeye çalışıldığı noktasında yoğunlaşmaktadır.

Tanilli, “**Önsöz**”de şunları söylüyor:

“Marx’ı yeniden okumak zorunlu; ama hangi gözüklerle? Çünkü, onun söylediklerini sıradan tekrarlama-yı aşmıştır işler, böylesi bir davranış olsa olsa –çoğu terörist- zibidi grupçukların marifeti olabilir.”

Bu belirlemeye katılmak mümkün değil. Sadece Türkiye’de değil başka birçok ülkede de Marx’ı aynen tekrarlayan birçok politik parti, hareket ya da grup var. Tanıllı’nın sözünü ettiği gruplar aslında “Marx’ı sıradan tekrarlayanlar” kategorisine girmezler. Onlar marksizmin arkasına eklemeler yaparlar: marksizm-leninizm veya daha da uzatarak “Mao Zedung düşüncesi”, arada Stalin’in adı da sık sık zikredilir. Gerçekte “sıradan tekrarlama” konusunda durum hayli karışıktır. Şöyle ki: Menşevikler ve Kautsky’nin Lenin’e göre “marksizmin sıradan tekrarcısı” oldukları söylenebilir. Lenin, marksizmi Çarlık Rusya’sı ve dünyanın koşullarına yaratıcı biçimde uygulamış ve Bolşevik devrimin gerçekleşmesine öncülük etmiştir. Bunun tersinin doğru olduğunu savunanlar da vardır: Evet, 20. yüzyılın başlarında Lenin’in haklı olduğu sanılmıştır, ama yüzyıl sonunda hiç de öyle olmadığı ortaya çıkmıştır. Rusya halkının demokrasi geleneğinin olmaması, Sovyet sosyalizminin demokratik yönden eksik kalmasının önemli nedenlerinden birisi olmuş ve 1991 yılında SSCB sona ermiştir. Hangisi haklıdır; Lenin mi, yoksa Rusya’da sosyalizmin kurulamayacağını söyleyen Kautsky mi?

Sosyalizmin bir bölgede değil de ancak dünya genelinde kurulabileceğini söyleyenler de marksizmin tekrarcısıdır. Bunların en tanınmış Troçki’dir. Tek ülkede devrim yapılabileceğini, ama devrimin yayılamaması durumunda yenilginin kaçınılmaz olduğunu yıllar önce söylemiştir. Buradan hareketle, tek ülkede sosyalizmin kurulabileceğini savunan Stalin’e göre, Troçki haklı mı çıkmıştır? Eğer Kautsky ve Troçki’ye hak veriyorsak, marksizmin tekrarcılarının tarihsel olarak daha haklı çıktıklarını da belirtmemiz gerekir. Gerek Lenin gerekse de Stalin’in

yaptıkları, marksist teoride belirlenenlerden önemli farklılıklar içerir. Görüşlerine hak verelim ya da vermeyelim, her ikisi de teoriyi yaratıcı biçimde uygulamışlardır.

Tanilli'nin kitabının önemi, öncelikle insanları düşünmeye çağırmasından ve yazarın marksizm ve dünyanın bugünkü durumu üzerinde düşüncelerini ortaya koymasından geliyor. "Bunda önemli olan ne var?.." diye sorulabilir; piyasa böylesi yayınlarla dolu. Ne var ki, bu yayınları bırakın okumayı, içlerini şöyle bir karıştırmak bile büyük sabır istiyor. Bir sürü alıntı ya da klasiklerdeki cümlelerin değişik türde tekrarlanması dışında bir içeriğe sahip değiller. Bir de bildiğimiz sözler; görünürde açıklayıcı, özünde ise hiçbir şey söylemeyen saptamalar: "Sosyalizmin taşıdığı eksiklerin sorumlusu kapitalizmdir. Sosyalizmi çok sıkıştırdılar, zorladılar ve önemli eksikliklerin ortaya çıkmasına neden oldular." Kapitalizm herhalde böyle yapacaktı, sınıf düşmanına karşı başka ne yapması beklenebilirdi?

Bir başka saptama; sosyalizmin geri bir ülkede kurulması nedeniyle başarılı olamadığını söyler. Sosyalizm, gelişmiş kapitalist ülke veya ülkelerde kurulabilseydi eğer, başarılı olurdu.

Bu da gerçekten "büyük" bir saptama. Olanı bir kenara atıyor ve hiçbir şey söylemiyor. Tarihte filanca önemli olay şöyle değil de böyle olsaydı saptamasından hareketle varsayımlara yönelmek yanlış bir tutumdur.

Marksizm, tarihe ve tarihselliğe büyük önem verir. Ne var ki, günümüz marksistleri tarihle ilişkilerini genellikle yanlış kurmaktadır. Dahası, bir bölümünün tarihten koptuğu bile söylenebilir. Bu kopuş kendisini iki türlü gösterir:

Birincisi; düşünülebilecek başka her konuda gelişmenin tarihini, pratiğin ortaya çıkardığı sonuçları dikkate

alırlar, marksizm konusunda ise almazlar. Dünyanın altıda birini sonra da üçte birini kaplayan ve Doğu Avrupa’da yaklaşık 35, SSCB’de 74 yıl süren uygulamanın, teorinin hayata geçirilmesinin ardından, bu süreci yok saymak ve sanki bu tarih hiç yaşanmamış gibi “Marx’a dönmek” mümkün müdür? Böyle bir dönüş, en başta marksizmin kendisine ters olmaz mı?

Hata kişilerden, özellikle Stalin’den mi kaynaklandı? Bir marksistin bu soruyu olumlu yanıtlamaması gerekir. Marksizm, tarihteki büyük olayları kişilerin tutumlarına bağlamaz. Kişiler önemlidir, durumu daha iyi ya da kötü yapabilirler –Stalin de tutumuyla zor bir dönemi iyice zorlaştırmıştır- ama tarihteki önemli gelişmeler kişilerle açıklanamazlar. SSCB’deki sosyalizmin eksiklik ve aksaklıklarının sorumluluğunu esas olarak Stalin’e yüklemek, marksizmin her olguyu ilişkileri ve bütünselliği içinde ele almayı savunan yöntemine de terstir. Stalin çok sayıda komünistin öldürülmesinin politik sorumluluğunu taşımaktadır; ama unutulmaması gerekir ki, nazileri yenen asıl güç SSCB’dir ve 1930’lu yıllardaki büyük sanayileşme hamlesi olmasaydı eğer, böyle bir zafer de mümkün olmazdı. Yine o çok pahalıya mal olmuş sanayileşme hamlesidir ki, SSCB’nin uzay çalışmaları konusunda ABD’den önde olmasını sağlamıştır.

Geçtiğimiz günlerde 53.sü yapılan Frankfurt Kitap Fuarı’nda bir radikal islamcı ile tartışıyorduk. Onun iddiasına göre, İslam mükemmel bir öğretiydi, ama kötü yöneticilerin elinde bu öğreti hayata uygulamamıştı. Peygamberin dönemi olan “Asr-ı Saadet” dışında İslam sürekliliği bölünmüş ve hayata gereğince geçirilmemişti. Halife başa geçince (kendisi Gemalettin Kaplan taraftarıydı) bu durum sona erecekti.

Kendisine böyle bir gerekçelendirmenin sosyalizm ve liberalizm için de geçerli olduğunu anlatmaya çalıştım.

Teori iyiydi, ama pratikte kötü uygulanmıştı. Gerçekten de liberalizm teoride son derece iyidir. “Bırakınız yapsınlar, bırakınız geçsinler” anlayışı sonuçta herkesin refah düzeyinin yükselmesini sağlayacaktır; ne ki, pratikte hiç de böyle olmadığı görülmüştür. Marksizm, liberalizmi değerlendirirken, onu sadece teorik olarak almaz, pratiğin teoriye hiç ama hiç uymayan yanlarıyla birlikte değerlendirir. Marksistler bunu büyük hoşnutlukla yaparlar, ama aynı şeyi kendilerine yönelik olarak uygulamazlar. Oysa ki, gerçek bir marksist, marksizmin de marksizmini yapabilmeli, marksizmi bir marksistin yaklaşımıyla eleştirebilmelidir. Bunu yapmak teorik olarak o kadar da zor değildir; zorluk, marksizmin de tarihselliğinin kabul edilmek zorunda kalınmasından, teoriye pratik arasında ortaya çıkan büyük uyumsuzluğu kişilere bağlamadan açıklamaya yönelmekten gelmektedir. Marksistler, en başta kendileriyle karşılaşmaktan çekindikleri için, bunu yapmaktan ısrarla kaçınıyorlar. Marksizmi tarihin dışında bırakıyorlar. Bu nedenle, günümüzdeki birçok marksistin gerçekte anti-marksist olduğunu söylemek mümkündür.

Birçok marksistin tarihle yaşadığı ikinci sorun; bu tarihin yaklaşık 20-30 yıl öncesinde durmuş olmasından kaynaklanır. Günümüzde sosyalist mücadelenin sorunlarıyla ilgili birçok kitap, ağırlığı günümüze değil, geçmişe vermektedir. Analizler, sorunlara yaklaşımlar hep geçmiş kaynaklıdır; bunların üzerine –deyim yerindeyse “küreselleşme cilası” çekilir. “Emperyalizmin son aşaması küreselleşmedir, ona karşı mücadele edilmesi gerekir”. Bu kadar!

Yaşam somuttur, teori de yaşanılan somutu önemle dikkate almak, kendini onun üzerinde kurmak ya da yeniden şekillendirmek zorundadır. Tarihle ilişkisini yanlış kuran, tarihten kopan ya da yanlış bir tarihsellik anlayışına sahip olan birçok marksist ise alabildiğine soyuttur. Dedik ya, kendilerini en fazla marksist sananlar gerçek-

te anti-marksisttirler. İşin ilginç yani, öyle olmadıklarını sanmalıdırlar. Bu “marksistler”in de marksizmini yapmak, hangi ekonomik, politik ve sosyal koşullar nedeniyle nispeten uzun süredir bu konumda olduklarını incelemek oldukça ilginç –ve yararlı- olur.

“Değişimin Diyalektiği ve Devrim”, seçenek getiren bir kitap. Bunların arasında katıldıklarımız ve katılmadıklarımız olabilir, önemli olan bugünün dünyasının analizinden seçenekler üretmektir. Bu, sosyalistlerin yıllardan beri neredeyse unuttukları bir olgudur. Sosyalistler –hele hele marksistler- son derece iyi birer eleştirmendirler. Bu eleştirinin tarih boyunca bir, yakın zamanda ise iki handikapı olmuştur. Marksist kapitalizm eleştirisinin en önemli handikapı, eleştirideki yetkinliği, seçenek üretmek hele de uygulamakta gösterememesidir. Son yıllarda buna ikinci bir eksiklik daha eklendi: Seçeneklerde geçmişe takılıp kalmak; devrim, Sovyet devrimi gibi; kalkınma 1930’lu yıllardaki gibi... Eleştirmek, sürekli eleştirmek, ama bunun ötesinde birşey üretmemek ve sonuçta da kaçınılmaz olarak karşı tarafın işine yaramak, onun bazı noktalardan kendini düzeltmesi doğrultusunda uyarıcı olmak. Kapitalizmin akıllı temsilcilerinin sosyalistlerin ne söylediğini sürekli izlemeleri bu nedenledir.

Marksizm, kapitalizmin analizinde önemli bir işlev taşır. Kapitalizmin kültürel özellikleri toplumsal yapıyı gittikçe artan oranda etkilediğinden, marksizmin ayrıntılı bir kapitalizm analizi için yeterli olacağı söylenemez; ama marksizmin tümüyle dışında durarak kapitalizmi anlayabilmek mümkün değildir. Ne var ki, marksizmi önemli kılan esas olarak kapitalizm analizi değildir; öyle olsaydı kapitalizme karşı değil, yararlı olurdu. Marksizme özünü veren, kapitalizmden sosyalizm ve komünizme geçiştir; bunun kaçınılmazlığının formüle edilmesidir.

Marksist sosyalizm teorisinin başarısızlığı, bu ne-

denle, marksizmin inandırıcılığı ve yaygınlığından çok şey götürmüştür. Burada, “teori doğrudur, ama insanlar onu iyi uygulayamadılar” ya da “teori kendisinin öngördüğü değil de bambaşka koşullarda uygulanmak zorunda kaldı” gibi “açıklamalar” hiçbir anlam taşımaz. Önceden belirtildiği gibi, benzer gerekçeler başka büyük teoriler için de ileri sürülebilir.

Yazın’ın önceki sayısında yer alan “Marksizm ya da geçmişini olanın geleceği olamaz” yazısında işlenen bir konuya burada yeniden dönmekte yarar var: Marksizmin özü diyalektik maddecilik midir, ya da diyalektik maddeciliği savunmak için mutlaka marksist olmak mı gerekir? Yüz yıl önce böyle olabilir, ama uzun zamandan beri diyalektik maddecilik sadece marksizme ait değildir, yaygın biçimde kullanılmaktadır. Dahası, kapitalizmin analizine uygulanan diyalektik maddeci yöntem, sosyalizmin zorunlu olduğunu göstermez.

Bilim insanlarından economicilere, şirket yöneticilerinden çeşitli görüşlerdeki politikacılara kadar etkin ve geniş bir çevre tarafından kullanılan diyalektik maddeci yöntemi marksizme özgü sayılmaz.

Diyalektik maddeciliğe yaptığı vurgu konusunda Tannilli’ye katılmamakla birlikte, işçi sınıfının bugünkü rolü konusunda kendisine katılıyorum. Bu sınıf, gelişmiş kapitalist ülkelerde bile artık önemli toplumsal dönüşümlerin ve sosyalizmin kuruluşunun motor gücü değildir. Gerçekte bu yeni bir olgu da değil, en az 20 yıldır böyledir.

Burada sözü edilen tek tek ülkelerdeki işçi sınıfı hareketidir; birleşik bir hareket, kısa ve özgül bazı dönemler dışında hiç olmamıştır. “Uluslararası işçi sınıfı” olarak nitelendirilebilecek bir özne hiç olmamıştır.

Burada önemli bir soruya geliyoruz: Marksizmin Marx-Engels ve Lenin’den ibaret olmadığını, bunları yine-

lemenin ancak çözümsüzlük üreteceğini bilen, onlardan sonraki kuramcılarının yapıtlarını da değerlendiren, günümüz dünyasının özelliklerini yakından izleyen insanlar –Tanilli de bunlara dahildir- sonuçta neden marksizmde ısrar ediyorlar?

Şunu söylemek abartı olmayacaktır: “Değişimin Diyalektiği ve Devrim”i okuduktan sonra kitabı kapatıp düşünen bir insan, kullanılan marksizm söylemine rağmen geriye marksizmden fazla bir şey kalmadığı duygusuna kapılacaktır. Üstelik bu, gerçekçi bir duygudur. Marksizm her türlü yoruma uygun bir teori değildir, onun kilit noktaları vardır. İşçi sınıfının sosyalizm mücadelesinde temel güç olamayacağını söylediğinizde, geriye yine önemli bir teori kalır, ama buna marksizm demek uygun değildir. Benzer bir değerlendirme “küresel devrim” için de yapılabilir. Böyle bir devrim bugünün koşullarında mümkün değil ve belki de hiçbir zaman mümkün olmayacak ve sosyalizm, güçlü bir kapitalizmle birlikte yaşamak zorunda kalacak. Bu durumda “yaşayacak sosyalizm”, marksist sosyalizm teorisinden önemli farklılıklar içerecektir. Bu teoriyi yine de marksizm olarak adlandırmak doğru mudur?

Kitaptaki bir yanlışı düzelterek devam edelim: “**Alman Sosyal Demokrat Parti’nin ideologlarından Andre Brie...**” (s.82). A. Brie, Almanya’daki Demokratik Sosyalizm Partisi’nin (PDS) tanınmış kişilerinden biridir. Parti içindeki yeni program tartışmasında –kendisinin de içinde bulunduğu grubun- önerisi “sosyalist ama marksist olmayan” bir programdır. Bir değerlendirmeye göre, bu öneri, sosyal demokrasinin eski yıllarının özelliklerini taşımaktadır. Kendilerine göre ise, sosyal demokrasiyi oldukça değişmiş durumdadır; dahası, dünyanın en büyük sosyal demokrat partisine sahip olan bir ülkede benzeri yeni bir partiye de yer yoktur. Kısacası, sosyal demokrat olarak tanımlanmayı kabul etmemektedir.

Andre Brie'nin kardeşi olan ve aynı program önerisinin savunucuları arasında yer alan Michael Brie'nin, Almanya'da teorik sosyalist bir dergi olan **Argument**'te ilginç bir yazısı yayınlandı. Bu yazısında Brie, **“marksizmin geriye itilmesi, tasfiyesi, unutulması, korunması ya da olduğu gibi muhafaza edilmesinin değil, geçerliliğinin kaldırılmasının yeni bir sosyalizm projesi için kazanç olacağından”** söz etmektedir.

Sorun, marksizmle mücadele etmek değil, marksizmin dünyayı kavramamızı sınırlandırmasını engellemektir.

Marksizmin yerini aynı bütünselliğe sahip başka bir teori alamadığı için marksizm –ad olarak da olsa- kalıyor, denilebilir. Geçen sayıdaki yazıda, marksizmin yerini neden aynı bütünsellikte bir teorinin alamayacağı açıklanmıştı. İnsan bilgisinin bugünkü durumu sonucu, benzer bir teori mümkün değildir. Sorun sosyalistlerin yeterince çalışkan, yaratıcı ve zeki olmamasından değil, insan bilgisinin iç uyumsuzlıklarından kaynaklanmaktadır. Bu konuda başka bir örnek açıklayıcı olabilir: Modern fizik, klasik fiziği açtı; onu geçersizleştirmede, açtı; ama görelilik teorisi ve parçacık mekaniği, Newton fiziğindeki kadar bütünsel bir evren anlayışı ortaya çıkarmadı. Fizikte bile durum böyle!

Son olarak, Almanya'da kadın hareketi içinde yer alan PDS'li bir arkadaşın değerlendirmesini aktaracağım. Demokratik Almanya Cumhuriyeti'nde kadınların birçok hakkı olmasına karşın, evlilik içi şiddetin Federal Almanya'dakinden önemli bir farklılık göstermediğini açıklayan bu arkadaş, ardından şöyle demişti: **“Bunu söylemek bana acı veriyor, ama gerçeği değiştirmek istiyorsanız, önce onu olduğu gibi görmek zorundasınız.”**

Artık “aslan gibi” bir teorimiz –bazıları onu yinelemeyi hüner saysa ve ondan ayrılmayı lanetlese de- olma-

yacak. Burada insanın aklına bir Kızılderili sözü geliyor: “Yaşayan bir köpek, ölü bir aslandan iyidir”.

Tanilli'nin kitabını, sosyalizmin sorunları üzerinde uzun uzadıya kafa yormanın sonucu olan bu kitabı okumanızı öneririm; içinde katılmadığınız yerler olsa da. Bu tür kitapların çoğalması dileğiyle...

(*) *Avrupa'da ve Türkiye'de Yazın, Kasım 2001, Sayı: 97, 2001.*

Adam Sanat, Ocak 2002, Sayı: 192.

DEMİRTAŞ'IN POLİTİKA YAPMA TARZI

Selahattin Demirtaş ülke tarihinde benzeri görülmemiş tarzda politika yapıyor, edebiyat aracılığıyla politika... Yazdığı öykü kitapları ve son olarak romanıyla sürekli gündemde kalıyor, hakkında bazıları saçma denilebilecek düzeyde tartışmalar yapılıyor, böylece dört duvar arasında bulunmasına rağmen sürekli gündemde kalıyor. Doğal olarak politik görüşleri ve haksız olarak hapiste tutulması da sürekli gündem oluyor.

Ek olarak HDP ve CHP Demirtaş'ın yapıtlarını kendi anlayışları uyarınca değerlendiriyorlar. Demirtaş'ın bir yapıtıyla ilgili gösteride iki partiden birkaç kadının yan yana oturması bile önemli bir tartışma konusu oluyor.

Demirtaş'ın ilk öykü kitabı **Seher**'i sıkıntıyla okumuştum. Nedeni ise kitabın edebiyat kalitesi olarak vasatın üzerine çıkmaması ama büyük ilgi görmesiydi. Sorun Kürt kadınlarını anlatmak ise, geçmişte bunu çok kişi değişik yönlerden yapmıştı, mesela Suzan Samancı gibi... Politik olarak fazlasıyla bilinen bir ismin öykü kitabı yazmasının çok ilgi çekmesi şaşırtıcı bir olay değildir. Aynı metni bilinmeyen bir isim yazsaydı adı herhalde anılmazdı; kitabı değil çok sayıda baskı yapmak, ilk baskısı bile tükenmezdi. İnsanlar yazılardan çok yazan nedeniyle kitabı alıyorlar ve bu da normaldir. Bütün yazarlar biraz tanınıncaya kadar aynı süreçten geçerler. Orhan Pamuk'un ilk romanı **Cevdet Bey ve Oğulları** yayınlandığı zaman Milliyet Gazetesi Roman Ödülü'nü kazanmıştı ama bu onun elde kalan nüshalarının hurda kağıtçıya satılmasını engellememişti. Daha sonra durum farklılaştı, "Orhan Pamuk ne yazsa okunur" anlayışı hakim oldu. Orhan Pamuk Nobel Edebiyat Ödülü almadan önce de durum böyleydi, ardından iyice gelişti.

İsmin tanınmış olması önemlidir, çok sayıda insan kitap

alırken önce yazana bakar. Demirtaş **Seher**'den önce de tanınmış bir isim olduğu için durum özellikle böyledir. Kişinin edebiyat yapıtının ilgi görmesi için daha önce mutlaka edebi alanda tanınmış olması gerekmez.

Edebiyatın e'sinden anlamayanların kitapları edebi yönden eleştirmek yerine konuyu olmayacak yerlere çekmeye çalışmaları düzeylerine uygun bir davranıştır. Mesela, Hürriyet gazetesindeki bir yazara göre kitabın adı olan **Seher** acaba canlı bomba Seher'i mi anlatmaktadır? Değil ise neden o kadını da anlatmamıştır?

Yaklaşım ve soru kişinin düzeyini yeterince gösteriyor ama bu düzey o kadar yaygın ki...

İki romanımla ilgili olarak bunu iki defa yaşadım.

İlk romanım **Yolun Sonu** ile ilgili olarak Bursa'dan Selçuk isimli birisi "Kendisini nasıl bu kadar iyi tanıdığımı?" sormuştu. Romanın ana kahramanının adı Selçuk idi ama gerçek hayatta Devrimci Yol'dan Selçuk adlı birisini tanımadığım gibi Bursa'nın da sadece otobüs garajını görmüştüm.

Edebiyat kişilerinin gerçek hayattaki karşılığını aramak, "acaba bunu mu kastediyor?" diye düşünmek yeni bir yaklaşım değildir.

İkinci örnek daha ilginçtir. İkinci romanım **Güzel Bir Ölüm** bir kişiden acayip tepki gördü: Erdoğan Aydın (gerçek adı bu değil ama yazmayayım). İddiasına göre romanda kendisi anlatılıyordu. Benzerlik olabilir ama hiçbir şeye benzemeyen bir şeyi kimse anlatamaz zaten... Üstelik kitabı yazdığım da kendisini sadece isim olarak biliyordum, bunun ötesinde tanımıyordum da... Değişik insanlar kendisine bunun roman olduğunu, edebiyat gerçeğiyle hayattaki gerçeğin farklı olduğunu anlatmaya çalışmışlar ama nafile... Konu bir dönem beni de meşgul etti, ardından üzerinde durmamaya karar verdim. Silahlı mücadele hareketinin değişik kesimlerinden gelmiş insanlarız. O bir dönemi kapatmışsa ve edebiyat for-

munda bile olsa kendisine bunu şöyle ya da böyle hatırlatacak hiçbir şeyden hoşlanmıyorsa, kendisi bilir. Benim de böyle bir hatırlatma yapmaya ne niyetim ne de ihtiyacım var. Böyle bir niyetim olsaydı bunu edebiyat aracılığıyla yapmazdım.

Kişi olarak iki romana konu olduğumu biliyorum, bir tanesi hapishaneden kaçışımla ilgiliydi. “Şurası doğru, burası yanlış” gibi şeyler söylemedim çünkü böyle değerlendirme yapamayacağını biliyordum.

Tekrar Demirtaş’ın edebiyat yapıtlarına dönersek...

“Demirtaş’ın yazmasını kaldıramıyorlar, kıskanıyorlar” gibi bir yaklaşım konunun anlaşılmadığını gösterir. Demirtaş politika yapıyor ve karşısındakiler de düzeylerine uygun olarak, başka türlüsünü yapmak ellerinden gelmediği için onu eleştiriyorlar. Eleştirdikçe de onun politikasına daha fazla dikkat çekiyorlar ama hezeyanları o derecede ki bunu fark etmiyorlar.

Bizdeki politikacı tipi –yandaş yazarları da dahil- böyledir; okumaz ya da okusa bile edebiyat gibi önemli bir alana karşı ilgisizdir, dolayısıyla doğru dürüst eleştiri de yapmaz. Süleyman Demirel okurdu ama özellikle politik analiz ve politik anı kitaplarını okurdu. Özal, kendisi söylemişti, en sevdiği kitap Red Kit idi. Buradan kültür düzeyini anlamak mümkündür.

François Mitterrand iyi bir edebiyat okuruydu; o kadar ki bizde henüz fazla tanınmayan Orhan Pamuk’a dikkat çekmişti.

İster sağcı olun ister solcu, üst düzey politika iyi bir genel kültür gerektirir. Demirtaş benzeri görülmemiş şekilde politika yapıyor ve biraz da rakipleri sayesinde bu konuda oldukça başarılıdır.

17 Ocak 2020

DEMOKRATİK ÖZERKLİK VE YERELİN BİLGİSİ

Demokratik özerklik bu ülkede yaşayan herkes için gerekli. Konu Kürt halkının demokratik ve kültürel haklarını kazanması bağlamında öne çıkmakla birlikte, konuya sadece bu açıdan bakılsa bile, Kürtlerin ülkenin her tarafında yaşamaları nedeniyle, uygulama ülkenin her yanı için söz konusudur. Kürtlerin yoğun olarak yaşadıkları birkaç ilde uygulanıp, ülkenin geri kalanında ise eski düzenin hüküm sürmesi düşünülemez.

Bölgelere göre demokratik özerklikte uygulama farklılıkları olabilir, ama sonuçta söz konusu olan ülkedeki idari yapının yereli esas alarak yeniden örgütlenmesidir. Buna herkesin ihtiyacı vardır.

Demokratik özerklik ciddi yeni sorunları da karşımıza çıkarıyor. Bunların başında “yerelin bilgisi” gelir. Yerelden kastedilen, sınırları değişken olmakla birlikte, genel bir ifadeyle, “belediyelerin bilgisi” olarak da ifade edilebilir.

İlerice devrimci solcu insanımızın bugüne kadar pek ilgilenmediği bir konudur belediyeler. Yerel seçimlerde belediye başkanlıkları için adaylar gösterilmiş, il idare kurulları için aday listeleri yayınlanmış, ama bu ilgi yerel seçim süresiyle sınırlıdır. Seçim biter, yerele olan ilgi de bir sonraki seçime kadar unutulur.

Eskiden yerel ancak devlet vasıtasıyla ülke dışıyla ilişkiye geçebilirdi. Yaklaşık 20 yıldır ise farklı bir durum yaşanıyor. Bu farklılık sadece emperyalist tekellerin doğrudan yerele yönelmelerinden ortaya çıkmıyor. Yereldeki sol mücadelede giderek daha fazla ülke dışıyla doğrudan ilişki kuruyor ve destek alıyor. Hasankeyf ile ilgili kam-

panya örneklerden bir tanesidir. Mersin Akkuyu’da kurulması planlanan nükleer santral da en yenisi olmaya yönelmektedir.

Yereldeki başarı üzerinde yükselmeyen bir demokratik özerklik yaşayamaz. Bunun için ise öncelikle yerelin bilgisi, yerelin dinamiği içinde sürekli yer almak gereklidir. Osman Baydemir’in Diyarbakır’da sahip olduğu destek, eksikleri ve hataları içerse de, başarılı bir belediyecilik olmadan sağlanamazdı. Kürt halkının özgürlük mücadelesinin yolu, yerel başarılarla genişletilemeseydi, tıkanma kaçınılmaz olarak ortaya çıkardı.

En büyük toplumsal-politik projeler bile belirli bir yerelden işe başlarlar ve buradan hareketle yayılırlar. Yereli yeterince bilmiyorsanız, genelin bilgisiyle gidebileceğiniz yol sınırlıdır.

Politikanın amacı hayatı değiştirmek, yeniden kurmak ise, yereli iyi bilmeyenler ve bu yerelin kendi dışını etkilemesini ve ondan etkilenmesini iyi öğrenemeyenler, hayatı değiştirecek politikayı da uzun süreli olarak götürmezler.

Bu konuda zayıfız ve bu zayıflık, demokratik özerklik projesi ülkenin Batı ve Güney kesimlerinde ortaya çıkmaya başladıkça, kendisini daha açık olarak hissettirecektir.

Konunun teorisi fazlasıyla gelişmiş durumda. “Urban Revolution” olarak bilinen ve kentlerin sosyal mücadelelerin ve küresel düzeydeki kavgaların yerelde somutlandığı mekânlar olarak ortaya çıkmasının hızla gelişen ve önemli deneylere dayanan güçlü bir teorisi bulunuyor.

Mesele bunu öğrenmekte ve kendi koşullarımıza tercüme etmektedir...

7 Ağustos 2010

DEMOKRATİK ULUS TALEBİ İLERİCİLİK DEĞİLDİR

Yener Orkunoğlu'nun "Marksizm, Milliyetçilik ve Demokratik Ulus" kitabını yeni bitirdim. İyi bir çalışma... Tarihsel bilgi olarak epeyce yararlandım. Mesela Otto Bauer'in birkaç Almanca kitabının yıllar önce fotokopisini yapıp kenara koymuştum ama şöyle bir bakmak fırsatı bile olmadı. Yener'in kitabından Bauer'in görüşleriyle ilgili özet olarak epeyce bilgi edindim.

Kitapta katılmadığım yerler az değil ama bunların tamamını sıralamak yerine ikisi bu yazıda olmak üzere başlıca üç konu üzerinde duracağım.

Birincisi, özellikle Fransa'da ulus konusundaki görüşlerdir. Orkunoğlu özellikle Renan'ın ulus konusundaki görüşleri üzerinde duruyor ve Fransızların bu konudaki görüşlerinin Almanya'daki milliyetçi görüşlere göre daha ileri olduğunu belirtiyor.

Fransa -ve İngiltere- Avrupa'nın batısındaki iki ülke değil, dönemin iki sömürge imparatorluğuydu. Orkunoğlu Fransa denilince haritadaki Fransa'yı düşünüyor, sömürge imparatorluğunu görmüyor. S. 57'deki dipnotta Fransız Aydınlanması ile ilgili şöyle deniliyor:

"Burjuvazinin feodalizme karşı mücadele döneminde esas olarak, evrenselliği ve insanlığı ön planda tuttuğu anlaşılıyor."

Aydınlanma döneminde Fransa bir sömürge imparatorluğuydu, sonraki yıllarda bu imparatorluk biraz daha genişler. Mesela 1848'de Cezayir de imparatorluğa katılır.

Sömürgeler sorunu, biliyoruz ki ulusal sorunla yakından ilgilidir. Sömürge ülkelerde sadece zenginlikleri

değil dili ve kültürü yağmalanan halklar yaşamaktadır. Ulusla ilgili dönemin Almanyasına göre daha ilerici görüşler dar anlamda Fransa ya da haritadaki Fransa için geçerlidir; Fransa sömürgelerde merkez ülke için savunulan görüşlerin tersini uygulamıştır.

Cezayir ulusal kurtuluş savaşının tanınmış isimlerinden Frantz Fanon **Yeryüzünün Lanetlileri**'nde şöyle bir belirleme yapar: Naziler Fransa'nın toprağını işgal ettiler. Bizim ise tarihimiz, dilimiz ve kültürümüz de işgal edilmiştir.

Burjuva aydınlanmasının en bilinen örneği Fransa'dır ancak bu aydınlanmanın bir sömürge imparatorluğunda gerçekleştiği unutulur. Aydınlanma düşüncesi haritadaki Fransa için geçerlidir, daha sonra daha da büyüyecek sömürgelerde geçerli değildir.

Benzer belirleme İngiltere için de yapılabilir.

İki ülkenin sömürgecilikleri arasındaki farklar üzerinde durmayacağım, sadece şu kadarını belirtmekle yetineyim, Fransız sömürgeciliği daha katı ve baskıcıdır.

Sömürge ülkelerin aydınları "Siz o ilericaliği bir de bize sorun" derken haklıdır.

Orkunoğlu'nun bu konudaki hatası genelde Marksistler tarafından paylaşılan bir hatadır: merkez ülkeye bakmak ve bu ülkedeki özellikleri sömürgeleri görmeden belirleyici olarak düşünmek. Benzer anlayış Marx-Engels'te de farklı biçimde vardır.

Dünya devrimini savunuyorlardı ve dünya onlar için İngiltere, Fransa, Almanya ve çevrelerindeki ülkelerdi, kısaca Batı ve Orta Avrupa'ydı. Burada insanlığın onda biri bile yaşamıyordu. Bu ülkeler sosyalist olursa, İngiliz ve Fransız sömürge imparatorluklarındaki, ek olarak Hollanda ve Belçika sömürgelerindeki insanlar nasıl sosyalist

olacaktı?

Bu önemli soru sorulmamıştır bile... Merkez düşünce sömürgelerin de düşeceği varsayılmıştır ama gerçek durum hiç de böyle değildir. Bunun açık örneğini İkinci Dünya Savaşı sırasında Nazi Almanyası tarafından işgal edilen Fransa örneğinde görmek mümkündür. Merkez ülkenin düşmesi sömürgelerin de düşmesi anlamına gelmemiş, de Gaulle sömürge ülkelerdeki Fransız ordusundan hareketle -içlerinde çok sayıda sömürge ülke askeri de vardır- karşı bir ordu kurabilmiştir.

İkinci konu kitapta milliyetçilik bağlamında ele alındığı için kısa yer tutan reel sosyalizmle ilgili belirlemelerdir. Orkunoglu reel sosyalizm konusunu araştırmamış, bu nedenle de değişik kişilerden alıntılarla belirlemeler yapmakla yetiniyor.

Mesela, Troçkistlerin klasik söylemi: tek ülkede sosyalizm milliyetçiliği körüklemiştir.

SSCB dünyanın altıda birini ve çok sayıda devleti kaplayan büyük bir bölgede 74 yıl varlığını sürdürdü. Tek ülkede değil geniş bir bölgede sosyalizmden söz etmek daha doğru olur. Burada da merkez ülkeyi dikkate alıp gerisine bakmamak anlayışı kendini gösteriyor. Çarlık Rusyası büyük bir sömürge imparatorluğuydu. Hiçbir şekilde tek ülke değildi. İngiltere ve Fransa'nın sömürge imparatorluklarından farkı, sömürgelerinin aynı bölgede olmasıydı ya da sınırlarını doğrudan genişleterek sömürge sahibi olması, İngiltere ve Fransa gibi denizaşırı ülkelere gitmemesiydi.

SSCB dağıldıktan sonra ortaya çıkan ülkeleri saymak bile bunu göstermek için yeterlidir: Rusya Federasyonu, Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan, Özbekistan, Türkmenistan, Kazakistan, Tacikistan, Kırgızistan, Ukrayna, Moğolistan... Üç Baltık ülkesi de eklenebilir ayrıca... Liste

yine de eksik olabilir, unuttuğum ülkeler vardır ve burada önemli olan “tek ülke” söyleminin yanlışlığıdır.

Kitabın son sayfalarında (s. 352) Stalin’in sosyalizm politikası sonucu milliyetçiliğin sızdığı iddia edilen SSCB ile ilgili şu belirleme yapıyor:

“Keza dağılmadan önceki Sovyetler Birliği, tüm uluslara eşit mesafede duran yeni bir devlet yaratmakla kalmamış, aynı zamanda milliyetler-üstü yeni bir kimlik, yeni bir aidiyet (Sovyet vatandaşlığı) yaratmıştır. (...) Sovyetler Birliği’nde gerçekleşen oluşum demokratik ulus anlayışının tohumları olarak görülebilir.”

SSCB’de sosyalizme milliyetçiliğin sızması iddiasıyla bu belirleme birbirine hiç uymuyor.

Ek olarak yazar Macaristan, Polonya ve diğer bölge ülkelerinde ortaya çıkan milliyetçi akımlarla eski SSCB ülkelerindekileri birbirine karıştırıyor.

Yazının ikinci bölümünde demokratik ulus anlayışının Öcalan’ın devleti aşma iddiasının aksine farklı bir devlet anlayışı olduğunu, ancak genel bir talepler kataloğu içinde ele alınabileceğini, kendi başına ilerencilik olmadığını açıklamaya çalışacağım.

Yener Orkunoğlu demokratik ulusun özelliklerini şöyle sıralıyor:

“Demokratik ulusçuluk, devlet-ulus, devlet-kültür, devlet-dil bağlantısını koparak özgürlükçü bir anlayıştan kaynaklanır. Ulus-devlete dayanan milliyetçilikte devlet, bir ulusun, bir kültürün ve bir dilin tarafını tutar. Demokratik ulusçuluk, *devletin ulustan ayrılmasını* savunur” (s. 358)

Demokratik ulusçulukta ulusal kimlik ve devlet bir-birinden ayrılacaktır, devlet bütün uluslara eşit mesafede

duracaktır.

“Böyle bir devlet var mıdır?” sorusuna Orkunoğlu ABD’yi örnek göstererek cevap veriyor.

Ülkenin adı, ABD, ülkedeki uluslardan birisinin adı değildir. Bu ülkede devlet herhangi bir dile, kültüre ve dine ayrıcalık sağlamaz, hepsine eşit mesafededir.

Demokratik ulus konusunda ABD örneği sürekli kullanılan klasik bir örnektir denilebilir.

Buraya kadar tamam; tamam olmayan bu belirlemede sosyalist içeriğin nerede olduğudur.

362. sayfada Orkunoğlu “Demokratik Ulus stratejisi, işçi sınıfının politik alanda **hegemonya** kurmasını olanaklı kılan bir stratejidir” diyor. ABD’deki devlet tipini örnek göstererek bunun nasıl yapılabileceğini anlamak zordur. ABD’deki gibi bir devlet Türkiye için açık bir ilerlemedir. Devlet ve ulus ayrılır, devlet herhangi bir ulusu ezmez, herhangi bir dili dışlamaz. Bunlar demokratik uygulamalardır ama burada sosyalist içerik yoktur.

Genel bir sosyalist strateji olur, bu sosyalist strateji devletin nasıl yapılanması gerektiğini de ortaya koyar ve demokratik ulus anlayışını da içerir. Burada demokratik ulus genelin parçasıdır, kendi başına sosyalist bir içerik taşımaz çünkü sadece ABD’de değil emperyalist denilen bütün ülkelerde benzeri devlet yapısı vardır.

ABD devletinin başka özellikleri de bulunuyor; üretim araçları üzerindeki özel mülkiyeti korumak gibi, kapitalist düzenin devamını sağlamak gibi... Demokratik ulus bu devletin bileşenlerinden birisidir ve kendi başına sosyalist içeriğe sahip değildir.

Orkunoğlu ABD’de resmi dil olmadığını (s. 359) söylüyor ama uygulamada böyle değildir. Yasal olarak resmi

dil belirlenmemiş olabilir ama bir ülkede resmi dil, eğitim dilidir. ABD’de İngilizcenin yanı sıra başka diller de öğrenilebilir, yayın çıkarılabilir, bu dilde yayın yapan televizyon kurulabilir.

İngilizce eğitim dilidir ve insanların aralarında anlaşmada kullandıkları ortak dildir.

ABD, Öcalan’ın ulusal devletin özelliklerini sıralarken kullandığı anlayışı da geçersizleştirmektedir. Öcalan ulus devlet olgusunun soykırımlarla birlikte gerçekleştiğini, her devlete tek ulus anlayışının buna yol açtığını söylüyor.

Haklıdır ve nitekim ABD de Kızılderili soykırımını üzerine kurulmuştur. Çok sayıda Kızılderili öldürülmüş ve topraklarından sürülmüştür. Bu soykırımcı devlet daha sonra değişik aşamalardan geçerek demokratik ulusçuluğa ulaşmıştır.

ABD’de milliyetler üstü yeni bir tip yurttaşlık vardır: Amerikalılık. Köken olarak nereden gelmiş olursan ol, Amerikalısın.

ABD devletinin demokratik ulusçuluk özelliğine sahip olması, bu devletteki ırkçılığı ortadan kaldırmıyor. ABD yargısı ve güvenlik kuvvetleri özellikle siyah derililere karşı baskıcı ve ırkçıdır. Değişik kentlerde siyah gençlerin yaptıkları gösteriler ve ayaklanmalar bunu fazlasıyla gösterdi.

Demokratik ulusçuluk ırkçılığı dışlamıyor.

O siyahlar da Amerikalıdır ama başka türdür.

Sonuç olarak, demokratik ulusçuluk genel bir sosyalist stratejinin çerçevesinde ele alınmalıdır. Türkiye için ileri bir özellik olabilir ama abartılmaması gerekir.

Bir ülke düşünün ki kaptı kaçtı kapitalizminden ku-

rallı kapitalizme geçiyor. Herkes vergisini verecek... Devlet yandaşlarına ihale dağıtılamayacak, kim uygun şartlarda teklif verirse ihaleyi o alacak...

İleri bir uygulama olduğuna şüphe yok ama bir kapitalizmden ötekine geçiyorsunuz; bunu da unutmamak gerekir.

1-4 Haziran 2019

DENETİM ALTINA ALINAMAYAN TEKNİK

Japonya'da insanlar ve çevre için hangi boyutta felakete yol açacağı henüz bilinemeyen nükleer santraller, Aydınlanma'dan beri doğal olarak benimsenmiş bir saptamanın sorgulanmasına yol açtılar.

İnsan tekniği kullanarak ve geliştirerek doğayı artan oranda egemenliği altına alır, doğayı denetler, doğa güçlerine egemen olur. Yaklaşık kırk yıldan beri doğanın denetim altına alınmasının onun tahribiyle birlikte gerçekleşmemesi üzerinde önemle durulur oldu. Bu konuda yeterli olmakta uzak olmakla birlikte bazı adımlar da atıldı.

Japonya'da olan ise, kullanılan teknik vasıtasıyla doğanın tahrip edilmesi değildir. İnsanın kendi ürettiği tekniği denetleyemez duruma düşmesi ve bunun feci denilebilecek sonuçlarının ortaya çıkmasıdır. Bu durumun tekniğin sınıfsal kullanımıyla ilgisi de yoktur.

Çevre kirlenmesi, doğanın tahribinin kapitalizme özgü olduğu söylenir. Kapitalizmde maksimum kâr amacıyla hareket edilir ve bu amaca ulaşmak için de doğanın ne oranda tahrip edildiği üzerinde durulmaz. Bu saptama, en azından 20. yüzyılda yaşanmış sosyalizm açısından doğru değildir.

Yaşanmış sosyalizmde ortaya çıkmış çevre felaketleri içinde Çernobil nükleer santralindeki kaza küçük yer tutar. Büyük oranda sosyalist ülkelerden geçerek Karadeniz'e dökülen Tuna Nehri'nin akan bir lağımına dönüşmesinden, dünyanın en büyük iç denizleri arasında sayılan Aral Gölü'nün sularının önemli oranda çekilmesine; Özbekistan'da geniş tarım arazisinin aşırı zorlanma nedeniyle verimsizleşmesinden, Bulgaristan'da devlet sırrı

olarak saklanan hava kirliliği raporlarına kadar önemli bir çevre felaketi çok sayıda sosyalist ülkede yaşanmıştır.

Yazının konusu bu felaketin nedenleri üzerinde durmak değildir. Nükleer enerji üretimi için söz konusu olan bu tür bir çevre felaketi değildir. Nükleer enerji, tam tersine, barışçı ve çevre dostu olarak bilinirdi. Barışçılığı, atom enerjisinin savaşlarda yıkım için değil, insanlığın ihtiyacı olan enerji üretiminde kullanılması açısından söylenirdi. Nükleer enerji, aynı zamanda çevreci enerji olarak bilinirdi. İnsanlığın sürekli artan enerji ihtiyacının çevreye zarar vermeden üretilmesinin en kolay yolunun nükleer reaktörler vasıtasıyla gerçekleşeceği düşünülürdü.

Enerji ister petrolden, ister kömürden isterse de barajlardan elde edilsin, enerji üretim süreci değişik çevre sorunlarına yol açıyordu. Zamanla nükleer enerjinin de sanıldığı kadar temiz bir enerji olmadığı görüldü. Nükleer santraller nükleer çöp üretiyorlardı ve bunların saklanması büyük sorundu. Yerin metrelerce altında ve kurşun odalarda saklanmaları gerekiyordu. Yine de sorun bir şekilde çözülebiliyordu.

Japonya'da bugün ortaya çıkan durum geçmişteki örneklerin hepsinden farklıdır. Japonya'da, Çernobil örneğinde olduğu gibi, insan hatası sonucu gerçekleşen bir kaza söz konusu değildir. Hiç beklenmeyen bir şey olmuş; 8,9 şiddetinde depremin ardından büyük bir tsunami gelmiş ve nükleer reaktörlerden en az bir tanesi denetimden çıkmıştır.

İnsan, kendi ürettiği tekniği denetleyememektedir. Reaktörün soğutma sisteminin devreden çıkması sonucu reaksiyon durdurulamamakta ve çevreye yüksek oranda radyasyon yayılmaktadır. Burada söz konusu olan bilinen türden bir kaza değildir. Uçak kazası olur, uç yüz kişi ölür ve etkisi yine de oldukça sınırlıdır.

Nükleer reaktörün denetimden çıkması sonucu zararın yaygınlığı ve ne kadar uzun süreceği ise ancak tahmin edilebiliyor. İnsan, kendi ürettiği karmaşık aletin içindeki reaksiyonu denetleyemiyor, durduramıyor. Burada söz konusu olan doğa güçlerinin denetlenememesi değil, insanın kendi ürettiği tekniğin denetimden çıkabilmesidir.

Almanya gibi oldukça güvenli nükleer santrallere sahip olan bir ülkede bile nükleer enerjiden duyulan büyük korkunun nedeni de burada yatıyor. Almanya deprem bölgesi değil. Bu ülkede büyük deprem beklenmiyor. Ülkenin sadece kuzeyinde deniz var ve tsunami olsa bile nükleer bir santrale ulaşması mümkün değil...

Ne ki, başka bir soru var: Nükleer santrallerden birisinde önceden düşünülemez bir nedenle soğutma sistemi devreden çıkarsa ne yapacağız?

Yapılabilecek olan oldukça sınırlı, sistem denetimden çıkıyor ve radyasyon yaymaya başlıyor. Kaza şu veya bu nedenle her yerde olabilir. Nükleer santraldeki sorun, kazanın sonuçlarının denetlenemez olmasıdır. Nükleer enerjiden vazgeçelim anlayışını hayata geçirmek o kadar kolay değil.

Almanya gibi nükleer enerji karşıtı güçlü bir potansiyelin bulunduğu, bu karşıtlığın solun ve Yeşiller'in sınırlarını aşmış Liberaller'e ve Hıristiyan Demokratlar'ın bir kesimine kadar yayıldığı bir ülkede bile, nükleer enerjiden çıkış en az on yıl alacaktır.

Bu ülkenin enerji ihtiyacının sadece yüzde 23'ü nükleer reaktörlerden sağlanıyor. Almanya güneş ve rüzgârdan elde edilen yenilenebilir enerji sektöründe de teknolojik olarak dünyada neredeyse önder durumundadır. Ve buna rağmen durum budur...

DENİZ GEZMİŞ, THKO VE YANLIŞ SORULAR

Taner Akçam'ın Gazete Duvar'da 8 Nisan günü **Deniz Gezmiş THKO ve Asala** başlıklı bir yazısı yayınlandı. Yazının tamamını okumak isteyenler için link bu yazının sonunda verilmektedir. Ermeni soykırımına yeniden dikkat çekmek için ilgisiz konuların birbirine bağlandığı, yanlışlarla dolu talihsiz bir yazı demek gerekiyor.

Taner Akçam, Deniz Gezmiş'e duyulan büyük sempatiyi belirttikten sonra şöyle diyor:

“Deniz ve arkadaşları THKO (Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu) adlı bir örgüt kurmuşlardı. Benzeri örgütleri, İbrahim Kaypakkaya (TIKKO) ve Mahir Çayan ve arkadaşları da (THKP-C) kurmuşlardı. Bu insanlar, aralarında bazı ideolojik farklar olmasına rağmen, inandıkları bağımsız bir Türkiye'yi kurmak için, mevcut devleti önce gerilla sonra da onun yaratacağı halk savaşı ile yıkmayı amaçlıyorlardı. Nihai hedefleri sosyalizm idi ama ondan önce demokratik devrim şarttı. ASALA da (Ermenistan'ın Kurtuluşu Gizli Ordusu) benzeri bir örgüttü, isimdeki benzerlikler tesadüf değildi. ASALA da benzeri bir amaç için savaşıyordu. Onların hedefi de birleşmiş bağımsız bir Ermenistan idi ve bu Ermenistan da ileride sosyalist olacaktı. THKO (ve diğerleri) ASALA gibi, 1968 gençlik hareketinden doğmuşlardı; hepsi antiemperyalist olduklarını söylüyor ve mücadelelerinin sömürgeci devletlere karşı mücadelenin bir parçası olduğuna inanıyorlardı. THKO ve diğer Türk örgütleri kendi devletlerine karşı silahlı mücadele yürütürlerken, ASALA'nın doğrudan savaşıacağı bir devleti yoktu. Onlar, “vatan topraklarını” 1915 ile ellerinden alan Türkiye devletini mücadele edilecek devlet olarak seçtiler. Sanki hâlâ eski Osmanlı çocukları idiler ve nihai tahlilde son mücadeleyi

de o topraklarda vereceklerini söylüyorlardı. Türk örgütleri, kendi devletlerine karşı mücadele ederken, ülkelerinde sömürgeci güçleri temsil eden bazı yerli işbirlikçiler olduğuna inanıyorlardı. ASALA da öyle. ASALA için bu sömürgeci güçlerin işbirlikçileri Diaspora Ermenileri idiler.”

Birkaç cümle sonra ekliyor:

“Benim kuşağım, Deniz Gezmiş ve arkadaşlarına büyük sempati duyar, hayranlık besler ve idamlarını büyük bir yürek acısı ile hatırlar ama yine benim kuşağımın önemli bir kesimi, ASALA’yı terörist bir örgüt olarak saymakta asla tereddüt etmez. Ortada bir tuhafılık olduğunu kabul etmek gerekir. Oysa, Deniz’in THKO’sunu, THKP-C, TİKKO ve ASALA’yı aynı yerden okumak daha mantıklı olmalıdır.”

Terörist belirlemesini geçelim ama bu belirlemeyi dışarda tutsanız bile THKO, THKP-C ve ASALA aynı yerden okunamazlar.

Nedenlerine gelince:

THKO ve THKP-C ABD emperyalizmi ve Türkiye burjuvazisine karşı savaşıyorlardı. Politikada sadece konuşulan ve yazılan değil, yapılan da önemlidir ve hatta belirleyicidir. ASALA, ABD emperyalizmini hiçbir şekilde hedef almadığı gibi kendi burjuvazisine karşı da savaşmamıştır.

Öncelikle 1980’li yılların sonlarına kadar Ermenistan devleti SSCB içindeydi ve burada burjuvazi yoktu. (Sosyal emperyalizm tezlerinin 1989 sonrasında nasıl çöktüğünü değişik yazılarda açıklamıştım, burada yeniden üzerinde durmayacağım.) İşbirlikçi burjuvazi olarak diaspora Ermenilerini görüyorsa, bunlara karşı herhangi bir eylemi olmamıştır. ASALA’nın eylemleri tümüyle TC’nin dış ülkelerdeki temsilcilerini öldürerek veya Paris’te olduğu gibi bazı TC temsilciliklerini basıp içerdekileri rehin alarak Ermeni soykırımının hatırlanmasına yönelmişti. Geçmişte olan ve

halen hafızada yaşayan bu soykırımın unutulmaması için yapılanı doğru veya yanlış bulabilirsiniz ama burada sosyalist herhangi bir talep yoktur.

Dahası THKP-C ve THKO'nun "tam bağımsız Türkiye"si ile ASALA'nın "bağımsız ve birleşik Ermenistan"ı birbirinden epeyce farklıdır. ASALA soykırımı hatırlatarak boşaltılmış Batı Ermenistan'ın yeniden oluşmasını istiyorsa, böyle bir "ulusal kurtuluş savaşı" tarihte görülmemiştir. Bir bölgenin bağımsız olmasını -hatta Ermenistan devletine katılmasını- ve artık orada bulunmayan bir halkın yeniden yerleşmesini istiyorsunuz. Böyle bir talep de olabilir tabii ama şimdiye kadarki bütün ulusal kurtuluş savaşları bir ülkede ya da bölgede varolan halkı emperyalist işgalciden kurtarmayı amaçlardı. ASALA'nın kurtarmak istediği bölgede ise o halk artık bulunmuyordu. Dolayısıyla Türkiye'li örgütlerle ASALA arasında amaçlar bakımından aynılık aramak durumu fazlasıyla zorlamak olur.

Özetlersek Taner Akçam burada iki yanlış yapmaktadır.

Birincisi: ASALA'nın amacı -en azından eylemler bazında- unutulur gibi görünen soykırımı dünyanın dikkatini çekmektir. THKP-C ve THKO ile benzer bir amacı yoktur.

İkincisi: ASALA birleşik Ermenistan'ın yeniden kurulmasını istiyordu ama o Ermenistan'ın batısında Ermeniler neredeyse yaşamıyordu. Bunu kendileri de bildiği için ne Türkiye burjuvazisini ve ne de Ermeni diasporasını hedeflemediler, soykırımı hatırlatmaya yönelik eylemlere girdiler.

Taner Akçam'ın yazısında hafif denilemeyecek başka hatalar da bulunuyor. Silahlı mücadele örgütlerini konu ederek diyor ki:

"Ama görmek gerekir ki bu örgütler, 1968 gençlik hareketlerinin bir ürünü olarak ortaya çıkmışlar; Avrupa

ve Amerika'daki benzerlerinden farklı olarak silahlı mücadeleye yönelmişler, şiddet yöntemlerini siyasetlerinin merkezine almışlardır. İlginç olan, benzeri bir yönelişin Almanya ve İtalya'da da olmasıdır. Acaba niçin ABD, Fransa ve İngiltere değil, fakat Almanya, İtalya ve Ortadoğu? Cevabı verilmesi gereken çok önemli bir sorudur bu..."

Yıllardan beri ABD'de yaşayan Taner Akçam bu ülkedeki Kara Panterler örgütünü duymamış mıdır? Mücadelesini ve hedeflerini şöyle ya da böyle değerlendirebilirsiniz ama bir silahlı mücadele örgütü ABD'de de ortaya çıkmıştı.

Gelelim Fransa'ya... Bu ülkede tanınmış bir silahlı mücadele örgütü vardı: **Action Directe** (*Doğrudan Eylem*) ve eylemleriyle uluslararası basında da epeyce konu oldu. Bu örgütle birlikte Paris'te ev işgalleri yaptığımız için Türkçe basında da yer aldı.

Ek olarak, Korsika'nın bağımsızlığı için mücadele eden Korsika Ulusal Kurtuluş Cephesi vardı ve yaptıkları çok sayıda bombalamayla bir dönem basında epeyce yer aldılar.

Başka bir deyişle ABD ve özellikle de Fransa'da silahlı mücadele örgütleri vardı ve bunlar mesela Belçika'daki gibi adları pek duyulmayan etkisiz örgütler de değillerdi.

Yazısının sonlarına doğru Taner Akçam şöyle diyor:

"Bir de son bir gözlem, Deniz Gezmiş'i, 1968 Almanya gençlik hareketi önderi Rudi Dutschke ile, THKO'yu Alman RAF (Kızıl Ordu Tugayları) ile kıyaslasam muhtemel böyle bir yazıyı okuyanlar, "ne var ki bunda" der, kıyaslamamda herhangi ilginç bir taraf bulmazlardı."

Batı Almanya 1968'i ile Türkiye 1968'ini karşılaştıran "**68'den Ne Kaldı**" kitabımda bu iki ülke 68'leri arasında benzerliklerin yanı sıra büyük ayrılıkları da yazdım.

THKO ya da ülkedeki herhangi bir silahlı mücadele örgütü RAF ile karşılaştırılmaz. Herkes bulunduğu ülkenin burjuvazisine karşı olabilir ama bu örgütlerin hedefleri epeyce farklıdır. RAF kitle örgütlenmesine ön planda önem vermez, amaç emperyalizmin sinir merkezlerine vurmaktır. RAF'in bu anlayışı nedeniyle polisin bu örgüte sızması büyük zorluklarla karşılaşmıştır. Kitle örgütlenmesi hem örgütü çoğaltır ve hem de karşı tarafın sızma imkanlarını artırır. Silahlı mücadele verin ya da vermeyin, bu durum değişmez. RAF'in adının açılımı da Kızıl Ordu Fraksiyonu'dur, Akçam'ın dediği gibi Kızıl Ordu Tugayları değil... RAF'in tugay benzeri bir silahlı örgütlenmesi hiç olmamıştır.

RAF; THKO, THKP-C ve sonrasındaki benzeri örgütlerden farklı olarak sayıca çok azdır. RAF üzerine yazdığınızda bu örgütün tarihini ve özelliklerini biraz olsun incelemiş olmanız gerekir. RAF'in silahlı kadroları üç nesile ayrılırlar ve tamamının toplamı (taftahtarlarla birlikte) –abartarak söylenirse- en fazla birkaç yüz kişidir. Bu minicik örgüt sadece ülkede değil dünya çapında adını duyurmuştur. Almanya'da bu örgütü inceleyen filmler yapılır, sayısız kitap yazılır, hakkında doktora tezleri yapılır ve hatta sergi bile açılır. Almanya toplumunda yarattığı büyük psikolojik şok üzerinde durmayacağım. Konuyu başka yazılarda açıklamıştım ya da adı geçen 68 kitabında da bulabilirsiniz.

Sonuç olarak, Ermeni soykırımının sürekli hatırlanması ve tanınması için mücadele yürütülmesine denilebilecek bir şey bulunmuyor, yerindedir, ama bunun için ilgisiz konuları birbirine bağlamaya gerek yoktur, silahlı mücadele örgütleri tarihini de konuyla ilgili yazanların biraz daha iyi incelemiş olması beklenir.

<https://www.gazeteduvar.com.tr/forum/2020/.../deniz-gezmis-thko-ve-asala>

8 Mayıs 2020

DEPLASMANDA POLİTİKA

Avrupa ülkelerinde vatandaş olmuş veya olmamış Türkiyeli kökenli nüfusun yaklaşık yüzde 70'inin yaşadığı Almanya'da bir ay sonra Federal Parlamento seçimi (genel seçim) var. Bu vesileyle Türkiye kökenli seçmenin ve bunun içindeki Türk ve Kürt solcularının seçimlerdeki tutumunu ve bu tutumun zaman içinde nasıl değiştiğini inceleyelim.

Türkiyeli göçmenlerin politik plandaki en önemli özelliği, parçalanmış politik kimlik olarak belirlenebilir. Burada kastedilen yaşanan ülkedeki politik tercihle, politik gelişmelerle yakından ilgilenilen gelinmiş ülkedeki politik tercih arasındaki farklılıktır. Türkiye'deki genel seçimde oy kullanma imkânı olsa daha sağ bir partiyi seçecek olan kişinin, bulunduğu ülkede daha sol bir partiyi seçecek olması ya da tersi bir durum...

Yaklaşık 25 yıl önce Fransa'nın Metz kentindeki Ülkü Ocaklılarla ilgili bir araştırmada bu durum çarpıcı biçimde ortaya çıkmıştı. Türkiye'deki seçimlerde MHP'yi seçecek olan bu insanlar, Fransa'daki seçimlerde oy kullanırlarsa Fransız Komünist Partisi'ni (PCF) seçeceklerini belirtmişlerdi. Bu çarpıcı karşıtlığın nedeni şuydu: PCF Fransa'daki göçmenlerin haklarını savunuyordu.

Göçmen kitlesi kendini korumak amacıyla yaşadığı içine kapanıklık nedeniyle geldiği ülkedeki kitleye göre daha zor değişir ve daha tutucudur. Bu durum her halktan göçmenler için geçerlidir, daha doğrusu göçmenliğin ilk döneminde (yaklaşık 30 yıl) geçerli olmuştur. Türkiyeliler için de benzeri bir durum söz konusudur ve bu daha muhafazakar kitle bulunduğu ülkede seçmen tercihi olarak geldiği ülkeye göre daha soldadır.

Yıllar önce Almanya’da Türkiyeli göçmenlerin politik tercihleri üzerinde yapılan bazı araştırmalar yayınlanmıştı. Alman vatandaşı olan kesim çok azdı ve dolayısıyla Türkiye kökenli seçmen kitlesi oldukça azdı. Almanya’da seçme hakkınız olsaydı kime oy verirdiniz sorusuna verilen cevaplarda SPD yüzde 60’ın üzerinde tercih edilen parti olarak açık ara öndeydi. Ardından yüzde 15-20 arasında tercihle Yeşiller geliyordu. Bu iki partinin potansiyeli seçmen toplamı en az yüzde 80 denilebilirdi. CDU’yu tercih edenler yüzde 5 civarındaydı. Aynı kitle Türkiye’deki seçimde oy kullanabilseydi büyük oranda iktidar partilerini (DYP, ANAP, Refah Partisi) tercih ederdi. SHP ya da CHP’nin yüzde 60 civarında oy alması ülke tarihinde görülmemiş bir durumdu.

Türkiyeli kitle yerleşik duruma geldikçe parti tercihlerinde biraz kayma oldu. Alman vatandaşı olmuş göçmen kitlenin tercihi sağa doğru değişti. Buna normalleşti demek daha doğru olur: Türkiye’de de sağcı, Almanya’da da sağcı.

Bu konuda yapılan son istatistiğe geçmeden önce burada verilen rakamların ancak fikir vermek çerçevesinde geçerli olduğunu belirtmek gerekir. İnternet üzerinden ve 570 gibi küçük bir rakamla yapılan araştırma sonuçları insana ancak bir fikir verebilir. Dört yıl önce bulunan rakamlarla karşılaştırma yapılması da yine bu çerçevede ele alınmalıdır.

Frankfurter Rundschau’da 16 Ağustos’da yayımlanan bir araştırmaya göre, Türkiye kökenli Alman vatandaşı seçmenlerin yüzde 43’ü SPD’yi tercih etmektedir (dört yıl öncesinde rakam yüzde 50). Bu rakam bile parçalanmış politik kimliğin sürdüğünü gösterir, eskisine göre azalmıştır ama sürmektedir. Bu kitlenin Türkiye’de oy kullanması durumunda küçümsenmeyecek bir bölümünün AKP’yi seçeceği söylenebilir. Yeşiller’i seçecek

olanların oranı yüzde 22'dir (dört yıl önce yüzde 31), CDU ise yüzde 11'den yüzde 20'ye çıkmıştır. Yukarıda da belirttiğim gibi bu rakamları fikir verme bazında ele almak gerekir.

Türkiye kökenli Alman vatandaşlarının oylarında CDU payının artması pratikte de görülebilecek durumdur. Bayern eyalet seçimlerinde Türkiye kökenli en fazla aday gösteren parti CSU idi. İlk Türkiye kökenli eyalet bakanı ise Aşağı Saksonya'da CDU'dan çıktı.

Burada iki gelişmenin çakışması söz konusudur.

İlk olarak, CDU ve CSU parti yapılarını göçmen kökenlilere açmıştır. Eskiden bu partilerde Türkiye kökenli üye sayısı bile oldukça az iken, şimdi seçimler için gösterilen adaylar arasında bile gözle görülebilecek kadar fazlaleşmişlerdir. Burada, seçilebilecek yerden aday olmakla, listeyi doldurmak için aday gösterilmek arasındaki fark üzerinde durmuyorum.

İkinci olarak, Türkiye'de seçimde oy kullanabilecek olsa muhafazakar bir partiyi tercih edecek olanların Almanya'da da benzeri bir tercihe yönelmeleri oran olarak artmıştır ve bu da normal bir gelişmedir. Buradan hareketle parçalanmış politik kimliğin bir oranda değiştiğini belirtmek mümkündür. Bu değişme süreçtir ve normal olanı da budur. Türkiye kökenli seçmenlerin oyları SPD ve Yeşiller'den CDU/CSU'ya doğru daha fazla kayacaktır. Yine de parçalanmış politik kimliğin azalsa bile yıllarca var olmayı sürdüreceği belirtilebilir.

Alman vatandaşı olmayan Türkiyeli kitlenin parti tercihinde durum nedir sorusunu bugün için cevaplandırabilmek zordur, ancak tahminde bulunulabilir. Bu kitlenin Alman vatandaşı olmuş Türkiye kökenlilere göre daha az evrimleştiği tahmin edilebilir ve buradan hareketle de SPD tercihinin daha yüksek orana ulaşacağı dü-

şünülebilir.

Yazının ilk bölümünü bitirirken başlıktaki “deplasmanda politika” belirlemesi üzerinde durayım. Bu belirleme araştırma rakamlarına uymaktadır. Türkiye’de sağcı olan burada da aynı oranda sağcı değildir. Bunun yerine, yaşadığı ülkede çıkarına olduğunu düşündüğü politik bir tercihe yönelmektedir.

10 Ağustos 2013

DEV-YOL'UN HATIRLAMAK İSTEMEDİĞİ PROVOKASYON

1980 öncesinde Devrimci Yol bünyesinde bulunan değişik kişilerle yapılan söyleşilerin yer aldığı **Tarihle Söyleşiler** dizisi sürüyor. Dizinin ikinci kitabında da o dönemin DY'undan kişilerle yapılan neredeyse bütün söyleşilerde yer aldığı gibi Acilciler'den söz ediliyor.

Normal bir durum çünkü onlar da biz de Ankara doğumlu örgütleriz. İki örgüt de THKP-C kökenlidir ve bu nedenle de 1975-76 döneminde yer alan ve sonraki yıllarda da devam eden sürtüşmeler normaldir.

Bu gerginlik –başka yazılarda da belirttiğim gibi- aramızda silahlı çatışmaya dönüşmedi. O günlerin ortamında böyle bir gelişme kolayca ortaya çıkabilirdi, çıkmadı. Demek ki iki taraf da dikkatli davranmış.

Arkadaşların Acilciler ile ilgili olarak olumsuz değerlendirmeler yapması normaldir. Tersine bir tutum garip olurdu. DY'un Acilciler'e göre ne kadar büyük bir örgüt olduğunu vurguluyorlar ki, doğrudur. Aradan 40 yıl geçtikten sonra bile Türkiye Devriminin Acil Sorunları (TDAS) ve Acilciler olarak bilinen insanlardan söz etmek zorunda kaldıklarına göre, o dönem ne kadar etkilendikleri de belli oluyor.

Bunlar normaldir. Normal olmayan bazı yanlış hatırlamalar ya da daha açık bir deyimle uydurmalarıdır. Bu yazıda ek olarak Devrimci Yol'un hatırlamak istemediği ve başrolünü Nasuh Mitap'ın oynadığı, “İlker şizofrenidir, ruh hastasıdır” konusundan söz edeceğim.

İkinci kitabın başında Halil İbrahim Arı ile söyleşi

yer alıyor. Ankara’da öğrenci hareketinde yer almadığım için ne SBF’ye ne de Basın Yayın Yüksek Okulu’na gitmedim. Bu okulda 1975-76’da o dönem AYÖD (Ankara Yüksek Öğrenim Derneği) bünyesinde yer alan sonraki DY’lilerle aramızda sürekli çekişme vardı. Halil İbrahim Arı da Ankara’dan...

Şöyle diyor:

“... Onlar çok ciddi bir karalama kampanyası yürüttüler, provokasyon da yaptılar aynı zamanda. İyi hatırlattın bana onları. Böyle bizimle birlikte yer alan, tavır alan arkadaşları çekip gizli hücre evleri şeklinde evlere götürerek ‘Örgütlenme gizli olmalıdır, böyle açık örgütlenme içinde olmamalıdır, bu örgütlenmeler bizim legal yapılarımız olabilir ancak.’ diye çok esrarengiz bir örgütsel yapı varmış havasında bu arkadaşlarla konuşuyorlardı. ‘Esas örgüt biziz, biz temsil ediyoruz Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesini.’ diye lanse etmeye çalışıyorlardı. Bu tür girişimler, konuşmalar çok mide bulandırıcı, sıkıntılı bir hal alınca Siyasal Yurdunda ve okuldaki bir toplantıda bu grupla bizim bir tartışmamız oldu. Nasuh vardı orada ve Nasuh onların canına okudu, bir anlamda susturdu hepsini de.” (S. 50)

Yukarıdaki paragrafta açıklanacak dört nokta bulunuyor:

Birincisi: “Bunların THKP-C ile ilgisi yoktur” saptamasıyla karalamanın hiçbir ilgisi yoktur. Gerçeği söylüyorduk ve böyle olduğu da daha sonra ortaya çıktı.

İkincisi: O okuldaki bazı arkadaşlar AYÖD’lü bazı kişilerle evde konuştular mı, bilmiyorum. Konuşmuşlarsa bile, bu ev Küçükesat’taki bir öğrenci evidir. Halil İbrahim Arı her evi hücre evi sanıyorsa bilemem tabii...

Üçüncüsü: provokasyon denilen olay şu olsa gerek. Siyasal kantininde AYÖD’den Faruk adlı bir kişi “bun-

lar hepinizi dağa çıkarıp öldürtecek” diye konuşuyor. Rıza ve yanındakiler de bunu dövüyorlar. Olay daha sonra biraz daha tırmandı ama daha ileriye gitmedi. Provokasyon dediği bu olsa gerektir. Ben o sırada Ankara’da değildim, olsaydım Nasuh’u bulur konuşurdum. (1970’den tanıyordum). “Eleştiri bir şeydir, bu tür laflar başka bir şeydir. Çatışma bir başlarsa durdurmak zor olur” derdim. Bizim yaptığımızın savunulacak tarafı bulunmuyor, ama bu olay da birdenbire olmadı.

Dördüncüsü: Teorik tartışmada da bulunmadım, ama ayrıntılarıyla biliyorum.

Tartışma o sırada SBF bünyesinde yer alan Basın Yayın Yüksek Okulu’nda gerçekleşiyor. Düzenlenen toplantıda Rıza, TDAS’tan belirli bölümler okuyor ve açıklıyor. Toplantıda Nasuh da bulunuyor ve tek kelime söylemiyor. Nasuh teorik düzeyi geri bir arkadaştı, alt düzey militanlar arasında konuşabilir ama orada herkesin önünde konuşamazdı. Ve zaten iç teorik çalışmalarınızda da TDAS’ın belirli bölümlerini “bizim görüşümüz” diye okuduğunuzu biliyoruz.

Toplantı hakkında ayrıntı da vereyim, İbrahim Arı belki daha iyi hatırlar...

Toplantıya biz de kalabalık katıldık. Az kişi katılsak DY olay çıkarır ve bu da genel çizgisidir. Toplantıya katılanlardan Süleyman durumu şöyle anlatmıştı:

“Hava çok sıcak, içerisi de basık, uykum geliyordu. Rıza da monoton bir sesle metni okuyordu. ‘Emperyalizmin bunalımı geri bıraktırılmış ülkelere şiddetle yansır’ cümlesinde şiddetle kelimesini bağırarak söyleyince yerimden sıçıyordum.”

Nasuh Mitap dinler ve gider. Daha sonra AYÖD’lüler arasında değerlendirmeler yapmış olabilir, bilemem.

Geldik 1976 yılında Beylerderesi'nde İlker Akman, Hasan Basri Temizalp ve Yusuf Ziya Güneş'in silahlı çatışmanın ardından öldürülmeleri sonrasında Ankara'da Nasuh Mitap'ın başını çektiği provokasyon konusuna...

Halil İbrahim Arı o yıl Ankara'da olduğuna göre bunu iyi hatırlaması gerekir.

“İlker Akman şizofreniydi, ruh hastasıydı!..” söylemi İlker'in bir dönem çalıştığı TMMOB kaynaklıdır. Kimden çıkmıştır, bilmiyorum; önemli de değil. İlker de o dönem TMMOB'de bulunanlar gibi mühendisti ve onların aklına göre ODTÜ mezunu bir mühendisin silahlı mücadeleye yönelip orada hayatını kaybetmesi ancak “şizofren” ve “ruh hastası” olmasıyla açıklanabilirdi.

1960'lı yılların son döneminde ve 1970'li yılların başlarında Ankara'daki THKP-C çevresinin bir bölümünü tanırım. Daha sonra okullarını bitirdiler, bir bölümü kısa süreli olarak hapse girdi çıktı ve devrimciliklerini de DY çevresinde sürdürdüler. O yıllarda rahat bir hayattı, hem devrimci geçin hem de işine bak...

İlker anlatmazdı ama bu çevreden sıkıntılıydı. İlker 1972 öncesinde de sosyalistti ama tanınmıyordu, görünür bir pratiği yoktu. TMMOB'deki bazı kişilerin bunu İlker'e karşı kullandıklarını tahmin ediyorum. **“Aslında senin burada çalışman gerek”** derdi ama olacak şey değildi; mühendislik bölümü mezunu değildim. Ankara'da bu çevre beni tanır, en azından kolayca öğrenebilirdi.

TMMOB kaynaklı bu lafı ciddiye almadım, ama iş bu kadarla kalmadı. Nasuh Mitap, tabanlarının Beylerderesi katliamından etkileneceğini düşünerek kendince önlem aldı ve “İlker şizofrenidir, ruh hastasıdır” söylemini sadece Ankara'da değil, dışarıda da yaydı.

Kendisi bu zihniyete sahipti.

Nasuh Mitap bu çirkin kampanyada ön planda olduğu için biliyorum, muhtemelen başka kişiler de vardı, onları bilmiyorum.

Utanç verici bir durumdur ve aradan yaklaşık 40 yıl geçtikten sonra Ankara'daki DY kadrosunun bunu hiç hatırlamaması da normaldir.

Bilmemeleri mümkün değil, hatırlamak istemiyorlar.

Provokasyondan söz ederken önce kendinize bakın, derim...

28.6.2015

DEVLET BİLİMİ

Aslında Avrupa solunu yazmayı planlıyordum ama bu ortamda kimsenin ilgisini çekeceğini sanmıyorum. Bu nedenle uzatmadan belirtip geçeyim.

Avrupa Sol Partisi var ama Avrupa çapında herhangi bir eylemi olmadı. Toplantılar yapıp açıklamalar yayınlıyor, o kadar.

Genellikle komünist partilerinin katıldığı başka bir örgütlenme de bulunuyor. Bunlar da birkaç yılda bir toplanıp kapitalizmin kriz içinde olduğunu, kaçınılmaz çöküşün yaklaştığını içeren açıklamalar yazıp dağılıyorlar. Birkaç yıl sonra benzer açıklamayı farklı kelimelerle yazmak için yeniden toplanıyorlar.

Avrupa çapında eylem dersiniz, bulunmuyor.

Önceki bir yazımda da belirtmiştim; sosyal Avrupa'dan söz ediliyor ama propaganda sloganı olmanın ilerisinde anlamı bulunmuyor. Almanya'da Sol Parti'nin önde gelen sloganıdır ama "Bunun için Avrupa çapında ne yapıldı?" diye sorarsanız, cevabı yoktur. Aynı belirlemeyi mutlaka başka ülkelerdeki sol partiler de kullanıyordu.

Avrupa Birliği çapında asgari ücretin saptanması için Avrupa Sendikalar Birliği bile kıpırdamazken, partiler ne yapsın?

Herkes ülke çapında bir şeyler yapmaya çalışıyor, bazen başarılı da oluyor ama bu kadar... Avrupa boyutunda ortak hareket bulunmuyor.

Şimdiye kadar iki ülkede birden bağlantılı olarak gerçekleşen önemli bir grev bile duymadım.

Fransa'da Sarı Yelekliler uzun süren eylemlerine devam ederken başka ülkelerde herhangi bir dayanışma gerçekleşmiyor. Küçük gruplar mutlaka toplanıyordur ama bu kadarını da kimse duymuyor.

Nasıl yapacağını bilmiyorsan yıllardır sloganla sınırlı kalmanın önemi bulunmuyor.

Gelelim başlıktaki konuya...

Askerlik sosyolojisi varsa, devlet bilimi neden olmasın?

Bugün kütüphanede başka bir kitabı ararken Staatsswissenschaft gözüme çarptı. Baktım, Batı Avrupa ülkelerindeki devletlerin son yıllardaki değişimini inceliyordu. Bildiğim bir konu, ilgimi çekmedi, derken yanındaki kitabı gördüm: The Oxford Handbook of Transformations of the State. Oxford Üniversitesi'nin çıkardığı Devletlerin Dönüşümü El Kitabı. Baktım, epeyce sayfa SSCB, Çin ve diğer reel sosyalist ülkelerde devletlerin dönüşümüne ayrılmış. 2015 baskısı ve neyse ki bu tür kitaplarda bulunan kütüphane dışına çıkarmama kısıtlaması yoktu; hemen ödünç aldım.

1990'lı yılların başlarıydı, hangi nedenle gitmişim hatırlamıyorum, Marburg Üniversitesi'nde bir ders ilanı gördüm: devletlerin yıkılış teorisi. Kaldığım yere 80 kilometre uzakta olmasa her hafta giderdim ama sonuçta gidemedim. Daha sonra bu derste aradığımı bulamayacağımı anlayacaktım. Bazı Afrika ülkelerinde devlet görünürde vardı, gerçekte yoktu; bu anlatılıyor olsa gerekti. Reel sosyalist ülkelerdeki devlet ise çökmemiş, dönüşmüştü.

Sonraki yıllarda devlet teorisini öğrendikçe Almanya'nın tanınmış devlet teorisyenlerinin neden marksist değil de materyalist devlet teorisi dediklerini anladım. Marksist devlet teorisi hayata uymuyordu. Bu teoriye göre burjuvazinin devlete hakim olabilmesi için önce be-

lirli oranda gelişmiş olması gerekir. Pratikte ise burjuvazi devletle birlikte gelişiyor ve bu arada da onu dönüştürüyordu.

Reel sosyalist ülkelerde ise olan başka bir şeydi: burjuvazi aşağıdan yukarıya gelişmemiş, tepeden devleti ele geçirerek ve ardından devleti soyarak doğrudan tekelci aşamaya geçmişti. Bunu da ancak komünist partisinin değişik düzeydeki yöneticileri yapabiliirdi. Devlet üzerinden hızla zenginleşebilmek için buna uygun konumda bulunmak gerekir.

İlk yaptıkları iş üretim araçlarında özel mülkiyet ve miras yasasını çıkarmak olacaktı çünkü bunlar olmadan kapitalizm olmazdı.

Bu el kitabında ve burada yer alan referans kitaplardan hareketle her ülkede bu sürecin somut olarak hangi aşamalardan geçtiğini öğrenebileceğim. Genel olarak biliyorum. Önceki üniversiteyi bitirme tezim Bulgaristan'da sosyalizmden kapitalizme geçiş üzerineydi. Oradaki örnek bazı değişikliklerle her yerde geçerlidir ama yine de öğrenmek gerekir.

Bu arada Perry Anderson'un feodalizmden kapitalizme geçişi konu alan kitabını bulup yeniden okumam gerekiyor. Yıllar önce okumuştum. Orada feodalizmden kapitalizme geçişte devletin oynadığı önemli rolü anlatıyor ve Marx-Engels'in bu konudaki basit belirlemelerine karşı çıkıyordu.

Örgüt tarihiyle ilgili kitap planladığım gibi sonbaharda biterse eğer -bu arada şimdiki üniversite de bitmiş olacak, bitirme tezinin yazımını neredeyse bitirdim- devlet teorisi konusuna yöneleceğim.

Epeyce bilgim var ama yine de okunması gereken çok kitap bulunuyor.

Platon ve Aristo'ya kadar geriye gitmenin anlamı yok; bu konudaki teorileri de biliyorum zaten... Esas olan modern devlet teorisi ve bunun Türkiye örneğidir.

Sanıldığıının aksine Türkiye özgül bir örnek değil, benzerleri bulunuyor ve genel teorideki değişimin dışına da düşmüyor.

Mesela, 1970'li yıllardan sonra devletin artan oranda sivil toplumla bütünleşmesi, bu bağlamda sadece içerde değil dışarıda da genişlemesi. Bu çok önemli bir konudur ve bildiğim en az on kitap var, sürekli olarak da yenileri yayınlanıyor.

Hayat zor vesselam!

14 Mayıs 2019

DEVLET KONUSUNDA HAYALLER VE GERÇEKLER

Arada bir yazılarda bu konuya değinirim. Konuyla ilgili çok okudum ama yine de kendimi bu konuda biraz boş hissederim. Nedeni ise, eleştirmenin ancak eleştirilene yerine başka bir şey konulduğunda anlam kazanacağını bilmekten dolayıdır. Bu kadar okumanın öğrettiklerinin başında gelen ise, devlet konusunda marksizmden önemli bir şey öğrenilemeyeceğidir. Bu görüşüm 20 yıl kadar önce İngilizcesinden okuduğum bir kitabı bu kez Türkçesinden okurken tam anlamıyla pekişti.

E.H. Carr'ın üç ciltlik Bolşevik Devrimi'nin ilk iki cildini okumuştum ama 20 yıl aradan sonraki yeniden okuma, yükselen bilgi düzeyine bağlı olarak, anlatılanların bazı yönlerine özellikle dikkat etmemi gerektirdi. Bunlardan bir tanesi de devlet teorisidir.

Marx-Engels'in özellikle Paris Komünü'nden sonra söyledikleri ve Lenin'in de tekrarladıklarıyla, Ekim Devrimi'nden sonra yapılanların birbiriyle neredeyse ilgisi yoktur.

Lenin bu konudaki başlıca yapıtı olan **Devlet ve Devrim**'de polemik yaparken Marx-Engels'in söylediklerini tekrarlamakla yetinir. 1871 ile 1917 arasında yeni bir sosyal devrim tecrübesi yaşanmadığı için farklı bir şey de yapamazdı.

Devrimin ardından ve iç savaş da bittikten sonra devletin zayıflaması değil daha da güçlenmesi; Sovyetlerin yönetim organları olması değil, işlevlerini artan oranda yitirmesi; parti politikasına karşı her çeşit muhalefetin yasaklanması gerçekleşir.

Bunlar olurken Lenin yaşamaktadır. O dönem yazdığı yazılarda hem Marx-Engels döneminden beri bilinenleri tekrarlar ve hem de bunlara ters pratik için de “başka yol bulunmadığını” söyler. Bir yazısında şimdiki genç kuşağın komünizmi göreceğinden söz eder, sonraki bir başkasında bu sürecin uzun sürebileceğinden –ama zamanı belirtmez- söz eder. Bu anlayış SBKP’nin daha sonraki genel sekreterlerinde de sürmüştür.

Carr her saptama için Lenin’in Toplu Eserleri’ne (Rusça) referans vermektedir.

Teoride bildiklerinden çok farklı şeylerle karşılaşmışlar. Mesela, Engels (burjuva) devlete karşı yazdığı bir metinde (Rusça bilmediğim için hatırladığım kadarıyla Anti Dühring’e referans veriyor olsa gerekir) şöyle der: “İnsanları idare etmenin yerini nesnelere idare etmek ve üretim süreçlerinin yönetilmesi olacaktır. Devlet ‘ortadan kaldırılmayacak’, eriyip gidecektir.”

Lenin aynı alıntıyı tekrarlıyor ve “üretim süreçlerini yönetmek” ile “insanları yönetmenin” birbiriyle ayrılmaz bağı olduğunu düşünmüyor.

Sonraki yıllarda sosyalist üretimin önde gelen sorunlarından birisi üretim sürecinde insan yönetimi olacaktır. Disiplinsizlik, işe geç gelmek, işe sarhoş gelmek, işten erken ayrılmak bütün sosyalist ülkelerde üretim sürecindeki insanın sorunlarıdır ve harcanan büyük çabaya rağmen bu konuda iyi bir sonuç alınamamıştır.

Lenin teorisiyle yaşanan pratiğin birbirine çok az uyduğunu görüyordu ve daha uzun yaşayabilseydi herhalde bu pratiğin teorik sonuçlarını da ortaya koyacaktı.

Parti kongrelerinde tersi yönde kararlar alınmasına rağmen hayat başka tarafa doğru gidiyor. Lenin de teorik otoritesiyle bu başka tarafa doğru gidişi gerekçelendiriyor.

Lenin Rusça Toplu Eserleri'nin 25. cildinde "sınıf diktatörlüğü ile parti diktatörlüğü arasında bir fark gözetmeye kalkışmanın inanılmaz ve içinden çıkılmaz bir düşünce karışıklığı" olduğunu savunuyor. Lenin'in hastalığı nedeniyle katılmadığı 23. parti kongresinde Zinovyev, işçi sınıfı diktatörlüğünün ancak parti diktatörlüğü şeklinde gerçekleşebileceğini içeren bir karar tasarısı hazırlıyor ve buna karşı konuşan kişi ise Stalin.

Carr'ın belirttiği gibi, Bolşevikler zor bir durumu yönetmeye çalışırken akıntıya da kapılıyorlardı.

Buradan döneme ilişkin başka kaynaklardan da hareket edilerek çıkarılabilecek sonuç şudur: sosyalizmle ilgili olarak Marx-Engels-Lenin'in Ekim devrimi öncesindeki yazılarını okumak yetmez, bu devrim sonrasında ne olduğunu, o güne kadar hakkında hiç şüphe duyulmamış ilkelerin tersinin nasıl hayata geçtiğini de öğrenmek gerekir. Asıl öğretici olan Ekim ve sonraki devrimlerin tarihidir, başka bir deyişle 20. yüzyılda komünistlerin iktidar tarihidir. SSCB'de 74, Doğu Avrupa ülkelerinde 45 yıl yaşanmış bu tarihi değil de öncesini öğrenmekle yetinmek doğru değildir.

Kitapta devlet konusuyla ilgili olarak dikkatimi çeken bir belirleme ise Bernstein ile ilgiliydi. Bernstein Almanya sosyal demokratları içinde (zamanın komünist partisinin adı böyleydi) revizyonizmin kurucusudur. Bernstein'a göre işçi sınıfı devleti yıkmamalı, tersine onu amaçları için kullanılabilir durumu getirmelidir.

1989 sonrasında (SSCB'de 1991 sonrasında) eski sosyalist ülkelerde olan da buna benzer: komünistler devlette zaten etkindiler; bu devleti parçalamak yerine kapitalizme uygun duruma getirdiler. Bu ara döneme "politik kapitalizm" adı verilir ya da üst yapıda kapitalizm egemendir ama ekonomide üretim araçları üzerinde özel mülkiyet henüz yoktur ya da çok azdır. Bu süreçte kulla-

nılan önemli bir kavram, “politik sermayenin ekonomik sermayeye dönüşmesi”dir. Değişik parti örgütlerinin üst düzeyinde ya da ikinci kademesinde olan yöneticiler bu konumları ya da politik sermayeleri sayesinde devletin faaliyet gösterdiği alanlara rahatça ulaşabilecek durumdaydılar. Bu konumlarını zenginleşmek ya da ekonomik sermayeye dönüştürmek için kullandılar. İlk yaptıkları iş, özelleştirmeden önce gerekli üst yapıyı hazırlamaktı; özel mülkiyet yasası, kredi ve borçlar yasası, miras yasası çıkarıldı.

Sosyalizmden kapitalizme geçiş dönemi önceki yönetici kesimin politik sermayesinin ekonomik sermayeye dönüşmesi ve bu süreçte aradaki kavgalar ve tasfiyelerle birlikte yürür.

Reel sosyalizmden kapitalizme geçiş “sosyal emperyalizm” görüşünün ne kadar temelsiz olduğunu da gösterdi. SBKP ve diğer sosyalist ülkelerin parti yönetimleri birçok konuda eleştirilebilir ama bunlar burjuva değildiler; öyle olsalardı, burjuvaziye dönüşmek gibi bir süreç yaşamaları da gerekmezdi.

Mao'nun uydurduğu bu teori, Çin'in ayrı bir güç olarak ortaya çıkma planının temelidir. Nitekim Mao'nun ölümünün ardından Çin'in büyük yabancı yatırımlarla kapitalizme dönüşüne yönelmesinin temeli de Mao'nun sağlığında atılır. Nixon'un Çin'i ziyareti (1972) burada özellikle önemlidir.

Yazıyı uzatmak istemiyorum. Sonuçta söylenebilecek olan şudur: bizde ya da başka bir ülkedeki devrim mücadelesi, Ekim öncesinde yazılanları temel alarak ilerleyemez. Devrim sonrasında yapılanları ve bunların teoriye ne kadar uyduğunu da görmek gerekir. Partiler ve zamanlar ayrıdır ama bu çeşitliliğin içindeki benzerlikleri de görmek gerekir. Mesela büyük ölçekli tarım üretiminin bütün sosyalist ülkelerde büyük sorun olması (teoride aksi iddia

edilirdi), kuşak değişiminin sosyalist iktidarın devamında önemli yer tutması (ikinci ya da üçüncü kuşak ile devrimi yapan ilk kuşağın istekleri birbirinden çok farklı) ve çizgi değişimlerinin birbirinden çok farklı olduğu iddia edilen iki büyük partide (SBKP ve ÇKP) aynı süreçten geçerek gerçekleşmesi: Stalin'in ölümünün ardından parti içinde iktidar mücadelesi, Beria'nın tasfiyesi; Mao'nun ölümünden sonra "dörtlü çete" denilen grubun tasfiyesi...

Eğer bir dönem insanlığın üçte birini kaplayan sosyalist iktidarlar sürecinde herkes devrim öncesinde anlatılan sosyalizm teorisine önemli yönlerden uymamışsa ve üstelik herkesin "sapmaları" da birbirine benziyorsa, parti kongrelerinde alınan kararlara rağmen böyle oluyorsa; burada insanlardan çok teoride sorun var demektir.

Devletin ortadan kalkması teorisi bunlardan bir tanesidir.

Zizek'in bir yapıtında belirttiği gibi; komünistler 20. yüzyılda farklı bir devlet teorisi kurmakla ilgilenmediler. Gerek de yoktu çünkü devletin zaman içinde söneceğini sanıyorlardı.

Sosyalist ülkelerde devlet sönmedi, tersine güçlendi; burjuva devletleri ise değişik dönüşümler geçirerek varlıklarını sürdürdüler. Bu değişiklikler sosyalistlerin devlet teorisine hayli geç olarak -1960'lı yıllarda- yönelmesini getirdi. Poulantzas, Jessop, Hirsch sayılabilecek isimlerden birkaç tanesidir. Teorileri de materyalist (marksist değil) devlet teorisi adını taşır.

Devlet bunlardan ve dönemin başka isimlerinden öğrenilmelidir, Ekim devrimi öncesinde yazılanlardan değil...

3 Mayıs 2020

DEVLET OLMADAN OLMUYOR

Marksizmin ekonomik teorideki en önemli eksiği, devletin rolünü yeterince dikkate almamış olmasıdır. Kapitalist ekonomi devlet olmadan çalışmaz. Devletin varlığının gerekliliği düzeni koruyacak, sömürünün sürmesini sağlayacak ordu ve polis gibi baskı aygıtlarının ötesindedir.

Kapitalizm yasaları ve kurumları gerektirir. Bankalar yasası, borçlar hukuku, firmalar yasası, miras yasası vd. olmadan işleyen bir kapitalizm gerçekleşemez. Bu yasalara uygun kurumlar vardır: bankalar, mahkemeler, değişik denetim kurumları vd.

Marx-Engels döneminde de devletin ekonomiye müdahalesi vardı ama zayıftı. Ticaret, yatırım ve çalışma yasası devletin varlığı olmadan düşünülemez.

Çarlık Rusyasında ise devlet esas olarak baskı gücünden oluştuğu için ekonomiye müdahalesi zayıftı.

Bu tür devletlerin varolduğu bir dönemde yaşadığınız zaman burjuva devlet analizini ciddiye almamanız normaldir. Bu devlet devrimle parçalanacak olduğuna göre ayrıntılı analizine ne gerek vardır?

1920'li yıllarda Gramsci tarafından analizi yapılan devlet ise farklı fonksiyonlara sahipti. Çok sayıda toplumsal işlevi vardı. Baskı aygıtı bu fonksiyonlardan sadece bir tanesiydi. Toplumun dışında ve ona yabancı bir güç değildi, birçok alanda toplumla iç içeydi. Eğitim, din ve aile devlet olmadan düşünülemez. Devlet toplumun üzerinde ayrı ve ona yabancı bir varlık değil, toplumun içindedir.

Devletin işlevi giderek arttı. 1950'li yıllarda önemli

kapitalist ülkelerde devlet ekonomideki yatırımların yaklaşık yüzde 40'ına sahipti. 1970'lerden başlayarak bu oran hızla azalacak ve devlet işletmeleri özelleştirilecekti. Yine de devletin gerekli olduğu durumlarda ekonomiye yoğun müdahalesi söz konusudur. Bunun son örneği 2008 ekonomik krizidir.

1929-1933 krizinin uzun ve boyutlu olmasının önemli nedenlerinden bir tanesi de devletlerin yeterli müdahalede bulunmamasıydı. Bu durum 2008'de tekrarlanmadı. Devletler bankaların iflaslarına seyirci kalmadılar; kredi politikasını değiştirdiler, panik yaşanmaması için tasarruf sahiplerine güvence verdiler, gerektiğinde bankalara el koydular. Devlet müdahalesi olmasaydı 2008 pekala 1929-1933'ün tekrarı olabilirdi, olmadı.

Kapitalizmin kendi kendine işleyebileceği hayalden ibarettir. Tarihinin hiçbir döneminde kapitalizm ekonomik yasalarla işlememiş, devletin gözetim ve denetimine sürekli ihtiyaç duymuştur.

Devlet de her zaman burjuvazinin genel çıkarlarını savunmaz, bir bölümünün çıkarını daha öne de alabilir. Bunu ülkemizin yakın tarihinde açık olarak görmek mümkündür. “Anadolu Kaplanları” olarak bilinen ve inşaat ve tekstil sektörüne yığılmış olan burjuvazi AKP döneminde uygulanan yoğun teşvik politikasıyla büyümüştür. Bu burjuvazi cumhuriyet tarihi boyunca ön planda olmuş İstanbul burjuvazisinden farklıdır.

Bu tür örnekler ortayayken hala “devlet hakim sınıfların baskı aygıtıdır” ve “devlet burjuvazinin genel çıkarlarını savunur” gibi ezberlenmiş cümleleri tekrarlamak anlamsızdır. Devlet baskı aygıtıdır ama bambaşka işlevlere de sahiptir. Eğitimin dincileştirilmesi, dinin toplumun bütün alanlarına girmesi, farklı bir kültürün hakim kılınmaya çalışılması ancak devletin yoğun çaba ve desteğiyle mümkün olabiliyor.

Burjuvazi sadece aşağıdan yukarıya doğru gelişmez, bunun tersi de gerçekleşebilir. “Anadolu Kaplanları”nın gelişmesi bunun son örneğidir denilebilir.

Benzer bir durumu reel sosyalist ülkelerde burjuvazinin hakimiyet sürecinde de görebiliriz.

Bu ülkelerde burjuvazi tabandan gelişip ardından devleti ele geçirmemiştir; yukardan aşağıya gelişmiştir. Komünist partilerinin st ve orta kademelerinde yoğun olarak yaşanılan saf değiştirme sonucu önce yasalar değiştirildi. Kapitalizmin ihtiyaç duyduğu, onlarsız işleyemeyeceği yasalar çıkarıldı. Kredi, bankalar, borçlar, iş piyasası yasaları gibi... Miras yasası da çıkarıldı. İstedieğiniz kadar şu veya bu yolla zenginleşin, miras bırakmanın mümkün olmuyorsa, bunun adı kapitalizm olamaz. Kapitalizmde miras önemlidir, geçmişten devralınan zenginlik önemlidir.

Yasaların değiştirilmesinin ardından devlet imkanlarını ellerinde tutanlar hızla zenginleştiler. Bunun yolu devleti soymaktı ve öyle de yaptılar.

Reel sosyalizm sonrasındaki kapitalizmde burjuvazi kkten bye doğru bir gelişme süreci izlemedi, doğrudan oligark denilen büyük zenginler oluştu.

Tabandan da ciddi bir muhalefet gelmeyince kapitalizmin toplumun her alanında hakim olması ciddi bir aksama olmadan gerçekleşecekti.

nce devlet, sonra kapitalizm sürecine genellikle “politik kapitalizm” adı verilir. st yapı kapitalist, altyapı sosyalisttir. Ekim devrimine göre tersi bir durum söz konusudur. O yıllarda bir dönem üstyapı sosyalist – burjuvazinin iktidarı devrilmişti- altyapı ise –lke çapındaki durum dikkate alındığında- yarı feodalizmden top- rak devrimi yoluyla kk meta üretimine geişti.

Ekim sonrasında bir dönem üstyapı alt yapıdan ilerideydi, reel sosyalizm sonrasında ise bir dönem alt yapı daha ilerideydi.

Devletin dönüşümünün incelenmesi hem kapitalizmde ve hem de sosyalizm sonrası kapitalist toplumlarda büyük önem taşıyor. Bu inceleme alıntılar yapılarak gerçekleştirilemez. Önce bu toplumlar hakkında iyi bir bilgi birikimine sahip olmak gerekir. Bu birikime sahip olmadan yapılacak analizler boştur.

Reel sosyalist ülkelerde burjuvazi nasıl iktidara geldi ve hızla zenginleşti sorusunu devlet analizini merkeze almadan cevaplandıramazsınız.

Aynı belirleme kapitalist toplumların bütün çeşitleri için geçerlidir.

Artık devletin esas olarak baskı aygıtlarından ibaret olduğu toplum kalmamıştır denilebilir. Bu konudaki son örnekler Küba'daki Batista ve Nikaragua'daki Somoza diktatörlükleriydi denilebilir. Her iki rejimin de meşruiyeti kalmamıştı ve esas olarak zora dayanarak ayakta durabiliyorlardı.

Şimdiki kapitalist toplumlar bu durumda değildir.

Dünyada birkaç örnek dışında kapitalist olmayan toplum kalmadığı için böyle diyorum. Bu nedenle, devleti anlamayanın kapitalizmi anlaması beklenemez.

3.7.2017

DEVLET VE ÖCALAN

Cengiz Çandar'ın TESEV tarafından yayınlanan "Dağdan İniş – PKK Nasıl Silah Bırakır? Kürt Sorununun Şiddetten Arındırılması" başlıklı uzun raporunda, Abdullah Öcalan devletin görüşme yürütmesi gereken esas kişi olarak gösteriliyor.

Bu saptama Cengiz Çandar'ın kendi fikri değil. Bu sonuca çok sayıda kişi ve kurum ile görüşerek ve hatta PKK muhalifleri ile de konuşarak ulaşılmış durumda. Birbirinden oldukça farklı yönelimlere sahip olan kişilerin birleştiği nokta, Kürt sorununun çözümünde Abdullah Öcalan'ın kilit rol oynayacağı, bu nedenle de devletin özellikle kendisiyle görüşme yürütmesi gerektiği yönündedir. Bu bilgiye, Abdullah Öcalan tarafından kısa süre önce yapılan açıklamayı da eklemek gerekir: "Devletle sözleşme aşamasına geldik."

Bu açıklamaya göre, devlet yetkilileriyle uzun süren görüşmeler sonucunda konuşulması gereken her şey konuşulmuştur ve artık sözleşme aşamasına gelinmiştir. 15 Temmuz'a kadar bu sözleşmenin yapılması beklenmektedir.

Yine, Cengiz Çandar'a göre, devletin yetkili kişileri uzun süreden beri Abdullah Öcalan ile görüşmektedir. Bu görüşmelerin varlığını Tayyip Erdoğan da kabul etmiş, sadece, "Hükümet değil, devlet görüşüyor!.." demiştir. Elimizdeki başlıca bilgiler bunlardır ve buradan hareketle sormaya ve düşünmeye başlayalım...

Kim Görüşüyor?

Çandar'ın raporundan ve basında yer alan bilgilerden anlaşıldığına göre, Öcalan ile görüşen esas olarak rütbeli subaylar değildir, devletin yetkili sivil erkânıdır. Bunlar MİT Müsteşarı başta olmak üzere ilgili bakanlıkların (örneğin İçişleri Bakanlığı gibi) Müsteşarları olsa gerektir. Yanlarında bilemeyeceğimiz başka üst düzey bakanlık mensupları da olabilir.

Buradan hemen çıkan sonuç, Öcalan ile yapılan görüşmelerin devlet değil, devlet-hükümet görüşmeleri olduğudur.

Her ülkede devlet ile hükümet arasında belirli farklılıklar vardır. Bu farklılık Türkiye'de özellikle azdır. Her hükümet (sadece AKP Hükümeti değil) iş başına geldiğinde, devletin önemli kadroları arasında geniş çaplı yer değiştirmeler ve atamalar yapar. Büyükelçilerin yerleri değiştirilir ve bir bölümü kızağa çekilir. Valiler ve emniyet müdürleri için de benzeri yapılır. Bütün bakanlıkların müsteşarlıkları yeniden düzenlenir. Gerekli görülürse Başbakan'a bağlı olan MİT Müsteşarı da değiştirilir. Her hükümet devletin önemli kadrolarını kendi anlayışına göre yeniden düzenler.

Batı ülkelerindeki hükümetler devlet kadroları arasında bu kadar büyük değişiklikler yapmazlar. Orada – çok kullanılan bir deyimle– “devletin sürekliliği” esastır. Devletin sürekliliği, devlet mekanizmasının sürekliliğinden ibaret değildir. O mekanizma, başında olan kadroya göre farklı çalışabilir. Devletin sürekliliği, aynı zamanda, kadroların da önemli oranda sürekliliği demektir. Her hükümet devletin önemli kadrolarını büyük oranda değiştiriyorsa, orada devletin sürekliliği zayıftır, her hükümetle değişen farklı devlet işleyişleri vardır. Bunu örneklemek gerekmez sanıyorum...

Polisin, dışişlerinin, valilerin ve hakimlerin değişen her hükümete göre faaliyet farklılaşması içine girmesinin çok sayıda örneği vardır. Hükümetlere göre en az değişen silahlı kuvvetlerdir.

AKP iktidarı orduyu da Ergenekon soruşturmalarıyla önemli oranda kendisine göre biçimlendirmektedir. Buradan hemen çıkar sonuç, “Öcalan ile devlet görüşüyor, hükümet görüşmüyor” gibi bir belirlemenin tutarsız olduğudur. Türkiye gibi bir ülkede sivil yetkililerin hükümetin bilgisi ve onayı dışında önemli bir konuda görüşmeler yapması düşünülemez. Dolayısıyla, “devlet yetkilileri ile Öcalan Kürt sorununun çözümünde anlaşabiliyorlar, ama hükümet anlaşmak istemiyor” gibi bir belirleme olamaz. O devlet yetkilileri hükümetten ayrı kişiler değildir. Hükümetin bilgisi ve onayı dışında herhangi bir yönetime giremezler.

Karar Odakları

Çandar’ın uzun araştırmasında belirtildiğine göre PKK’nin dört tane karar odağı bulunuyor: İmralı, Kandil, BDP ve Avrupa...

Devletin ve hükümetin, doğal olarak, bu kadar odakları arasında çelişki yaratmaya çalışması normal. Çandar gibi diğer üç karar odağı da Kürt sorununun çözümünde asıl muhatabın Öcalan olduğunu söylüyor. Çandar, bu durumu, Kürt sorununun çözümünde avantaj olarak değerlendiriyor. Devlet-hükümet ile PKK’nin karşıt odaklar olduğu dikkate alındığında, soruyu, “Kimin için avantaj?..” şeklinde sormak gerekir.

Öcalan’ın tek muhatap olması Kürt sorununun çözümünü zorlaştırır mı, kolaylaştırır mı?

Soruna Kürtler tarafından bakarsak zorlaştırır, dev-

let ve hükümet tarafından bakarsak kolaylaştırır. Devletin ve hükümetin talepleri biliniyor. Bu taleplerle, Kürt halkının önemli bir kesimi tarafından desteklenen talepler arasında önemli ayrımlar vardır. Okuyucunun bunları bildiğini varsayarak konu üzerinde durmayacağım.

Öcalan'ın Kürt sorununun çözümünde taraflardan birisi içindeki tek muhatap olması, hükümetin ve devletin kendi çözümünü dayatmasını zorlaştırmaz, tersine kolaylaştırır. Açıklamaya çalışayım...

Kendinizi Devletin Yerine Koymaya Çalışın

Kendinizi devletin ve hükümetin yerine koymaya çalışın. 27 yıldır savaştığınız bir örgütün önderi 12 yıldır hapishanenizde bulunuyor. Önderin, ülkenin en önemli sorunu olan Kürt sorununun çözümünde tek muhatap olmasını, devlet ve hükümet olarak tercih edilen bir durum olarak görmez misiniz?

27 yıldır savaştığınız örgütün hiçbir karar odağını bu denli fazla kontrol edemezsiniz. İstedığınız an dışarıyla bağlantıyı kesersiniz. Bir gün koster bozulur, başka gün hava muhalefeti vardır, derken Öcalan'a disiplinsizlik nedeniyle görüş yasağı getirilir; kısacası aradıktan sonra gerekçe bulunur.

Öcalan'ın bilgi edinme olanakları oldukça kısıtlıdır. On iki yıl zor koşullarda hapiste bulunmak insanın biyolojik ve psikolojik yapısını kaçınılmaz olarak etkiler. Ek olarak, kısa süre önce gördük, hükümet, bir tehdit unsuru olarak, idam konusunu da açabilir.

Hükümet ve devlet, binlerce üye ve yöneticisi hapse atılan BDP de dahil olmak üzere, başka hiçbir karar odağı üzerinde bu kadar doğrudan baskı uygulayamaz. Burada amacım Öcalan'ı eleştirmek değil. 12 yıldır zor koşullarda

hapiste bulunan bir insanın bundan etkilenmemiş olması mümkün değildir. Dışarıdakilerin bunu görebilmesi gerekir...

Muhataplık ve Czm

Devlet ve hükümet eski politikasını değiştirdi. Eskiden “teröristle konuşulmaz” denir ve kendisi için “terörist baş” gibi deyimler kullanılırdı. Bu deyimler, tümüyle olmasa bile, önemli oranda ortadan kalktı. Kürt halkını singeleyen Abdullah calan meşruluk kazandı.

Değişik panellerde hükümetin Kürt politikasının değiştiğini söylediğim zaman genellikle itirazlarla karşılaşırım. Burada, Türklerde ve Kürtlerde yaygın olan özelliği belirtmek gerekir: Bir alanda olumluluk görünce, bunu bütün aşamalar için geçerli saymak ya da genellemeci mantığa kolayca savrulmak...

şimdiye kadar ortaya çıkan bütün gelişmeler hükümet ve devletin Kürt sorununu görüşmeler yoluyla czmek yanlısı olmadığını, tersine kendi czmn dayatmak istediğini gösteriyor. Konuşulana değil de yapılanı bakarak karar vereceksek eğer, durum açıkça ortadadır.

PKK’yi nihayet açık olarak muhatap almak, sadece sorunun görüşmeler yoluyla czlmesine yönelindiği anlamına gelmez. Aynı zamanda dayatmaların başka bir düzlemde daha etkili kullanılacağı anlamına da gelir. Hükümet ve devletin bugüne kadar yaptığı da başka bir Şey değildir. Artık dayatmalar, medyanın ve kamuoyunun bir bölümünün de etkisiyle daha güçlüdür: İşte sizinle görüşme de yapıyor, artık isteklerinizi dayatmaktan vazgeçin!

Böyle bir durumda calan’ı tek görüşme ve karar tarafı olarak tek başına bırakmak, saldırıya fazlasıyla açık duruma getirmek olur. Öcalan’ın içinde bulunduğu koşul-

lar dikkate alındığında mutlaka başka ve açık karar odağı ya da odaklarıyla desteklenmesi zorunludur. İsmail Beşikçi, Öcalan'ın görüşmeleri tek başına yürütmesine karşı çıkarken, bu karşı çıkışın temelindeki endişe de bu olsa gerektir.

Sözleşme mi Dediniz!

Devlet ve hükümetin Öcalan ile yaptığı görüşmelerin çözümü hedeflemediğini, yeni planlar için bilgi edinmek ve karşı tarafı oyalamak amacını taşıdığını değişik kereler belirttim. Konuşulana değil de yapılamayana bakacak olursanız, oyalama amacı gayet açıktır.

Yıllardan beri süren görüşmeler sonucunda açılmayan açılımın ötesinde herhangi bir uygulama söz konusu olmamıştır. Bu uygulama, binlerce BDP'linin tutuklanmasını ve ne ile suçlandıklarını bile doğru dürüst bilmeden uzun süre hapiste tutulmasına da yol açmıştır.

Savaşan taraflar arasında görüşme ilk kez bizde olmuyor. Yakın tarihte çok sayıda devlette bu süreç yaşanmıştır ve sürecin nasıl ilerleyeceği aşağı yukarı bellidir. Küçükten başlanıp büyüğe doğru gidilir. Çözülebilecek bazı küçük meseleler hemen çözümlenerek daha büyüklerinin çözümü için gerekli olan karşılıklı güven ortamı yaratılır.

15 Temmuz'a kadar taraflar arasında sözleşme yapılması bekleniyor, ama hükümet-devlet ile PKK arasındaki ilişki henüz bu aşamaya bile ulaşmamıştır. İşte seçim ihlalleri, işte referandumdan sonra iyice hükümet yanlısı duruma gelen yargı tarafından 6 bağımsız milletvekili hakkında alınan karar, işte bitip tükenmek bilmeyen askeri ve polisiye operasyonlar.

Sizce böyle bir ortamdan çözüm doğar mı? Sözleşme çıkar mı?

Nasıl yapılacağını bilemem, ama Kürt Özgürlük Hareketi'nin devlet-hükümetin karşısına daha fazla muhatapla çıkması gerekir. Devlet ve hükümetin muhatapları birbirine karşı kullanmaya çalışacağı aşikar, ama birden fazla muhatabın olmasının Kürt halkına getireceği yarar daha fazladır. Devlet ve hükümetin, o zaman, bu denli pervasız olamayacağı düşüncesindeyim. 15 Temmuz'u bekliyoruz...

1.7.2011

DEVLET, ÖCALAN İLE NEDEN GÖRÜŞÜYOR?

Soru, “ne görüşüyor” değil, “neden görüşüyor?” Ne görüşüldüğü belli: Çözüm aranıyor.

Ortada garip bir durum var. Kürtlerin hem görece uzun vadeli (demokratik bir Anayasa, demokratik özerklik), hem de kısa vadeli (KCK tutuklularının serbest bırakılması, operasyonların durdurulması, seçim barajının kaldırılması, Kürtçenin serbestçe kullanılması) talepleri belli. Bu talepler defalarca açıklandı. Gizli herhangi bir yanları bulunmuyor, muğlak da değiller. Bu talepler üzerine aylarca süren görüşmelere hiç gerek yok. Devlet ve bu görüşmelerin bilgisi ve onayı dahilinde yapıldığı hükümet sorunu çözmek yanlısı değildir.

Devlet ve hükümet sorunun çözümünden yana olsaydı şöyle davranırdı. Çözüm önce kısa vadeli ve uzun vadeli olmak üzere ikiye ayrılırdı. Operasyonların durdurulması, Kürtçe üzerindeki kısıtlamaların kaldırılması ve KCK tutuklularının durumunun görüşülmesi için yeni Anayasa hazırlanmasına gerek yok; bu konuda hemen adımlar atılabilir.

Kısa vadeli çözümler doğrultusunda birkaç adım atılır ve bunlar uygulamaya konulur. Bu adımlar daha uzun vadeli çözüm için gerekli olan karşılıklı güven ortamını yaratır. Böyle bir ortam oluşturulduktan sonra çetrefilli denilebilecek sorunların çözümü için daha rahat müzakere yürütülebilir. Sorunu çözmeye niyeti olan tarafın klasik davranış tarzı budur.

Kürt tarafının kısa ve uzun vadeli talepleri bellidir, başka bir deyişle çözüm için tutumunu belirlemesi gereken devlet ve hükümettir. Aylardan beri süren görüşme-

lerden elde edilen somut hiçbir sonuç yoksa, devletin ve hükümetin başka niyetleri bulunduğunu açıkça belirtmek gerekir.

Hükümet ve devlet yeni operasyonlarla, sürekli tutuklamalarla, büyük yerleşim birimlerinde Kürtlere yönelik sürekli saldırılarla olayları tırmandırıyor. Çözüm yanlısı olanlar, “açılım”ı sürdürmek isteyenler böyle davranmayacaklarına göre, hükümetin bilgisi dahilinde devlet neden aylardan beri Öcalan ile görüşme yapıyor?

Biraz geriye, AKP “açılım”ının hızlı dönemlerine gidelim. Hükümetin Kürt politikasında belirgin bir değişim gerçekleşti ve Öcalan ile yapılan görüşmeler de bu değişimin sonucudur. Burada hemen “hükümetin Kürt politikasında fazla bir şey değişmedi” itirazı yapılabilir. Bu itirazın temelinde, değişim’den mutlaka olumlu değişimi anlamak yatar.

Değişim, var olan konumdan uzaklaşılmasını ifade eder. Politika yönünden ele alınırsa, değişim, o güne kadar izlenen politikanın değiştirilmesi demektir. Hangi yönde ve hangi oranda değişim olduğu konusunda herhangi bir bilgi vermez.

Hükümet ve devlet, Kürt politikasının toptan inkâr temelinde yürütülemeyeceğini gördü ve Kürtlerle diyaloga yöneldi. Diyalog, ilişki kurmak demektir. “Biz teröristlerle görüşmeyiz, terörist başını muhatap almayız!..” politikasından vazgeçmek demektir.

Burada yine dikkat etmek gerekir. Politika değişmiştir ama bunun ne oranda iyiye ya da kötüye yönelik bir değişiklik olduğu henüz belli değildir. Yıllardan beri reddedilen ya da en fazla “Kürtler vardır” düzeyinde kabul edilen bir konuda yapılan politika değişikliğini kendi başına ele almamak, başka tarihsel örneklere bakmak gerekir.

Yakın tarihte en bilinen örnek, Batı Almanya olarak da bilinen Federal Almanya Cumhuriyeti (FAC) ile Demokratik Almanya Cumhuriyeti (DAC) arasındaki ilişkilere dir. FAC yönetimleri yıllarca DAC adlı bir ülkenin varlığını tanımayı reddettiler, ama bu politikalarıyla herhangi bir sonuca ulaşamadılar. 1960'lı yılların sonlarında sosyal-demokratların ön planda rol oynadığı "Doğu'ya açılım" politikası başlatıldı. DAC diplomatik olarak tanındı, ilişkiler geliştirildi.

Bu politikanın ideolojik mimarı olan Egon Bahr, yıllar sonra değişimdeki amaçlarını yaklaşık şu sözlerle açıkladı. "Onları reddederek bir şey yapamayacaktık. İlişki kurarak onları dışarıya açmayı ve bu yoldan kendimizi onlara kabul ettirmeyi seçtik."

FAC'nin DAC'yi reddetmekten vazgeçerek tanınması ve ilişkisini geliştirmesi kendi başına olumlu bir gelişmedir. Ne ki, bu gelişmenin arkasındaki amaç, bilinen hedefe (DAC'nin dağıtılması) başka yollardan ulaşmak içindir. Hedef değişmemiş, hedefe giden yolda değişiklik yapılmıştır.

Benzer bir politika değişikliğini AKP için de söylemek mümkündür. Hedef değişmemiştir. Hedef, son Kürt isyanının bastırılması, Kürt halkına devlet politikasının yeniden kabul ettirilmesidir. 1984'ten beri 27 yıldır süren savaş, Kürtlere Cumhuriyet'in önceki yıllarında olduğu gibi toptan inkâr temelinde yaklaşmayı imkânsız kılıyor. Bunun yerine Kürt varlığının tanınması, Kürtlerin bireysel haklarının kabul edilmesi getirilmeye çalışılıyor. Başka bir deyişle, çözümden yana olan AKP, Kürt halkına kendi çözümünü dayatmaya çalışıyor. Öcalan ile yürütülen görüşmeleri bu temel üzerinde değerlendirmek gerekir.

Devletin Öcalan ile görüşüğünün kabul edilmesi Kürt halkında önce büyük bir ferahlama yarattı. Devlet ve dolayısıyla hükümet, Kürt halkını onun önderinin şahsın-

da muhatap alıyordu. İyimser beklentiler arttı, potansiyel düştü. Buna karşın aylardan beri olumlu bir gelişme görülmüdü. Operasyonlar ve tutuklamalar sona ermedi.

Öcalan ile görüşen kadro içinde –en azından başlangıçta– yer alan bir kişi, hükümetin niyetini açık olarak ortaya koyuyordu: Profesör Vamik Volkan’ın Öcalan ile görüşmede ne işi vardı?

Vamik Volkan kitle psikolojisi uzmanıdır. Bölgesel çatışmalarda ve iç savaşlarda psikolojinin önemli rol oynadığını savunur. İsrail-Filistin başta olmak üzere değişik barış görüşmelerine gözlemci olarak katılmıştır. Blutgrenzen adlı kitabında Abdullah Öcalan’ı konu alan uzun bir psikolojik çözümleme yer alır.

Vamik Volkan, Abdullah Öcalan’ın psikolojisini gözlemek, ardından da hükümete ve devlete tavsiyelerde bulunmak üzere heyette yer almış olsa gerektir. Öcalan ile görüşmelerin gizli tutulmaması, en azından kabul edilmesi görüşünün bile Vamik Volkan’dan kaynaklanıyor olması mümkündür. Amaç, “iyi gelişmeler olacak” görüşünü yaymak, olumlu beklentiler yaratmak ve seçim öncesi kritik dönemde zaman kazanmaktır.

AKP, 12 Haziran seçimini 367 milletvekiliği kazanarak ya da Anayasa’yı tek başına değiştirebilecek çoğunluğa ulaşarak geride bırakabilirse, yeni güçler dengesi üzerinde politikasını yeniden belirleyecektir. Daha güçlü bir AKP’nin politikasının da daha saldırgan politika olacağından hiç kuşkunuz olmasın.

Bunların çözüm gibi bir niyeti bulunmuyor. Söylenlere değil de yapılanlara bakarak karar vereceksek eğer, böyle bir niyetleri bulunmuyor.

21 Mayıs 2011

DEVLETİN İFLAS ETMESİ

“Ulusal devletin sonu geldi” belirlemesini yaklaşık çeyrek yüzyıldır duyuyoruz. Küreselleşme adı da verilen kapitalizmin son aşamasının ulusal devletleri ortadan kaldırma yönünde ilerlediği sık sık söylendi. Gerçekte ise başka bir gelişme oldu. 1980’li yılların ortalarından başlayarak yaşanan SSCB’nin ve Doğu Avrupa’daki sosyalist ülkelerin dağılma sürecinde kısa sürede 17 yeni devlet ortaya çıktı. 2006’da bunlara Montenegro da eklendi. Bu sayıya son olarak Kosova’yı da eklersek sayı 19’a ulaşır.

Yaşanılan ulusal devletlerin ortadan kalkması değil, yenilerinin kurularak sayılarının artmasıdır. “Birden fazla etnik kimliği bünyesinde barındıran devletler parçalandılar” türü bir saptama da doğru olmaz. Yeni kurulan ulusal devletler de birden fazla etnik kimliği barındırıyor. SSCB’nin dağılması sonucu ortaya çıkan ülkelerde genellikle Ruslar da yaşıyorlar. Yeni ülkelerin büyük bölümü, son örnek Kosova örneğinde olduğu gibi, oldukça homojen bir etnik nüfusa sahip değildir.

Devletlerin parçalanmalarının nedenleri değişiktir ve her somut örneğin de ayrıca incelenmesi gerekir. Bu konuda genelleme yapmak mümkün değildir.

Kendi dilini ve alfabesini kullanamayan bir etnik kimlik, hem bunu yapabilmek ve hem de ülkesindeki zenginliklere sahip çıkabilmek için ayrılma yolunu seçebilir. Azerbaycan bu konuda tipik örneklerden bir tanesidir. Önce Arap, devrimden sonra Latin ve daha sonra da Kiril alfabesine sahip olan ülkede anadil Rusça idi. Anadilin Azeri Türkçesi olması 1990 sonrasında.

Sadece ideolojiyle yeni bir devlet ve yeni bir halk ya-

ratılamıyor. SSCB’de 74 yılda etnik kimliklerin yerini alacak “Sovyet insanı” yaratılamadı. Bu insan ortaya çıkmanınca bunun devleti de oluşamadı. SSCB, Sovyet insanından çok, Rus etnik kimliğinin ya da Ruslaşmış olanların devletiydi.

Daha küçük bir örnek olarak Demokratik Almanya Cumhuriyeti verilebilir. Bu ülkede yaşanan 44 yıllık sosyalizm, ikinci bir Alman halkını ortaya çıkarmakta başarılı olamadı.

Devletlerin parçalanmaları, söz konusu devletlerin farklı etnik kimlikleri bir arada tutma kapasitesini kaybetmelerinin sonucudur. Bu sonucun nedenleri değişiktir.

Avrupa Birliği ülkelerinde kendisini gösteren ve “büyük devletten” koparak kendi devletini kurmak isteyen hareketlerde; etnik kimliğin reddedilmesi, dilinin ve kültürünün yasaklanması ya da önemli oranda kısıtlanması, yerel yönetim organlarına sahip olunmaması söz konusu değildir. Söz konusu unsurlar haklı ayrılık gerekçeleri olabilirler, ama bunlara sahip olunması da ayrılık gerekçesinin tümüyle ortadan kalktığı anlamına gelmez.

Ülkenin bir bölümünde yaşayanlar diğer kesimlere göre daha büyük zenginliğe sahiptir ve ayrılmak isteyebilirler. İtalya’nın kuzeyinde görülen bu durumu Almanya’da göremezsiniz. En zengin eyalette yaşayan ve değişik bir Alman olan Bayernliler arasından Almanya’dan ayrılma talebi duyulmuyor. Bunun nedeni, kabaca, ortak tarihsel kimliğin güçlü olmasıyla açıklanabilir.

Ortak tarihsel kimlik yeterince güçlü olmadığında, etnik kimlikler her türlü hakka sahip olsalar bile, bir arada yaşamaları sorunlu olabiliyor. Ortak devletin onları bir arada tutma kapasitesi zayıflayınca, ayrı devletler ortaya çıkıyor.

Sonuç olarak, buraya kadar anlatılanlardan hare-

ketle, “ulus devletin sonu” ya da “Avrupa’da ulus devlet çöküyor” gibi saptamaların fazlasıyla erken olduğu belirtilmelidir. Ulus devletlerin değişiminden söz etmek daha doğrudur.

FIRAT’IN BATISI VE DOĞUSU

Buradan, İnegöl’de Dört Yol’da yaşanan ve daha önce Fırat’ın batısındaki başka beldelerde görülen olaylara geçerse, kısaca şöyle bir saptama yapabiliriz:

Bu tür olaylar Türkler ve Kürtler arasındaki ortak tarihsel geçmişi tahrip etmektedir. Kosova örneği bu yönden önemlidir. Birkaç yıl Sırlarla savaşan ve onlar tarafından sürülmek ve ayrı bir halk olarak yok edilmek tehlikesiyle karşı karşıya kalan Kosova Arnavutlarının, özerkliğin her türlü hakkına sahip oldukları zaman bile, Sırlarla bir arada yaşamaları zordur.

Ülkenin birliğini ve bütünlüğünü koruduğunu zannedenlerin bunu bir an önce anlamasında sayısız yarar vardır. Aksi durumda, uzak olmayan günün birinde, “Her çeşit hakkınız var, o zaman derdiniz nedir?..” sorusunun anlamı kalmayacaktır.

28 Temmuz 2010

DEVLETİN YENİ TANIMI NASIL OLABİLİR?

Bunu konuya giriş yazısı olarak kabul edin, önceki yazıda da belirttiğim gibi konuyla ilgili hayli okumuş olmakla birlikte kendimi yetersiz hissediyorum. Okumaya ve düşünmeye devam etmek gerek.

Bu fazlasıyla genel bir belirlemedir ve yetersiz bile olsa bu kadar bilgiden sonra bazı çıkış noktalarının belirlenmiş olması gerekir.

Önceki yazıda da belirtmiştim; devlet hakkında Marksizm-Leninizmden öğrenilecek fazla bir şey yoktur. Burada teoriye değil kısa sürmeyen pratiğe bakılması gerekir. Teoride söylenenin tersi pratikte gerçekleşmiştir ve bu durum kongre kararlarına rağmen böyledir. Çin Komünist Partisi son kongresinde kendisinin marksist bir parti olduğunu yeniden ilan etmiştir ve bu ülkede dünyanın en sıkı denetim devleti kurulmuştur. Kitlenin gözetlenmesinde ve denetlenmesinde Çin en yakın rakiplerinden oldukça ileridedir.

Bunda şaşılacak yan yoktur çünkü daha önceki marksist ülkeler de benzerini yapmışlardı. Bu durumda neye bakacağız; teoride ne savunulduğuna mı, yoksa yıllardan beri pratikte ne olduğuna mı?

Pratiği ortalama olarak görmek gerekir, saf pratik yoktur. Ne var ki, tekil örneklerde değil de görece uzun bir dönemdeki örneklerde teoriye ters gelişmeler oluyorsa, kararın buna göre verilmesi gerekir. Uzun süren pratiğe ters bir teorik doğruluk olamaz.

Marx-Engels devleti bir sınıfın diğerleri üzerindeki diktatörlüğü olarak tanımlarlar ve bu bağlamda devletin ortaya çıkışı da toplumun sınıflara ayrışmasıyla gerçekleş-

miştir. Ya da sınıfın olmadığı ilkel toplumda devlet yoktur.

Ailenin Devletin ve Özel Mülkiyetin Kökeni kitabında savunulan bu görüş doğru değildir. Etnolojinin ilk isimlerinden kabul edilen Engels, çağdaşı Morgan'ın etnolojik araştırmalarına dayanarak bu sonuca varmıştır ama daha sonraki araştırmalar bunun doğru olmadığını göstermiştir. Sınıfsal ayrışmanın olduğu ama sınıfsal baskı aracı olarak devletin olmadığı toplumlar bulunmuştur. Etnolojinin sonraki gelişimini yok sayıp ilk araştırma örneklerinden birisini genel olarak geçerli saymak doğru değildir.

Devletin iki belirleyeni vardır: silahlı güç ve bürokrasi. Marksist devlet teorisinde sosyalizmde ikisinin de giderek ortadan kalkacağı savunulur ama devrimin ilk günlerinden başlayarak tersi gerçekleşmiştir.

Gerçekte ise silahlı güç ve bürokrasinin değişik biçimlerde olduğu her yerde mutlaka sınıfsal baskının da bulunması gerekmez.

Dünya genelinde devrim olmadığı sürece silahlı güç zorunludur, ek olarak bürokrasi sınıflı toplumlardan önce de vardır. Devlet olunca memurları da olacaktır ve bunlar toplumun denetimi altında tutulabilir.

Devletle ilgili olarak yapılabilecek en iyi tanım Poulantzas'a aittir: devlet bir ilişki biçimidir. Bu ilişki biçimi faşist devlette, klasik burjuva devlette, feodal devlette, sosyalist devlette farklı tarzlarda olabilir. Poulantzas'ın **Devlet Teorisi** adlı kitabı Türkçeye çevrildi ama bu çeviri kitabın tamamını içermekte midir, bilmiyorum.

Bazı örneklerle ilgili olarak bir yandan devlet yoktur, ihtiyacımız da yok deyip, bir yandan da farklı bir devlet kurmaya çalışmak eski bir alışkanlıktır. Söylenene değil yapılanı bakmak gerekir.

Batı Kürdistan'da devletsiz bir toplum inşa edildiği

söylenir ama bunu savunanlara önce devletten ne anladıklarını sormak gerekir. Orada devlet vardır, üstelik epeyce de merkezidir. Şartlar böyle gerektiriyor, denilebilir ama bu gerekçe değildir. Varolan neyse adını öyle koymak gerekir. Bolşevikler de başından beri devlete karşıydılar ama sürekli olarak devleti güçlendirdiler ve gerekçeleri de “şartlar” idi.

Teori ile pratik arasındaki bu açı büyüdükçe teorik kargaşaya yol açar, nitekim açmıştır da.

Devlet ile ilgili bir başka önemli belirleme; devletin bir üstyapı değil, altyapı olgusu olduğudur. Başka bir deyişle, altyapıda –özellikle ekonomide- belirli gelişmeler olur ve bunun ardından o ekonomik gelişmeye uygun devlet ortaya çıkar denilemez. Mesela burjuva devletin ortaya çıkması önce tabanda kapitalist üretimin yaygınlaşması sonucunda olmamış, bu üretimin yaygınlaşması zamanın devletin büyük katkısıyla gerçekleşmiştir. Bu ise hem tabanda hem de tavan olarak kabul edilen devlette çatışmalarla birlikte yürümüştür. Burada önemli olan, ülkeye göre değişiklik göstermekle birlikte kapitalist üretimin daima devletle birlikte oluşması ve gelişmesidir. Bu konuda –feodalizmden kapitalizme geçiş- değişik araştırmalar da yayınlanmıştır.

Kapitalizmden sosyalizme ve sosyalizmden kapitalizme geçiş konularında da devlet belirleyici rol oynar. Sosyalistler önce devleti ele geçirirler ve bununla yukarıdan aşağıya sosyalist üretim tarzını ve toplumu örgütlerler. Sosyalist üretim önce tabanda gelişip buradan devlete yansımaz.

Aynı durum tersi süreç için de geçerlidir. Kapitalizm komünist partisinin önde gelen kadroları aracılığıyla devlette hakim durumdadır ve yine yukarıdan aşağıya üretim araçlarının özelleştirilmesiyle tabana doğru iner. Bununla ilgili gerekli yasaların çıkarılması ve uygulanması gibi...

İki örnekte de devlet ilk ele geçirilendir, tabandaki gelişmeye göre dönüşen değildir. Şimdi sorabilirsiniz: yeni

bir devlet teorisi için neredeyse bütün bileşenler tamamdır, ayrıntılar pratikte belli olur. Eksik olan nedir?

Teorik olarak eksik kalan sovyet teorisinin daha iyi incelenmesidir. Bu konuda müthiş incelemeler ve pratik deneyler bulunuyor, bilgim bulunmakla birlikte yeterince inceleyemedim.

Kitlenin sovyetler yoluyla yönetmesi teorisi ancak küçük toplumlarda geçerlidir (Paris Komünü gibi ya da antik dönemin Atina toplumu gibi), ülke çapında geçerli değildir. Bu konu 1918-1919 Almanya devriminde görülmüştür. Hamburg'da sovyet yönetimi zor değil ama bunu ülke çapında yapmaya kalktığınızda büyük zorluklarla karşılaşılıyorsunuz. Ekim devrimi öncesi ve sonrasında da "bütün iktidar sovyetler"e denilmiştir ama hiçbir zaman böyle olmamıştır.

Anton Pannekoek'in konuyla ilgili belirlemelerinin yanı sıra, Almanya'da Alex Demiroviç'in sovyet deneyiminin açmazları konusunda uzun bir makalesi bulunmaktadır. Yazar, bu deney kutsal sayıldığı için pratikte karşılaştığı açmazların incelenmemiş olmasından şikayetçidir.

Sovyet ismi kutsaldır ama buna değil de uzun pratiğe bakılması gerekir. İnsan sayısının az ve alanın da geniş olmadığı durumlarda en azından bir dönem uygulanabilmiş, sayı artıp alan genişlediğinde ise büyük sorunlarla karşılaşmıştır.

Bunu önemle dikkate almadan aynı örnek üzerinde ısrar etmek ve pratikte de başka türlüünü yapmak sonuçta teorik ve pratik kargaşaya yol açmaktadır. Bu kadar gelişmeden sonra da kimsenin böyle bir lüksü kaldıracağı hali bulunmuyor olsa gerektir.

3 Mayıs 2020